

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Επιστήμες της Αγωγής: Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη
Παιδική Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
(1990- 2015)**

ΤΣΙΒΟΥΛΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΒΟΛΟΣ 2015

1^η Επιβλέπουσα: Τσιλιμένη Τασούλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

2^η Επιβλέπουσα: Παπαρούση Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αξιολογητής: Σηφάκη Ευγενία, Λέκτορας

Βαθμός	
Ολογράφως	

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις καθηγήτριές μου. Την Α' επιβλέπουσα, την κυρία Τασούλα Τσιλιμένη, αναπληρώτρια καθηγήτρια, για την ιδιαίτερη και εποικοδομητική καθοδήγηση που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της διεξαγωγής της εργασίας μου, όπως επίσης και την Β' επιβλέπουσα, την κυρία Μαρία Παπαρούση, αναπληρώτρια καθηγήτρια, για τις πολύτιμες συμβουλές της.

Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που ήταν δίπλα μου όλο αυτό τον καιρό, με στήριζε υπομονετικά και με βοηθούσε σε όλη αυτή την προσπάθεια με τον τρόπο της.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις δύο νηπιαγωγούς που με δέχθηκαν με χαρά στις τάξεις τους και μου εμπιστεύτηκαν τα παιδιά για την διεξαγωγή της έρευνάς μου.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία μελετάται η διακειμενικότητα στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία. Πιο συγκεκριμένα, προβάλλεται η διακειμενική ανάλυση δεκαπέντε εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, ελληνικών και ξένων, που κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από το 1990 έως σήμερα και έχουν την Κοκκινোসκουφίτσα ως διακείμενο. Από την ανάλυση περιεχομένου των συγκεκριμένων βιβλίων προέκυψε πως υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι μέσα από τους οποίους το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας μπορεί να τροποποιηθεί ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε εποχής. Ακόμη, στην εργασία αυτή παρουσιάζεται και μία έρευνα που σκοπό έχει να διερευνήσει αν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα και πιο συγκεκριμένα τις διαφορές και τις ομοιότητες ενός δευτερογενούς κειμένου με το πρωταρχικό, κλασικό παραμύθι. Από τα αποτελέσματα φάνηκε πως τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικίας αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα και αντιπαραβάλλουν τα γεγονότα μεταξύ των δύο κειμένων.

Λέξεις – Κλειδιά:

Διακειμενικότητα, Κοκκινোসκουφίτσα, εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, ανάλυση περιεχομένου, προσχολική ηλικία, αντίληψη διακειμενικότητας.

Abstract

This paper studies the term intertextuality for children's picture books. In particular, an intertextual analysis is displayed for fifteen illustrated children's books, Greek and foreign, that were released in Greece from 1990 to today and are disposed as Little Red Riding Hood. The content analysis of these particular books showed that there are many ways through which the fairy tale of Little Red Riding Hood can be modified to suit the needs of each era. This paper presents even a study designed to investigate whether preschool children perceive the intertextuality and more specifically the differences and similarities of a secondary text with the primary classic fairytale. The results showed that children of this age perceive the intertextuality and contrast the events between the two texts.

Keywords:

Intertextuality, Red Riding Hood, illustrated children's books, content analysis, preschool age, intertextuality perception.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	0
Περίληψη	2
Abstract	3
Πίνακας Περιεχομένων	4
Εισαγωγή	8

Μέρος Πρώτο:

Θεωρητικό

Κεφάλαιο πρώτο: Διακειμενικότητα	11
1.1.1 Η διακειμενικότητα. Γενικά	11
1.1.2 Η προέλευση της διακειμενικότητας	12
1.1.3 Η διακειμενικότητα στην παιδική λογοτεχνία	16
1.1.4 Συγγραφέας και διακειμενικότητα	18
1.1.5 Αναγνώστης και διακειμενικότητα	20
 Κεφάλαιο δεύτερο: Διακειμενικότητα σε κείμενο και εικόνα	 24
1.2.1 Διακειμενικότητα στο κείμενο	24
1.2.1.1 Τα είδη της διακειμενικότητας	24
1.2.1.1.1 Παραθέματα	26
1.2.1.1.2 Διασκευές	27
1.2.1.1.3 Μεταγραφές	31

1.2.2 Διακειμενικότητα στην εικόνα.....	35
---	----

Μέρος Δεύτερο:

Ερευνητικό

Κεφάλαιο πρώτο: Διακειμενική ανάλυση εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων	41
2.1.1 Σκοπός της έρευνας	41
2.1.2 Μέθοδος.....	41
2.1.3 Το ερευνητικό ερώτημα	42
2.1.4 Το υλικό προς ανάλυση / καθορισμός της μονάδας ανάλυσης.....	43
2.1.5 Κατασκευή κατηγοριών.....	45
2.1.6 Ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων	46
2.1.6.1. Στίκα, Δ. (1991). <i>Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα</i> . Αθήνα: Τέσσερα.	46
2.1.6.2. Τριβιζάς, Ε. (1993). <i>Η Κοκκινομπλουτζινίτσα</i> . Αθήνα: Αστήρ	56
2.1.6.3 Μανταδάκη, Σ. (1996). <i>Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας</i> . Αθήνα: Καστανιώτη.	67
2.1.6.4 Corentin, P. (1997). <i>Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς</i> (Β. Λάππα, Μετάφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.....	77
2.1.6.5 Μαρμαρά- Δαγιόγλου, Ν. (2002). <i>Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος</i> . Αθήνα: Κέδρος.	85
2.1.6.6 Νταλ, Ρ. (2004). <i>Τα παραμύθια ανάποδα</i> . Αθήνα: Ποταμός.	95
2.1.6.7 Pennart, G. D. (2004). <i>Η Στρογγυλοσκουφίτσα</i> . Αθήνα: Παπαδόπουλος,....	102
2.1.6.8 Ρουσέλ, Ν. (2006). <i>Η Πρασινοσκουφίτσα</i> . Στο <i>Το μεγάλο βιβλίο του κακού λύκου</i> (Σ. Λεπίδα, Μεταφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.....	111
2.1.6.9 Baruzzi, A. (2007). <i>Κοκκινোসκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!</i> (Α. Τσίπρα,	

Μετάφ.). Αθήνα: Βιβλιόφωνο.	120
2.1.6.10 Γιαννακοπούλου, Χ. (2007). Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα. Στο Πιπίνη, Α., Χαραλάς, Κ. & Γιαννακοπούλου, Χ., <i>Μια αγάπη, επτά χρώματα και ένας λύκος</i> . Αθήνα: Μεταίχμιο.....	135
2.1.6.11 Μπουλώτης, Χ. (2007). Οι 12 Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος. Αθήνα: Παπαδόπουλος.	147
2.1.6.12 Μιχίδη, Α. (2010). <i>Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα</i> . Αθήνα: Μεταίχμιο.	161
2.1.6.13 Στρουμπούλη, Α. & Ηλιάδης, Σ. (2012). <i>Πεντ. Μπελάς στο δάσος</i> . Αθήνα: Καστανιώτη.	176
2.1.6.14 Μουζακίτης, Λ. (2013). <i>Σ' ένα δάσος μια φορά...</i> Αθήνα: «Ανέμη».	190
2.1.6.15 Κουτσιαρής, Β. (2014). <i>Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα</i> . Πάτρα: Κόκκινη Κλωστή Δεμένη.	199
2.1.7 Αποτελέσματα.....	209
2.1.8 Συμπεράσματα/ Συζήτηση	231
 Κεφάλαιο δεύτερο: Έρευνα για την αντίληψη της διακειμενικότητας από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας	
2.2.1 Γενικά.....	244
2.2.1.1 Ανασκόπηση ερευνών.....	247
2.2.1.2 Στόχος της έρευνας	249
2.2.1.3 Το ερευνητικό ερώτημα	250
2.2.2 Μέθοδος.....	250
2.2.2.1 Δείγμα / Συμμετέχοντες	250
2.2.2.2 Υλικό/ Εργαλείο	250
2.2.2.3 Διαδικασία	252

2.2.2.4 Μέτρηση	253
2.2.3 Αποτελέσματα.....	254
2.2.4 Συμπεράσματα/ Συζήτηση	284
2.2.4.1 Πλεονεκτήματα της παρούσας έρευνας.....	286
2.2.4.2 Περιορισμοί της παρούσας έρευνας	287
2.2.4.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	287
Γενικά Συμπεράσματα	289
Βιβλιογραφία	292
Παράρτημα.....	300
Παράρτημα Α: Το παραμύθι.....	301
Παράρτημα Β: Παραδείγματα ερωτήσεων που προωθούν τις διακειμενικές συνδέσεις.....	308
Παράρτημα Γ: Ερωτηματολόγιο έρευνας.....	310

Εισαγωγή

Το εικονογραφημένο βιβλίο τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει μία σημαντική θέση στην παγκόσμια εκδοτική βιομηχανία. Το ίδιο ισχύει και για το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, το οποίο συγκεντρώνει ένα πλήθος μελετητών και ερευνητών. Αυτό παρατηρείται λόγω της εξέλιξής του, της σύγχρονης θεματολογίας του, καθώς επίσης και άλλων χαρακτηριστικών που το διέπουν. Ένα από αυτά είναι και η διακειμενικότητα η οποία εμφανίζεται με αυξανόμενο ρυθμό και συχνότητα στις εκδόσεις των τελευταίων ετών στην παγκόσμια παιδική λογοτεχνία.

Στην παρούσα εργασία γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστεί η έννοια της διακειμενικότητας και να εξεταστεί η εφαρμογή της στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία μέσω δύο ξεχωριστών ερευνών. Σκοπός αυτών των ερευνών είναι να μελετήσουν το βαθμό και τον τρόπο χρησιμοποίησής της από τους συγγραφείς και εικονογράφους από την μια πλευρά, καθώς και το αν γίνεται αντιληπτή από τα παιδιά-αναγνώστες από την άλλη. Το βασικό θέμα μελέτης προσεγγίζεται θεωρητικά και ερευνητικά τόσο από τη σκοπιά του συγγραφέα όσο και από του αναγνώστη.

Αρχικά αξίζει να επισημάνουμε πως η εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Στο θεωρητικό μέρος, στο πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η προέλευση της διακειμενικότητας, η εξέλιξή της μέσα στα χρόνια και η διαμόρφωσή της μέσω διατυπώσεων και προτάσεων των θεωρητικών συγγραφέων. Συνεχίζοντας, αναφέρεται στη διακειμενικότητα της παιδικής λογοτεχνίας, το πώς αντιλαμβάνεται και αναδεικνύει ένας συγγραφέας την ύπαρξη διακειμενικών αναφορών στο έργο του και το πώς ένας αναγνώστης κατανοεί και προσλαμβάνει τη διακειμενικότητα.

Το δεύτερο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους εμβαθύνει στην διακειμενικότητα όπως παρουσιάζεται στο κείμενο και στην εικόνα, δύο χαρακτηριστικά στοιχεία των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων. Σε αυτό το

κεφάλαιο προβάλλονται τα είδη και οι μορφές της διακειμενικότητας τόσο στο κείμενο όσο και στην εικόνα, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται το καθένα μέσα σε αυτά.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας, το ερευνητικό, χωρίζεται και αυτό σε δύο κεφάλαια. Στο πρώτο προβάλλεται μία έρευνα που σκοπό έχει να εξετάσει τη χρήση της ιστορίας του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινোসκουφίτσας*, των αδερφών Grimm και του Perrault, ως διακείμενο στα σύγχρονα ελληνικά και μεταφρασμένα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, που κυκλοφόρησαν στη χώρα μας από το 1990 έως σήμερα. Πραγματοποιείται με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου, η οποία εφαρμόζεται και στο κείμενο και στην εικόνα. Τα αποτελέσματα που εξάγονται αφορούν το είδος της διακειμενικότητας που χρησιμοποιείται κάθε φορά, τους κοινούς ήρωες, την νέα μορφή των κεντρικών ηρώων, τα κοινά γεγονότα μεταξύ κλασικού παραμυθιού και δευτερογενούς και άλλα στοιχεία, τα οποία παρουσιάζονται με μορφή πινάκων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του ερευνητικού μέρους, παρουσιάζεται ακόμη μία έρευνα που αφορά τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και έχει ως στόχο να εξετάσει αν αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα. Πιο συγκεκριμένα διερευνά αν κατανοούν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ δύο παραμυθιών, αυτού που τους διαβάζεται κατά τη διάρκεια της έρευνας και εκείνων που τους θυμίζει η ανάγνωση του συγκεκριμένου παραμυθιού. Και σε αυτή την έρευνα τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με τη μορφή πινάκων ακολουθώντας τις ερωτήσεις που υποβλήθηκαν στα παιδιά για τις ανάγκες της έρευνας, μετά την ανάγνωση του παραμυθιού, ώστε να καταγραφούν οι απόψεις τους. Τέλος, η εργασία κλείνει με την προβολή των γενικών συμπερασμάτων που εξάγονται από την παρούσα εργασία.

Μέρος Πρώτο:

Θεωρητικό

Κεφάλαιο πρώτο:

Διακειμενικότητα

1.1.1 Η διακειμενικότητα. Γενικά.

*«κάθε καινούργιο έργο... επιβεβαιώνει και μαζί μεταβάλλει...
το νόημα των παλαιότερων έργων» (Γιώργος Σεφέρης, 1974).*

Η διακειμενικότητα αναφέρεται στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των λογοτεχνικών κειμένων, είτε αυτά ανήκουν στον ίδιο συγγραφέα είτε διαφέρουν χωροχρονικά. Είναι μία θεωρία που κινείται γύρω από τα λογοτεχνικά έργα και τα αντιμετωπίζει ως «ζωντανούς οργανισμούς», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η Ζερβού (1997). Πιο συγκεκριμένα, όπως η ίδια διατυπώνει (Ζερβού, 1997), «η διακειμενικότητα αφορά «τη συγχρονική και διαχρονική σχέση συνύπαρξης και διαρκούς επικοινωνίας ανάμεσα στα κείμενα, που διέπει τη δημιουργία μα και την ανάγνωσή τους».

Τα κείμενα υπάρχουν σε σχέση με άλλα κείμενα και χρωστούν περισσότερα σε εκείνα παρά στους δημιουργούς τους. Μάλιστα, κάθε ένα υπάρχει μέσα σε μία ευρεία κοινότητα κειμένων, όπου κανένα δεν είναι απομονωμένο (Chandler, 1994). Η διακειμενικότητα αποτελεί έναν διαδεδομένο ορισμό στο λογοτεχνικό χώρο και χρησιμοποιείται πολύ συχνά για να αναφερθεί ακόμα και σε λογοτεχνικές νύξεις και παράθεση χωρίων άλλων κειμένων, λογοτεχνικών και μη, χωρίς όμως να αποτελεί μία απλή διαδικασία αναγνώρισης πηγών και επιδράσεων (Wilkie- Stibbs, 2009).

Θέματα των διακειμενικών σπουδών αποτελούν οι αναδιηγήσεις, οι παρωδίες, οι διαπολιτισμικές αναφορές, απλές και σύνθετες, καθώς επίσης και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ λογοτεχνιών από διαφορετικές γλώσσες και πολιτισμούς (Ο' Sullivan, 2010). Ακόμη, η διακειμενική ανάλυση αφορά τις παραπομπές που ενσωματώνονται σε ένα κείμενο, τις αναφορές αποσπασμάτων, την μίμηση, την παρωδία αλλά και στην δυναμική επικοινωνία που υπάρχει μεταξύ κειμένων και αναγνωστών, που αποτελεί και το κεντρικό σημείο της μελέτης της διακειμενικότητας. Δηλαδή, η διασύνδεση και η επικοινωνία των παραγόντων της διακειμενικότητας, του «συγγραφέα/ κειμένου/ αναγνώστη- κειμένου/ αναγνώστη/ συγκεκριμένου» (Ο' Sullivan, 2010).

1.1.2 Η προέλευση της διακειμενικότητας

Η διακειμενικότητα αποτελεί σημείο αναφοράς του δομισμού και του μεταδομισμού, καθώς τη συναντάμε σε εργασίες έγκριτων θεωρητικών, όπως της Kristeva, του Bakhtine, του Barthes, του Riffaterre, του Genette και άλλων (Δημητρούλια, 2012). Έχει τις ρίζες της στην σύγχρονη γλωσσολογία και πιο συγκεκριμένα στη σημειωτική, η οποία, σύμφωνα με τον Barthes, αποτελεί κλάδος της πρώτης (Tadie, 2001), αφού δανείζεται στοιχεία της (Chandler, 1994). Η σημειωτική, με τη σειρά της, είναι η επιστήμη των σημείων που αγγίζει τομείς άλλων κλάδων οι οποίοι πραγματεύονται τα σημεία και εκτείνεται από τη γλωσσολογία ως και την κοινωνιολογία, συμπεριλαμβάνοντας και τη λογοτεχνία (Tadie, 2001).

Αυτή που επινόησε και καθιέρωσε πρώτη τον όρο «διακειμενικότητα» ήταν η Julia Kristeva (1986). Αυτή της η θεωρία προέκυψε από τον συνδυασμό των ιδεών του Bakhtin και του Saussure, αναφορικά με το κοινωνικό περιεχόμενο της γλώσσας και τα συστηματικά χαρακτηριστικά της αντίστοιχα. Όπως χαρακτηριστικά παρουσιάζει η

ίδια: «η διακειμενικότητα είναι ένα μωσαϊκό αποσπασμάτων, όπου οποιοδήποτε κείμενο αποτελεί την αφομοίωση και τη μεταγραφή ενός άλλου κειμένου. Ο ορισμός της διακειμενικότητας αντικαθιστά αυτόν της διυποκειμενικότητας, και η ποιητική γλώσσα διαβάζεται ως σωσίας της» (Kristeva, 1986). Η Kristeva με τη θεωρία της αυτή αποδέχεται πως τα κείμενα αποκτούν νόημα εξαιτίας της συσχέτισής τους με άλλα κείμενα, προφορικά και γραπτά, αλλά και λόγω της «διυποκειμενικής γνώσης των συνομιλητών τους». Δηλαδή, της συνολικής γνώσης που έχουν κάποιες ομάδες και κοινότητες ανθρώπων και τους βοηθά να αναπτύξουν πρακτικές ώστε να κατανοήσουν τα διάφορα νοήματα που παρουσιάζονται. Αυτή η γνώση μπορεί να προέρχεται είτε από άλλα βιβλία, είτε από την καθημερινή γλώσσα που χρησιμοποιείται, είτε από το συγκεκριμένο, είτε τέλος από τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν την δεδομένη στιγμή στην συγκεκριμένη περιοχή (Wilkie- Stibbs, 2009).

Ακόμη, η Kristeva (1986) αναφέρει πως υπάρχουν τρεις τύποι κειμένων που μπορεί να συμπεριληφθούν στο κείμενο ενός συγγραφέα με διαφορετικό νόημα. Τέτοια μπορεί να είναι α) το κείμενο κάποιου άλλου τον οποίο ο συγγραφέας οικειοποιείται, β) ένα κείμενο στο οποίο ο συγγραφέας έχει προσδώσει ένα καινούριο νόημα που έρχεται σε αντίθεση με το νόημα που του έχει προσδοθεί ήδη από κάποιον άλλο συγγραφέα, και γ) ένα κείμενο το οποίο επιδρά ενεργά στο κείμενο κάποιου άλλου συγγραφέα.

Για την Kristeva η διακειμενικότητα δεν αποτελεί μία μίμηση ή αναπαραγωγή ενός υπάρχοντος κειμένου. Αντίθετα, θεωρείται μία σύνδεση κειμένων, τα οποία δύσκολα απομονώνονται (Κουράκη, 2008). Η ίδια υποστηρίζει πως κάθε κείμενο είναι διακειμενικό και αποτελεί μία παραγωγική διαδικασία, αφού συντίθεται από πολλά και διαφορετικά στοιχεία που έχουν παρθεί από άλλα κείμενα, έχουν ανασκευαστεί, ουδετεροποιηθεί και διασταυρώνονται μεταξύ τους (Kristeva, 1986). Μάλιστα

σύμφωνα με τα λεγόμενά της για να μελετήσουμε ένα κείμενο πρέπει να σταθούμε σε ένα σταυροδρόμι και όχι σε μονόδρομο (Ζερβού, 1981).

Ωστόσο, πριν από την Kristeva κι άλλοι θεωρητικοί είχαν αναφερθεί στη διακειμενικότητα. Αρχικά, ο Ronald Barthes, Γάλλος κριτικός, γλωσσολόγος στοχαστής και θεωρητικός της σημειολογίας, αναφέρθηκε στον όρο κρυπτογραφία, που έχει όμοιο περιεχόμενο με αυτόν της διακειμενικότητας (Κουράκη, 2008). Πιο συγκεκριμένα, με τον όρο κρυπτογραφία υποστήριζε την ουσία της διακειμενικότητας. Πως όσο κι αν ένα κείμενο δίνει την αίσθηση του νέου, του καινούριου, του «φρέσκου» πάντα περιλαμβάνει στοιχεία από άλλα κείμενα του ίδιου ή άλλου συγγραφέα (Κουράκη, 2008).

Αναφορές στη διακειμενικότητα, πριν από την Kristeva, έκανε και ο Mikhail Bakhtine, στου οποίου το έργο στηρίχθηκε η προαναφερόμενη για την ανάπτυξη της θεωρία της διακειμενικότητας. Το σημαντικότερο σημείο της θεωρίας του Bakhtine ήταν αυτό που ονόμαζε «διαλογικότητα», δηλαδή η διακειμενικότητα. Με τον ορισμό της «διαλογικότητας», ο Bakhtine αναφερόταν στο λόγο, στη συνάντησή του με τον λόγο του άλλου και στην διαντίδραση αυτών (Tadie, 2001). Ωστόσο, ο Bakhtine παρουσίαζε τη «λέξη» ως τη μικρότερη δομική μονάδα του κειμένου, την οποία η Kristeva στη συνέχεια θεώρησε περιοριστική και την διεύρυνε, καθιερώνοντας το «κείμενο» ως το σύστημα όπου μπορούν να συναντηθούν στοιχεία διάφορων άλλων κειμένων (Κουράκη, 2008).

Άλλος ένας θεωρητικός που αναφέρθηκε στην διακειμενικότητα ήταν ο Riffaterre, ο οποίος προσέδωσε μία ευρύτητα στον όρο. Σύμφωνα με τη θεωρία του, η διακειμενικότητα αποτελούσε ένα δίκτυο λειτουργιών που εσωκλείουν και διευθετούν τις σχέσεις ανάμεσα στο κείμενο και το ή τα διακείμενα (Κουράκη, 2008). Τα κείμενα εκείνα τα οποία ο αναγνώστης οφείλει να γνωρίζει ώστε να κατανοήσει ένα κείμενο

στο σύνολό του. Έτσι, τη διαχωρίζει σε υποχρεωτική διακειμενικότητα (αυτή που απαιτεί από τον αναγνώστη να γνωρίζει ένα συγκεκριμένο αφετηριακό διακείμενο) και σε προαιρετική διακειμενικότητα (εκείνη που επιτρέπει στον αναγνώστη να διαβάσει ένα κείμενο και να ανακαλέσει οποιοδήποτε κείμενο επιθυμεί). Υποστηρίζει πως η διακειμενικότητα δεν παύει να υπάρχει και να λειτουργεί ακόμη κι αν ο αναγνώστης δεν αναγνωρίζει τα διακείμενα που εμπεριέχονται σε ένα κείμενο. Και τέλος αναφέρει πως το σημαντικότερο κατά την διακειμενική ανάγνωση δεν είναι ο εντοπισμός του διακειμένου από τον αναγνώστη αλλά η διαίσθηση πως κάποιο διακείμενο κρύβεται πίσω από τις ενδείξεις που παρουσιάζει το κυρίως κείμενο (Κουράκη, 2008).

Μετά την Kristeva και διατηρώντας την ευρύτητα που είχε προσδώσει ο Riffaterre στον όρο, ο Gerard Genette, με το έργο του *Palimpsests* (1997), αναφέρεται και αυτός στη διακειμενικότητα. Δεν την παρουσιάζει όμως ως κεντρική έννοια της θεωρίας του, καθώς τη θεωρεί ανεπαρκή ως ορισμό. Προτείνει έναν ευρύτερο όρο, αυτόν της «υπερδιακειμενικότητας» ή της «κειμενικής υπερβατικότητας», και μέσα σε αυτόν, ως υποκατηγορία, εντάσσει την διακειμενικότητα της Kristeva. Ο όρος της «υπερδιακειμενικότητας» αφορά οτιδήποτε συνδέει ένα κείμενο με άλλα με εμφανή ή μη τρόπο και περιλαμβάνει πέντε επιμέρους κατηγορίες:

- *την διακειμενικότητα* (της Kristeva), η οποία αναφέρεται στην παρουσία ενός κειμένου μέσα σε ένα άλλο (ως παράθεμα, υπαινιγμού ή λογοκλοπή),
- *την παρακειμενικότητα*, η οποία αναφέρεται στη σχέση του κυρίως κειμένου με όλα όσα περιβάλλουν το κείμενο (τον τίτλο, τους υπότιτλους, τον πρόλογο, τον επίλογο, τις εικόνες, τις υποσημειώσεις, το εξώφυλλο),
- *την μετακειμενικότητα*, η οποία αναφέρεται στην κριτική σχέση, στον ρητό ή υπονοούμενο κριτικό σχολιασμό ενός κειμένου σε ένα άλλο,

- την *αρχικειμενικότητα* (που αποτελεί μία πιο έμμεση και αφηρημένη κατηγορία), η οποία αφορά τον ορισμό ενός κειμένου ως τμήμα ενός ή περισσότερων ειδών [= genre, που ορίζονται τα μέσα επικοινωνίας (η γραφή, το έντυπο, η ομιλία, το ραδιόφωνο, κ.α.)], και τέλος,
- την *υπερκειμενικότητα*, η οποία αναφέρεται στη σχέση μεταξύ μεταγενέστερου και πρωτογενούς κειμένου, είτε αυτό είναι κείμενο είτε κάποιο είδος (genre), το οποίο το δευτερογενές κείμενο επεξεργάζεται, μετατρέπει ή επεκτείνει.

1.1.3 Η διακειμενικότητα στην παιδική λογοτεχνία

Αναφορικά με την παιδική λογοτεχνία, ανέκαθεν θεωρούνταν βαθιά διακειμενική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Stephens (1990), «...είναι ριζικά διακειμενική διότι δεν έχει δικό της λόγο... Μάλλον... υπάρχει στην τομή ενός αριθμού άλλων λόγων όπως, για παράδειγμα, του λαϊκού παραμυθιού, του μύθου, αλλά και του ιστορικού κειμένου και της ρεαλιστικής ιστορίας».

Η παιδική λογοτεχνία αποτελεί κομμάτι της γενικότερης λογοτεχνίας και κομβικό σημείο μεταξύ του κόσμου των παιδιών και των ενηλίκων, όπου πολλοί και διαφορετικοί δρόμοι συναντώνται (Ζερβού, 1997). Δημιουργεί κείμενα τα οποία απευθύνονται σε παιδιά και αναφέρονται σε προγενέστερα λογοτεχνικά κείμενα ή/ και αντλούν τη θεματολογία τους από αρχαίους μύθους, παραμύθια, αλλά και από λογοτεχνικά έργα ενηλίκων (Νάτσης, 2000). Κάποια, μάλιστα, από τα πρώτα παιδικά βιβλία αποτελούσαν διασκευές βιβλίων των ενηλίκων, όπως «Ο Ροβινσώνας Κρούσος», «Τα Ταξίδια του Γκιούλιβερ» (Ο' Sullivan, 2010) και η ρεαλιστική μεταγραφή της «Αλίκης στη χώρα των θαυμάτων» (Ζερβού, 1997). Ένα μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας των ενηλίκων σχετίζεται και αντιπαραβάλλεται με την παιδική λογοτεχνία και πιο συγκεκριμένα με τα κλασικά κείμενα για παιδιά (Ζερβού, 1997).

Τα κλασικά κείμενα για παιδιά, αποτελούν ανοιχτά κείμενα και προσφέρουν άπειρες διεξόδους και συσχετισμούς. Ταυτόχρονα, όμως, εξαιτίας της μεγάλης τους διάδοσης και της συγκεκριμένης δομής τους, αποτελούν και ένα κλειστό, βολικό σύστημα, που λειτουργεί ως σαφής, ακριβής και αποτελεσματικός κωδικός επικοινωνίας. Σε αυτούς τους πολύτιμους κώδικες επικοινωνίας ανήκουν κυρίως τα παιδικά παραμύθια, καθώς είναι ευρέως διαδεδομένα και προσφέρουν υλικό για συσχετισμούς. Προσφέρουν ένα εύπλαστο και απόλυτα προσιτό και αναγνωρίσιμο υλικό για ανθρώπους διάφορων εθνικοτήτων, ηλικιών, μόρφωσης και ιδεολογικής τοποθέτησης (Ζερβού, 1997). Έτσι, η διακειμενικότητα στην παιδική λογοτεχνία, γίνεται ιδιαίτερα αισθητή, αφού, όπως αποδεικνύεται, κείμενα ζωντανά μέσα στο χρόνο, όπως τα παραμύθια, δημιουργούν δευτερεύοντα κείμενα και έπειτα διαλέγονται και συγκρούονται μαζί τους (Ζερβού, 1997). Δημιουργείται, λοιπόν, ένας χώρος όπου συνυπάρχουν το αρχικό και το δευτερογενές κείμενο και τα νοήματα που κατασκευάζονται προκύπτουν από την αλληλεπίδραση αυτών (Οικονομίδου, 2000).

Επιπλέον, δεν λείπουν και οι φορές όπου ένα αρχικό κείμενο επαναχρησιμοποιείται, αυτή τη φορά ιδεολογικά φορτισμένο, με στόχο να περάσει μηνύματα στα παιδιά σχετικά με τα κοινωνικά δεδομένα που επικρατούν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Έτσι, τα μεταγενέστερα κείμενα, ακολουθώντας πάντα τις κοινωνικές συμβάσεις που ισχύουν στην παιδική ηλικία, επιχειρούν να ανατρέψουν τα πρότυπα που έχουν προβάλει τα αρχικά κείμενα. Το κείμενο, λοιπόν, μεταμφιέζεται και η μεταμφίεση αυτή αποτελεί το παιχνίδι που συγκαλύπτει την άρνηση των συμβάσεων και εισάγει ομαλά το επιθυμητό μήνυμα (Κανατσούλη, 2004). Γεγονός που αποδεικνύει πως η διακειμενικότητα, μέσα από την υποβολή νοημάτων, ιδεών και

αντιλήψεων, μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των αναγνωστών (Οικονομίδου, 2000).

Αναφορικά με τα διακείμενα, που εντοπίζονται συνήθως σε ένα παιδικό λογοτεχνικό έργο, μπορεί να είναι, σύμφωνα με τον Νάτση (2000), «λέξεις που θυμίζουν άλλα κείμενα, στερεότυπες εκφράσεις, διάφορα τεχνάσματα και συμβάσεις, μύθοι, παραθέματα, περιγραφικά συστήματα, απλές λεκτικές αναφορές σε έργα και καταστάσεις του παρελθόντος, καθώς και αυτούσια παράθεση σημασιολογικών στοιχείων».

1.1.4 Συγγραφέας και διακειμενικότητα

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η Ζερβού (1997), ένα κείμενο που απευθύνεται σε παιδιά «συνιστά κομβικό σημείο ανάμεσα στον κόσμο των παιδιών και των ενηλίκων, όπου πραγματοποιείται ένα ατελείωτο παιχνίδι αποχωρισμού και συνάντησης κι όπου πάμπολλοι μακρινοί δρόμοι συγκλίνουν». Με αυτά της τα λόγια, η συγγραφέας επιθυμεί να τονίσει την σημασία των αναμνήσεων των παιδικών αναγνωσμάτων των συγγραφέων, που τροφοδοτούν την φαντασία τους κατά τη δημιουργία νέων κειμένων (Οικονομίδου, 2000).

Αναμφισβήτητα, ένας συγγραφέας πριν γίνει δημιουργός κειμένων έχει αποτελέσει αναγνώστης (Οικονομίδου, 2000). Σύμφωνα με τον M. Tournier (1977 από Ζερβού, 1997) «Οι αναγνώσεις των παιδικών μας χρόνων διαμορφώνουν μέσα μας κάτι προσωπικό κι όμως κοινό, που είναι άθικτο και απαραβίαστο». Οι παιδικές αναγνώσεις των συγγραφέων, λοιπόν, διατηρούνται μέσα τους ζωντανές και αναλλοίωτες, ωστόσο εμπλουτισμένες συχνά με μία εφηβική αντιλογία αλλά και διάθεση άρνησης και αμφισβήτησης (Ζερβού, 1997). Όπως αναφέρουν πολλοί από αυτούς, οι πρώτες αυτές

αναγνώσεις και οι εμπειρίες των παιδικών τους χρόνων ασκούν βαθιά επίδραση στις αντιλήψεις της ενήλικης ζωής τους (Wilkie- Stibbs, 2009).

Το γεγονός πως το λογοτεχνικό έργο ενός συγγραφέα διαπερνάται από την προηγούμενη αναγνωστική του εμπειρία, δηλώνεται μέσα από τις αναφορές, τα αποσπάσματα και κάθε είδους επιρροές που παρουσιάζονται στο νέο κείμενο που δημιουργεί (Οικονομίδου, 2000). Σε κάθε στοιχείο του κειμένου μπορεί να εντάσσει στοιχεία άλλων κειμένων, παλαιότερων και σύγχρονων (Κουράκη, 2008) και πολλές φορές μπορεί να είναι συναισθηματικά αλλά και ιδεολογικά φορτισμένα (Οικονομίδου, 2000).

Ωστόσο, τα κείμενα, που εισχωρούν μέσω των συγγραφέων κατά τη διαδικασία της συγγραφής, μπορεί να είναι αποτέλεσμα συνειδητής ή ασυνειδητής διεργασίας από τη μεριά τους (Κουράκη, 2008), και να αναφέρονται το ένα στο άλλα είτε άμεσα είτε έμμεσα (Chandler, 1994). Άμεσα, μετά από συνειδητή επιλογή του συγγραφέα να είναι εμφανής η διακειμενικότητα στο έργο του, και έμμεσα, ως η ασυνείδητη επιρροή του συγγραφέα από άλλα έργα, η οποία αποτυπώνεται στο κείμενό του και δεν είναι εμφανής και εύκολα αντιληπτή από τον αναγνώστη, παρά μόνο εάν κατέχει τις κατάλληλες αναγνωστικές εμπειρίες (Κουράκη, 2008).

Επιπλέον, αυτή η άμεση ή έμμεση αναφορά ενός κειμένου σε άλλα φανερώνει αφενός την βιβλιακή υποδομή του έργου και αφετέρου την ευρύτητα της μόρφωσης του συγγραφέα καθώς και την συνεχή επαφή του με τη λογοτεχνία αλλά και την τέχνη γενικότερα (Ο' Sullivan, 2010. Καλογήρου, 1999). Αυτή η παρουσία εμφανών διακειμενικών αναφορών σε ένα έργο, του προσδίδει βάθος και το καταξιώνει, ανεξάρτητα αν γίνεται αντιληπτή ή όχι από τον αναγνώστη. Δεν μειώνει σε καμία περίπτωση την λογοτεχνική του αξία του έργου ούτε λειτουργεί ανασταλτικά στην πρωτοτυπία του (Κουράκη, 2008).

1.1.5 Αναγνώστης και διακειμενικότητα

Η διακειμενική σχέση μεταξύ δύο κειμένων, αρχικού και δευτερογενούς, έχει σημασία όταν η προσοχή του αναγνώστη επικεντρώνεται στην αλληλεπίδραση και τη διασύνδεση μεταξύ τους (Κανατσούλη, 2004). Τότε μόνο ο αναγνώστης εμπλέκεται ενεργά στην ανάγνωση της ιστορίας, εμβάλλει την υποκειμενικότητα του και καθορίζει τη συμμετοχή του ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνεται τη διαρκή συνύπαρξη και σύγκρουση του κειμένου με την πραγματικότητα που τον περιβάλλει (Κανατσούλη, 2004).

Ο διακειμενικός τρόπος ανάγνωσης αφορά την ικανότητα του αναγνώστη να διαβάσει ένα κείμενο και να το συσχετίσει με άλλα ήδη γνωστά του κείμενα. Τα νεότερα κείμενα καλούν με τον τρόπο τους τον αναγνώστη να ανακαλέσει στο μυαλό του κάποιο διακείμενο, ένα παλαιότερο γνωστό κείμενο που έχει πολλές ομοιότητες με το συγκεκριμένο που διαβάζει αυτή τη στιγμή, και να το ανασκευάσει (Κανατσούλη, 2007). Έτσι το νόημα που θα παραχθεί κατά την ανάγνωση ενός κειμένου, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Οικονομίδου (2000), θα αποτελέσει «προϊόν αλληλογονιμοποίησης του υλικού που περιέχεται σ' ένα κείμενο και της αναγνωστικής εμπειρίας από άλλα κείμενα, την οποία ο αναγνώστης προσκομίζει κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης». Έτσι, γίνεται κατανοητό, πως όσο πιο πολλές ιστορίες γνωρίζουν οι αναγνώστες τόσο καλύτερα μπορούν να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν μία οποιαδήποτε ιστορία (Wilkie- Stibbs, 2009).

Σύμφωνα μάλιστα με την θεωρία της πρόσληψης, η κατανόηση ενός λογοτεχνικού κειμένου αποτελεί μία διαδικασία συναλλαγής μεταξύ αυτού και του αναγνώστη (Rosenblatt, 1978). Η πρόσληψη ενός έργου προσδιορίζεται από τους αναγνώστες- αποδέκτες του κειμένου (Tadie, 2001). Ο αναγνώστης κατέχει μία ατομική εμπειρία από την ζωή του και την ενασχόλησή του με την λογοτεχνία, και όταν

διαβάζει ένα κείμενο την προσκομίζει και τη συσχετίζει με αυτό. Κινείται, λοιπόν, συνεχώς μεταξύ των κειμενικών ενδείξεων και της αναγνωστικής του προσδοκίας (Rosenblatt, 1978). Έτσι συνθέτει το νόημα του λογοτεχνικού κειμένου με βάση την εμπειρία του και όλα όσα αναφέρει το κείμενο και διαβάζει, και κάπως έτσι επιτυγχάνει την κατανόηση και την εξαγωγή νοήματος από αυτό (Culler, 2010).

Όπως γίνεται κατανοητό, λοιπόν, η εμπειρία του ατόμου στην κατασκευή νοημάτων είναι καθοριστική, και πιο συγκεκριμένα η πτυχή της εμπειρίας του που αφορά τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ενός κειμένου με άλλα κείμενα, εικόνες, ταινίες, κ.α. (Οικονομίδου, 1997). Η διαφορά της διακειμενικότητας των ενηλίκων από αυτή των παιδιών έγκειται στη φύση και το βάθος των διακειμενικών σχέσεων μεταξύ προκείμενου και διακείμενου καθώς και στον βαθμό στο οποίο τα παιδικά κείμενα επιθυμούν να υπερτονίζουν τις αναφορές (Ο' Sullivan, 2010). Το βάθος των διακειμενικών σχέσεων είναι μεγαλύτερο στη λογοτεχνία των νέων και των εφήβων και μικρό στα παιδικά βιβλία.

Συνήθως, οι διακειμενικές αναφορές στην παιδική λογοτεχνία είναι πιο επιφανειακές και συντελούνται με παιγνιώδη τρόπο. Συχνότερη στην παιδική λογοτεχνία είναι η διακειμενικότητα που αντλεί από πολλά προκείμενα, παρά η διακειμενικότητα που εξαντλεί όλες τις πιθανές παρηγήσεις των αναφορών. Το πιο διαδεδομένο συγκείμενο για τη διακειμενικότητα, στην παιδική λογοτεχνία, αποτελεί η κωμωδία, δηλαδή οι αστείες αναφορές σε ήδη γνωστά κείμενα που γίνονται μέσω του στοιχείου της έκπληξης ή της αντίθεσης (Ο' Sullivan, 2010). Τέλος, ως αφετηριακά κείμενα, στην παιδική λογοτεχνία, πρόσφορο υλικό παρέχουν κυρίως τα παραμύθια που, λόγω της μεγάλης τους διάδοσης, προσφέρονται για άπειρους συσχετισμούς και προσαρμογές (Οικονομίδου, 2000).

Όσον αφορά τα παιδιά, σύμφωνα με την Wilkie- Stibbs (2009), στην προσπάθειά τους να εξάγουν κάποιο νόημα από ένα συγκεκριμένο κείμενο καταφεύγουν σε διάφορα γνωστά τους διακειμενικά φαινόμενα, όπως στις γνώσεις τους από άλλα βιβλία μυθοπλασίας που έχουν διαβάσει, οπτικά και εικονογραφημένα κείμενα, ταινίες, τηλεοπτικά προγράμματα, κινούμενα σχέδια, βίντεο, κόμικς, τραγούδια, διαφημίσεις, και αυτό το κάνουν σε πολλά επίπεδα κειμενικής εμπλοκής, όπως στην πλοκή, στους χαρακτήρες, στα κίνητρά τους, στη γλώσσα, στο θέμα και στις εικόνες.

Η αναγνώριση της διακειμενικότητας αποτελεί ικανότητα για την απόκτησή της οποίας απαιτείται συνεχή και επίπονη ενασχόληση του παιδιού- αναγνώστη με την λογοτεχνία, η οποία στο τέλος, το πιο σίγουρο είναι πως, θα καταλήξει σε απολαυστική ενασχόληση (Κανατσούλη, 2007). Το παιδί- αναγνώστης έχοντας εξοικειωθεί, γενικά, με την ανάγνωση κειμένων μπορεί να συνεχίσει με την ανάπτυξη πιο προχωρημένων τεχνικών ανάγνωσης κειμένων, όπως η διακειμενική ανάγνωση (Κανατσούλη, 2007). Ωστόσο, η διακειμενικότητα στη παιδική λογοτεχνία δεν αφορά μόνο τους ώριμους αναγνώστες. Όλο και πιο συχνά χρησιμοποιείται με παιγνιώδη τρόπο στη λογοτεχνία για μικρά παιδιά ακόμη και σε εικονοβιβλία για παιδιά που δεν μπορούν να διαβάσουν λόγω της μικρής τους ηλικίας (Ο' Sullivan, 2010). Στην αναγνώριση της διακειμενικότητας μπορεί να φτάσει ένας αναγνώστης προσχολικής ηλικίας είτε μόνος του, μέσα από τις πολλές αναγνώσεις ιστοριών και αφηγήσεις παραμυθιών που έχει ακούει από τους ενηλίκους, είτε μέσα από τις επισημάνσεις των μεγάλων και τις υποδείξεις τους (Κανατσούλη, 2007). Τέλος, σύμφωνα με τον Stephens (1990) «η διακειμενικότητα επισύρει την προσοχή του αναγνώστη στην ίδια τη διαδικασία της ανάγνωσης και από εκεί σε θέματα αναπαραστάσεων, αφήγησης και γενικότερα σχέσεων ζωής/ τέχνης» και έτσι προωθεί την κριτική και αναλυτική ανάγνωση.

Ωστόσο, όταν, κατά την ανάγνωση ενός κειμένου, γίνεται μία έμμεση αναφορά σε κάποιο άλλο κείμενο, το οποίο ο αναγνώστης δεν γνωρίζει, αυτό συνεπάγεται πως δεν θα μπορέσει να αντιληφθεί τη διακειμενικότητα. Κατ' επέκταση η συγκεκριμένη αναφορά θα παραμείνει «εν υπνώσει» περιμένοντας κάποιον άλλο αναγνώστη να την αναγνωρίσει και να την αξιοποιήσει. Εντούτοις, υπάρχει πάντα και η περίπτωση, ο αναγνώστης να προσκομίσει μία δική του, και άγνωστη στον συγγραφέα, πρακτική ή θεωρία κατά την ανάγνωση του κειμένου, καταφέροντας με αυτό τον τρόπο να προσδώσει στο κείμενο μία καινούργια και ξεχωριστή ερμηνεία (Οικονομίδου, 2000).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί πως οι σύγχρονοι θεωρητικοί υποστηρίζουν πως η διακειμενικότητα είναι αχρονική. Πράγμα πολύ σημαντικό για την παιδική λογοτεχνία, καθώς τα παιδιά μπορεί να έρθουν σε επαφή με τα κείμενα με τυχαία χρονολογική σειρά, διαβάζοντας πρώτα το δευτερογενές κείμενο και έπειτα το πρωταρχικό. Έτσι, αυτή η επαφή των παιδιών με πολλά και διαφορετικά κείμενα θα τα βοηθήσει και θα τα οδηγήσει να αναπτύξουν την δική τους αίσθηση του χρόνου και τελικά να οργανώσουν τα αναγνώσματά τους με μία λογική σειρά (Οικονομίδου, 2000).

Κεφάλαιο δεύτερο:

Διακειμενικότητα σε κείμενο και εικόνα.

1.2.1 Διακειμενικότητα στο κείμενο

1.2.1.1 Τα είδη της διακειμενικότητας

Η Ζερβού (1997) στην προσπάθειά της να κωδικοποιήσει τις μορφές της διακειμενικότητας εντοπίζει και αναφέρει τέσσερις μορφές διακειμενικότητας. Διακειμενικότητα, λοιπόν, έχουμε:

α) όταν ένα κείμενο εμπεριέχεται μέσα σε ένα άλλο και κομμάτια του ενός κειμένου εγγράφονται μέσα στο άλλο, υπό μορφή αποσπασμάτων ή αναφορών,

β) όταν ένα κείμενο διασκευάζεται. Το μεγαλύτερο μέρος της παιδικής λογοτεχνίας, για πολλά χρόνια, αποτελούνταν από διασκευές, οι οποίες προσπαθούσαν με πιστότητα να μεταφέρουν και να παρουσιάσουν το πρωτότυπο λογοτεχνικό έργο των ενηλίκων στα μάτια των παιδιών με τη βοήθεια και της εικονογραφικής αναπαράστασης,

γ) όταν ένα κείμενο μεταγράφεται, και εδώ εμπεριέχεται και η έννοια της αντιστροφής και της σύγκρουσης του αρχικού κειμένου με το δευτερογενές, και

δ) όταν ένα κείμενο μετουσιώνεται. Σε αυτή τη μορφή διακειμενικότητας, ένα λογοτεχνικό κείμενο που απευθύνεται σε παιδιά μεταμορφώνεται ολοκληρωτικά για να απευθυνθεί τώρα στους ενήλικες. Στην πράξη, ένα κείμενο που δημιουργήθηκε από του ενήλικες για τα παιδιά αποχαιρετά τον κόσμο των παιδιών και μεταμορφώνεται προκειμένου να συναντήσει τώρα τον κόσμο των ενηλίκων και να τους μεταφέρει κάποιο μήνυμα, π.χ. πολιτικό μήνυμα. Μπορεί ένα κείμενο, λοιπόν, να μεταμορφωθεί σε πολιτική αφίσα, κινηματογραφική ταινία, γελοιογραφία ακόμα και διαφήμιση.

Η Christine Wilkie- Stibbs (2009) εξετάζοντας τα πράγματα από την πλευρά των διακειμένων προτείνει την δική της κατηγοριοποίηση της διακειμενικότητας, μειώνοντας τις μορφές της από τέσσερις, που αναφέρει η Ζερβού, σε τρεις. Οργανώνει, ουσιαστικά, τις διακειμενικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των λογοτεχνικών έργων γύρω από τρεις άξονες και έτσι παρουσιάζει τις εξής κατηγορίες διακειμένων:

α) των παραθεμάτων, δηλαδή κομμάτια ενός κειμένου που παραπέμπουν σε ένα άλλο κείμενο, λογοτεχνικό ή μη,

β) των κειμένων μίμησης, που σκοπό έχουν να παρωδήσουν, να μιμηθούν, να παραφράσουν, να μεταφράσουν ή να υποκαταστήσουν το πρωτότυπο κείμενο. Αυτά τα κείμενα προσπαθούν να απελευθερώσουν τους αναγνώστες από το θαυμασμό τους για του μεγάλους παλαιούς συγγραφείς ή λογοτεχνικά έργα του παρελθόντος. Κάποιες φορές, μάλιστα, καταφέρνουν να λειτουργούν για τους μεταγενέστερους αναγνώστες και ως προκείμενα των πρωτότυπων κειμένων,

γ) των κειμένων του είδους (genre texts), όπου κείμενα ταυτοποιούνται ότι ανήκουν σε ένα λογοτεχνικό είδος, μοιράζονται τις ίδιες λογοτεχνικές συμβάσεις και κωδικούς με τα υπόλοιπα έργα αυτού του είδους και κάνουν τους αναγνώστες να έχουν συγκεκριμένες προσδοκίες από αυτά.

Τέλος, ο John Stephens (1990) με τη σειρά του επιχειρεί μία άλλου είδους κωδικοποίηση της διακειμενικότητας, αναφέροντας τα αρχικά κείμενα με τα οποία ένα δευτερογενές κείμενο μπορεί να αναπτύξει μίας μορφής διακειμενικής σχέσης. Αυτά τα κείμενα, λοιπόν, μπορεί να είναι:

α) κείμενα στα οποία το δευτερογενές κείμενο αναφέρεται άμεσα, παρουσιάζοντας ολόκληρα αποσπάσματά τους, ή έμμεσα, με απλές αναφορές σε αυτά,

β) μία γνωστή ιστορία (π.χ. παραμύθι) που υπάρχει σε διάφορες παραλλαγές, αλλά το κείμενο δεν αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη,

γ) ένα αρχέτυπο, ένα κλασικό μοτίβο ιστορίας (όπως για παράδειγμα ο ήρωας που σώζει την χώρα από μία κατάρρα ή ένα τέρας) το οποίο υιοθετεί το δευτερογενές κείμενο αλλά παρουσιάζει την δική του ξεχωριστή και διαφορετική ιστορία,

δ) λογοτεχνικά είδη και λογοτεχνικές συμβάσεις, όπως αστυνομικές ιστορίες, μύθοι και παραμύθια. Κάθε λογοτεχνικό είδος χαρακτηρίζεται από κάποιες λογοτεχνικές συμβάσεις που αφορούν το περιεχόμενό του, τη δομή του, τους χαρακτήρες του και τις συμπεριφορές τους, τις οποίες μπορεί να υιοθετεί ένα δευτερογενές κείμενο,

ε) κοινωνικά ή ιστορικά κείμενα ή περιστάσεις, δηλαδή αποσπάσματα σχετικών εγγράφων, άρθρα εφημερίδων, αναφορές σε ιστορικά γεγονότα, τοπωνυμίες και υπαρκτά πρόσωπα,

στ) άλλες μορφές τέχνης, όπως ζωγραφική, λαϊκά τραγούδια, κινηματογράφο, τηλεόραση, διαφήμιση, ή/ και

ζ) μεταγενέστερα κείμενα, όπου το δευτερογενές κείμενο που εξετάζεται είναι γραμμένο ως προγενέστερο του αρχικού και λειτουργεί ως τέτοιο.

Στη συνέχεια, υιοθετώντας τον διαχωρισμό που προτείνει η Ζερβού (1997), επιχειρούμε μία αναλυτικότερη αναφορά τουλάχιστον στις τρεις πρώτες επιμέρους κατηγορίες της διακειμενικότητας.

1.2.1.1.1 Παραθέματα

Αναφορικά με τα κείμενα που λειτουργούν ως παραθέματα, αποτελούν το απλούστερο είδος διακειμενικότητας το οποίο μπορούν να αναγνωρίσουν τα παιδιά-

αναγνώστες. Σε αυτού του είδους τη διακειμενικότητα παραθέτονται στο δευτερογενές κείμενο κάποια κομμάτια ή υπονοούνται στοιχεία άλλων, ήδη γνωστών παραμυθιών. Τα δευτερεύοντα κείμενα λαμβάνουν ως δεδομένη τη εξοικείωση των αναγνωστών με το προκείμενο. Θεωρούν πως το έχουν διαβάσει ήδη, πως τους είναι γνωστό και έτσι προχωρούν στην παράθεσή του. Στη συνέχεια, το «κείμενο εστίασης» (focus text), δηλαδή το δευτερογενές κείμενο, προβάλλεται ως αυθεντικό, ως εγκυρότερο από το πρωταρχικό, στο οποίο παραπέμπει, υπονομεύοντας την αξιοπιστία του και την αλήθεια που παρουσιάζει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μία ανασφάλεια στον αναγνώστη σχετικά με τις προηγούμενες γνώσεις του από τα παραμύθια αλλά και από την ιστορία που διαβάζει αυτή τη στιγμή, η οποία του λέει πως ό,τι γνώριζε ως σήμερα ήταν ψέματα (Wilkie- Stibbs, 2009).

1.2.1.1.2 Διασκευές

Διασκευές αποτελούν:

- α) κείμενα που απευθύνονταν αρχικά σε ενηλίκους και τα οποία μεταμορφώθηκαν σε παιδικά (Κανατσούλη, 2004. Ζερβού, 1997),
- β) παλαιότερα κείμενα της προφορικής παράδοσης τα οποία μεταφέρθηκαν στο χαρτί (όπως τα λαϊκά παραμύθια),
- γ) έργα που γράφθηκαν από επώνυμους συγγραφείς σε παλαιότερες εποχές και διασκευάζονται ώστε να είναι ευανάγνωστα από τα σημερινά παιδιά και να συμβαδίζουν με τα νέα πρότυπα, και
- δ) κείμενα που προέρχονται από διαφορετική χώρα και κουλτούρα και μεταφράστηκαν προκειμένου να διαβαστούν και να παρουσιαστούν στα παιδιά (Κανατσούλη, 2004).

Ένα κείμενο για να συναρπάσει ένα παιδί- αναγνώστη πρέπει να είναι έντονα διαλογικό και να παρουσιάζει τα πράγματα με γνώριμο τρόπο προς αυτό. Η δουλειά του διασκευαστή ή του μεταφραστή, λοιπόν, είναι να αποδώσει ένα κείμενο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι οικείο στους καινούριους αναγνώστες, τα παιδιά, διατηρώντας παράλληλα την πνοή του, τον παλμό του και την ιδιαιτερότητά του (Κανατσούλη, 2004). Έτσι, οι διασκευαστές πρότυπων κειμένων επιφέρουν τις κατάλληλες αλλαγές στα κείμενα ώστε να τα κάνουν πιο ελκυστικά σε αυτά προσθέτοντας αφηγηματικούς τρόπους γνώριμους στον σύγχρονο παιδί- αναγνώστη, όπως επίσης απλουστεύοντας και αποσαφηνίζοντας αφηγηματικές τεχνικές που παρουσιάζουν τα πρωταρχικά κείμενα (Κανατσούλη, 2004).

Η μεταμόρφωση των κειμένων σε παιδικά βιβλία, αποτελεί μία διαδικασία η οποία τελείται σταδιακά από τον συγγραφέα, ο οποίος επεμβαίνει στην «οργάνωση του πλαισίου και στη δομή της αφήγησης μέχρι και στην άρθρωση της εκφραστικής γλώσσας» (Νάτσης, 2000) του προγενέστερου κείμενου υπακούοντας ταυτόχρονα σε παιδαγωγικούς κανόνες ώστε να καταστήσει το κείμενο κατάλληλο και προσιτό στα παιδιά (Ζερβού, 1997). Τα διασκευασμένα έργα, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη, πρέπει να είναι μικρά σε έκταση, γραμμένα από κάποιο σημαντικό συγγραφέα, συνήθως της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας, να προβάλλουν λογοτεχνικούς χαρακτήρες που να εδραιώνονται στη συλλογική φαντασία, και να αποσκοπούν κυρίως στην ψυχαγωγία του αναγνώστη (Κανατσούλη, 2004, 2007). Επιπλέον, προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται όταν επιχειρείται η διασκευή ενός κειμένου, σύμφωνα με τον Marc Soriano (από Κανατσούλη, 2007), πρέπει να αναφέρεται στο εξώφυλλο του βιβλίου ότι το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί διασκευή, πρέπει η διασκευή να ακολουθεί παιδαγωγικές αρχές και να μην κατευθύνεται από εμπορικούς λόγους, και τέλος πρέπει να μην ξαναγράφεται το αρχικό κείμενο από τη διασκευή.

Αναφορικά με τους διασκευαστές, υπάρχουν δύο τάσεις που τους διέπουν και τους διαχωρίζουν σε αυτούς που δεν αποκλίνουν καθόλου από το αρχικό κείμενο και σε αυτούς που το αποδίδουν με ελεύθερο τρόπο (Κανατσούλη, 2004). Σύμφωνα μάλιστα με τον Genette (1997) υπάρχουν και δύο μηχανισμοί οι οποίοι χρησιμοποιούνται από τους διασκευαστές για να μετατρέψουν ένα κείμενο σε «παιδικό» και αυτοί είναι η παράλειψη και η προσθήκη. Αποτελούν μεθόδους που αν και φαίνονται αντίρροπες τελικά έχουν κοινό στόχο. Με την παράλειψη, όπως δηλώνει και η ίδια η λέξη, παραλείπονται όσα δεν μπορούν να γίνουν κατανοητά από ένα παιδί. Αποτελεί ένα είδος απλοποίησης των κειμένων και πολλές φορές ταυτίζεται με την λογοκρισία, καθώς αφαιρεί οτιδήποτε δεν προάγει τον ηθοπλαστικό και διδακτικό χαρακτήρα που πρέπει πάντα να έχει ένα βιβλίο που απευθύνεται σε παιδιά. Από την άλλη πλευρά, η προσθήκη αποτελεί είδος επεξηγηματικού σχολιασμού που δικαιολογεί τις πράξεις των ηρώων και αποδίδει τις προθέσεις και τα κίνητρα των πράξεων τους. Και οι δύο αυτές τεχνικές, εν τέλει, αλλοιώνουν το κείμενο και το λογοκρίνουν. Όπως μάλιστα αναφέρει και ο Genette (1997), η διασκευή τελικά δεν εξαιρεί τα κομμάτια αυτά που θα δυσκολέψουν τα παιδιά και θα τα κουράσουν στην ανάγνωση του κειμένου, αλλά αποκλείει όλα εκείνα τα κομμάτια που θα παραξενέψουν το παιδί, θα ταράξουν την αθωότητά του και γενικά θα του αποκαλύψουν πληροφορίες που εμείς, οι μεγάλοι, θέλουμε ακόμη να του αποκρύψουμε.

Όσοι αντιμάχονται της διασκευής υποστηρίζουν πως με τα επεξηγηματικά της σχόλια συχνά έχει ως στόχο να κατευθύνει τον αναγνώστη στο πως και τι θα σκεφτεί, καθώς επίσης πολλές φορές εμπεριέχει και μεγάλες επιστημονικές ανακρίβειες (Ζερβού, 1997). Ακόμη διατείνονται πως κάνει τους αναγνώστες οκνηρούς και τους αποτρέπει από το να διαβάσουν το αυθεντικό βιβλίο, αργότερα σε μεγαλύτερη ηλικία, καθώς οι περιπέτειες του ήρωα τους είναι ήδη γνωστές. Αναφέρουν πως το κυριότερο

μειονέκτημα των διασκευών είναι ότι δεν δίνουν την δυνατότητα στον αναγνώστη να απολαύσει και να ευχαριστηθεί τη μοναδικότητα του ύφους του πρωτότυπου κειμένου (Κανατσούλη, 2004).

Αυτό το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στις μεταφράσεις των κειμένων από άλλες γλώσσες (Κανατσούλη, 2004). Όταν ένα κείμενο μεταφράζεται στοχεύει σε κοινό με διαφορετική πολιτισμική και γλωσσική κουλτούρα για αυτό και πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη μετάφραση των διακειμενικών στοχασμών και των θεωρήσεων που εμπεριέχει, καθώς κατέχουν σημαντική θέση μέσα σε αυτό και καθορίζουν το νόημά του (Desmet, 2001). Μάλιστα, το τελικό κείμενο, που προκύπτει πολλές φορές από την μετάφραση του πρωτότυπου μπορεί να είναι «ένα νέο, διαφορετικό διακειμενικό κείμενο», όπως αναφέρει και ο Desmet (2001). Το βάρος των λέξεων και των γραμμάτων καθώς και το χιούμορ του κειμένου βασίζεται στο λεκτικό και νοητικό παιχνίδι που εμπεριέχει, το οποίο γίνεται καλύτερα κατανοητό στη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου. Όσο και να αποπειράται ένας μεταφραστής να αποδώσει ένα κείμενο με τον καλύτερο τρόπο στην γλώσσα του, προσπαθώντας να διατηρήσει τη γοητεία του και να αναδείξει τα στοιχεία του, πάντα θα υπάρχει κάτι που θα δένει το κείμενο με την γλώσσα στην οποία δημιουργήθηκε (Κανατσούλη, 2004). Δέσιμο το οποίο είναι δύσκολο να αποδοθεί σε ένα μεταφρασμένο κείμενο. Έτσι, ο μεταφραστής γεμίζει τα κενά της γνώσης, ανάμεσα στο κείμενο και στο νεανικό κοινό, στο οποίο απευθύνονται τα κείμενα, με εγκιβωτισμένες επεξηγήσεις (Wilkie- Stibbs, 2009). Καθώς από την πλευρά του οφείλει να ακολουθεί τις δικές του αρχές. Σύμφωνα με αυτές πρέπει να προσαρμόζει το κείμενο ώστε να είναι κατάλληλο για το παιδί, σύμφωνα με τις ισχύουσες παιδαγωγικές αρχές της εποχής, και επιπλέον να προσαρμόζει την πλοκή, τους χαρακτήρες και τη γλώσσα ώστε να υπακούν στις

ισχύουσες κοινωνικές αντιλήψεις, τις αναγνωστικές ικανότητες αλλά και τις ικανότητες κατανόησης των παιδιών (Shavit, 1986).

Ωστόσο, εκτός από αντιπάλους, οι διασκευές έχουν και οπαδούς οι οποίοι υποστηρίζουν πως είναι απαραίτητες και χρήσιμες. Σύμφωνα με τον Paul Goble Hayes (Κανατσούλη, 2004), οι προφορικές ιστορίες, μέσα από την εγγραφή τους στο χαρτί, βγαίνουν στην επιφάνεια, τις γνωρίζει ο κόσμος και μπορεί ο καθένας να ρίξει μία ματιά σε έναν άλλο πολιτισμό μέσα από αυτές. Όπως συμπληρώνει, μέσα από την απόλαυση των ιστοριών άλλων πολιτισμών συνειδητοποιούμε πόσο ίδιοι είμαστε με τους άλλους καθώς «εάν δεν είμασταν δεν θα ευχαριστιόμασταν τις ιστορίες τους». Ακόμη, η Marceline Laparra (1996), υποστηρίκτρια των διασκευών, η οποία προβάλλει τα θετικά τους σημεία, αναφέρει πως οι διασκευές δεν προξενούν πάντα την αδιαφορία του αναγνώστη για το πρωταρχικό κείμενο αλλά αντίθετα πολλές φορές προκαλούν και το ενδιαφέρον του να γνωρίσει του πρωτότυπο. Επιπλέον, ισχυρίζεται πως πολλές φορές διαβάζοντας ο αναγνώστης πρώτα τη διασκευή ενός έργου εξοικειώνεται με τις μορφές γραφής που υπάρχουν στο πρωτότυπο κείμενο, πράγμα που διευκολύνει την μελλοντική του ενασχόληση με το πρωτότυπο κείμενο.

1.2.1.1.3 Μεταγραφές

Αναφορικά με τις μεταγραφές, ο συγγραφέας κατασκευάζει συνειδητά ένα δευτερογενές κείμενο, που έρχεται σε αντιδιαστολή με τη στάση και το περιεχόμενο του πρωταρχικού κειμένου (Οικονομίδου, 1997), αναπτύσσοντας μία αντιπαράθεση και μία διαφωνία μεταξύ των δύο κειμένων. Από τη μία πλευρά έχουμε το πρωτότυπο κείμενο που θεωρείται γνωστό και δεδομένο, και από την άλλη πλευρά έχουμε το δευτερογενές κείμενο που μας παρουσιάζει κάτι καινούριο και πρωτάκουστο (Νάτσης, 2000). Επομένως, ο συγγραφέας λαμβάνοντας ως δεδομένη την γνώση του αρχικού

κειμένου από τον αναγνώστη, προχωρά στην κατασκευή του δευτερογενούς κειμένου πιστεύοντας πως ο αναγνώστης θα είναι σε θέση να το αντιδιαστείλει με το πρωταρχικό (Οικονομίδου, 1997). Στην περίπτωση αυτή, το αρχικό κείμενο μεταγράφεται προκειμένου να τονίσει τα σημεία ρήξης του με το δευτερογενές κείμενο, να επισημάνει τα όρια στην ενσωμάτωση του νέου κειμένου και τέλος να υπογραμμίσει την πολυφωνία του νέου εμπλουτισμένου κειμένου (Νάτσης, 2000). Πιο συγκεκριμένα, η τάση που επικρατεί στις μεταγραφές είναι ο συγγραφέας να αποδεσμεύει τον αναγνώστη από τον στερεότυπο τρόπο πρόσληψης των λογοτεχνικών κειμένων, μέσω του σπασίματος και της επαναδιοργάνωσης των παραδοσιακών μοτίβων των κειμένων, και να προσκαλεί τον αναγνώστη να επικεντρωθεί στα αρνητικά στοιχεία των οπισθοδρομικών μορφών παιδικής λογοτεχνίας και να τα υπερβεί (Οικονομίδου, 2000).

Χαρακτηριστικά στοιχεία των μεταγραφών αποτελούν η χρήση πλάγιων τρόπων καθώς και διάφορων τεχνασμάτων για να εκφράσουν έννοιες, συναισθήματα και ιδέες. Επιθυμώντας να δηλώσουν κάποια σημασιολογική σχέση με το πρωτότυπο κείμενο συχνά χρησιμοποιούν μετωνυμίες, μεταφορές και μεταθέσεις νοημάτων που αφορούν αποσπάσματά του. Ωστόσο χρησιμοποιούν και αμφιλογίες, αντιλογίες και έλλειψη νοήματος με τη χρήση αποσπασμάτων που δεν έχουν καμία σημασιολογική σχέση με το πλαίσιο (Νάτσης, 2000). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Νάτσης (2000) «Η μεταγραφή ως διακειμενική εργασία συνιστά ένα σύστημα κοινών τόπων που ακυρώνει ορισμένες όψεις του υπό- κειμένου». Έτσι, γίνεται κατανοητό πως η μεταγραφή προϋποθέτει έναν επαρκή αναγνώστη που να είναι ικανός και σε θέση να αντιληφθεί και να αντιμετωπίσει τους συνδυασμούς των σημαινόντων και των σημαινομένων (Νάτσης, 2000).

Και οι δύο, συγγραφέας και αναγνώστης ξεκινούν από μία κοινή αφετηρία, την αίσθηση της κοινής γνώσης. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία ενός κλασικού παιδικού

κειμένου, όπως η διάδοση, η διαχρονικότητα, η αίσθηση συλλογικότητας και η συμπτυκνωμένη ιστορικότητα, δημιουργούν κώδικες επικοινωνίας προσιτούς στο ευρύ κοινό που βοηθούν ένα νέο έργο να γίνει προσιτό σε ανθρώπους με διαφορετικές ευαισθησίες. Ταυτόχρονα αυτά τα χαρακτηριστικά του κλασικού παιδικού κειμένου προσφέρουν ένα μεγάλο στήριγμα στον νέο συγγραφέα για να εκφραστεί και να δημιουργήσει, όπως επίσης και ένα μεγάλο βοήθημα στον νέο αναγνώστη για προσανατολιστεί (Ζερβού, 1997). Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να επισημάνουμε πως το νόημα μίας ιστορίας δεν βρίσκεται στο δευτερογενές κείμενο αλλά στην εσωτερική του σύνδεση, στην τομή αλλά και στην αντίθεσή μεταξύ των δύο κειμένων, αρχικού και δευτερογενούς. Έτσι, συντελείται μία πληρέστερη ανάγνωση του κειμένου που δεν πραγματοποιείται μόνο μέσω της αποκωδικοποίησης του αλλά και μέσα από όλα όσα κουβαλά ο ίδιος ο αναγνώστης και προσκομίζει σε αυτό (Οικονομίδου, 1997).

Σύμφωνα με τον Stephens (1994) υπάρχουν τριών ειδών κείμενα που στοχεύουν στην αμφισβήτηση και την ανατροπή του κυρίαρχου νοήματος ενός αρχικού κειμένου. Τέτοια είναι:

α) κείμενα στα οποία ο κεντρικός ήρωας αποκλίνει από τα πρότυπα των παιδιών της ανάλογης ηλικίας, αποτελεί αντιήρωας και έρχεται σε σύγκρουση με την εξουσία των ενηλίκων, η οποία παρουσιάζεται μέσω των γονέων. Είναι ήρωας ο οποίος μπλέκει σε περιπέτειες, που παρουσιάζονται μέσω των προκειμένων που λαμβάνει υπόψη του το δευτερογενές αυτό κείμενο, και στο τέλος επιστρέφει στο σπίτι του αποκαθιστώντας την τάξη, που έπρεπε να υπάρχει από την αρχή, επιβεβαιώνοντας τις αρχικές προσδοκίες των γονέων για το παιδί τους. Πιο συγκεκριμένα τα κείμενα αυτά κάνουν ένα κύκλο, και ενώ αρχικά δείχνουν ανατρεπτικά στο τέλος αποδεικνύουν πως δεν είναι αφού οι ήρωες επιστρέφουν στην πρότερη πραγματικότητα και διορθώνουν τα πράγματα, κάνοντας αυτό που έπρεπε να κάνουν από την αρχή, πριν μπλέξουν σε

περιπέτειες. Ένα παράδειγμα τέτοιου βιβλίου αποτελεί και το «Where the Wild Things Are» του Maurice Sendak.

β) κείμενα στα οποία επικρατούν αντίθετες ιδέες από τις κοινωνικά αποδεκτές και τις οποίες συνήθως προβάλλει ένας χαρακτήρας ο οποίος δεν χαρακτηρίζεται ούτε για την ομορφιά του, ούτε για το θάρρος του αλλά ούτε και για την ευφυΐα του. Ένας τέτοιος ήρωας είναι, για παράδειγμα, ο βάτραχος στο παραμύθι του Ευγένιου Τριβιζά «Η πριγκίπισσα και το βατραχάκι», το οποίο αποτελεί και παρωδία γνωστού ευρωπαϊκού παραμυθιού με τη βασιλοπούλα και τον βάτραχο .

γ) κείμενα τα οποία είναι διφορούμενα και με ερωτηματικά και αναφέρονται κυρίως σε θέματα αυταρχικότητας ή/ και άσκησης εξουσίας. Μιλούν ανοιχτά για το θέμα που διαπραγματεύονται και για αυτό συχνά αντιμετωπίζονται με καχυποψία από τους ενηλίκους που μεσολαβούν μεταξύ κειμένου και παιδιών. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί πως τέτοια κείμενα δεν υπάρχουν πολλά για παιδιά.

1.2.1.1.3.1 Παρωδία

Η παρωδία, κατά την Wilkie- Stibbs (2009), ανήκει στα κείμενα μίμησης και είναι καθαρά διακειμενική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Sylvia Pantaleo (2007) «αν και οι διακειμενικές συνδέσεις δεν είναι όλες παρωδίες, όλες οι παρωδίες είναι διακειμενικές από τη φύση τους».

Παρωδία είναι η επανάληψη ενός κειμένου με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται μία διακειμενική σύνθεση, που να συνενώνει στο εσωτερικό του το παλιό με το νέο (Hutchen, 1985). Είναι η αναπαραγωγή ενός κειμένου, το οποίο ενώ αρχικά φαίνεται οικείο, στην ουσία παρουσιάζει κάτι καινούριο που έρχεται σε σύγκρουση με το παλιό και δημιουργεί μία χιουμοριστική διάθεση (Lukens, 1999).

Στην παρωδία στηρίζεται ένα μεγάλο μέρος της κλασικής αλλά και της σύγχρονης λογοτεχνία, καθώς βρίσκεται παντού. Τόσο στα κείμενα, που παρουσιάζουν επανεγγραφές παλιών ιστοριών και γνώριμους ήρωες με νέα προσωπεία, όσο και στις εικόνες (Ζερβού, 2007). Σύμφωνα με τη Ζερβού (2007), η παρωδία διαθέτει δύο σημασίες. Θεωρείται «μηχανισμός λογοτεχνικής (ανα)δημιουργίας που συνεχίζει και ταυτόχρονα ανατρέπει, θεαματικά ή διακριτικά, την παράδοση», και ταυτόχρονα «λογοτεχνικό γένος υβριδικό και δευτερογενές που προκύπτει από μία διαδικασία μίμησης με στοιχεία αντίθεσης συνήθως υπονομευτικά».

Η παρωδία είναι ανατρεπτική, βαθιά ειρωνική και απαιτεί την ενεργό συμμετοχή, τη γνώση, την εμπειρία και την εγρήγορση του αναγνώστη προκειμένου να την αντιληφθεί. Η πρόσληψή της στηρίζεται «σε αντιθετικά παιχνίδια μνήμης και έκπληξης, παράδοσης και νεωτερικότητας, αναγνωρίσιμων στοιχείων και εντυπωσιακής ευρηματικότητας» (Ζερβού, 2007). Γεγονός που κακομαθαίνει τον αναγνώστη και τον οδηγεί στον εθισμό για το απροσδόκητο και το αντιφατικό και ταυτόχρονα αναγκάζει τον συγγραφέα να είναι συνεχώς ευρηματικός και πρωτότυπος (Ζερβού, 2007).

1.2.2 Διακειμενικότητα στην εικόνα

Η διακειμενικότητα δεν συναντάται μόνο στο κείμενο αλλά και στην εικόνα (Τσιλιμένη, 2007), καθώς δεν υπάρχει καθαρά αυτοαναφορική εικόνα απαλλαγμένη από το πλαίσιο στο οποίο εμφανίζεται (Werner, 2004). Οι ερμηνείες, που δίνονται από ένα θεατή- αναγνώστη σε μία εικόνα, επηρεάζονται από τα εσωτερικά αλλά και εξωτερικά χαρακτηριστικά του πλαισίου της εικόνας, μιας και είναι αδύνατον να ερμηνευθεί απομονωμένη από το περιβάλλον που την περικλείει. Ακόμη, οι ερμηνείες των εικόνων δεν καθορίζονται μόνο από τα όσα παρουσιάζουν οι ίδιες αλλά

προκύπτουν και από τη σχέση που έχουν με άλλες εικόνες ή κείμενα που τις περιβάλλουν (Werner, 2004).

Ένα τυπικό γραπτό μπορεί να συμπεριλαμβάνει, εκτός από το κείμενο, και εικόνες, φωτογραφίες, πίνακες, ζωγραφιές, γραφήματα, διαγράμματα, χρονοδιαγράμματα και σχέδια, τα οποία δεν μπορούν να ερμηνευθούν από τον αναγνώστη αποκομμένα το ένα από το άλλο (Werner, 2004). Αντίθετα, μπορούν να παρουσιάσουν πολύπλοκες και αινιγματικές εκδοχές ανάλογα με τη σχέση στην οποία βρίσκονται μεταξύ τους. Άλλωστε δεν υπάρχει μόνο μία μοναδική ερμηνεία για κάθε εικόνα, που να καθορίζεται από τα συστατικά του κειμένου, τη συνολική σύνθεσή του ή τις προθέσεις του συγγραφέα. Η διακειμενικότητα αποτελεί μία παραγωγική διαδικασία που τις επηρεάζει και τις αλλάζει. Όταν λειτουργεί προσάπτονται στις εικόνες εκδοχές διαφορετικές από εκείνες που θα τους δίνονταν αν ερμηνεύονταν απομονωμένες (Werner, 2004).

Επιπλέον, οι ερμηνείες των εικόνων εξαρτώνται και από την αλληλεπίδραση του ερμηνευτή με αυτές. Δηλαδή, από τις ιδέες και τα συναισθήματα που θα αναδυθούν από τις προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις του κατά την θέασή τους. Ακόμη, επηρεάζονται και από το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα συναντήσει ένας θεατής τις εικόνες και θα επιθυμήσει να τις ειρηνεύσει (Werner, 2004). Άρα οι ερμηνείες των εικόνων εξαρτώνται από όσα παρουσιάζουν οι ίδιες, από το θεατή και τις εμπειρίες του αλλά και από το πλαίσιο μέσα στο οποίο επιχειρείται η ερμηνεία τους (Werner, 2004).

Ο Walter Werner (2004), σε άρθρο του παρουσιάζει τρεις μορφές διακειμενικότητας στην εικόνα. Την διακειμενικότητα: α) μέσα στην ίδια την εικόνα, β) μεταξύ εικόνων και γ) μεταξύ εικόνων και κειμένου. Για κάθε μία από τις μορφές διακειμενικότητας προβάλλει τις συμβάσεις, τους τρόπους, με τους οποίους

συναντάται μέσα στα σχολικά βιβλία και χρησιμοποιείται από τους συγγραφείς για την ενθάρρυνση της διακειμενικής ανάγνωσης.

Η πρώτη μορφή διακειμενικότητας λειτουργεί μέσα το πλαίσιο της ίδιας της εικόνας και παρουσιάζεται στα κείμενα με δύο τρόπους για την ενθάρρυνση της διακειμενικής ανάγνωσης: α) με δυαδικές αντιπαράθεσεις, κατά τις οποίες δύο διαφορετικές και αντίθετες ιδέες, γεγονότα ή αξίες παρουσιάζονται ταυτόχρονα μέσα στην ίδια εικόνα, και β) με οπτική παραθετικότητα, τρόπος ο οποίος δε συναντάται συχνά σε σχολικά βιβλία και αφορά την ενσωμάτωση δανεισμένων θεμάτων, συμβόλων ή στοιχείων από διάσημες εικόνες σε εικόνες και κυρίως διαφημίσεις περιοδικών, πολιτικές γελοιογραφίες και εμπορικές διαφημίσεις.

Η δεύτερη μορφή διακειμενικότητας, μεταξύ των εικόνων, λειτουργεί όταν δυο οι περισσότερες εικόνες βρίσκονται πολύ κοντά, στην ίδια σελίδα ή στο ίδιο κεφάλαιο. Γενικά, όταν ένας θεατής βρίσκεται αντιμέτωπος με μία ομάδα εικόνων, κοιτάζει την κάθε μία σε σχέση ή αντίθεση με τις υπόλοιπες. Άρα η ερμηνεία της κάθε μίας επηρεάζεται από την αντιληπτική σχέση της με τις υπόλοιπες και η ερμηνεία της προκύπτει μέσα από τη σύγκρισή της με τις προηγούμενες ή τις επόμενες αλλά και από το νόημα που προκύπτει από το σύνολό τους. Αυτή η μορφή διακειμενικότητας παρουσιάζεται στα σχολικά βιβλία με αντιστοίχιση, αλληλουχία, ομαδοποίηση και διασπορά των εικόνων. Η πρώτη, η αντιστοίχιση αφορά την τοποθέτηση εικόνων δίπλα δίπλα, ή τη μία μετά την άλλη για παρατήρηση των ομοιοτήτων και των διαφορών, η αλληλουχία αφορά την τοποθέτηση εικόνων με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται μία ιστορία, η ομαδοποίηση αφορά εικόνες στενά συνδεδεμένες που δημιουργούν ένα ψηφιδωτό και κάθε μία προσφέρει μία άλλη πληροφορία για όλο το σύνολο, και τέλος η διασπορά των εικόνων σε όλο το βιβλίο αντί για την ομαδοποίηση τους και την

τοποθέτησή τους όλες μαζί στις σελίδες του βιβλίου, σύμβαση λιγότερο ενθαρρυντική για την διακειμενικότητα.

Τέλος η τρίτη μορφή διακειμενικότητας, μεταξύ των εικόνων και λέξεων, προκύπτει όταν ένα γραπτό και ένα οπτικό κείμενο τοποθετούνται μαζί. Αυτή η μορφή διακειμενικότητας παρουσιάζεται στα σχολικά βιβλία: α) με τις λεζάντες των εικόνων, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη συγκεκριμενοποίηση του νοήματος της εικόνας, αναφέροντας ποια είναι η εικόνα και τι παρατηρείται σε αυτή, β) με την ενσωμάτωση εικόνων στα κείμενα για την πλαισίωσή τους, ώστε να τους παρέχουν τεκμηρίωση, να τους εμφυσήσουν συναισθήματα ή να επιστήσουν την προσοχή των αναγνωστών σε κάποιο σημαντικό ζήτημα που πιθανών παρουσιάζει το κείμενο, και γ) με την άμεση ανταπόκριση του θεατή- αναγνώστη, μία σύμβαση που χρησιμοποιείται σπάνια στα σχολικά βιβλία και αφορά τον συνδυασμό των δεδομένων που δίνονται στο κείμενο, γραπτό ή οπτικό, και των απόψεων και των εμπειριών του ίδιου του θεατή- αναγνώστη.

Εκτός από τον Werner, στη διακειμενικότητα της εικόνας, και πιο συγκεκριμένα των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, αναφέρθηκαν και οι Nikolajeva & Scott (2001), παρουσιάζοντας πως μπορεί να είναι είτε συμμετρική, και να τελείται μόνο στο κείμενο ή μόνο στην εικόνα, είτε αναντίστοιχη, και να τελείται ταυτόχρονα και στο κείμενο και στην εικονογράφηση. Όπως χαρακτηριστικά επεξηγεί η Κανατσούλη (2005), η διακειμενικότητα μπορεί να ανήκει σε μία από τις τρεις περιπτώσεις: α) να παραπέμπει μόνο το κείμενο σε προγενέστερο κείμενο ή προγενέστερη εικονογράφηση, β) να παραπέμπει μόνο η εικονογράφηση σε προγενέστερο κείμενο ή εικονογράφηση, ή γ) να παραπέμπουν τόσο το κείμενο όσο και η εικονογράφηση σε προγενέστερο κείμενο.

Τέλος, για τη διακειμενικότητα της εικόνας στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία έκανε λόγο και η Τσιλιμένη (2007) τονίζοντας την ευρηματικότητα και το

ενδιαφέρον που παρουσιάζει, όπως επίσης και τις πολλές μορφές με τις οποίες μπορεί να καταγραφεί. Αναλυτικότερα αναφέρει πως σε ένα εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο:

α) ο ήρωας ενώ παρουσιάζεται με μία καινούρια μορφή, μπορεί να διαθέτει ακόμη κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στοιχεία που να τον καθιστούν αναγνωρίσιμο, όπως το κόκκινο σκουφάκι της Κοκκινοσκουφίτσας, β) η εικονογράφηση μπορεί να παραπέμπει σε κάποιο διάσημο έργο τέχνης, και γ) σε όλη την εικονογράφηση του κειμένου μπορεί να ενσωματώνονται στοιχεία άλλων ιστοριών που να παραπέμπουν σε αυτές όμως να μην σχετίζονται με την ιστορία, όπως για παράδειγμα η ύπαρξη ενός κάδρου με τα τρία γουρουνάκια στο σπίτι της Κοκκινοσκουφίτσας.

Έτσι, γίνεται κατανοητό πως η διακειμενικότητα αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους οι εικόνες αναφέρονται η μία στην άλλη ή στο κείμενο που τις πλαισιώνει και το πώς οι θεατές τις ερμηνεύουν σε συνάρτηση με τις πληροφορίες που αντλούν από τις υπόλοιπες εικόνες αλλά και τα γραπτά κείμενα (Werner, 2004). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως η διακειμενικότητα στην εικονογράφηση δεν αποτελεί προαπαιτούμενο ώστε το παιδί- αναγνώστης να κατανοήσει το νόημα της ιστορίας (Τσιλιμένη, 2007). Το παιδί μπορεί να κατανοήσει την ιστορία του εικονογραφημένου βιβλίου και χωρίς να έχει εντοπίσει την διακειμενικότητα της εικόνας. Άλλωστε τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία απαιτούν επαναληπτικές αναγνώσεις, καθώς είναι αδύνατον το παιδί- αναγνώστης να αντιληφθεί από την αρχή όλες τις πιθανές σημασίες του κειμένου, της εικόνας ή της σχέσης αυτών των δύο (Sipe, 1998).

Μέρος Δεύτερο:

Ερευνητικό

Κεφάλαιο πρώτο:

Διακειμενική ανάλυση εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων

2.1.1 Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα εργασία σκοπό έχει να εξετάσει τη χρήση της ιστορίας του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινοσκουφίτσας*, των αδερφών Grimm και του Perrault, ως διακείμενο στα σύγχρονα ελληνικά και μεταφρασμένα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, που κυκλοφόρησαν στη χώρα μας από το 1990 έως σήμερα.

2.1.2 Μέθοδος

Η συστηματική μελέτη και ανάλυση των ελληνικών και μεταφρασμένων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων επιχειρείται με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου (content analysis). Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί, σύμφωνα με τον Robson (2010), «μία μέθοδο μελέτης του περιεχομένου των τεκμηρίων ή άλλου ερευνητικού υλικού». Το ποιοτικό υλικό, που προορίζεται προς ανάλυση, μπορεί να έχει διάφορες μορφές, μέσα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και τα λογοτεχνικά κείμενα αλλά και οι εικόνες (Κυριαζή, 1999), δύο αντικείμενα ανάλυσης τα οποία εμπεριέχουν τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία. Έτσι, γίνεται κατανοητό πως τα βιβλία που προαναφέρθηκαν αναλύονται διακειμενικά, τόσο σε επίπεδο κειμένου όσο και σε επίπεδο εικονογράφησης. Μιας και η εικονογράφηση αποτελεί και αυτή μία «γλώσσα» που περνά τα δικά της μηνύματα στα παιδιά παράλληλα με το κείμενο, κάποιες φορές συμπληρώνοντάς το και κάποιες άλλες δίνοντας μία δική της θέαση των γεγονότων.

Κύρια στάδια της ανάλυσης περιεχομένου αποτελούν η δημιουργία κατηγοριών και η τοποθέτηση σε αυτές των ποιοτικών δεδομένων που προκύπτουν από την

συστηματική διερεύνηση κάθε κειμένου (Ιωσηφίδης, 2008). Κατηγορίες στις οποίες ουσιαστικά βασίζεται η ανάλυση του περιεχομένου, καθώς είναι απαραίτητες για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Μάλιστα, η επιτυχία της ανάλυσης περιεχομένου εξαρτάται από τις κατηγορίες που διαμορφώνονται αναφορικά με τον σκοπό της έρευνας (Κυριαζή, 1999).

Επιπλέον, η συγκεκριμένη μέθοδος, εκτός από τη δυνατότητα κωδικοποίησης και κατηγοριοποίησης των ποιοτικών δεδομένων που συλλέγονται, γίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή :

α) να χρησιμοποιήσει ειδικό λογισμικό ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων, καθώς και

β) να εφαρμόσει και ποσοτικές- στατιστικές μεθόδους ανάλυσης των δεδομένων εφόσον το επιθυμεί (Ιωσηφίδης, 2008).

Έτσι, για όλους τους παραπάνω λόγους θεωρήθηκε πως η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου εξυπηρετεί τις ανάγκες της παρούσας έρευνας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και για αυτό και υιοθετήθηκε.

2.1.3 Το ερευνητικό ερώτημα

Η συγκεκριμένη μελέτη θα μας βοηθήσει να εντοπίσουμε τα κοινά σημεία της κλασικής ιστορία της *Κοκκινοσκουφίτσας* με τις νεότερες ιστορίες των ελληνικών και μεταφρασμένων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων που τη χρησιμοποιούν ως διακείμενο. Θα επισημανθούν:

α) τα χαρακτηριστικά στοιχεία που δανείζονται οι σύγχρονοι συγγραφείς από κλασικό παραμύθι, όπως επίσης και

β) οι αλλαγές που κάνουν οι ίδιοι σε αυτό, αποσκοπώντας στη δημιουργία μίας διαφορετικής και ξεχωριστής ιστορίας.

2.1.4 Το υλικό προς ανάλυση / καθορισμός της μονάδας ανάλυσης

Για σκοπό της έρευνας αναζητήθηκαν στην ελληνική αγορά και εντοπίστηκαν συνολικά δεκαπέντε σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, διακείμενα του κλασικού. Τα βιβλία αυτά αναζητήθηκαν μέσω διαδικτύου:

- στην ιστοσελίδα Biblionet, που αποτελεί υπηρεσία του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ), και συμπεριλαμβάνει στους καταλόγους της όλα τα βιβλία που έχουν τυπωθεί στη χώρα μας, ελληνικά και μεταφρασμένα,
- στον ηλεκτρονικό κατάλογο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, και γενικότερα
- μέσω της μηχανής αναζήτησης, Google.

Συντάχθηκε μία λίστα με δέκα βιβλία Ελλήνων συγγραφέων και πέντε ξένων που έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά. Οι τίτλοι αυτών των βιβλίων, για κάθε κατηγορία είναι οι εξής:

Ελληνικά

1. Στίκα, Δ. (1991). *Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*. Αθήνα: Τέσσερα.
2. Τριβιζάς, Ε. (1993). *Η Κοκκινομπλουζινίτσα*. Στο Α. Βαρελλά (Επιμ.), *Ο κήπος με τις ιστορίες* (2^η έκδ.). Αθήνα: «Αστήρ».
3. Μανταδάκη, Σ. (1996). *Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας*. Αθήνα: Καστανιώτη.
4. Μαρμαρά- Δαγιόγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Αθήνα: Κέδρος.
5. Γιαννακοπούλου, Χ. (2007). *Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα*. Στο Πιπίνη, Α., Χαραλάς, Κ. & Γιαννακοπούλου, Χ., *Μια αγάπη, επτά χρώματα και ένας λύκος*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
6. Μπουλώτης, Χ. (2007). *Οι 12 Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

7. Μιχίδη, Α. (2010). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
8. Στρουμπούλη, Α. & Ηλιάδης, Σ. (2012). *Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*. Αθήνα: Καστανιώτη.
9. Μουζακίτης, Α. (2013). *Σ' ένα δάσος μια φορά...* Αθήνα: «Ανέμη».
10. Κουτσιαρής, Β. (2014). *Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*. Πάτρα: Κόκκινη Κλωστή Δεμένη.

Μεταφρασμένα

1. Corentin, P. (1997). *Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς* (Β. Λάππα, Μετάφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
2. Νταλ, Ρ. (2004). *Τα παραμύθια ανάποδα*. Αθήνα: Ποταμός.
3. Pennart, G. D. (2004). *Η στρογγυλοσκουφίτσα*. Αθήνα: Παπαδόπουλος
4. Ρουσέλ, Ν. (2006). *Η Πρασινοσκουφίτσα*. Στο *Το μεγάλο βιβλίο του κακού λύκου* (Σ. Λεπίδα, Μεταφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος
5. Baruzzi, A. (2007). *Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!* (Α. Τσίπρα, Μετάφ.). Αθήνα: Βιβλιόφωνο.

Μετά τη σύνταξη της λίστας ξεκίνησε η αναζήτηση των βιβλίων στις βιβλιοθήκες και τα βιβλιοπωλεία της Λάρισας, του Βόλου και της Κατερίνης. Όσα βιβλία δεν βρέθηκαν εκεί παραγγέλθηκαν από βιβλιοπωλεία μέσω διαδικτύου, που ανέφεραν στην ηλεκτρονική τους σελίδα πως τα διαθέτουν.

Όλα τα βιβλία που προαναφέρθηκαν εντοπίστηκαν και σχολιάστηκαν και αξίζει να σημειώσουμε πως ως μονάδα ανάλυσης της παρούσας έρευνας δηλώνεται κάθε βιβλίο στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένου του κειμένου αλλά και της εικονογράφησης του.

2.1.5 Κατασκευή κατηγοριών

Οι κατηγορίες στις οποίες χωρίστηκε το υλικό και οι οποίες περιγράφουν διεξοδικά το κείμενο και την εικονογράφηση κάθε ιστορίας είναι οι εξής:

Για το κείμενο:

- **Το είδος της διακειμενικότητας:** Αναφορά στον τύπο της διακειμενικότητας που διακρίνει το εκάστοτε κείμενο.
- **Ο τίτλος:** Αναφορά στον τίτλο και τα κοινά χαρακτηριστικά του με τον τίτλο του κλασικού παραμυθιού.
- **Οι κοινοί ήρωες:** Αναφορά στους κοινούς ήρωες μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς κειμένου.
- **Η πρωταγωνίστρια:** Αναφορά στον χαρακτήρα της νέας ηρωίδας και των κοινών στοιχείων της με εκείνων της Κοκκινοσκουφίτσας του κλασικού παραμυθιού.
- **Ο λύκος:** Αναφορά στον χαρακτήρα του «νέου» λύκου και των κοινών στοιχείων του με εκείνων του λύκου του κλασικού παραμυθιού.
- **Τόπος και χρόνος:** Αναφορά στον τόπο και το χρόνο που διαδραματίζεται η ιστορία του δευτερογενούς κειμένου.
- **Η πλοκή:** Εντοπισμός και επισήμανση των κοινών αλλά και ανατρεπτικών σημείων της πλοκής μεταξύ των δύο κειμένων, πρωτογενούς και δευτερογενούς.
- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία του κειμένου:** Αναφορά σε επιπλέον διακειμενικά στοιχεία που εντοπίζονται στο κείμενο.

Για την εικονογράφηση:

- **Το εξώφυλλο:** Αναφορά στην εικόνα του εξωφύλλου.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας:** Αναφορά στην εικονογραφική απεικόνιση της πρωταγωνίστριας.
- **Η εικόνα του λύκου:** Αναφορά στην εικονογραφική απεικόνιση του λύκου.
- **Κοινές εικόνες με το κλασικό:** Αναφορά στις κοινές σκηνές που εικονογραφούνται μεταξύ της πρωτογενούς και δευτερογενούς ιστορίας.
- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικόνας:** Αναφορά σε επιπλέον διακειμενικά στοιχεία που εντοπίζονται στην εικονογράφιση.

2.1.6 Ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων

Η σειρά με την οποία παρουσιάζονται οι αναλύσεις των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων είναι χρονολογική, και αφορά την χρονιά έκδοσης και κυκλοφορίας τους στην ελληνικά αγορά.

2.1.6.1. Στίκα, Δ. (1991). *Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*. Αθήνα: Τέσσερα.

Εν συντομία η ιστορία

Η *Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα* είναι ένα κορίτσι μακαρόνι που του αρέσει να παίζει το παραμύθι της κλασικής ηρωίδας. Επειδή δεν έχει γιαγιά, υιοθετεί μία γιαγιά-μακαρόνα και συχνά της πηγαίνει φαγητό. Μία μέρα, καθώς περνά από το δάσος, συναντά ένα λύκο, αλλά εκείνος δεν την αγγίζει, γιατί οι λύκοι δεν τρώνε μακαρόνια. Τότε ένα πιρούνι που την βλέπει αποφασίζει να της κάνει πλάκα και να παίξει τον ρόλο του λύκου του παραμυθιού της. Εμφανίζεται μπροστά της, την απειλεί πως θα την τσιμπήσει και ξεκινά να την κυνηγά. Εκείνη πηγαίνει πίσω στην Μακαρονούπολη και προειδοποιεί όλα τα μακαρόνια πως στο δάσος κυκλοφορεί ένα κακό πιρούνι. Έτσι, όλα τα μακαρόνια αποφασίζουν να μην ξαναβγούν στο δάσος, και κάθονται και παίζουν παραμύθια στην Μακαρονούπολη. Η *Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα* όμως στενοχωριέται που δεν μπορεί να επισκεφτεί τη γιαγιά της και μετά από λίγες μέρες

αψηφά τον κίνδυνο και πηγαίνει σε αυτή. Εκεί στο σπίτι της γιαγιάς βρίσκει το πιρούνι ξαπλωμένο στο κρεβάτι να παριστάνει την άρρωστη γιαγιά. Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα το καταλαβαίνει και το πιρούνι σηκώνεται και αρχίζει να την κυνηγά. Εκείνη χάνεται μέσα στο δάσος και το πιρούνι καθώς την ψάχνει συναντά ένα μακαρονοσκούλικο, το περνά για το κορίτσι και ορμά να το τσιμπήσει. Εκείνο προλαβαίνει, χώνεται στη γη και το πιρούνι καρφώνεται στο χώμα και αρχίζει να φωνάζει βοήθεια. Τότε η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα και τα υπόλοιπα μακαρόνια που το ακούν πηγαίνουν κοντά του και τελικά το τραβούν να ξεκολλήσει από τη γη. Τέλος το καλούν να φέρει την παρέα του και να ζήσει μαζί τους στη μακαρονοχώρα.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο της Δέσποινας Στίκα αποτελεί μια μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινοσκουφίτσας*, που σκοπό έχει να το παρωδήσει. Η συγγραφέας επέλεξε την περιπέτεια του κοριτσιού με τα κόκκινα ως έναυσμα για την δημιουργία της ιστορίας της λόγω του ότι κείμενα σαν αυτό διαθέτουν χαρακτηριστικά που βοηθούν ένα συγγραφέα να εκφραστεί και έναν αναγνώστη να προσανατολιστεί (Ζερβού, 1997). Ακόμη, λαμβάνοντας ως δεδομένη τη γνώση του πρωταρχικού κειμένου από τα παιδιά, επιχειρεί την αποδόμησή και την επαναδιοργάνωση των μοτίβων του, δημιουργώντας ένα νέο κείμενο που να τονίζει τις διαφορές του με το προηγούμενο (Οικονομίδου, 2000).

- **Ο τίτλος**

Η συγγραφέας, στον τίτλο του βιβλίου, χρησιμοποιεί το όνομα του κοριτσιού του κλασικού παραμυθιού παρεμβάλλοντας ενδιάμεσα τη λέξη «μακαρόνι». Έτσι προκύπτει η λέξη «Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα», η οποία δηλώνει πως η

συγκεκριμένη ιστορία προβάλλει μία Κοκκινοσκουφίτσα μακαρόνι να ζει τη δική της ιστορία που είναι όμοια με εκείνη του κλασικού κοριτσιού.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Αυτό το παραμύθι προβάλλει ένα κορίτσι, μία γιαγιά και ένα λύκο, όπως αντίστοιχα και το κλασικό παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας*.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα είναι ένα γλυκό και ευγενικό κορίτσι, όπως ακριβώς και η ηρωίδα των Grimm. Όμως, δεν είναι άνθρωπος, αλλά μακαρόνι. Παρουσιάζεται τολμηρή, αποφασιστική, με φαντασία και πείσμα, στοιχεία του χαρακτήρα που δεν διαθέτει η κλασική Κοκκινοσκουφίτσα.

- **Ο λύκος**

Σε αυτό το κείμενο, τη θέση του κακού λύκου έχει πάρει ένα πιρούνι το οποίο εμφανίζεται καλό, έξυπνο, με χιούμορ και διάθεση να διασκεδάσει. Μάλιστα, αποδεικνύεται και καλός ηθοποιός, αφού καταφέρνει να τρομάξει το κορίτσι αλλά και όλη την μακαρονοχώρα παριστάνοντας τον κακό.

Εκτός από το πιρούνι, την εμφάνισή του στο κείμενο κάνει και ένας αληθινός λύκος, ο οποίος είναι κακός όπως ο αντίστοιχος του κλασικού, με τη διαφορά ότι δεν του αρέσουν τα μακαρόνια και για αυτό το λόγο δεν κυνηγά να φάει την Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα.

- **Τόπος και χρόνος**

Όπως αναφέρεται στο κείμενο, όλη η ιστορία διαδραματίζεται στο δάσος, που βρίσκεται λίγο πιο έξω από τη Μακαρονούπολη, και στο σπίτι της γιαγιάς μακαρόνας. Ο χρόνος δεν δηλώνεται με σαφήνεια. Όμως, δεδομένου ότι παρουσιάζει μία πόλη και ότι η ηρωίδα, αλλά και τα υπόλοιπα μακαρόνια γνωρίζουν τα κλασικά παραμύθια

μπορούμε να συμπεράνουμε πως τοποθετείται χρονικά μετά από το κλασικό παραμύθι των Grimm.

- **Η πλοκή**

Η πλοκή του δευτερογενούς αυτού παραμυθιού, μπορεί σε γενικές γραμμές να ακολουθεί την κλασική πλοκή, όμως εμπεριέχει αρκετά στοιχεία που την καθιστούν διαφορετική και μοναδική. Αρχικά, με το που ξεκινά η ιστορία, η συγγραφέας αναφέρει τη φράση «Μια φορά κι έναν καιρό», αποσκοπώντας να δηλώσει πως και το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί παραμύθι, όπως το διακείμενό του. Στη συνέχεια παρουσιάζει την κεντρική ηρωίδα, την Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα. Αναφέρει τον τόπο όπου ζει καθώς και τον λόγο για τον οποίο την φωνάζουν έτσι, όπως ακριβώς γίνεται και στο κλασικό.

«Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στη Μακαρονούπολη η ΚΟΚΚΙΝΟΜΑΚΑΡΟΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ.

Όταν ήταν πολύ μικρή, της έπεσε στο κεφάλι κατά λάθος λίγη σάλτσα ντομάτα.

Έτσι λοιπόν αυτό ήταν... Της κόλλησε η ιδέα ότι είναι η Κοκκινοσκουφίτσα των μακαρονιών!

Από τότε ήθελε να ντύνεται μόνο με κόκκινα φορέματα, να φορά κόκκινες κάλτσες και κατακόκκινα παπούτσια, κι δεν ξεχνούσε, με κρύο ή με ζέστη, να στηρίζει στο κεφάλι της μια πλεχτή μεγάλη σκούφια στο χρώμα της παπαρούνας.»

Όπως παρατηρείται, η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα έχει επίγνωση του παραμυθικού κόσμου στον οποίο ζει αλλά και γνώση του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας (Γαβριηλίδου, 2011), το οποίο επιθυμεί και προσπαθεί να μιμηθεί. Το κορίτσι ψάχνει να βρει όλους τους κεντρικούς ήρωες του αγαπημένου του παραμυθιού, ώστε να τους ενώσει και να ζήσει και αυτό με τη σειρά του την αγαπημένη του περιπέτεια. Έτσι, αφού δεν έχει γιαγιά, βρίσκει μία που ζει έξω από την πόλη, την

υιοθετεί και συχνά της πηγαίνει πίτες και γλυκίσματα, όπως η Κοκκινοσκουφίτσα. Το μόνο που της λείπει για να ολοκληρωθεί το παραμύθι της είναι ένας λύκος, τον οποίο τελικά συναντά τυχαία μέσα στο δάσος. Εκείνος, όμως, την κοροϊδεύει και την προσπερνάει, αναγνωρίζοντας την προσπάθειά της να μιμηθεί την κλασική ηρωίδα, στοιχείο που δηλώνει πως και αυτός έχει γνώση του πρωταρχικού κειμένου.

Την παραπάνω σκηνή με τον λύκο βλέπει ένα πιρούνι. Αυτό είχε πάρει σύνταξη από τους ανθρώπους, είναι μισοσκουριασμένο, και μην έχοντας τίποτα καλύτερο να κάνει, αποφασίζει να βοηθήσει το κορίτσι, να ζήσει την περιπέτειά του. Ταυτόχρονα θέλει να διασκεδάσει και εκείνο λιγάκι και έτσι πετάγεται μπροστά στο κορίτσι και απειλεί να το τσιμπήσει. Παίζει τόσο καλά το ρόλο του κακού που το κορίτσι το πιστεύει και αρχίζει να τρέχει στην μακαρονούπολη ζητώντας βοήθεια. Πλοκή εντελώς διαφορετική από εκείνη του κλασικού. Σε εκείνο το κορίτσι συναντά τον κακό του παραμυθιού, τον λύκο, στο δάσος όμως δεν γυρίζει πίσω στην πόλη ζητώντας βοήθεια και ενημερώνοντας τους ανθρώπους για αυτόν. Μάλιστα ούτε ο λύκος αρχίζει αμέσως να κυνηγά το κορίτσι και να απειλεί πως θα το φάει.

Ενώ, λοιπόν, μέχρι τώρα η πλοκή των δύο παραμυθιών αποκλίνει, στη συνέχεια, το δευτερογενές κείμενο συναντά την πλοκή του κλασικού παραμυθιού αναφέροντας πως το κακό πιρούνι βρίσκει το σπίτι της γιαγιάς της Κοκκινομακαρονοσκουφίτσας και μπαίνει μέσα, όπως κάνει αντίστοιχα και ο λύκος του κλασικού.

«Έτσι η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα για λίγες μέρες δεν μπόρεσε να πάει στη γιαγιά.

Το πιρούνι μάταια την αναζητούσε ψάχνοντας μέσα στο δάσος.

Όσπου κάποτε, εκεί που τριγυρνούσε, πέρασε κατά τύχη έξω από το σπίτι της γιαγιάς.

- *Αν αυτή εδώ είναι η γιαγιά της Μακαρονοσκουφοκοκκινίτσας, σκέφτηκε το πιρούνι, μπορώ ν' αρχίσω απ' αυτή το παραμύθι μου. Όπου να 'ναι θα έρθει και η μικρή. Που θα μου πάει;*

Με αυτές τις σκέψεις ετοιμάστηκε να μπει μέσα στο μικρό μακαρονόσπιτο.

Η γιαγιά όμως είχε ακούσει για τον κίνδυνο του κακού πιρουνιού και είχε βάλει συναγερμό σε πόρτες και παράθυρα. Κάθε μεταλλικό αντικείμενο, που θα περνούσε μέσα στο σπίτι, θα έκανε τη σειρήνα του συναγερμού να βουίζει σαν αυτοκίνητο της πυροσβεστικής.

Μόλις μπήκε μέσα το πιρούνι σαν τον κλέφτη, σείστηκε όλο το δάσος από το συναγερμό: ΤΟΥ... ΤΟΥ... ΤΟΥ...

Η γιαγιά μακαρόνα άρπαξε την ομπρέλα της κι όπως ήταν με την ποδιά της κουζίνας άνοιξε την πίσω πόρτα κι έφυγε τρέχοντας για την Μακαρονούπολη.»

Εδώ βλέπουμε πως η συγγραφέας προσθέσει σύγχρονα στοιχεία στο κείμενό της, καθώς βάζει τη γιαγιά να περνά συναγερμό στο σπίτι, με το που ακούει για το πιρούνι που κυκλοφορεί στο δάσος. Στοιχείο που αποδεικνύει πως είναι έξυπνη αλλά και γρήγορη, αφού φαίνεται να φεύγει από το σπίτι με το που ακούει το συναγερμό να χτυπά, για να μην την βρει το πιρούνι και την τσιμπήσει.

Παράλληλα βλέπουμε το πιρούνι να είναι καλός γνώστης του κλασικού παραμυθιού των Grimm, καθώς μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς, όπως και ο λύκος, και ακολουθεί κατά γράμμα τα γεγονότα του καταγράφονται σε εκείνο:

«...άφησε μισάνοιχτη την πόρτα, φόρεσε τα γυαλιά της γιαγιάς, ξάπλωσε αναπαυτικά στο κρεβάτι της, και σκεπάστηκε καλά ως το κεφάλι.»

Από την άλλη πλευρά, η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα φαίνεται τολμηρή και αποφασιστική, καθώς αψηφά τον κίνδυνο και αποφασίζει να βγει μόνη στο δάσος για να πάει στη γιαγιά της. Από το σημείο που το κορίτσι φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς

μακαρόνας τα δύο παραμύθια, πρωταρχικό και δευτερογενές, ταυτίζονται. Παρουσιάζουν και τα δύο τα ίδια γεγονότα. Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα χτυπά την πόρτα του σπιτιού, το πιρούνι ντυμένο γιαγιά ρωτά ποιος είναι και όταν ακούει πως είναι το κορίτσι του λέει πως είναι άρρωστη και την πόρτα την έχει αφήσει ανοιχτή. Να σπρώξει και να μπει. Έπειτα ακολουθεί ο κλασικός διάλογος, μεταξύ κοριτσιού και κακού πιρουνιού, με μια αλλαγή στην τελευταία σκηνή. Εδώ, το πιρούνι δεν καταφέρνει να τσιμπήσει τελικά το κορίτσι, όπως ο λύκος που το τρώει. Αντίθετα η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, έχοντας υποψιαστεί πως κάτι συμβαίνει, είναι σε ετοιμότητα και με το που σηκώνεται το πιρούνι να της επιτεθεί προλαβαίνει και βγαίνει τρέχοντας έξω στο δάσος.

Η σκηνή στο σπίτι της γιαγιάς αποτελεί το τελευταίο στιγμιότυπο στο οποίο συγκλίνουν τα δύο αυτά παραμύθια. Από αυτό το σημείο και έπειτα ακολουθούν διαφορετικά γεγονότα. Το πιρούνι ψάχνοντας το κορίτσι στο δάσος βρίσκει ένα μακαρονοσκούλικο το περνά για την Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα και αρχίζει να το κυνηγά. Εκείνο τρομαγμένο μπαίνει στη γη και το πιρούνι προσπαθώντας να το προλάβει και να το τσιμπήσει ορμά και καρφώνεται στο χώμα. Αρχίζει να φωνάζει βοήθεια και τότε όλα τα μακαρόνια τρέχουν κοντά του. Δεν το αφήνουν μόνο του παρόλο που δείχνει κακό. Αμέσως, όμως, το πιρούνι τους εξηγεί πως όλα είναι μια φάρσα και στην πραγματικότητα είναι καλό. Τότε, εκείνα με τη σειρά τους το αποδέχονται και μάλιστα το καλούν να πάρει την παρέα του και να μείνει για πάντα μαζί τους στην Μακαρονούπολη.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Σε κάποιο σημείο το κλασικό παραμύθι διαφοροποιείται και δίνει την ευκαιρία στην συγγραφέα να προσθέσει στο κείμενό της παραθέματα κι άλλων κλασικών

παραμυθιών, που αποτελούν και το απλούστερο είδος διακειμενικότητας που μπορούν να αναγνωρίσουν τα παιδιά.

«Εκείνα (τα υπόλοιπα μακαρόνια) έτρεμαν από το φόβο τους για το πιρούνι και προτιμούσαν να παίζουν άλλα παραμύθια πιο ακίνδυνα.

Με μια μπότα, που βγήκαν πεταμένη στο σκουπιδότοπο, κι όλα μαζί την κουβάλησαν στην πλατεία της Μακαρονούπολης, έπαιζαν με επιτυχία τον ... «ΠΑΠΟΥΤΣΩΜΕΝΟ ΜΑΚΑΡΟΝΟ».

Άλλοτε πάλι διασκέδαζαν με το πολύ αγαπημένο παραμύθι των ζυμαρικών: «Η ΑΛΕΥΡΑΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΦΤΑ ΚΟΦΤΑ ΜΑΚΑΡΟΝΑΚΙΑ» ή με τον ΚΟΝΤΟΡΕΚΟΦΤΟΥΛΗ, που έμπαινε μπροστά και σκόρπιζε πίσω του αλεύρι, για να μην χάσουν το δρόμο, καθώς πήγαιναν όλα μαζί μακρινές εκδρομές σε άγνωστες περιοχές.

Και όταν ήταν κουρασμένα τα παιδιά της χώρας των μακαρονιών, έπαιζαν τη «ΣΙΜΙΓΔΑΛΟΜΠΟΥΤΑ», δοκιμάζοντας το γυάλινο γοβάκι του παραμυθιού. Εκείνο δεν ταίριαζε βέβαια σε κανένα, αλλά στο τέλος όλα χώραγαν να μούνε μέσα του. Έτσι χαίρονταν με την ιδέα πως όλα μαζί τα είχε διαλέξει ο πρίγκιπας.»

Η συγγραφέας εδώ παραλλάσει τους τίτλους των κλασικών παραμυθιών, του Παπουτσωμένου γάτου, της Χιονάτης, του Κοντορεβιθούλη και της Σταχτοπούτας, προσθέτοντας ένα στοιχείο των μακαρονιών, την ίδια τη λέξη μακαρόνι, το αλεύρι ή το κοφτό μακαρονάκι. Όπως έχει κάνει αντίστοιχα και με τον τίτλο του συγκεκριμένου κειμένου. Όμως, αυτή η παραλλαγή των τίτλων μπορεί να μην βοηθά τα παιδιά να αντιληφθούν το παραμύθι που υπονοεί κάθε φορά. Για αυτό το λόγο προβάλλει επιπλέον και ένα χαρακτηριστικό της κάθε ιστορίας αποσκοπώντας να υποβοηθήσει τη μνήμη των παιδιών. Έτσι αναφέρει τη μπότα, τα επτά μικρά ανθρωπάκια, το αλεύρι που σκορπά ο κοντορεβιθούλης των μακαρονιών και το

γυάλινο γοβάκι αντίστοιχα για κάθε παραμύθι που προαναφέρθηκε. Όλα αυτά τα παραθέτει, λαμβάνοντας ως δεδομένη τη γνώση τους από τα παιδιά αναγνώστες. Σε περίπτωση όμως που το παιδί αναγνώστης αγνοεί την ύπαρξη των συγκεκριμένων παραμυθιών ή δεν καταφέρει να αποκωδικοποιήσει τα παραμύθια που υπονοούνται, τα παραθέματα αυτά θα μείνουν «εν υπνώσει», καθώς ο τρόπος με τον οποίο παρατίθενται και η θέση στην οποία βρίσκονται στο κείμενο δεν επηρεάζει το σύνολο της πλοκής του παραμυθιού και δεν είναι απαραίτητα για την κατανόηση της ιστορίας. Έτσι, ο αναγνώστης μπορεί να συνεχίσει κανονικά την ανάγνωσή του έχοντας κάνει τις δικές του συνδέσεις.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα στην εικόνα του εξωφύλλου βρίσκεται μέσα στο δάσος, όπως υποδηλώνουν τα δέντρα και τα λουλούδια που απεικονίζονται γύρω της. Όλο αυτό το σκηνικό συνθέτει μία εικόνα που ταυτίζεται με εκείνη της Κοκκινοσκουφίτσας όταν πηγαίνει με το καλαθάκι στη γιαγιά της, λίγο πριν συναντήσει τον κακό λύκο. Όσο για τον τίτλο του παραμυθιού αυτός προβάλλεται σε μοβ αποχρώσεις και ενώ ξεκινά με οριζόντια φορά καταλήγει σε κάθετη. Όλο αυτό έχει αποτέλεσμα η λέξη «Κόκκινο» να έχει οριζόντια φορά και τη συνέχειά της «μακαρονοσκουφίτσα» να έχει κάθετη, υπονοώντας την έλλειψη χώρου αλλά και την μακρουλή μορφή της πρωταγωνίστριας.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα παρουσιάζεται ψηλή και αδύνατη ακριβώς όπως είναι τα μακαρόνια. Η εικονογράφος, που αποτελεί και τη συγγραφέα του βιβλίου ταυτόχρονα, της έχει δώσει ακόμη και το χρώμα των μακαρονιών. Ωστόσο, αν και αποτελεί ζυμαρικό δεν έχει αποχωριστεί τα κλασικά χαρακτηριστικά της

Κοκκινοσκουφίτσας (Τσιλιμένη, 2007). Και αυτή φορά την κόκκινη κάπα με το σκουφάκι της και κρατά το καλαθάκι της, στοιχεία που οδηγούν στην ταύτισή της με την κλασική ηρωίδα.

- **Η εικόνα του λύκου**

Αναφορικά με τον λύκο, αυτός εμφανίζεται μόνο σε μία εικόνα και έχει καθαρό βλέμμα, μιας και δεν κατέχει τον κεντρικό ρόλο σε αυτό το παραμύθι. Τον έχει παραχωρήσει στο πιρούνι, το οποίο στην πραγματικότητα είναι καλό και κάνει πλάκα στη μικρή Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα. Για αυτό το λόγο το πιρούνι όταν παρουσιάζεται δεν έχει κακές και πονηρές εκφράσεις αλλά είναι κυρίως σκεπτικό και χαμογελαστό. Ωστόσο, παρουσιάζει αλλαγές στη συμπεριφορά του μεταξύ καλού και κακού αλλά και ανθρωπομορφικά στοιχεία, καθώς έχει χέρια, πόδια και περπατά σαν άνθρωπος.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Υπάρχουν αρκετές εικόνες που παραπέμπουν στις αντίστοιχες του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινοσκουφίτσας*. Τέτοιες είναι η εικόνα του εξωφύλλου, όπως έχει προαναφερθεί, η οποία συμπεριλαμβάνεται και στο εσωτερικό του βιβλίου, η εικόνα του λύκου έξω από το σπίτι της γιαγιάς, το πιρούνι ντυμένο γιαγιά και ξαπλωμένο στο κρεβάτι της και, τέλος, η εικόνα όπου το κορίτσι χτυπάει την πόρτα στο σπίτι της γιαγιάς για να μπει.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Η εικονογράφηση στο εσωτερικό του βιβλίου παρουσιάζει συμμετρική αλληλεπίδραση με την ιστορία του κειμένου, καθώς συμπληρώνει κυρίως όσα αναφέρει το κείμενο και παρουσιάζει ελάχιστα επιπλέον στοιχεία (Nikolajeva & Scott, 2000). Τα επιπλέον στοιχεία είναι κυρίως κοφτά μακαρονάκια που τρέχουν, πηδούν και σκαρφαλώνουν σε διάφορα μέρη μέσα σε κάποιες εικόνες, χωρίς να επηρεάζουν

την εξέλιξη της ιστορίας και χωρίς να έχουν κάποιο ρόλο. Ακόμη, στην έναρξη της ιστορίας πριν εμφανιστεί η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα η εικονογράφος προβάλλει ένα κοφτό μακαρονάκι ντυμένο Κοκκινοσκουφίτσα, υποδηλώνοντας πως σε πολλά κορίτσια αρέσει η συγκεκριμένη ιστορία και επιθυμούν να την ζήσουν.

Τέλος, παρατηρείται πως η εικονογράφηση του βιβλίου παραπέμπει και σε άλλα προγενέστερα κείμενα (Nickolajeva & Scott, 2000). Όταν το κείμενο κάνει αναφορά στο παραμύθι του παπουτσωμένου γάτου στην εικονογράφηση απεικονίζονται τα μακαρόνια να είναι όλα μέσα σε δύο μαύρες πελώριες μπότες, ίδιες με εκείνες του γάτου. Όταν το κείμενο αναφέρεται στο παραμύθι της Χιονάτης η εικονογράφηση παρουσιάζει ένα μακαρόνι ντυμένο ακριβώς όπως η αντίστοιχη κλασική ηρωίδα και γύρω της να χορεύουν επτά κοφτά μακαρονάκια με σκουφάκια όπως εκείνα των νάνων του παραμυθιού. Το ίδιο συμβαίνει και με το παραμύθι του Κοντορεβιθούλη, όπου παρουσιάζεται ένα κοφτό κοντό μακαρονάκι να πετά πίσω του αλεύρι και να το ακολουθούν πολλά μεγάλα μακαρόνια. Όσο για το παραμύθι της Σταχτοπούτας, εκεί η εικόνα προβάλλει πολλά μακαρόνια μαζί να είναι μέσα σε ένα κόκκινο γοβάκι και τα κοφτά μακαρονάκια να παίζουν και αυτά το ίδιο παραμύθι αλλά με ένα μαύρο γοβάκι.

2.1.6.2. Τριβιζάς, Ε. (1993). *Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*. Αθήνα: Αστήρ

Εν συντομία η ιστορία

Το παραμύθι διαδραματίζεται στη σημερινή εποχή, όπου ένα κορίτσι, η Κοκκινομπλουτζινίτσα, καλείται από τη μητέρα του να παραδώσει ένα καλάθι με φιστίκια στη γιαγιά του, για να έχει να τρώει όταν παίζει χαρτιά. Το κορίτσι καθώς μεταφέρει το καλάθι, συναντά έναν λύκο, ο οποίος του πιάνει κουβέντα και το παραπλανεί προτείνοντάς του να πάει να δει κάποιες βιτρίνες στον άλλο δρόμο. Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, ευκολόπιστη καθώς είναι πηγαίνει, καθυστερεί και στο μεταξύ

ο λύκος φτάνει στο σπίτι της γιαγιά, την τρώει και ξαπλώνει στο κρεβάτι με τα ρούχα της. Όταν φτάνει στο κορίτσι στο σπίτι της γιαγιάς δεν αντιλαμβάνεται πως ο λύκος έχει πάρει την θέση της μέχρις ότου ο ίδιος της αποκαλύπτει την ταυτότητά του. Η Κοκκινομπλουτζινίτσα εκπλήσσεται και του προτείνει να γίνει ηθοποιός αφού έχει μεγάλο ταλέντο. Οι δύο ήρωες πιάνουν την συζήτηση και η Κοκκινομπλουτζινίτσα του αποκαλύπτει πως η γιαγιά της θα μπορούσε να τον βοηθήσει να γίνει ηθοποιός, που είναι το όνειρό του, αν δεν την είχε φάει. Είχε ένα φίλο παραγωγό. Τότε ο λύκος της αποκαλύπτει το μυστικό του για έκτακτες περιπτώσεις, το φερμουάρ που έχει στην κοιλιά. Το ανοίγει και πετάγεται έξω η γιαγιά. Έτσι, εκείνη συστήνει τον λύκο στον παραγωγό φίλο της, ο λύκος γίνεται αστέρι του Χόλυγουντ και η ιστορία κλείνει με τον λύκο και την Κοκκινομπλουτζινίτσα να παντρεύονται και να ζουν για πάντα ευτυχισμένοι.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί ένα σύγχρονο, χιουμοριστικό, εικονογραφημένο παραμύθι που αναφέρεται στο προγενέστερο κλασικό παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας*, το οποίο και παρωδεί (Οικονομίδου, 2000). Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί μια μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού, μία παρωδία, τεχνική που χειρίζεται περίτεχνα ο Ευγένιος Τριβιζάς (Κανατσούλη, 2004).

- **Ο τίτλος**

Ο συγγραφέας ήδη από αυτό το σημείο επιθυμεί να προϊδεάσει τον αναγνώστη αναφορικά με αυτό που πρόκειται να διαβάσει. Ο τίτλος που δίνει στην ιστορία του μοιάζει πολύ με εκείνο του κλασικού παραμυθιού με μόνη διαφορά την αντικατάσταση του σκούφου με μπλουτζίν. Πιο συγκεκριμένα, ενώ η κλασική ηρωίδα διακρίνεται από τον κόκκινο σκούφο της, η νέα ηρωίδα διακρίνεται από το κόκκινο τζιν που φοράει.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι ήρωες του πρωταρχικού και του δευτερογενούς κειμένου ταυτίζονται καθώς και στα δύο παραμύθια εμφανίζεται η μητέρα, η γιαγιά, το μικρό κορίτσι και ο λύκος. Το μόνο πρόσωπο που δεν παρουσιάζεται καθόλου στο παρόν κείμενο είναι ο κυνηγός.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, παρουσιάζεται να έχει τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά με τη ηρώδα του κλασικού παραμυθιού. Είναι και αυτή αθώα, ευκολόπιστη και αφελής. Επιπλέον, εμφανίζεται χαρωπή, πρόσχαρη, ανιδιοτελής και έτοιμη να βοηθήσει ακόμη και τον εχθρό της, ο οποίος πριν από λίγο έφαγε τη γιαγιά της και σχεδιάζει να φάει και την ίδια.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος, ενώ στην αρχή εμφανίζεται ως απατεώνας που κοροϊδεύει το μικρό κορίτσι, στο τέλος δείχνει συμπαθής και βαθιά ανθρώπινος. Ομολογεί πως αναγκάζεται να τρώει γιαγιάδες για λόγους συντήρησης, επειδή δεν έχει δουλειά. Ακόμη, εμφανίζεται ταλαντούχος, αλλά και ιδιοτελής αφού δεν αφήνει τη γιαγιά ελεύθερη από την αρχή και δεν μαρτυρά τίποτα για το φερμουάρ που κρύβει στην κοιλιά του. Το εμφανίζει μόνο όταν αντιλαμβάνεται πως μπορεί να τον βοηθήσει η γιαγιά να γίνει ηθοποιός και να πραγματοποιήσει το όνειρό του.

- **Τόπος και χρόνος**

Σχετικά με τον τόπο, η ιστορία διαδραματίζεται στο πάρκο της πόλης, το οποίο ταυτίζεται με το δάσος όπου συναντά η Κοκκινοσκουφίτσα τον λύκο στο κλασικό παραμύθι, και στο σπίτι της γιαγιάς της Κοκκινομπλουτζινίτσας.

Περνώντας στο χρόνο, ο συγγραφέας μεταφέρει την ιστορία στην σημερινή πραγματικότητα και την καταστεί σύγχρονη, προσθέτοντας πολλά στοιχεία της σημερινής εποχής, όπως ότι:

- το μικρό κορίτσι φοράει τζιν και όχι σκούφο,
- η γιαγιά παίζει χαρτιά, όπως κάνουν αρκετές γιαγιάδες και σήμερα
- ο λύκος παραπλανεί το κορίτσι λέγοντάς του «να ρίξει μια ματιά στις βιτρίνες» που βρίσκονται στον άλλο δρόμο και όχι να μαζέψει λουλούδια για τη γιαγιά του,
- η γιαγιά ζει σε πολυκατοικία, και
- όταν χτυπάει το κορίτσι ο λύκος του μιλά από το θυροτηλέφωνο.

• Η πλοκή

Αρχικά, ο συγγραφέας καθ' όλη την διάρκεια του παραμυθιού χρησιμοποιεί στοιχεία επιθυμώντας να δηλώσει την ειδολογική σύγκληση αυτού του δευτερογενούς κειμένου με το αρχικό, το οποίο αποτελεί και την αφορμή του (Οικονομίδου, 2000). Ξεκινά με την κλασική εισαγωγή ενός παραμυθιού «Μια φορά κι έναν καιρό», συνεχίζει με την επανάληψη ολόκληρων μοτίβων και φράσεων, όπως «Για πού το 'βαλες, καλό μου κοριτσάκι; ... Μένει μακριά από δω η γιαγιά σου», «γιαγιάκα γιατί έχεις τόσο μεγάλα μάτια;/ αυτιά;/ δόντια;», και κλείνει με ένα μέρος του κλασικού τέλους «και ζήσανε αυτοί καλά...».

Από την πρώτη κιόλας πρόταση, το παρόν παραμύθι διαφοροποιείται από το ως τώρα γνωστό- κλασικό, λόγω της παρουσίας του μικρού κοριτσιού, του ονόματός του αλλά και του χαρακτηριστικού που το διακρίνει σε αυτό το παραμύθι, το κόκκινο τζιν του:

«Μια φορά και ένα καιρό ζούσε ένα χαριτωμένο κοριτσάκι με γαλάζια μάτια κι ένα κόκκινο μπλουτζίν. Την έλεγαν Κοκκινομπλουτζινίτσα.»

Στη συνέχεια ακολουθεί ο διάλογος μεταξύ μητέρας και Κοκκινομπλουτζινίτσας και η ανάθεση, από μέρους της μητέρας, της αποστολής στο κορίτσι να πάει ένα καλαθάκι στην γιαγιά του. Όσο ίδια και αν φαίνεται η πλοκή μεταξύ

προκείμενου και δευτερογενούς κειμένου, στην πραγματικότητα δεν είναι, αφού διαφοροποιείται τόσο το περιεχόμενο του καλαθιού του μικρού κοριτσιού όσο και ο λόγος της αποστολής του. Η γιαγιά αυτή τη φορά δεν είναι άρρωστη. Αντίθετα είναι μια χαρά και παίζει χαρτιά στον ελεύθερο χρόνο της με τις φίλες της. Έτσι το εσωτερικού του καλαθιού που καλείται να μεταφέρει η Κοκκινομπλουζινίτσα διαφοροποιείται και προσαρμόζεται κατάλληλα στις ανάγκες της σημερινής εποχής και της ξεχωριστής αυτής γιαγιάς. Εμπεριέχει λοιπόν, φιστίκια που σκοπό έχουν να την συντροφεύουν όσο θα παίζει χαρτιά, όπως αναφέρει και η μητέρα του κοριτσιού:

«Καλή μου Κοκκινομπλουζινίτσα, πήγαινε αυτά τα φιστίκια στη γιαγιά σου, να τα τρώει, όταν παίζει χαρτιά. Πήγαινε τρεχάλα»

Ακολουθεί η σκηνή όπου η πρωταγωνίστρια αποχαιρετά τη μητέρα της, παίρνει το καλαθάκι της και ξεκινά για το σπίτι της γιαγιάς της. Στο δρόμο, καθώς περνά μέσα από ένα πάρκο, το οποίο ταυτίζεται με το δάσος στο κλασικό παραμύθι, συναντά και αυτή τον δικό της λύκο. Σε αυτό το σημείο ακολουθεί ένας διάλογος μεταξύ των δύο κεντρικών ηρώων, παρόμοιος αυτού του κλασικού παραμυθιού. Και σε αυτή την ιστορία, το κορίτσι παρουσιάζεται χαριτωμένο, ανέμελο και ταυτόχρονα αφελές και ευκολόπιστο, όπως και στο παραμύθι των Grimm. Απαντά σε όλες τις ερωτήσεις που της κάνει ο λύκος, του δίνει τις πληροφορίες που θέλει, με μεγάλη προθυμία, χωρίς να χρειαστεί να της τις ζητήσει, και τέλος ανταποκρίνεται στην προσπάθεια παραπλάνησής που επιχειρεί εκείνος εναντίον της. Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο παραπλανεί ο λύκος την Κοκκινομπλουζινίτσα, ανταποκρίνεται και αυτός στην σημερινή πραγματικότητα και στηρίζεται στον καταναλωτισμό, στην αγάπη των κοριτσιών για τα ρούχα και την επιθυμία τους να είναι όμορφες. Ακόμη, ο λύκος σε αυτό το σημείο εμφανίζεται καλός, ευχάριστος, ομιλητικός και ταυτόχρονα έξυπνος

και πονηρός. Αφού παίρνει τις πληροφορίες που επιθυμεί, παραπλανεί το κορίτσι και δρα ανενόχλητος.

- «- Για πού το 'βαλες, καλό μου κοριτσάκι;
- Για το σπίτι της γιαγιάς μου!
- Μένει μακριά από 'δω η γιαγιά σου;
- Μπα, όχι! Εδώ κοντά. Οδός Ξηρών Καρπών 35, τρίτος όροφος.
- Και τι έχει μέσα το καλάθι σου;
- Να μη σε νοιάζει!
- Ξέρεις κάτι καλό μου κοριτσάκι; Εδώ κοντά είναι ένας δρόμος με μεγάλα μαγαζιά. Δεν πας να ρίξεις μια ματιά στις βιτρίνες; Ίσως βρεις κανένα φανελάκι που να πηγαίνει με το κόκκινο μπλουτζίν σου. Έτσι θα 'σαι ακόμη πιο χαριτωμένη και θα χαρεί πιο πολύ η γιαγιά σου, άμα σε δει.
- Καλή ιδέα, είπε η Κοκκινομπλουτζινίτσα και πήγε να ρίξει μια ματιά στις βιτρίνες»

Αμέσως μετά, ο λύκος, ακολουθώντας και πάλι την πλοκή του κλασικού παραμυθιού, πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς, την τρώει, φοράει τα ρούχα της, πέφτει στο κρεβάτι της και αναμένει την άφιξη της Κοκκινομπλουτζινίτσας. Δράση πανομοιότυπη με αυτή του κλασικού παραμυθιού. Μόλις, όμως, φτάνει το κορίτσι χτυπάει το κουδούνι και ο λύκος, ντυμένος γιαγιά, ανοίγει στο κορίτσι. Έπειτα, ακολουθεί ο τελευταίος διάλογος, που υπάρχει και στο κλασικό παραμύθι, και διαδραματίζεται μεταξύ Κοκκινοσκουφίτσας και λύκου. Οι ερωτήσεις την Κοκκινομπλουτζινίτσας ταυτίζονται με εκείνες του κλασικού κοριτσιού. Τι ίδιο ισχύει και για τις απαντήσεις του λύκου, με μόνη διαφορά την κωμική απάντηση στην ερώτηση:

- «- Και γιατί έχεις τόσο μεγάλα αυτιά;

- *Για να στέκονται καλύτερα τα γυαλιά μου!»*

Μετά το τέλος του διαλόγου των δύο κεντρικών ηρώων πραγματοποιείται η ανατροπή του παραμυθιού. Από αυτό το σημείο και μετά όλα αλλάζουν και δεν υπάρχει τίποτα που να θυμίζει πια το κλασικό παραμύθι των Grimm. Η Κοκκινομπλουτζινίτσα δεν αντιλαμβάνεται πως πίσω από το πρόσωπο της γιαγιά της κρύβεται ο μεταμφιεσμένος λύκος. Πιστεύει πως είναι ένα αστείο της γιαγιάς της και αδυνατεί να δεχθεί πως είναι ο λύκος μεταμφιεσμένος. Έτσι τον οδηγεί να αποκαλύψει την ταυτότητά του αφήνοντας την έκπληκτη να παραδέχεται πως:

«Εσύ, παιδί μου, έχεις μεγάλο υποκριτικό ταλέντο! Χαραμίζεσαι να τρως γιαγιάδες! Πρέπει να γίνεις ηθοποιός. Παίζεις το ρόλο της γιαγιάς υπέροχα. Σε ποια δραματική σχολή έχεις σπουδάσει;»

Κάπως έτσι, η Κοκκινομπλουτζινίτσα χωρίς να το γνωρίζει βρίσκει το «κουμπί» του λύκου και ξεκινά μία συζήτηση για το ταλέντο του και το μέλλον του ως ηθοποιός. Τότε ο λύκος προβάλλει στο κορίτσι το παράπονο του, αναφορικά με τις γνωριμίες που έχει, οι οποίες είναι ακατάλληλες να τον βοηθούν να γίνει διάσημος, και εκείνο με τη σειρά του, του μιλάει για τις γνωριμίες της γιαγιάς της, η οποία είχε ένα φίλο παραγωγό που θα μπορούσε να του τον συστήσει, αν φυσικά δεν την είχε φάει. Έτσι, με αυτό τον τρόπο, η Κοκκινομπλουτζινίτσα καταφέρνει όχι μόνο να σώσει τη δική της ζωή αλλά και της γιαγιάς της, καθώς επιπλήττει τον λύκο, που έφαγε τον άνθρωπο που θα μπορούσε να τον βοηθήσει. Ωστόσο, εκείνος χωρίς να χάσει καθόλου καιρό βρίσκει την λύση.

«- Κρίμα! Έφαγες το μέλλον σου! Κατάπιες την καριέρα σου! Ντρέπομαι για λογαριασμό σου!

- *Περίμενε ντε!- είπε ο λύκος- θα σου πω ένα μυστικό. Αλλά μην το αναφέρεις σε κανένα. Τα εν λύκω μη εν δήμω! Έχω ένα φερμουάρ στην κοιλιά μου, για κάτι τέτοιες έκτακτες περιπτώσεις!»*

Ανοίγει, λοιπόν, το κρυφό φερμουάρ και βγάζει έξω η γιαγιά. Κίνηση στην οποία προβαίνει εφόσον έχει σιγουρευτεί πως η γιαγιά θα τον βοηθήσει να πραγματοποιήσει το όνειρό του, να γίνει ηθοποιός.

Η ιστορία κλείνει με την γιαγιά να συστήνει τον λύκο στον παραγωγό φίλο της, μέσα σε λίγους μήνες αυτός να γίνεται αστέρας του Χόλυγουντ, να παντρεύεται την Κοκκινομπλουτζινίτσα και να ζουν για πάντα ευτυχισμένοι. Έτσι, ο συγγραφέας κλείνοντας με αυτό τον τρόπο το παραμύθι, χαρίζει ένα απροσδόκητο και ξεχωριστό τέλος στην ιστορία του, που αποτελεί «αποκορύφωμα της ανατρεπτικής στρατηγικής του», σύμφωνα με την Οικονομίδου (1997), και όμοιό του δεν έχει υπάρξει.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Ο Ευγένιος Τριβιζάς, δεν αρκείται μόνο στα διακειμενικά παιχνίδια της ιστορίας του με το πρωτογενές κλασικό παραμύθι. Κατά την έναρξη της ιστορίας, βάζει στο στόμα της μητέρας σύγχρονες εκφράσεις, της εποχής της οποία κυκλοφόρησε η ιστορία αυτή, όπως δηλώνεται από τον παρακάτω διάλογο, επιθυμώντας να καταστήσει αυτή την ιστορία όσο πιο σύγχρονη και ενδιαφέρουσα γίνεται στα παιδιά:

«Καλή μου Κοκκινομπλουτζινίτσα, πήγαινε αυτά τα φιστίκια στη γιαγιά σου, να τα τρώει, όταν παίζει χαρτιά. Πήγαινε τρεχάλα».

Ακόμη, βάζει το λύκο να διηγείται στιγμιότυπα από την πρότερη εμπειρία του σε παραστάσεις που έχει λάβει μέρος παρουσιάζοντάς τον να συμπεριφέρεται και να ζει σαν άνθρωπος, δεδομένο που έρχεται σε αντίθεση με στη φύση του. Μέσα σε αυτή τη συζήτηση και καθώς ο λύκος αναφέρει στο κορίτσι τις παραστάσεις στις οποίες έχει

πάρει μέρος σε μικρότερη ηλικία, παραβάλλονται με την μορφή παραθεμάτων δύο επιπλέον διακείμενα από τον ιστορικό χώρο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο λύκος:

«Αυτοδίδακτος είμαι! Αλλά, βέβαια, δεν μπορώ να πω, έχω εμφανιστεί και στη σκηνή. Όταν ήμουν λυκόπουλο είχα παίζει το Λυκούργο σε μία σχολική παράσταση στο Λύκειο. Μια άλλη φορά έπαιζα τον Ελύκο τον 8^ο, αλλά δυστυχώς, μετά την παράσταση έφαγα όλους τους κριτικούς. Μήπως θέλεις ένα αυτόγραφο;»

Όταν ο λύκος αναφέρει πως έπαιξε τον Λυκούργο σε μία σχολική παράσταση του λυκείου αναφέρεται στον ομώνυμο βασιλιά της Σπάρτης και νομοθέτη, που έζησε περίπου στα 800 π.Χ. Ίσως την δεκαετία του '80, που κυκλοφόρησε η παρούσα ιστορία, ο βασιλιάς Λυκούργος να συμπεριλαμβανόταν στο βιβλίο ιστορίας κάποιας τάξης του λυκείου και για αυτό την αναφέρει σε αυτό το σημείο ο συγγραφέας. Όταν αναφέρει πως έχει παίζει τον Ελύκο τον 8^ο, εκτός από το χαρακτηριστικό λεκτικό γλωσσικό χιούμορ του συγγραφέα (Αφεντουλίδου, 2014) που εντοπίζεται, γίνεται αντιληπτό πως αυτή η παραλλαγή του ονόματος παραπέμπει στον Ερρίκο τον 8^ο, τον πιο γνωστό Άγγλο βασιλιά που σκότωσε όλες του τις γυναίκες, όπως έκανε και αυτός με όλους του κριτικούς που βρισκόταν από κάτω και παρακολουθούσαν την παράσταση στην οποία έπαιζε. Αυτά τα δύο αποτελούν παραθέματα του συγγραφέα στην πλοκή της ιστορίας. Δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά από το παιδί αναγνώστη, καθώς στοχεύουν στον γονέα ή τον εκπαιδευτικό, που διαβάζει την ιστορία στο παιδί. Αυτά τα παραθέματα μπορεί να προκαλέσουν την απορία των παιδιών και να θελήσουν να αναζητήσουν τις αληθινές ιστορίες των προσώπων αυτών. Ωστόσο, ακόμη και να μην γνωρίζουν τα παιδιά το κείμενα και τα πρόσωπα που παρατίθενται σε αυτή τη ιστορία θα κάνουν τις δικές τους συνδέσεις και με βάση τις εμπειρίες τους θα κατανοήσουν το περιεχόμενο του συγκεκριμένου κειμένου, απλά το κείμενο δεν θα επιτελέσει το σκοπό για τον οποίο γράφηκε. Αυτά τα διακείμενα θα περάσουν απαρατήρητα, καθώς δεν είναι απαραίτητα

για την κατανόηση της πλοκής της ιστορίας, και θα παραμείνουν «εν υπνώσει». Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονίσουμε πως η παρουσίαση αυτών των παραθεμάτων δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση πως η ιστορία απευθύνεται σε ενήλικες, αφού δεν πετυχαίνει το σκοπό του ως παιδικό παραμύθι (Οικονομίδου, 2000). Αντίθετα, αποτελεί ένα δείγμα ποιοτικής παιδικής λογοτεχνίας που επιδέχεται πολλαπλές αναγνώσεις και ερμηνείες σύμφωνα με την Οικονομίδου (2000), καθώς καταφέρνει να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του ενήλικα και να τον προβληματίζει ταυτόχρονα.

Τέλος, υπάρχει ένα ακόμη παράθεμα που κάνει την εμφάνισή του στο τέλος του κλασικού παραμυθιού και αξίζει να σημειωθεί. Είναι η παροιμία των Αρχαίων Ελλήνων, και πιο συγκεκριμένα η φράση: «τα εν οίκω μη εν δήμω», την οποία οικειοποιείται ο λύκος και τη αναφέρει ως «τα εν λύκω μη εν δήμω».

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Η παρούσα ιστορία εμπεριέχεται μαζί με άλλες σε έναν συλλογικό τόμο που κυκλοφόρησε η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Όπως γίνεται κατανοητό το εξώφυλλο αφορά τον γενικό τίτλο του βιβλίου, «Ο κήπος με τις ιστορίες» και όχι συγκεκριμένα τις ιστορίες.

Όσον αφορά όμως την εικόνα που συνοδεύει τον τίτλο της ιστορίας, και αποτελεί κάτι σαν εξώφυλλο, παρουσιάζει σε ένα κάδρο, ακριβώς κάτω από τον τίτλο, την Κοκκινομπλουτζινίτσα στα αριστερά και το λύκος στα δεξιά. Και οι δύο φαίνονται από τη μέση και πάνω. Το μικρό κορίτσι εμφανίζεται ερωτευμένο, να κοιτά τον λύκο, κάνοντας μία κίνηση αμηχανίας με τα χέρια του καθώς το περικυκλώνουν κόκκινες καρδιές. Ενώ, ο λύκος φαίνεται να κοιτά τον αναγνώστη στα μάτια και να λάμπει σαν αστέρας του Χόλυγουντ μετά το τέλος μίας παράστασης. Είναι ντυμένος με γιλέκο και παπιγιόν, σηκώνει ψηλά ένα καπέλο, μιλά σε ένα μικρόφωνο και πέφτουν πάνω του τα

φώτα δύο προβολέων. Όλη αυτή αποτελεί μία ασυνήθιστη σκηνή, από την οποία τίποτα δεν προδίδει στον αναγνώστη πως η ιστορία που ακολουθεί, και πρόκειται να διαβάσει, απαρτίζει μία εκδοχή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Όσον αφορά την Κοκκινομπλουτζινίτσα και τον τρόπο με τον οποίο απεικονίζεται σε αυτή την ιστορία, παρουσιάζεται μοντέρνα. Φορά ένα κόκκινο τζιν, αθλητικά παπούτσια, ένα κοντομάνικο μπλουζάκι και ένα γιλέκι. Έχει τα μαλλιά της μαζεμένα και περπατά αθώα, χαρωπά και ανέμελα στο δρόμο. Μάλιστα, κρατά ένα χαρακτηριστικό στοιχείο, το καλάθι, που κλήθηκε να μεταφέρει στη γιαγιά της, το οποίο αποτελεί και το μόνο χαρακτηριστικό που παραπέμπει στην ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού.

- **Η εικόνα του λύκου**

Η απεικόνιση του λύκου θυμίζει φοβερά την εικονογράφησή του στο κλασικό παραμύθι. Αρχικά φαίνεται να βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της γιαγιάς, φορώντας τα ρούχα της, εικόνα πανομοιότυπη με εκείνη του κλασικού παραμυθιού. Εκεί ο λύκος φαίνεται κακός, μοχθηρός και πονηρός όπως είναι και στο κλασικό. Ωστόσο, στη συνέχεια αλλάζει εντελώς εμφάνιση. Φαίνεται πλέον πιο γλυκός και καλοσυνάτος. Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε πως παρουσιάζει και ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, καθώς περπατάει και ντύνεται σαν άνθρωπος.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Κοινές εικόνες μεταξύ των δύο παραμυθιών, κλασικού και δευτερογενούς, αποτελούν: α) εκείνη όπου απεικονίζεται η Κοκκινομπλουτζινίτσα με το καλάθι στο χέρι να πηγαίνει τη γιαγιά της, β) εκείνη όπου ο λύκος ντυμένος με τα ρούχα της γιαγιάς βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της περιμένοντας το κορίτσι, και γ) εκείνη όπου η Κοκκινομπλουτζινίτσα στέκεται μπροστά στο κρεβάτι της γιαγιάς, όπου βρίσκεται

ξαπλωμένος και μεταμφιεσμένος ο λύκος, και διαδραματίζεται ο κλασικός διάλογος μεταξύ τους.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως για την εικονογράφηση της συγκεκριμένης ιστορίας έχει χρησιμοποιηθεί το κόκκινο χρώμα για το πρώτο δισέλιδο και το πράσινο για το δεύτερο. Δύο χρώματα χαρακτηριστικά του προκείμενου αλλά και του δευτερογενούς παραμυθιού. Το κόκκινο χρησιμοποιήθηκε κυρίως λόγω του κόκκινου ρούχου που φορά το κορίτσι και στις δύο ιστορίες και πράσινο λόγω του πράσινου δάσους, του κλασικού παραμυθιού, αλλά και του πράσινου πάρκου όπου συναντά το κορίτσι τον λύκο στο δευτερογενές.

2.1.6.3 Μανταδάκη, Σ. (1996). *Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Εν συντομία η ιστορία

Το παρόν παραμύθι παρουσιάζει την Κοκκινοσκουφίτσα, γιαγιά πια, να διηγείται το παραμύθι της στην εγγονή της, την Ασπροπαπουτσίτσα. Το παραμύθι που της διηγείται, όμως, είναι διαφορετικό από αυτό που όλοι γνωρίζουν. Ο λύκος δεν είναι κακός σε αυτό και δεν τρώει ούτε αυτή αλλά ούτε και τη γιαγιά της. Εντούτοις πριν η γιαγιά τελειώσει το παραμύθι της, η Ασπροπαπουτσίτσα αποκοιμιάται και βλέπει ένα όνειρο. Βλέπει πως ταξιδεύει στην ονειρούπολη και συναντά τον εγγονό του λύκου, του παραμυθιού της γιαγιάς της, και συζητούν. Όταν πια το κορίτσι ξυπνά διηγείται με τη σειρά του, την ιστορία του, στη γιαγιά Κοκκινοσκουφίτσα. Εκείνη αφού ακούει υπομονετικά την εγγονή της, συνδέει το όνειρο με την πραγματικότητα και το μετατρέπει, με ένα μοναδικό τρόπο, σε παραμύθι, «Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας».

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το συγκεκριμένο παραμύθι αποτελεί μία μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας που σκοπό έχει να παρουσιάσει την εκδοχή της ίδιας της πρωταγωνίστριας για τα γεγονότα, όπως αυτή τα διηγείται στην εγγονή της, τώρα που γέρασε. Παρουσιάζει στην ουσία την «αληθινή», όπως υποστηρίζει, ιστορία, που λίγοι γνωρίζουν, δοσμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να φαντάζει εγκυρότερη από την κλασική. Στην ουσία αποτελεί μία μυθοπλασία μέσα στη μυθοπλασία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Τσιλιμένη (2007), η οποία αναπτύσσει μία πραγματική αντιπαράθεση και μία διαφωνία με το πρωταρχικό κείμενο (Νάτσης, 2000).

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του βιβλίου, «*Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας*», από την αρχή δηλώνει πως η ιστορία που πρόκειται να διαβάσει ο αναγνώστης αποτελεί ένα παραμύθι. Μία νέα ιστορία που ανήκει στην Ασπροπαπουτσίτσα. Ένα κορίτσι, το όνομα του οποίου μοιάζει με εκείνο της Κοκκινোসκουφίτσας. Είναι και αυτό σύνθετο και αποτελείται από ένα χρώμα, το άσπρο αντί για το κόκκινο, και ένα αντικείμενο που φορά, τα παπούτσια αντί για το σκούφο. Όμως, ο τίτλος δεν προδίδει στο αναγνώστη την ταυτότητα του κοριτσιού, που είναι εγγονή της Κοκκινোসκουφίτσας, και το παιδί ξεκινά να αναγνώσει την ιστορία σίγουρο πως πρόκειται για μία καινούρια και άγνωστη ιστορία. Ωστόσο, μία έκπληξη το περιμένει στο εσωτερικό του βιβλίου.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι κεντρικοί ήρωες του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινোসκουφίτσας* είναι κοινοί και ταυτίζονται με εκείνους του παραμυθιού της *Ασπροπαπουτσίτσας*. Και στα δύο παραμύθια παρουσιάζεται η Κοκκινোসκουφίτσα, η γιαγιά της, η μητέρα της, ο λύκος και οι κυνηγοί.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Κοκκινοσκουφίτσα σε αυτή την ιστορία δεν παρουσιάζεται ως ένα γλυκό και ήσυχο κοριτσάκι, όπως αυτό του κλασικού, αλλά ως ένα «ζιζάνιο», που κάνει συνέχεια σκανταλιές και ξεσηκώνει τη γειτονιά.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος δεν είναι κακός και μοχθηρός, αντίθετα εμφανίζεται καλός, φιλικός και ευγενικός με το κορίτσι.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία του βιβλίου είναι το σπίτι της γιαγιάς, πλέον, Κοκκινοσκουφίτσας. Όσον αφορά το χρόνο φαίνεται να έχει μεταφερθεί στη σημερινή εποχή, αρκετά χρόνια μετά την πραγματοποίηση της κλασικής ιστορίας. Τόσα χρόνια όσα χρειάζονται ώστε το μικρό κλασικό κορίτσι να μεγαλώσει και να αποκτήσει εγγονή.

- **Η πλοκή**

Εξετάζοντας αναλυτικά την πλοκή του δευτερογενούς αυτού κειμένου, παρατηρείται πως αρχικά προβάλλονται οι δύο κεντρικές ηρωίδες, η Κοκκινοσκουφίτσα και η Ασπροπαπουτσίτσα, καθώς και σχέση που τις δένει. Μέσα από τη συγκεκριμένη σκηνή κατατοπίζεται ταυτόχρονα και ο αναγνώστης αναφορικά με την κατάσταση που επικρατεί στο συγκεκριμένο παραμύθι αλλά και το κύριο στοιχείο που έχει ανατραπεί, ο χρόνος (Τσιλιμένη, 2007). Η Κοκκινοσκουφίτσα φαίνεται πλέον να έχει μεγαλώσει και να έχει αποκτήσει μία εγγονή, την Ασπροπαπουτσίτσα. Η συγγραφέας μάλιστα της έχει προσδώσει όλα τα χαρακτηριστικά μίας παραδοσιακής γιαγιάς, που διηγείται παραμύθια στην μικρή της εγγονή για να αποκοιμηθεί.

«Η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα ήταν καθισμένη στη μεγάλη ξύλινη πολυθρόνα της. Έλυνε το κόκκινο σκουφάκι της και, όπως συνήθιζε κάθε βράδυ πριν κοιμηθεί, ετοιμάστηκε να πει ένα παραμυθάκι στην εγγονούλα της.

- *Θέλω να μου πεις το παραμύθι σου γιαγιά, την Κοκκινোসκουφίτσα, είπε η εγγονή της Κοκκινোসκουφίτσας, που την έλεγαν Ασπροπαπουτσίτσα.*
- *Μα καλά, Ασπροπαπουτσίτσα μου, είπε η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα, κάθε βράδυ το ίδιο θα λέμε;*
- *Ναι, γιαγιά μου, αλλά είναι τόσο πολύ μεγάλο παραμύθι, που πάντα κοιμάμαι πριν τελειώσει κι έτσι ποτέ δεν καταφέρνω ν' ακούσω τι έγινε στο τέλος, παραπονέθηκε η Ασπροπαπουτσίτσα.»*

Η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα ξεκινά την αφήγησή της και σύντομα καταλαβαίνουμε πως είναι ξεχωριστή και διαφορετική. Σε αυτή το κλασικό παραμύθι παρουσιάζεται σε πρώτο πρόσωπο και του προστίθενται κάθε τόσο από τη γιαγιά λεπτομέρειες, σχόλια αλλά και καινούρια γεγονότα.

Η ιστορία της γιαγιάς ξεκινά από την κλασική σκηνή, με τη μητέρα που φωνάζει το μικρό κορίτσι και του δίνει ένα καλάθι με φαγητά, να τα πάει στη γιαγιά που μένει στην άλλη άκρη του δάσους. Σε αυτό το σημείο, η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα μαρτυρά πως: *«Η μαμά συνήθιζε να με στέλνει στη γιαγιά κάθε φορά που φώναζα, έπαιζα και ξεσήκωνα όλη τη γειτονιά με τις σκανταλιές μου»*. Σημείο μέσα από το οποίο προσδίδονται ανατρεπτικά χαρακτηριστικά στην κεντρική ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού (Τσιλιμένη, 2007).

Σύμφωνα με την ιστορία που διηγείται η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα, μέσα στο δάσος καθώς έπαιζε συνάντησε τον λύκο, όπως ακριβώς και στο κλασικό. Μόνο που και εδώ ο χαρακτήρας του λύκου παρουσιάζεται διαφορετικός (Τσιλιμένη, 2007). Είναι

καλός, φιλικός και ευγενικός, καθώς παίζει με το κορίτσι, του δείχνει τις καλύτερες κρυψώνες του δάσους και του μαθαίνει να μιμείται τις φωνές των λύκων.

Έτσι, όπως είναι αναμενόμενο, από αυτή την αλλαγή του χαρακτήρα του λύκου προκύπτει και η αλλαγή στην υπόλοιπη πλοκή της ιστορίας. Τελικά το κορίτσι δεν αργεί να φτάσει στο σπίτι της γιαγιάς του επειδή πήρε τον πιο μακρύ δρόμο, όπως αναφέρει το πρωταρχικό παραμύθι, αλλά επειδή περνούσε ωραία με τον λύκο και ξεχάστηκε πάνω στο παιχνίδι μαζί του. Βέβαια γίνεται και μια μικρή αναφορά στο μονοπάτι αλλά όχι με τον τρόπο που γίνεται στο κλασικό.

«Έτσι όπως παίζαμε όμως ωραία και καλά, δεν πρόσεξα ότι είχε περάσει η ώρα. Ο ήλιος κόντευε να δύσει και η γιαγιά μου περίμενε ακόμα να της πάω την πίτα και τα κουλουράκια... Γελούσαμε και τρέχαμε πάνω κάτω στους λόφους με τα δέντρα. Η αλήθεια είναι ότι ξεφύγαμε λιγάκι από το συνηθισμένο μονοπάτι που βγάζει ίσια στο σπίτι της γιαγιάς.»

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε πως το κορίτσι, αν και παρουσιάζεται σκανδαλιάρικο σε αυτό το κείμενο δεν είναι αγενές. Σκέφτεται τον φίλο του και δεν τον παρατάει μόνο στη μέση του δάσους όταν τελειώνουν το παιχνίδι, αλλά τον καλεί στο σπίτι της γιαγιάς του.

«Ωστόσο, δε μου πήγαινε καθόλου η καρδιά να παρατήσω ξαφνικά τον καινούριο μου φίλο κι έτσι τον κάλεσα στο σπίτι της γιαγιάς.»

Έπειτα, κορίτσι και λύκος φτάνουν στο σπίτι της γιαγιάς. Εκείνη όμως λείπει και έχει αφήσει ένα σημείωμα στην πόρτα που κανείς από τους δύο δεν μπορεί να διαβάσει. Το κορίτσι γιατί είναι μικρό και δεν γνωρίζει ακόμη γράμματα και ο λύκος γιατί, οι λύκοι δεν ξέρουν να διαβάζουν. Ωστόσο ο λύκος καθησυχάζει το κορίτσι, λέγοντάς του πως ξέρει να διαβάζει και ότι το σημείωμα αναφέρει πως η γιαγιά πετάχτηκε κάπου εδώ κοντά και θα επιστρέψει σύντομα. Τότε το κορίτσι ηρεμεί και

περνά με τον λύκο μέσα στο σπίτι για να περιμένει τη γιαγιά. Στοιχεία που δείχνουν πως η πλοκή του διακειμένου παρεκκλίνει ολοκληρωτικά σε αυτό το σημείο από την πλοκή του κλασικού.

Όταν μπαίνουν μέσα στο σπίτι το κορίτσι δείχνει λυπημένο, γιατί δεν βρίσκει την γιαγιά του, και ο λύκος προσπαθεί να βρει τρόπο να το απασχολήσει και να του φτιάξει το κέφι. Έτσι, με έναν έξυπνο τρόπο η συγγραφέας επαναφέρει την πλοκή της ιστορίας κοντά σε αυτή του κλασικού. Ο λύκος για να κάνει το κορίτσι να γελάσει ντύνεται με μία νυχτική της γιαγιάς, φορά τα γυαλιά της, όπως ακριβώς και στο κλασικό, και αρχίζει να την παριστάνει. Το κορίτσι τότε πραγματικά ξεχνιέται και αρχίζει να γελάει. Στη συνέχεια, ο λύκος ξαπλώνει στο κρεβάτι της γιαγιά και κάνει πως κοιμάται, και πάλι όπως στο κλασικό. Εδώ λοιπόν, βλέπουμε πως ο λύκος είναι για άλλη μία φορά καλός και επιπλέον στοργικός και με χιούμορ (Τσιλιμένη, 2007), καθώς φροντίζει κάθε στιγμή το κορίτσι, το καθησυχάζει και το κάνει να γελά, μιας και δεν μπορεί να το βλέπει λυπημένο.

Όμως τότε μπαίνει στο σπίτι η γιαγιά του κοριτσιού. Βλέπει τον λύκο, τρομάζει και τηλεφωνεί στους κυνηγούς. Εκείνοι καταφτάνουν και αποφασίζουν να σκοτώσουν τον λύκο για να πάρουν την γούνα του. Και εδώ βλέπουμε πως και πάλι η πλοκή διαφοροποιείται εντελώς. Οι άντρες ετοιμάζονται να τον σκοτώσουν και τότε το μικρό κορίτσι ανοίγει το παράθυρο και σπρώχνει τον λύκο να φύγει μακριά. Ο λύκος σε αυτές τις τελευταίες σκηνές παρουσιάζεται σαστισμένος, φοβισιάρης, αδύναμος και κατατρεγμένος (Τσιλιμένη, 2007).

Όσο για την γενναία πράξη του κοριτσιού να σώσει τον λύκο, δείχνει να οφείλεται στο αίσθημα συμπάθειας και συμπόνιας του κοριτσιού προς τον φίλο του. Ίσως, όμως η συγγραφέας, με αυτή την πράξη να αποσκοπεί να τονίσει τον κίνδυνο της εξαφάνισης του λύκου, ως είδος, από τη φύση (Τσιλιμένη, 2007).

Έπειτα, η γιαγιά Κοκκινοσκουφίτσα αναφέρει όλα όσα έγιναν μετά τη φυγή του λύκου, καθώς και το πώς άλλαξε ολοκληρωτικά η ιστορία της και κατέληξε έτσι όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Παράλληλα παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται οι μύθοι και οι θρύλοι, καθώς και το πως παραλλάσσονται.

«Η γιαγιά είπε βέβαια πολλά ακατανόητα πράγματα στους γονείς μου. Νομίζω ότι δεν ήταν και πολύ ευχάριστα, αν κρίνω από τον τρόπο που μιλούσαν για τον λύκο... Πολλά χρόνια αργότερα άκουσα εκείνη την άλλη ιστορία, που με έκανε γνωστή σε όλο τον κόσμο, αλλά είναι τόσο διαφορετική από την πραγματικότητα! Βλέπεις, όταν είσαι μικρός, είναι πιο εύκολο να παρεξηγήσουν τα λόγια και τα παιχνίδια σου! Οι μεγάλοι τα ταιριάζουν όπως θέλουν και δε σε παίρνουν στα σοβαρά όταν τους εξηγείς κάτι.»

Και συμπληρώσει αναφερόμενη στις παραλλαγές που υπάρχουν για την ίδια ιστορία:

«Έτσι, τα νέα της μικρής Κοκκινοσκουφίτσας ταξίδεψαν σε πολλούς τόπους και στόμα με στόμα άλλαξαν τόσο πολύ την ιστορία μου, ώσπου στο τέλος όλοι λέγανε πως ο κυνηγός, ένας από τους κυρίους με τα πιστόλια, έπνιξε το λύκο στη λίμνη, γιατί είχε καταπιεί τη γιαγιά μου και θα έτρωγε κι εμένα. Ο κυνηγός στο τέλος φάνηκε να κάνει και καλή πράξη που έσωσε τη γιαγιά και εμένα, άνοιξε την κοιλιά του λύκου, τη γέμισε με πέτρες και την έραψε με μία χοντρή βελόνα για να τον ρίξει στη λίμνη! Κι όλα αυτά τα έκανε, λένε, γιατί ο λύκος ήταν κακός κι άλλες τέτοιες ανοησίες. Ακούς εκεί! Εσύ όμως, Ασπροπαπουτσίτσα μου, πιστεύεις εμένα έτσι δεν είναι; Ασπροπαπουτσίτσα;... Ασπροπαπουτσίτσα».

Έτσι, το παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας κλείνει με την προσπάθεια της γιαγιάς να αποκαταστήσει την φήμη και τιμή του λύκου στα μάτια της εγγονής της. Όμως εκείνη την είχε πάρει ήδη ο ύπνος, και είδε ένα όνειρο που έμοιαζε αληθινό. Έτσι, με αυτό τον ευρηματικό τρόπο η συγγραφέας περνά από το ένα παραμύθι στο

άλλο και παρουσιάζει το όνειρο του κοριτσιού το οποίο αργότερα ονομάζεται: «Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας».

Το παραμύθι της εγγονής της Κοκκινোসκουφίτσας, της Ασπροπαπουτσίτσας, μπορεί να μην μοιάζει με εκείνο του κλασικού παραμυθιού όμως αποτελεί την συνέχειά του. Προσπαθεί να αποκαταστήσει το όνομα του λύκου και να διώξει από την ψυχή των ανθρώπων τον φόβο που νιώθουν για το συγκεκριμένο ζώο.

Πιο συγκεκριμένα, το παραμύθι του κοριτσιού ξεκινά με την παρουσίαση της χώρας, της ονειρούπολης, και της φυλής των ανθρώπων που ζούσαν σε αυτή, των ονειρανθρώπων, της οποίας μέλος ήταν και η ίδια στο όνειρό της. Οι ονειράνθρωποι είχαν ένα κανόνα τον οποίο δεν παράβαιναν. Δεν πήγαιναν στο δάσος, γιατί υπήρχε κάτι που τους φόβιζε. Όμως η Ασπροπαπουτσίτσα τόλμησε να πάει για να ανακαλύψει αυτό το μυστήριο. Καθώς περπατούσε μέσα στο δάσος ενώ είχε νυχτώσει συνάντησε ένα λύκο. Τον εγγονό του λύκου που γνώρισε η γιαγιά της και άρχισαν να μιλούν. Αυτό το σημείο του παραμυθιού, δηλαδή η συζήτηση μεταξύ των δύο ηρώων, παρουσιάζει διακειμενικά στοιχεία και παραπάμπει στο παραμύθι που παρουσίασε νωρίτερα η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα.

«- Δείχνεις σαν να μην έχεις δει ποτέ σου λύκο, είπε το μικρό λυκόπουλο.

- Αυτό είναι αλήθεια, του απάντησα, γιατί οι λύκοι τριγυρνούν στα δάση, ενώ εγώ ζω σε μία μαγική πόλη μακριά, πολύ μακριά από δω. Ζω στην ονειρούπουλη. Ξέρει όμως η γιαγιά μου η Κοκκινোসκουφίτσα ένα λύκο. Συναντήθηκαν μια φορά στο δάσος, όταν ακόμα ήταν κοριτσάκι, και γίνανε φίλοι.*
- Τι είπες; Ωστε αλήθεια είναι γιαγιά σου η Κοκκινোসκουφίτσα; Ρώτησε με χαρούμενη φωνή ο μικρός λύκος ορθώνοντας τα τεράστια αυτιά του.*
- Ναι, την ξέρεις; Του απάντησα.*

- *Ποιος δεν ξέρει την Κοκκινোসκουφίτσα; Όλη η Λυκούπολη την ξέρει. Την κάναμε μάλιστα και μάθημα στη Λυκική Ιστορία της τετάρτης τάξης στο σχολείο μου. Εξάλλου, εγώ ένα λόγο παραπάνω να την ξέρω, γιατί ο παππούς μου ήταν ο φίλος της. Από τότε που το έσκασε στο δάσος, για να ξεφύγει από τα χέρια των κυνηγών και την γιαγιάς της Κοκκινোসκουφίτσας, όλοι οι λύκοι ζούμε στα άγρια δάση. Και ποτέ δεν πλησιάζουμε τους ανθρώπους.*
- *Οι άνθρωποι νομίζουν ότι οι λύκοι είναι επικίνδυνοι, ε;*
- *Ναι, κι εμείς τα λυκόπουλα τους φοβόμαστε πολύ τους ανθρώπους.*
- *Και οι άνθρωποι όμως σας φοβούνται πολύ εσάς τους λύκους...»*

Ακόμη, μέσα από αυτά τα λόγια, ο λύκος, προσπαθεί να αναδείξει τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες καλούνται να επιβιώσουν τα συγκεκριμένα ζώα. Ταυτόχρονα, κάνει το παράπονό του αναφορικά με την άποψη που έχουν σχηματίσει οι άνθρωποι για αυτούς μέσα από τις ιστορίες των παραμυθιών και αναφέρει έμμεσα πως και οι δύο πλευρές, κάθε μία για τους λόγους της, φοβάται την άλλη πλευρά και για αυτό επικρατεί αυτή η κατάσταση.

Έτσι, το κορίτσι αντιλαμβανόμενο τον φόβο που υπάρχει και από τις δύο πλευρές, αποφασίζει να παρέμβει και τις ενώσει. Όμως τελικά ξυπνάει και το όνειρο χάνεται. Τότε, η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα, έχοντας καλή γνώση των παραμυθιών, δίνει το δικό της τέλος στο παραμύθι του κοριτσιού, και το ονομάζει: «Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας», ώστε να έχει και η εγγονή της ένα παραμύθι να θυμάται.

Τέλος, η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα, έχοντας γνώση του παραμυθικού κόσμου, του οποίου είναι μέρος (Γαβριηλίδου, 2011), κλείνει το παραμύθι της με την φράση «*Κι από τότε, Ασπροπαπουτσίτσα μου, κι όπως καταλαβαίνουν όλα τα παιδάκια του κόσμου που μας γνώρισαν μέσα από αυτό το παραμύθι, ζήσανε αυτοί καλά και εμείς ακόμα καλύτερα.*».

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο αυτού του βιβλίου, αποτελείται από το χαρακτηριστικό χρώμα του κλασικού παραμυθιού, το κόκκινο, το οποίο σκεπάζει όλη την επιφάνειά του. Στο κέντρο προβάλλεται ένα σημείωμα από φύλλο τετραδίου, μέσα στο οποίο αναγράφεται ο τίτλος του βιβλίου, το όνομα της συγγραφέως και της εικονογράφου. Η εικόνα παρουσιάζει ένα πόδι κοριτσιού μεγεθυμένο. Το κορίτσι αυτό φορά ένα πολύχρωμο καλσόν σε πράσινους χρωματισμούς και ένα κόκκινο φόρεμα με ροζ λουλούδια, όπως διακρίνεται από το τελείωμα. Ακόμη, φαίνεται να φορά άσπρα παπούτσια, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο τίτλος του βιβλίου αλλά και το όνομά του που είναι Ασπροπαπουτσίτσα. Ωστόσο, κανένα άλλο στοιχείο της εικονογράφησης δεν προδίδει πως το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί δευτερογενές του κλασικού παραμυθιού, παρά μόνο το κατακόκκινο φόντο.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Κοκκινোসκουφίτσα, αν και είναι γιαγιά πλέον και έχει διαφορετική μορφή, φαίνεται πως διατηρεί το χαρακτηριστικό που την καθιστά αναγνωρίσιμη (Τσιλιμένη, 2007). Φορά ακόμη το αγαπημένο της κόκκινο σκουφί που την έκανε διάσημη.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος απεικονίζεται όπως και στο κλασικό παραμύθι, να στέκεται στα τέσσερα πόδια του όπως ένα πραγματικό ζώο, και να είναι γλυκός και καλοσυνάτος.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Στην εικονογράφηση του παραμυθιού παρουσιάζονται εικόνες αντίστοιχες του κλασικού παραμυθιού, παραπέμποντας με τον τρόπο τους σε εκείνο. Τέτοιες εικόνες αποτελούν: εκείνη όπου η γιαγιά Κοκκινোসκουφίτσα, κοριτσάκι τότε, με το καλάθι του στο χέρι συναντά τον λύκο στη μέση του δάσους. Εκείνη όπου ο λύκος φορά τη

νυχτική της γιαγιάς του κοριτσιού και τα γυαλιά της, και τέλος εκείνη όπου ο λύκος βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της γιαγιάς και κάνει πως κοιμάται.

2.1.6.4 Corentin, P. (1997). *Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς* (Β. Λάππα, Μετάφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία παρουσιάζει ένα κορίτσι, την «Δεσποινίς», που κάνει συνέχεια σκανταλιές και πειράζει τα πάντα γύρω της. Μια μέρα η μητέρα της έχοντας αγανακτήσει από την συμπεριφορά της αποφασίζει να τη στείλει στη γιαγιά της να της πάει λίγη πίτα και ένα βάζο βούτυρο. Το κορίτσι παίρνει το καλάθι και τρέχοντας γρήγορα φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς. Χτυπά την πόρτα αλλά δεν περιμένει απάντηση. Μπαίνει μέσα και αρχίζει να φωνάζει και να ψάχνει τη γιαγιά του σε όλο του σπίτι. Δεν την βρίσκει πουθενά και αποφασίζει να ανέβει στο κρεβάτι της να το στρώσει καλύτερα. Εκεί βλέπει το λύκο, ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς να κοιμάται μέσα σκεπάσματά και του μιλά σαν να απευθύνεται στη γιαγιά. Τον ρωτά για τα δόντια του, τη γλώσσα του, τα μάτια του, την κοιλιά του και αφού δεν παίρνει καμία απάντηση, του αποκαλύπτει πως έχει καταλάβει ότι είναι ο λύκος. Τον σηκώνει από το κρεβάτι και προσπαθεί να τον διώξει από το σπίτι. Εκείνη τη στιγμή μπαίνει η γιαγιά στο σπίτι και εξηγεί στο κορίτσι σχετικά με το λύκο. Τότε το κορίτσι φιλά τη γιαγιά του, φεύγει και η ηρεμία επανέρχεται στο σπίτι. Κλείνοντας, ο λύκος εμφανίζεται έντρομος να ρωτά την γιαγιά σχετικά με τον κορίτσι, για να μάθει αν θα ξαναγυρίσει.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Η ιστορία αυτή του Phillip Corentin αποτελεί μία μεταγραφή που σκοπό έχει να μιμηθεί και ταυτόχρονα να παρωδήσει το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας.

Ο συγγραφέας στην διακειμενική του αυτή ιστορία διατηρεί την διπολική αντίθεση

μεταξύ καλού και κακού, αλλά αντιστρέφει τα πρόσωπα που την παρουσιάζουν, επιτυγχάνοντας μία χιουμοριστική ανατροπή της πρωτογενούς ιστορίας (Οικονομίδου, 2000).

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του βιβλίου «Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς» δεν παραπέμπει στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας. Παραπλανεί τον αναγνώστη και τον κάνει να πιστεύει πως πρόκειται να διαβάσει μία εντελώς διαφορετική ιστορία. Τον κάνει να υποθέτει πως πρόκειται για την ιστορία ενός κοριτσιού, της «Δεσποινίς...», που προφανώς τη φοβόντουσαν όλοι, «τρέξε αν θέλει να σωθείς».

- **Οι κοινοί ήρωες**

Και τα δύο παραμύθια παρουσιάζουν το κορίτσι, τον λύκο, τη γιαγιά και τη μητέρα. Μόνο ο κυνηγός, απουσιάζει από την ιστορία, στοιχείο που αποτελεί σημείο διαφοράς της συγκεκριμένης ιστορίας με το κλασικό.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η «δεσποινίς» εμφανίζεται πονηρή, κακιά, να κάνει συνέχεια ζαβολιές, να πειράζει τα πάντα γύρω της και γενικά να είναι «ασύχαστη». Ακόμη, φαίνεται αγενής, από τον τρόπο με τον οποίο πειράζει τον λύκο, αλλά και κακομαθημένη, αφού κάνει ότι θέλει όποια στιγμή επιθυμεί.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος παρουσιάζεται ήσυχος, καλός και τρομοκρατημένος από τη συμπεριφορά του κοριτσιού, αν κρίνουμε από τις τελευταίες ερωτήσεις που απευθύνει στη γιαγιά για εκείνο.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία, είναι το σπίτι της γιαγιάς του κοριτσιού. Ωστόσο ο χρόνος δεν δηλώνονται με σαφήνεια. Η ιστορία φαίνεται να τοποθετείται

χρονικά μετά της κλασική ιστορία, λόγω του γεγονότος ότι «δεσποινίς» παρουσιάζεται να την γνωρίζει.

- **Η πλοκή**

Αρχικά, το συγκεκριμένο κείμενο ξεκινά με την παρουσίαση της κεντρική ηρωίδας της ιστορίας, όπως αντίστοιχα γίνεται και στο κλασικό παραμύθι. Μόνο που εδώ παρουσιάζει ένα εντελώς διαφορετικό κορίτσι, πονηρό και κακό, που πειράζει συνεχώς τους άλλους και σκαρώνει σκανταλιές. Ένα ασύχαστο ζιζάνιο που πειράζει τους πάντες και τα πάντα. Χαρακτήρας ολωσδιόλου διαφορετικός από αυτόν της Κοκκινοσκουφίτσας, που ήταν καλή, ευγενική και ήσυχη.

«Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα κοριτσάκι, που στην πονηριά δεν είχε ταίρι.

Όλη την ώρα πείραζε τους άλλους και στους σκάρωνε χίλια δυο. Σωστό διαβόλου θηλυκό!

Ούτε στιγμή δεν σταματούσε. Πιφ! Παφ! Πουφ! Και... παταπούφ! Ήταν, με άλλα λόγια, τέτοιο ζιζάνιο, που την φώναζε ο καθείς Δεσποινίς... Τρέξε αν Θέλεις να Σωθείς.

Και μπουμ! Και μπανταμπούμ! Ποτέ δεν κουραζόταν.

Αλλά από καιρό, κανένας δεν γελούσε πια με τις σκανταλιές της.»

Ως αυτό το σημείο, η ιστορία που έχει ξεκινήσει δεν θυμίζει με τίποτα την ιστορία της Κοκκινοσκουφίτσας. Η «Δεσποινίς» δεν έχει τίποτα κοινό με το κλασικό κορίτσι και οι καταστάσεις είναι εντελώς διαφορετικές. Όμως η αλλαγή συντελείται όταν η μητέρα του κοριτσιού λέει:

«Σταμάτα! Φτάνει! Με έχεις τρελάνει! Εμπρός θα σε στείλω στη γιαγιά σου.

Πήγαινε της αυτήν την πίτα και το βάζο με το βούτυρο»

Σε αυτό το σημείο, οι δύο ιστορίες συναντώνται. Η μητέρα εμφανίζεται να δίνει φαγητό στην κόρη της και να την στέλνει, να το μεταφέρει στη γιαγιά της. Όμως παρά την ομοιότητα της σκηνής αυτής με την αντίστοιχη του κλασικού, υπάρχει παράλληλα

και μία σημαντική διαφορά. Η μητέρα δεν στέλνει το κορίτσι να πάει φαγητό στη γιαγιά γιατί είναι άρρωστη, όπως στο πρωταρχικό κείμενο. Αντίθετα, το στέλνει γιατί έχει κουραστεί από την συμπεριφορά και επιθυμεί να ηρεμήσει και να ξεκουραστεί. Ακόμη, ίσως προσπαθεί να απασχολήσει με κάτι την κόρη της ώστε να επανέλθει η ηρεμία στο σπίτι της.

Τότε το κορίτσι φεύγει «σαν τον σίφουνα» από το σπίτι του και φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς.

«Και χοπ! Να την κιόλας στο σπίτι της γιαγιάς της. Τοκ! Τοκ!»

“Γιαγιάκαααα...”

Μέσα στο σπίτι της γιαγιάς, όμως, δεν ήτανε κανείς! “Γιαγιά, γιαγιά!” Πουθενά η γιαγιά. Το φαγητό στο τσουκάλι μωσχομύριζε, αλλά η γιαγιά ήταν άφαντη!

“Γιαγιάκα, γιαγιούλα! Εγώ είμαι! Μη φοβάσαι.”

“Γιαγιά, γιαγιάκα! Που είσαι;”

“Δεν είναι εδώ... Παράξενο... Μμ... Ευκαιρία να στρώσω όμορφα το κρεβάτι της”, μονολογεί ξαφνικά η Δεσποινίς... Τρέξε, αν Θέλεις να Σωθείς. “Χι, χι! Θα γελάσουμε για τα καλά”»

Το κορίτσι περιγράφεται για άλλη μία φορά αγενές, καθώς χτυπά μεν την πόρτα, στο σπίτι της γιαγιάς, αλλά χωρίς να περιμένει την απάντησή της περνάει στο εσωτερικό. Στη συνέχεια ψάχνει τη γιαγιά του, όμως εκείνη δεν απαντά. Τότε η «Δεσποινίς», μιας και λείπει η γιαγιά, σκέφτεται να κάνει άλλη μία σκανταλιά, τονίζοντας με αυτό τον τρόπο, ο συγγραφέας, το ασύχαστο του χαρακτήρα του. Προφανώς η μικρή ηρωίδα επιδιώκει να ανέβει στο κρεβάτι της γιαγιάς της και να το ανακατέψει, και όχι για να το στρώσει όπως αναφέρει. Όμως μία έκπληξη την περιμένει εκεί.

«Α! Γιαγιάκα, τι κάνεις εκεί; Γιατί δε μου απαντούσες τόση ώρα; Άρρωστη είσαι;

Έχεις πονόδοντο, γιαγιάκα; Καημενούλα. Για να δω...Ωχ! Τι μεγάλα δόντια που έχεις!

Και η γλώσσα σου... Έχεις δει πόσο μεγάλη είναι η γλώσσα σου... Έχεις δει πόσο άσπρη είναι;

Και τα μάτια σου... Έχεις δει τα μάτια σου, γιαγιάκα; Ποπό πόσο μεγάλα και κίτρινα είναι! Κατάπιες το φαγητό σου, χωρίς να το μασήσεις; Σου πονάει η κοιλίτσα;»

Η ηρωίδα βλέπει τον λύκο ξαπλωμένο στο κρεβάτι της γιαγιάς, ντυμένο με τα ρούχα της και αρχίζει να του κάνει ερωτήσεις, όπως έκανε και η Κοκκινοσκουφίτσα στο δικό της λύκο, στο παραμύθι των Grimm. Και εδώ το κορίτσι κάνει πολλές ερωτήσεις στον λύκο, χωρίς να περιμένει απάντηση από αυτόν, πειράζοντάς τον ταυτόχρονα και τονίζοντας για άλλη μία φορά την αγένειά που το διακρίνει. Οι ερωτήσεις που απευθύνει το κορίτσι στο λύκο αφορούν τα δόντια, τη γλώσσα και τα μάτια του, και ακολουθούν αντίθετη σειρά από εκείνη που χρησιμοποιεί η Κοκκινοσκουφίτσα στις ερωτήσεις που απευθύνει στο λύκο στην αντίστοιχη σκηνή. Επιπλέον, αξίζει να σημειώσουμε πως το κορίτσι σε αυτές τις σκηνές παρουσιάζεται ατρόμητο και δυναμικό, αφού δεν δείχνει στιγμή να τρομάζει στην θέαση του λύκου αλλά αντίθετα φαίνεται να τον πειράζει και να τον ενοχλεί. Τέλος, η πρωταγωνίστρια με την τελευταία του φράση, «Κατάπιες το φαγητό σου, χωρίς να το μασήσεις; Σου πονάει η κοιλίτσα;», εμφανίζεται να κάνει χιούμορ με την αντίστοιχη σκηνή του κλασικού παραμυθιού, όπου ο λύκος καταβροχθίζει τη γιαγιά. Με αυτή τη συγκεκριμένη φράση το μικρό κορίτσι δηλώνει, από τη μία πλευρά, την γνώση της ιστορίας του προκειμένου παραμυθιού, αλλά, και την γνώση κι άλλων κλασικών όπως τα επτά κατσικάκια, όπου και εκεί ο λύκος αφού τα καταβροχθίζει και έπειτα ξαπλώνει να για χωνέψει.

Στη συνέχεια η ηρωίδα, φανερώνει στον λύκο πως τον έχει καταλάβει και αρχίζει να τον διώχνει από το σπίτι.

«Ά, για να σου πω, κυρ- λύκε, νομίζεις ότι δεν μπορώ να ξεχωρίσω την γιαγιά μου από ένα λύκο; Εμπρός, ουστ! Έξω από δω!»

“Ουστ, δρόμο! Έξω! Κουνήσου γρήγορα! Θέλεις να θυμώσω για τα καλά, λύκε; Τι με πέρασες; Για καμία χαζή, σαν την Κοκκινোসκουφίτσα;”

Σε αυτό το σημείο, η πρωταγωνίστρια φαίνεται να αντιλαμβάνεται την ομοιότητα της ιστορίας της με αυτή του κλασικού παραμυθιού και να αρνείται οποιαδήποτε ταύτιση με την Κοκκινোসκουφίτσα. Θα λέγαμε μάλιστα πως με αυτή της τη φράση, *«Τι με πέρασες; Για καμία χαζή, σαν την Κοκκινোসκουφίτσα;»*, επιθυμεί να ξεκαθαρίσει την θέση της και να ενημερώσει τον αναγνώστη, πως παρόλη την ομοιότητα, δεν είναι η Κοκκινোসκουφίτσα. Στοιχείο που μαρτυρά και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της. Επιπλέον, με αυτή τη φράση του το κορίτσι δείχνει πως γνωρίζει ότι ζει και ανήκει στο μυθοπλαστικό κόσμο του δικού του παραμυθιού (Γαβριηλίδου, 2011) που είναι ξεχωριστό και δεν ταυτίζεται με κανένα.

Ξαφνικά όμως μπαίνει στο σπίτι η γιαγιά και ανατρέπει την ιστορία. Ενώ ως αυτή τη στιγμή, ο αναγνώστης έχει πειστεί πως ο λύκος έχει φάει ήδη τη γιαγιά, και περιμένει ξαπλωμένος στο κρεβάτι να έρθει η εγγονή της, όπως στο κλασικό, ξαφνικά όλα αλλάζουν. Η γιαγιά εμφανίζεται ζωντανή μπροστά το κορίτσι και ξεκινά να του εξηγήσει πως βρέθηκε ο λύκος μέσα στο σπίτι.

«Σταμάτα, ευλογημένη!» λέει η γιαγιά. “Άφησέ το, ένα ταλαίπωρο αγρίμι είναι, που μάζεψα μέσα στο χιόνι, έτοιμο να ψοφήσει από την παγωνιά και την πείνα.”

“Εμπρός, ελάτε να φάμε τώρα. Το φαγητό είναι στο τραπέζι.” “Όχι, όχι, γιαγιάκα, πρέπει να φύγω, έχω ένα σωρό δουλειές να κάνω”, απαντά η εγγονή της και της δίνει ένα φιλί. “Φιληθείτε, τουλάχιστον”, λέει η γιαγιά.»

Σε αυτή τη σκηνή η γιαγιά παρουσιάζεται το ίδιο ατρόμητη, όσον αφορά το λύκο, αλλά παράλληλα και φιλόζωη και φιλεύσπλαχνη, αφού περιμαζεύει ένα ζώο που είναι έτοιμο να πεθάνει και του προσφέρει στέγη, ζεστασιά και φαγητό. Ακόμη κι αν πρόκειται για τον λύκο, ένα ζώο που θα μπορούσε να την είχε φάει. Όσο για το κορίτσι, για άλλη μία φορά παρουσιάζεται ανήσυχο και έτοιμο για σκανταλιά, αφού για αυτό το λόγο βιάζεται να αποχωρίσει από το σπίτι της γιαγιάς δηλώνοντάς πως έχει πολλές δουλειές να κάνει.

Τέλος, η ιστορία κλείνει με ένα διάλογο μεταξύ λύκου και γιαγιάς που διαδραματίζεται μετά την αποχώρηση του μικρού κοριτσιού.

«Δηλαδή, έφυγε;» ρωτά ανήσυχος ο λύκος.

“Ναι”, του λέει η γιαγιά.

“Δηλαδή, δε θα ξανάρθει;”

“Όχι, σου λέω. Φτάσαμε στο τέλος της ιστορίας, κι έπειτα αυτή είναι η τελευταία σελίδα...”

“Ουφ...”, κάνει ο λύκος. “Τι ιστορία και αυτή!...”»

Εδώ ο λύκος παρουσιάζεται καλός και παράλληλα τρομοκρατημένος και τρομαγμένος από την επίσκεψη της «Δεσποινίδας». Ρωτά ανήσυχος για τις κινήσεις της μικρής και φαίνεται να μην έχει καμία σχέση με τον αντίστοιχο λύκο του κλασικού παραμυθιού, που εμφανίζεται πονηρός, κακός και μοχθηρός. Επιπρόσθετα, σε αυτή τη σκηνή και οι δυο ήρωες, ο λύκος και η γιαγιά, φαίνεται να έχουν επίγνωση του παραμυθικού κόσμου στον οποίο ζουν και ανήκουν (Γαβριηλίδου, 2011), σύμφωνα με όσα δηλώνουν με τελευταίες τους φράσεις.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Στο εξώφυλλο του βιβλίου δεν εντοπίζεται κανένα διακειμενικό στοιχείο, που να παραπέμπει στο προγενέστερο κλασικό παραμύθι, της Κοκκινοσκουφίτσας. Πιο συγκεκριμένα, είναι κίτρινο και παρουσιάζει ένα κορίτσι με κόκκινα μαλλιά και πράσινο φόρεμα πάνω σε ένα γουρούνι, το οποίο τρέχει έντρομο με μάτια γουρλωμένα. Πάνω από αυτή την εικόνα, προβάλλεται ο τίτλος του διακειμένου αυτού με γαλάζια γράμματα. Όπως γίνεται λοιπόν κατανοητό, ούτε η εικόνα, ούτε οι ήρωες αλλά ούτε και τα χρώματα που έχουν επιλεγεί για το εξώφυλλο δεν παραπέμπουν στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η απεικόνιση του κοριτσιού διαφέρει. σε όλη την έκταση του παραμυθιού. Αναπαρίσταται με κόκκινα μαλλιά και ένα πράσινο φόρεμα, επιθυμώντας να τονίσει και μέσω της εικονογράφησης πως δεν έχει καμία σχέση με την ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού, την Κοκκινοσκουφίτσα.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος παρουσιάζεται ακριβώς ίδιος και στα δύο παραμύθια. Παρουσιάζεται και στα δύο με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, να είναι ντυμένος με τα ίδια ρούχα, τη νυχτική και το σκουφί της γιαγιάς, και να βρίσκεται στο ίδιο σημείο, ξαπλωμένος στο κρεβάτι της.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Τέσσερις είναι οι εικόνες οι οποίες πρωτοστατούν και παραπέμπουν στο πρωτογενές παραμύθι. Η πρώτη απεικονίζει τη μητέρα να παραδίδει το καλάθι στην κόρη της και της αναθέτει την αποστολή να το μεταφέρει στη γιαγιά της. Η δεύτερη δείχνει το κορίτσι να διασχίζει μόνο το δάσος. Η τρίτη το κορίτσι να φτάνει στο σπίτι

της γιαγιάς με το καλάθι του στο χέρι και να χτυπά την πόρτα, και η τέταρτη τον λύκο ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς να βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της.

2.1.6.5 Μαρμαρά- Δαγιάγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Αθήνα: Κέδρος.

Εν συντομία η ιστορία

Η συγγραφέας ξεκινά αναδημοσιεύοντας ένα απόσπασμα από ρεπορτάζ εφημερίδας για τον λύκο ως ζώο προς εξαφάνιση στην Ελλάδα και συνεχίζει παραθέτοντας την ιστορία του παραμυθιού. Παρουσιάζει ένα μικρό σύγχρονο κορίτσι, την Λένα, που υποδύεται στην παράσταση του σχολείου την Κοκκινোসκουφίτσα, να συναντά τον τελευταίο λύκο, ο οποίος κρύβεται στο πάρκο της πόλης προσπαθώντας να ξεφύγει από τους κυνηγούς που τον καταδιώκουν. Το κορίτσι αποφασίζει να βοηθήσει τον λύκο και οι δύο τους διωκόμενοι από τους κυνηγούς οδηγούνται στο σχολείο της Λένας, όπου βρίσκουν τη συμπαράσταση των συμμαθητών της. Εκεί οι κυνηγοί καταλαβαίνουν το λάθος τους και το κακό που προξενούν κάθε φορά που σκοτώνουν αλόγιστα ένα ζώο και φεύγουν ντροπιασμένοι, ενώ όλα μαζί τα παιδιά συνοδεύουν τον τελευταίο λύκο πίσω στο σπίτι του, στο δάσος.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Η παρούσα ιστορία αρχικά χρησιμοποιεί την Κοκκινোসκουφίτσα ως παράθεμα, κάνοντας άμεση αναφορά σε αυτή και τοποθετώντας την ηρωίδα, τη Λένα, να υποδύεται την πρωταγωνίστρια του κλασικού παραμυθιού στην παράσταση του σχολείου. Ωστόσο, στη συνέχεια, αποδεικνύεται πως το κείμενο αποτελεί τελικά μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού, καθώς η ιστορία αυτή υιοθετώντας το κλασικό μοτίβο της ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας επιχειρεί να παρουσιάσει την δική της

ιστορία. Μία ιστορία που πραγματεύεται την προστασία των ζώων, που αποτελούν είδη προς εξαφάνιση, και ταυτόχρονα την παιδική ευαισθησία, αυτονομία και αποφασιστικότητα (Παπαρούση, 2013).

- **Ο τίτλος**

Ήδη από τον τίτλο, «*η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*», η συγγραφέας επιθυμεί να προϋδεάσει τον αναγνώστη αναφορικά με την ιστορία που πρόκειται να διαβάσει. Με τη σαφή αναφορά στον τίτλο που κλασικού παραμυθιού ο αναγνώστης περιμένει πως θα συναντήσει στο εσωτερικό του βιβλίου την κλασική ηρωίδα και τον λύκο. Υπάρχει όμως η λέξη «τελευταίος». Ένα στοιχείο που προβληματίζει τον αναγνώστη και του προκαλεί το ενδιαφέρον να διαβάσει την ιστορία ώστε να μάθει γιατί χαρακτηρίζεται με αυτό τον τρόπο ο λύκος και τι έχει άραγε προηγηθεί.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι χαρακτήρες που παρουσιάζονται στο εικονογραφημένο αυτό βιβλίο είναι ταυτόσημοι με εκείνους του κλασικού παραμυθιού των αδερφών Grimm. Η Λένα ταυτίζεται με την Κοκκινোসκουφίτσα, ο Γκρίζος με τον λύκο, η μικρή ομάδα κυνηγών με τον κυνηγό και τέλος, η γιαγιά και η μαμά, αναφέρονται με τον ίδιο τρόπο και στα δύο παραμύθια.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Λένα δεν παρουσιάζεται ως το ανυπάκουο αφέλές κορίτσι που παραβαίνει της εντολές της μητέρας του, με αποτέλεσμα να κινδυνέψει η ζωή του και να χρειαστεί την επέμβαση κάποιου μεγαλύτερου για να γλυτώσει (Παπαρούση, 2013). Αντίθετα, εμφανίζεται δυναμική, αυτόνομη, έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία που θα της εμφανιστεί.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος, ενώ στο κλασικό παραμύθι είναι κακός, αφού καταβροχθίζει τη γιαγιά και την Κοκκινοσκουφίτσα για να καταπολεμήσει την πείνα του, σε αυτή την ιστορία παρουσιάζεται ως θύμα. Είναι ο τελευταίος λύκος που έχει απομείνει. Είναι καλός, ευγενικός, ομιλητικός και δέχεται τη βοήθεια των ανθρώπων, της Λένας και των συμμαθητών της, προκειμένου να επιβιώσει. Έτσι, ενώ στο προκείμενο κινδυνεύει η Κοκκινοσκουφίτσα και η γιαγιά από τον λύκο, σε αυτό το κείμενο κινδυνεύει ο ίδιος ο λύκος από τους κυνηγούς που τον καταδιώκουν. Μάλιστα, ενώ στο κλασικό παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας* παρουσιάζεται ως ένα πονηρό, δολοπλόκο ζώο που βρίσκεται πάντα ένα βήμα μπροστά από την Κοκκινοσκουφίτσα, εδώ ο λύκος έχει έναν άβουλο και άχαρο ρόλο. Παρουσιάζεται, σύμφωνα με την Παπαρούση (2013), ως ένα «αβοήθητο πλάσμα, διωγμένο από το φυσικό του χώρο από τους κυνηγούς οι οποίοι το καταδιώκουν για να το εξολοθρεύσουν». Είναι τρομαγμένος, φοβισμένος, σε πανικό, να μην μπορεί να σκεφτεί πονηρά ώστε να γλυτώσει τη ζωή του και να ξεφύγει από τους κυνηγούς. Έχει αφεθεί στα χέρια της Λένας, η οποία παίρνει πρωτοβουλίες, μιλά, δρα και σκέφτεται για αυτόν. Η μοναδική φορά που παίρνει τη μοίρα στα χέρια του είναι όταν πάνε να τον πυροβολήσουν οι κυνηγοί και αρχίζει να τρέχει μαζί με την ηρωίδα. Μία κίνηση η οποία δεν γίνεται βάση σχεδίου αλλά ενστικτωδώς

- **Τόπος και χρόνος**

Η συγγραφέας μεταφέρει την ιστορία της Κοκκινοσκουφίτσας στο σήμερα και τοποθετεί την ηρωίδα στην πόλη όπου και ξεδιπλώνει την ιστορία της. Μάλιστα κάνει αναφορά και στο πάρκο της πόλης, το οποίο επιθυμεί να παρομοιάσει με το δάσος όπου διαδραματίζεται η ιστορία του κλασικού παραμυθιού.

- **Η πλοκή**

Αναφορικά με την πλοκή αυτού του δευτερογενούς εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, ενώ ξεκινά ως κάτι καινούργιο, στη συνέχεια διαπιστώνεται πως ακολουθεί την πλοκή του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινοσκουφίτσας* έως ένα σημείο, για να διαφοροποιηθεί και πάλι στη συνέχεια από αυτή. Αρχικά, η συγγραφέας με την έναρξη της ιστορίας, τοποθετεί την ηρωίδα, τη Λένα, στη θέση της Κοκκινοσκουφίτσας, καθώς τονίζει με μεγάλα γράμματα τις συγκεκριμένες έξι πρώτες λέξεις της πρώτης φράσης:

«Η Λένα φόρεσε το κόκκινο σκουφάκι...».

Ακολουθεί ένας διάλογος μεταξύ του μπαμπά, της μαμάς και της Λένας και σε αυτή την πρώτη σελίδα του εικονογραφημένου βιβλίου παρουσιάζεται και ο λόγος για τον οποίο το μικρό κορίτσι φοράει κόκκινο σκουφάκι και παρομοιάζεται από την μητέρα της με την Κοκκινοσκουφίτσα:

«Δεν έχω δει πιο όμορφη Κοκκινοσκουφίτσα! Είπε ενθουσιασμένη η μητέρα της. Όμως, Λένα πρέπει να ξεκινήσουμε, έχουμε αργήσει, και στο σχολείο θα ανησυχούν».

Για αυτήν την παρομοίωση, λοιπόν, ευθύνεται η παράσταση του σχολείου, στην οποία συμμετέχει η Λένα και υποδύεται την ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού, την Κοκκινοσκουφίτσα. Ήδη από την πρώτη σελίδα γίνεται αναφορά και στην γιαγιά, η οποία είναι άρρωστη, όπως και στο κλασικό παραμύθι, και η Λένα παρουσιάζεται να λέει:

«Ένα λεπτό να πάρω τα κουλουράκια της γιαγιάς, παρακάλεσε εκείνη. Επειδή η καημενούλα κρυολόγησε και δεν μπορεί να' ναι μαζί μου, δεν πάει να πει ότι δεν θα με καμαρώσει και με τη στολή. Μόλις τελειώσει η παράσταση, θα πάω να την επισκεφθώ».

Η Λένα, στο σημείο αυτό, προοικονομεί τη συνέχεια του έργου. Προετοιμάζει τον αναγνώστη και τον ενημερώνει για αυτό που πρόκειται να ακολουθήσει. Ότι θα

πάει στη γιαγιά της, μόνη της, να την επισκεφτεί, με τα κουλουράκια της, όπως γίνεται αντίστοιχα και στο κλασικό παραμύθι των Grimm. Σε αυτό το σημείο μπορεί να λείπουν οι μητρικές οδηγίες και η παραβίασή τους, όμως υπάρχει μία τολμηρή πρωταγωνίστρια, η οποία αναλαμβάνει από μόνη της την αποστολή να πάει στη γιαγιά της, χωρίς να αναλογιστεί τους κινδύνους που εγκυμονεί αυτή της η απόφαση (Παπαρούση, 2013). Όλα αυτά τα στοιχεία, όπως το κόκκινο σκουφάκι που φοράει η ηρωίδα, η παρομοίωσή της με την Κοκκινοσκουφίτσα, το κουτί με τα κουλουράκια που παίρνει μαζί της για να τα πάει στη γιαγιά αλλά και η αναγγελία της επίσκεψης στην γιαγιά μετά το τέλος της παράστασης είναι αρκετά για να συσχετίσει ο αναγνώστης το κλασικό με το νέο αυτό παραμύθι. Όλη αυτή διακειμενική αναφορά στο κλασικό παραμύθι δημιουργεί προσδοκίες στους αναγνώστες οι οποίες έπεται να ανατραπούν (Παπαρούση, 2013).

Στην συνέχεια, ακολουθούν πληροφορίες για την τέλεση της σχολικής παράστασης, της αποχαιρετιστήριας γιορτής αλλά και την αποχώρηση της μικρής Λένας από την γιορτή, προκειμένου να επισκεφτεί την άρρωστη γιαγιά της. Ωστόσο, οι διακειμενικές αναφορές στο κλασικό παραμύθι δεν σταματούν αφού όπως αναφέρεται, το μικρό κορίτσι:

«Αποφάσισε να περάσει από το μεγάλο πάρκο, μιας και ήταν ο πιο σύντομος δρόμος...», και «Περπατούσε σιγοτραγουδώντας ανάμεσα στα ψηλά δέντρα...», όπως έκανε αντίστοιχα και η Κοκκινοσκουφίτσα στο κλασικό παραμύθι, περνώντας όμως από το δάσος.

Έπειτα, το κορίτσι συναντά *«μία παρέα κυνηγών»*, τους οποίους βλέπει αναστατωμένους και τους ρωτά τι συμβαίνει. Εκείνοι την ενημερώνουν σχετικά με την ύπαρξη ενός λύκου στην πόλη, εκφράζουν τις ανησυχίες τους, πως πιθανόν να κρύβεται στο πάρκο, και αποτρέπουν το κορίτσι να συνεχίσει, συμβουλεύοντάς το να φύγει

αμέσως. Αυτές οι οδηγίες, που δίνουν οι κυνηγοί στο μικρό κορίτσι, παραπέμπουν στις συμβουλές που δίνει η μητέρα της Κοκκινοσκουφίτσας στο κορίτσι λίγο πριν αναχωρήσει για το σπίτι της γιαγιάς. Όπως γίνεται στο κλασικό όμως έτσι και εδώ η μικρή ηρωίδα, η Λένα, παρακούει τις οδηγίες και τις συμβουλές που της δίνονται και ακολουθεί τον πιο σύντομο δρόμο, του πάρκου και του δάσους αντίστοιχα.

Αμέσως μετά, η συγγραφέας παρουσιάζει το φόβο που νιώθει η Λένα καθώς περνά μέσα από το σκοτεινό δάσος και αναλογίζεται την πληροφορία που της έδωσαν οι κυνηγοί, αναφορικά με την ύπαρξη ενός λύκου μέσα στο πάρκο. Ταυτόχρονα, προβάλλει τις σκέψεις και τους συνειρμούς της πρωταγωνίστριας, η οποία συνδέει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται με την αντίστοιχη περιπέτεια της Κοκκινοσκουφίτσας μέσα στο δάσος, της ηρωίδας της οποίας τον ρόλο υποδύθηκε πριν λίγο στην παράσταση του σχολείου. Φαντάζεται :

«... τον Κακό Λύκο του παραμυθιού, μοχθηρό και πεινασμένο, έτοιμο να την κάνει μια μπουκιά με τα τεράστια κοφτερά δόντια του».

Τότε η συγγραφέας αναφέρει πώς τρομοκρατημένη η Λένα αρχίζει να τρέχει για να βγει στον κεντρικό δρόμο και σκοντάφτει και πέφτει σε ένα θάμνο. Σε αυτό το σημείο υπάρχει ακόμη ένα διακειμενικό στοιχείο, κοινό και στα δύο παραμύθια, καθώς πίσω από ένα θάμνο, στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας αλλά και πίσω από τον συγκεκριμένο θάμνο, σε αυτό το παραμύθι, βρίσκεται κρυμμένος ο λύκος. Βέβαια, για διαφορετικό λόγο κάθε φορά. Στο κλασικό παραμύθι γιατί παραμονεύει την Κοκκινοσκουφίτσα, ενώ εδώ γιατί προσπαθεί να προστατεύσει τη ζωή του από τους κυνηγούς που τον καταδιώκουν. Παρόλα αυτά όμως και στα δύο παραμύθια ο λύκος ξεπροβάλλει ξαφνικά και στις δύο πρωταγωνίστριες.

Ο λύκος εδώ παρουσιάζεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά καθώς φαίνεται να σηκώνεται, να στέκεται και να μιλά σαν άνθρωπος. Συμπεριφορά που

παραξενεύει τη Λένα, η οποία πιστεύει πως είναι ένας μεγάλος σκύλος και δεν τον φοβάται καθόλου. Κάτι παρόμοιο επίσης συμβαίνει και στο κλασικό παραμύθι, όπου η Κοκκινোসκουφίτσα μη γνωρίζοντας πως ο λύκος είναι κακό ζώο δεν το φοβάται, αλλά αντίθετα αρχίζουν να μιλούν. Μέσα στο δάσος πραγματοποιείται ένας διάλογος μεταξύ λύκου και Λένας, όπως και στην κλασική ιστορία, όμως εντελώς διαφορετικός αυτή τη φορά. Από αυτό το σημείο ξεκινά η ανατροπή του κλασικού παραμυθιού. Σε αυτό το παραμύθι ο λύκος δεν προσπαθεί να ξεγελάσει τη Λένα, αλλά της εξηγεί πως είναι ο τελευταίος λύκος που έχει απομείνει και προσπαθεί να λύσει τις απορίες της. Τότε η ηρωίδα αποφασίζει να τον βοηθήσει. Σκοπός της γίνεται η διάσωσή του (Παπαρούση, 2013) και για αυτό τον οδηγεί στο σπίτι της γιαγιάς της. Τον κρύβει στην αποθήκη και του φέρνει να φορέσει ένα φόρεμα και ένα καπέλο της γιαγιάς. Αυτό, αποτελεί ένα ακόμη διακειμενικό στοιχείο που παραπέμπει στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Και εδώ ο λύκος μεταμφιέζεται και φοράει τα ρούχα της γιαγιάς, προσπαθώντας όμως αυτή τη φορά να ξεγελάσει τους κυνηγούς και να γλιτώσει τη ζωή του, και όχι να ικανοποιήσει την πείνα του όπως στο κλασικό.

Έτσι, λοιπόν, με τον λύκο μεταμφιεσμένο σε γιαγιά ξεκινούν οι δύο ήρωες για το σχολείο, όπου βρίσκονται οι φίλοι την Λένας, τους οποίους σκοπεύουν να παρακαλέσουν για βοήθεια. Στο δρόμο του γυρισμού προς το σχολείο, όμως, ο λύκος και η Λένα συναντούν τους κυνηγούς οι οποίοι αποτελούν πλέον τους αντίμαχους (Παπαρούση, 2013). Λένα και λύκος προσπαθούν να τους ξεγελάσουν, λέγοντάς τους πως ο μεταμφιεσμένος λύκος είναι η γιαγιά. Τότε ακολουθεί ο εξής διάλογος μεταξύ κυνηγού και Λένας, ο οποίος παραπέμπει σε αυτόν του κλασικού παραμυθιού μεταξύ της Κοκκινোসκουφίτσας και του λύκου, μεταμφιεσμένου σε γιαγιά:

«- Μα τι μεγάλη και περίεργη μύτη που έχει η γιαγιά σου!

- *Για να μυρίζει καλύτερα, μπήκε στη μέση η Λένα προσπαθώντας να τον μπερδέψει.*
 - *Ναι... αλλά μπορείς να μου εξηγήσεις γιατί έχει και τόσο μεγάλα περίεργα μάτια; Ξαναρώτησε εκείνος.*
 - *Είναι πάρα πολύ απλό. Για να μπορεί να βλέπει καλύτερα, εξήγησε το μικρό κορίτσι.*
 - *Εγώ όμως δεν νομίζω ότι είναι και τόσο απλό, γιατί έχει και μεγάλα τριχωτά πόδια, είπε ο άντρας αγριεμένος, καταλαβαίνοντας ότι ήταν ο λύκος.*
- Και σηκώνοντας απειλητικά το όπλο του ετοιμάστηκε να τον πυροβολήσει.*
- *Για να τρέχω πιο γρήγορα, φώναξε τότε ο Γκρίζος με βαριά φωνή και αρπάζοντας τη Λένα από το χέρι άρχισε να τρέχει».*

Από αυτό το σημείο σταματούν να εμφανίζονται στοιχεία στο κείμενο που να παραπέμπουν στο αρχικό, πρωτογενές, κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Η Λένα και ο λύκος τρέχουν στο σχολείο, εξηγούν σε όλους πως οι κυνηγοί θέλουν να σκοτώσουν τον τελευταίο λύκο και τότε όλα τα παιδιά στέκονται εναντίων των κυνηγών και προστατεύουν το ανυπεράσπιστο ζώο. Οι κυνηγοί μην ξέροντας τι να κάνουν, αποχωρούν ντροπιασμένοι. Στο τέλος, μένουν τα παιδιά να οδηγούν και να συνοδεύουν τον λύκο σώο πίσω στο σπίτι του, το δάσος. Έτσι ο λύκος σώζεται χάρη στην θαρραλέα και αποφασιστική Λένα, η οποία κατάφερε να σβήσει τον μύθο του κακού Λύκου και να αναδειχθεί σε Κοκκινোসκουφίτσα της νέας εποχής (Παπαρούση, 2013), όπως αναφέρει και η συγγραφέας του παραμυθιού κλείνοντας την ιστορία της:

«Όμως, το ωραιότερο απ' όλα ήταν ότι εκείνη τη μέρα, ύστερα από πολλά χρόνια, επιτέλους ο μύθος του Κακού Λύκου έσβησε και η μικρή γενναία Κοκκινোসκουφίτσα έσωσε από τους κυνηγούς τον τελευταίο φοβισμένο και ανυπεράσπιστο λύκο του δάσους»

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο αυτού του βιβλίου, είναι λευκό και παρουσιάζει τον τίτλο, «*Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*», με κόκκινο χρώμα, το χαρακτηριστικό χρώμα της ηρωίδας του κλασικού παραμυθιού η οποία αναφέρεται και στον τίτλο. Ο τίτλος βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του εξωφύλλου και ακριβώς από κάτω είναι τοποθετημένη σε ένα πλαίσιο η εικόνα ενός κοριτσιού. Το κορίτσι απεικονίζεται με κόκκινη κάπα και καλαθάκι στο χέρι να τρέχει μέσα στο δάσος. Όλα αυτά αποτελούν στοιχεία που θυμίζουν το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Είναι φανερό άλλωστε πως γίνεται μία προσπάθεια από την πλευρά της εικονογράφου να ταυτίσει το κορίτσι της νεωτερικής αυτής ιστορίας με την ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού.

Το στοιχείο ωστόσο που διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη ιστορία από το κλασικό παραμύθι είναι το σκοτάδι που επικρατεί στο δάσος όπου τρέχει το κορίτσι της εικόνας. Το σκοτάδι αποτελεί ένα δεδομένο που δεν συμβαδίζει με την κλασική ιστορία, καθώς εκείνη διαδραματίζεται την ημέρα. Έτσι, αυτό στο στοιχείο μαρτυρά πως το συγκεκριμένο βιβλίο επιχειρεί να παρουσιάσει μία άλλη, διαφορετική εκδοχή της ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας.

Στο εξώφυλλο του βιβλίου παρουσιάζεται και ο λύκος του παραμυθιού. Είναι τοποθετημένος στην δεξιά πλευρά του εξωφύλλου και βρίσκεται έξω από το πλαίσιο της εικόνας του κοριτσιού, μεγεθυμένος. Με αυτό το μέγεθος που του έχει προσδώσει η εικονογράφος στο εξώφυλλο του βιβλίου, επιθυμεί να δηλώσει τη σπουδαιότητα του ρόλου του συγκεκριμένου ήρωα (Γιαννικοπούλου, 2008), αφού, όπως θα διαπιστώσει στη συνέχεια ο αναγνώστης, διαβάζοντας την ιστορία, είναι ο κύριος λόγος της δράσης. Σε αυτή την πρώτη απεικόνιση, ο λύκος δεν είναι τρομακτικός, αντίθετα παρουσιάζεται να κάθεται ήρεμος σαν κάτι να περιμένει. Έχει μεγάλα γαλανά και τρομαγμένα μάτια

που δηλώνουν φόβο (Γιαννικοπούλου, 2008) και κλειστό στόμα ώστε να μην φαίνονται τα δόντια του και δείχνει άγριος. Ακόμη έχει τα μπροστινά του πόδια κάτω. Η ουρά του τα καλύπτει και τα αγκαλιάζει πράγμα που δηλώνει την δεινή θέση στην οποία βρίσκεται, κυνηγημένος. Ο λύκος, στο σημείο όπου είναι τοποθετημένος φαίνεται σας να βρίσκεται κάπου μέσα στο δάσος φοβισμένος και ανήμπορος να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Από την άλλη πλευρά, το μικρό κορίτσι της εικόνας έτσι όπως κατευθύνεται γρήγορα προς το κέντρο του δάσους, φαίνεται σαν να τρέχει προς το μέρος του. Όλη αυτή η εικόνα δημιουργεί ένα αίσθημα αγωνίας στον αναγνώστη και απορίας για τη σχέση που μπορεί να έχουν ο δύο πρωταγωνιστές.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Λένα αν και απεικονίζεται με νέα μορφή διατηρεί στοιχεία που την καθιστούν αναγνωρίσιμη και οικεία στον αναγνώστη (Τσιλιμένη, 2007). Απεικονίζεται με κόκκινη κάπα και καλαθάκι όπως ακριβώς και η κλασική ηρωίδα.

- **Η εικόνα του λύκου**

Αναφορικά με τον λύκο, υπάρχουν δύο απεικονίσεις του. Εκείνη της παράστασης, του ψεύτικου λύκου και εκείνου που συναντά η Λένα στο πάρκο της πόλης. Τον πρώτο, εφόσον τον υποδύεται κάποιο παιδί, η εικονογράφος του έχει προσδώσει ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Τον έχει σχεδιάσει μικρόσωμο, στο ύψος της Λένας, και να στέκεται στα δύο πόδια, όπως οι άνθρωποι. Ακόμη σε μία επόμενη εικόνα απεικονίζει το παιδί-λύκο να φορά το καπέλο με το πρόσωπο του λύκου και από κάτω να φαίνεται το δικό του πρόσωπό. Αντίθετα, όταν κάνει την εμφάνισή του ο πραγματικός λύκος, αν και η συγγραφέας κάνει λόγο για τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά του, όπως το ότι στέκεται σαν άνθρωπος, η εικονογράφος τα αποσιωπά και τον απεικονίζει ως ένα μεγάλο σκύλο ώστε αφενός να αποφευχθεί η σύγκρισή του με το παιδί ντυμένο λύκο, για τις ανάγκες της παράστασης, και αφετέρου να τον παρουσιάσει ως ζώο, να στέκεται στα τέσσερα

πόδια. Ωστόσο, οφείλουμε να αναφέρουμε πως η απεικόνιση του λύκου στο συγκεκριμένο παραμύθι δεν αντιστοιχεί στον σκληρό, αγέρωχο, καμαρωτό λύκο με το φουντωτό και γυαλιστερό τρίχωμα που έχουμε συνηθίσει μέχρι τώρα. Αντιθέτως, παρουσιάζεται σαν ένας μεγάλος σκύλος που ταυτόχρονα είναι αδύναμος, ταλαιπωρημένος, φοβισμένος, έχει χάσει το μεγαλείο της δύναμής του και βρίσκεται σε πανικό. Η εικονογράφος με αυτή της τη δουλειά επιθυμεί σκόπιμα να παρουσιάσει μία άλλη εικόνα του λύκου, διαφορετική από αυτή που τον έχουμε συνηθίσει ως τώρα. Στην εικονογράφησή της ο λύκος δεν παρουσιάζεται σαν ένα πανούργο, κακό και άγριο θηρίο αλλά σαν ένα άκακο, φοβισμένο ζώο που παλεύει για την ζωή του.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Οι κοινές εικόνες μεταξύ των δύο παραμυθιών είναι τρείς. Η πρώτη απεικονίζει το κορίτσι μέσα στο δάσος με το καλάθι του στο χέρι να πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς, η δεύτερη την συνάντηση λύκου κοριτσιού μέσα στο δάσος, και τέλος η τρίτη το λύκο ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς.

2.1.6.6 Νταλ, Ρ. (2004). *Τα παραμύθια ανάποδα*. Αθήνα: Ποταμός.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία ξεκινά παρουσιάζοντας τον λύκο πεινασμένο να χτυπά την πόρτα στο σπίτι της γιαγιάς. Εκείνη εμφανίζεται να του ανοίγει και αυτός με τη σειρά του να την κάνει μια μπουκιά. Επειδή, όμως ο λύκος δεν χορταίνει και δεν μένει ευχαριστημένος από το κρέας της γιαγιάς, πηγαίνει στην κουζίνα να βρει κάτι ακόμη να φάει. Τότε σκέφτεται πως σε λίγο θα γυρίσει η εγγονή της γιαγιάς, η οποία έχει πάει βόλτα στο δάσος, και θα φάει εκείνη για να χορτάσει. Έτσι, βάζει τα ρούχα της γιαγιάς, κάθεται στην αγαπημένη της πολυθρόνα και περιμένει την εγγονή της. Μόλις μπαίνει αυτή, βλέπει το λύκο μεταμφιεσμένο σε γιαγιά και ξεκινά να του κάνει τις κλασικές ερωτήσεις, τις οποίες απευθύνει στο λύκο και η ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού στην

αντίστοιχη σκηνή. Μετά τις ερωτήσεις όμως, το κορίτσι βγάζει ένα όπλο από τη ζώνη του, σκοτώνει τον λύκο, παίρνει τη γούνα του και την κάνει παλτό.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το συγκεκριμένο παραμύθι είναι ομώνυμο του κλασικού παραμυθιού των αδερφών Grimm και συμπεριλαμβάνεται στο βιβλίο «Τα παραμύθια ανάποδα». Σε αυτό το βιβλίο, που πρωτοκυκλοφόρησε στο εξωτερικό το 1988, ο Ρόαλντ Νταλ παρουσιάζει έξι κλασικά παραμύθια «ανάποδα», σε έμμετρη μορφή. Μεταξύ αυτών βρίσκονται η Σταχτοπούτα, ο Τζακ και η φασολιά, η Χιονάτη και οι επτά νάνοι, η Χρυσομαλλούσα και οι τρεις αρκούδες, η Κοκκινোসκουφίτσα και τα τρία γουρουνάκια.

Το κείμενο αυτό σκοπό έχει αρχικά να μιμηθεί και στη συνέχεια να παρωδήσει το κλασικό παραμύθι, μέσα από το ανατρεπτικό και ιδιαίτερο τέλος που παρουσιάζει (Wilkie- Stibbs, 2009). Αν και σε όλη του την έκταση το δευτερογενές κείμενο θυμίζει το κλασικό παραμύθι, και το μόνο που το διαφοροποιεί από εκείνο είναι κάποιες λεπτομέρειες που προβάλλει και το τέλος του, που το καθιστά ανατρεπτικό.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος της έμμετρης αυτής ιστορίας, «*η Κοκκινোসκουφίτσα*», ταυτίζεται με τον αντίστοιχο του κλασικού, κάνοντας τον αναγνώστη να πιστεύει πως θα διαβάσει για άλλη μία φορά την γνωστή ιστορία. Μόνο ο γενικός τίτλος του βιβλίου, «Τα παραμύθια ανάποδα», μπορεί να προϊδεάσει τον αναγνώστη ώστε να αναμένει μία διαφορετική ιστορία από αυτή του κλασικού.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Και στα δύο παραμύθια υφίσταται η κοινή παρουσία των τριών κεντρικών ηρώων του κλασικού παραμυθιού, της Κοκκινোসκουφίτσας, της γιαγιάς και του λύκου. Ήρωες, όπως η μητέρα της Κοκκινোসκουφίτσας και ο κυνηγός δεν εμφανίζονται πουθενά.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η ηρωίδα, σε αυτή την ιστορία εμφανίζεται έξυπνη, αφού καταλαβαίνει από την πρώτη στιγμή πως ο λύκος έχει πάρει τη θέση της γιαγιάς της, γεγονός που φαίνεται και από την τελευταία ερώτηση που του απευθύνει. Ακόμη παρουσιάζεται γρήγορη και ψύχραιμη, αφού μέσα σε δευτερόλεπτα και ενώ ο λύκος ορμάει να την φάει αυτή βγάζει το όπλο, σημαδεύει σωστά και τον σκοτώνει. Μάλιστα, είναι ψυχρή, λόγω του τρόπου με τον οποίο σκοτώνει το λύκο, αλλά και ιδιοτελής, αφού παίρνει τη γούνα του και την κάνει παλτό. Ωστόσο, δεν κάνει ούτε μία προσπάθεια να σώσει τη γιαγιά της και να τη βγάλει από την κοιλιά του λύκου. Τέλος, οφείλουμε να προσθέσουμε πως το κορίτσι σε αυτή την ιστορία δεν παρουσιάζεται τόσο μικρό όπως στο κλασικό, καθώς οπλοφορεί, ξέρει καλό σημάδι και φοράει γούνα.

- **Ο λύκος**

Παρουσιάζεται ακριβώς όπως και στο κλασικό. Πονηρός και πεινασμένος. Να μην χορταίνει μόνο με τη γιαγιά και να περιμένει στο σπίτι την άφιξη της εγγονής με σκοπό να φάει και εκείνη.

- **Τόπος και χρόνος**

Η ιστορία διαδραματίζεται στο σπίτι της γιαγιάς και χρονικά τοποθετείται στο σήμερα, αφού η Κοκκινোসκουφίτσα παρουσιάζεται ως μία σύγχρονη νεαρή γυναίκα.

- **Η πλοκή**

Το έμμετρο αυτό παραμύθι, δεν ξεκινά όπως το κλασικό, με τη μητέρα να φωνάζει την Κοκκινোসκουφίτσα και να της αναθέτει την αποστολή, να μεταφέρει ένα καλάθι με φαγητά στο σπίτι της γιαγιάς της. Αυτή η σκηνή παραλείπεται, όπως και η σκηνή της συνάντησης του λύκου με το κορίτσι στο δάσος. Η ιστορία ξεκινά με την παρουσίαση της πείνας του λύκου και την κίνησή του να χτυπήσει την πόρτα της γιαγιάς.

*«Ο λύκος σαν άρχισε να πεινάει
και θέλησε κρέας ωμό να φάει,
πήγε στην πόρτα της γιαγιάς
κι εκείνη του άνοιξε μεμιάς, ...»*

Ο λύκος και σε αυτό το παραμύθι παρουσιάζεται το ίδιο ύπουλος, κακός, μοχθηρός και πονηρός, με κοφτερά δόντια, όπως και στο κλασικό.

*«... κι είδε το γέλιο του το κακό,
το βλέμμα το ύπουλο, το μοχθηρό
κι είδε τα δόντια του τα κοφτερά
όταν της έλεγε: "Να μπω, γιαγιά;"»*

Η γιαγιά από την άλλη πλευρά δεν παρουσιάζεται άρρωστη, όπως στο κλασικό. Δεν κάθεται στο κρεβάτι απαντώντας από εκεί στο χτύπημα της πόρτας. Αντίθετα, σηκώνεται, ανοίγει και όταν αντικρίζει τον λύκο τρομοκρατείται καθώς αντιλαμβάνεται πως κινδυνεύει:

*«Εκείνη τον κοίταξε ευθύς τρομαγμένη.
"Ωχ, θα με φάει!" είπ' απελπισμένη.
Και δεν ήταν λάθος τα προγνωστικά,
γιατί ο λύκος την έκανε μια χαψιά.»*

Σε αυτό το σημείο η πλοκή της ιστορίας παρουσιάζει μία ακόμη διαφοροποίηση. Ο λύκος αφού τρώει τη γιαγιά δεν φορά αμέσως τα ρούχα της αλλά τρέχει στην κουζίνα μήπως βρει κάτι εκεί για να χορτάσει και τότε του έρχεται η ιδέα να περιμένει την εγγονή της γιαγιάς να γυρίσει από την βόλτα που έχει πάει στο δάσος.

*«Μα το κρέας της ήταν λιγοστό και σκληρό,
του λύκου δεν του 'φτασε για ορεκτικό.
Έτσι είπε κι αυτός: "Αφού τόσο πεινάω,*

κι άλλο, σίγουρα, πρέπει να φάω!''
κι έτρεξε γρήγορα ως την κουζίνα.
μήπως βρει κάτι να διώξει την πείνα.
Μα ύστερα πρόσθεσε σατανικά:
''Θα κάτσω εδώ υπομονετικά,
ώσπου να έρθει η εγγονούλα
από το δάσος που πήγε βολτούλα.''
και της γιαγιάς τα ρούχα φορά
(δεν τα 'χε φάει αυτά φυσικά)»

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε πως φαίνεται σαν να μένουν μαζί γιαγιά και εγγονή, στο ίδιο σπίτι. Σε αυτό το συμπέρασμα μας οδηγούν τόσο τα τελευταία λόγια του λύκου όσο και η αρχική σκηνή του κλασικού παραμυθιού, η οποία παραλείπεται και αφορά στη μαμά, που στέλνει το κορίτσι με το καλάθι του στο σπίτι της γιαγιάς.

Αμέσως μετά, ο συγγραφέας παρουσιάζει με λεπτομέρεια όσα φόρεσε ο λύκος ώστε να μοιάζει στην γιαγιά, και πως κάθισε ακόμη και στην αγαπημένη της γωνιά. Και εδώ όπως και στο κλασικό ο λύκος φαίνεται να ακολουθεί τη συνήθεια της γιαγιάς. Αφού εδώ δεν είναι άρρωστη η γιαγιά για να ξαπλώσει στο κρεβάτι της, διαλέγει να καθίσει στη γωνιά, όπου συνηθίζει να κάθεται, ώστε να πείσει καλύτερα τη μικρή της εγγονή και να μην τον αναγνωρίσει:

«Φόρεσε φούστα πλισέ και καπέλο,
φόρεσε γόβες ψηλές και στο τέλος
τύλιξε ακόμα και τα μαλλιά
κι έκατσε στις γιαγιάς τη γωνιά.»

Έπειτα, το κορίτσι φτάνει στο σπίτι και αφού κοιτάζει τη γιαγιά ακολουθεί ο κλασικός διάλογος μεταξύ κοριτσιού και λύκου:

*«Σε λίγο να η Κοκκινোসκουφίτσα,
που αφού τον κοίταξε μια σταλίτσα,
Είπε: 'Γιαγιά, τι αυτιά είν' αυτά;'
'Για να σ' ακούω, μικρή, πιο καλά.'
'Και γιαγιά μου, τι μάτια είναι είν' αυτά;'
'Να σε βλέπω, μικρή πιο καλά.'
Είπε ο λύκος χαμογελώντας,
να την φάει ανυπομονώντας,
γιατί σε σχέση με τη γιαγιά,
θα ήταν συχώριο η κάθε μπουκιά.»*

Τότε όμως συμβαίνει κάτι αναπάντεχο. Ενώ ο λύκος περιμένει την τρίτη ερώτηση του διαλόγου που αναφέρεται στο κλασικό παραμύθι, που αφορά στο μεγάλο στόμα του, η Κοκκινোসκουφίτσα τον ρωτά για τη γούνα του, αιφνιδιάζοντάς τον. Ο λύκος βέβαια ξαφνιάζεται όμως, δεν κολλάει σε αυτό, ορμά να φάει το κορίτσι. Σε αυτό το σημείο βλέπουμε πως ο λύκος γνωρίζει την ιστορία του κλασικού παραμυθιού και επιδιώκει να την μιμηθεί.

*«Τότε η μικρούλα λέει ξαφνικά:
'Και τι γούνα ωραία είν' τούτη, γιαγιά;'
Κι ο λύκος φωνάζει: 'Όχι! Το άλλο!'
Πρέπει να πεις έχω στόμα μεγάλο!
Αν κι εκεί δε θα κολλήσω.
Έτσι κι αλλιώς θα σε καταβροχθίσω.'»*

Το τέλος, ωστόσο, είναι ανατρεπτικό. Το κορίτσι, έτσι έξυπνο όπως είναι, έχει καταλάβει από την αρχή πως ο λύκος έχει πάρει τη θέση της γιαγιάς του, και πριν προλάβει εκείνος να την φάει βγάζει ένα όπλο, τον πυροβολεί στο κεφάλι και τον σκοτώνει.

*«Το κοριτσάκι υπομειδιά
κι ένα πιστόλι απ' τη ζώνη τραβά.
Το λύκο στο κεφάλι στοχεύει,
πυροβολεί και τον φονεύει.»*

Όμως η ιστορία δεν κλείνει σε αυτό το σημείο. Ο συγγραφέας επιθυμώντας να παρουσιάσει την ιστορία όσο πιο αληθινή γίνεται βάζει τον αφηγητή της ιστορίας να συναντά το κορίτσι και να το βλέπει αλλαγμένο. Να του μιλά στον πληθυντικό, κρατώντας ευγενική στάση απέναντι του, και να του μαρτυρά:

*«Μέρες αργότερα, μες το δασάκι
Είδα το ίδιο το κοριτσάκι.
Τι αλλαγή, όμως, ήταν αυτή!
Χωρίς σκούφια κόκκινη στην κεφαλή
Μου είπε: "Προσέξατε ότι φορώ
Καινούριο – από γούνα λύκου- παλτό;"»*

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο, σχετίζεται με τον γενικό τίτλο του βιβλίου, «*Τα παραμύθια ανάποδα*» και δεν αφορά την ιστορία κάθε αυτή. Ωστόσο, αξίζει να αναφέρουμε πως είναι διακειμενικό, καθώς παρουσιάζει εικονογραφικά στοιχεία που παραπέμπουν σε διάφορα κλασικά παραμύθια (Τσιλιμένη, 2007). Πιο συγκεκριμένα, πίσω από τον λύκο με τα παιδιά στην αγκαλιά, που απεικονίζεται σε αυτό, υπάρχουν κρεμασμένες στο

τοίχο πέντε κορνίζες με τους ήρωες των κλασικών παραμυθιών, τα οποία έχουν «ανατραπεί» και παρουσιάζονται στο εσωτερικό του βιβλίου. Οι ήρωες που εμφανίζονται με τη σειρά είναι η Χιονάτη, η Κοκκινοσκουφίτσα, η Σταχτοπούτα, η φασολιά, από το παραμύθι ο Τζακ και η φασολιά, και ένα από τα τρία γουρουνάκια.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Κοκκινοσκουφίτσα παρουσιάζεται μεγαλύτερη σε ηλικία από το αντίστοιχο κορίτσι του κλασικού και χωρίς κανένα στοιχείο που να την καθιστά αναγνωρίσιμη στον αναγνώστη. Απεικονίζεται να φορά κόκκινα τακούνια και ένα παλτό από τη γούνα του λύκου, όπως ακριβώς αναφέρει και το κείμενο. Εικόνα που αντιστοιχεί σε γυναίκα ντυμένη για επίσημη βραδινή έξοδο.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος παρουσιάζεται κακός και αιμοβόρος όπως και στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας. Ωστόσο, δεν φαίνεται το ίδιο αρχοντικός και με πλούσιο τρίχωμα όπως εκεί. Αντίθετα, εικονίζεται ταλαιπωρημένος.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Καμία από τις εικόνες δεν παραπέμπει σε κάποια του κλασικού αλλά ούτε και θυμίζει κάποια σκηνή του.

2.1.6.7 Pennart, G. D. (2004). *Η Στρογγυλοσκουφίτσα*. Αθήνα: Παπαδόπουλος

Εν συντομία η ιστορία

Ο συγγραφέας σε αυτό το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο παρουσιάζει την ιστορία της Στρογγυλοσκουφίτσας, ενός κοριτσιού που πήρε το όνομα του από το κόκκινο στρόγγυλο καπέλο που του είχε χαρίσει η γιαγιά του και δεν το αποχωριζόταν ποτέ. Η Στρογγυλοσκουφίτσα, λοιπόν, μία μέρα που η γιαγιά της γιορτάζει στέλνεται από τη μητέρα της να της πάει ένα καλάθι με τρόφιμα. Στο δρόμο καθώς πηγαίνει

συναντά το λύκο του δάσους να κοιμάται. Τον περνά για σκύλο και τον ξυπνά βίαια με την τρομπέτα της. Του χαρίζει μία πίτα για να επανορθώσει και τον αποχαιρετά, γιατί βιάζεται να φτάσει στην αγαπημένη της γιαγιά. Ο λύκος για να εκδικηθεί το κορίτσι αρχίζει να τρέχει, για να φτάσει πριν από εκείνο στο σπίτι τα γιαγιάς, να το περιμένει και να το φάει. Αυτά τα σχέδια όμως ανατρέπονται όταν ένα αυτοκίνητο τον χτυπά καθώς περνά ένα δρομάκι. Είναι η γιαγιά του κοριτσιού που γυρνά από το σούπερ μάρκετ. Και αυτή περνά το λύκο για σκύλο και τον περιμαζεύει στο σπίτι της για να τον φροντίσει. Τον ξαπλώνει στο κρεβάτι της και τρέχει να φέρει το γιατρό. Τότε φτάνει στο σπίτι η εγγονή της, βλέπει το λύκο ξαπλωμένο στο κρεβάτι και, πιστεύοντας πως έχει φάει ήδη τη γιαγιά της, πηγαίνει να φέρει ένα μαχαίρι για να την ελευθερώσει. Εκείνη τη στιγμή επιστρέφει η γιαγιά με τον γιατρό. Εκείνος ενημερώνει γιαγιά και εγγονή πως το συγκεκριμένο ζώο είναι λύκος, και τις διαβεβαιώνει πως μπορεί να τον γιατρέψει και το κάνει. Μετά από καιρό ο λύκος θεραπεύεται και αποφασίζει να μείνει για πάντα μαζί με τη γιαγιά, λόγω ευγνωμοσύνης αλλά και επειδή πλέον δεν είναι αρκετά τρομακτικός και όλοι τον περνούν για σκύλο. Όσο για την Στρογγυλοσκουφίτσα, η ιστορία κλείνει με την παρουσίασή της ως σπουδαία κτηνίατρος.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Η συγκεκριμένη ιστορία αποτελεί μία μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκίνοσκουφίτσας που σκοπό έχει να παρωδήσει την κλασική ιστορία.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του παρόντος παραμυθιού παραπέμπει απευθείας στο γνωστό κλασικό παραμύθι της *Κοκκίνοσκουφίτσας* καθώς είναι όμοιος με εκείνον. Και σε αυτό το παραμύθι παρουσιάζεται το όνομα της κεντρικής ηρωίδας, «*Η Στρογγυλοσκουφίτσα*». Όνομα το οποίο είναι σύνθετο, όπως και της κλασικής ηρωίδας, και αποτελείται και

αυτό από δύο λέξεις, το σχήμα «στρογγυλο» που χαρακτηρίζει το αντικείμενο που ακολουθεί, το «σκουφάκι». Αντικείμενο για το οποίο είναι γνωστές και οι δύο ηρωίδες.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Κοινοί ήρωες μεταξύ των δύο παραμυθιών, πρωτογενούς και δευτερογενούς, είναι η μητέρα, το κορίτσι, η γιαγιά και ο λύκος. Ο κυνηγός αποτελεί ένα πρόσωπο το οποίο δεν παρουσιάζεται καθόλου στο συγκεκριμένο παραμύθι.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Στρογγυλοσκουφίτσα, η κεντρική ηρώδα του παραμυθιού, παρουσιάζεται ως ένα χαρωπό, χαμογελαστό και γλυκό κορίτσι. Ακόμη, φαίνεται να διακατέχεται από αυθορμητισμό και παρορμητικότητα αν κρίνουμε από τις πράξεις της και το πώς φέρεται στον λύκο. Τέλος δείχνει απονήρευτη, καθώς δεν βάζει το κακό στο μυαλό της και το πρώτο που σκέφτεται είναι πως το συγκεκριμένο ζώο είναι σκύλος.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος, από την άλλη πλευρά, εμφανίζεται ήρεμος και ήσυχος να χαίρεται τη ζωή και να κοιμάται αμέριμνος δίπλα σε μία θημωνιά από σανό κοντά στον κεντρικό δρόμο. Ακόμη παρουσιάζεται να έχει χάσει την παλιά αίγλη και φήμη του ως πονηρός, μοχθηρός, κακός και τρομερός λύκος και να φαίνεται πια ως ένα γλυκό και καλό σκυλάκι, για το οποίο τον περνούν γιαγιά και εγγονή.

- **Τόπος και χρόνος**

Η συγκεκριμένη ιστορία είναι τοποθετημένη χρονικά τη σύγχρονη- σημερινή εποχή και διαδραματίζεται στο δάσος και στο σπίτι της γιαγιάς, όπως ακριβώς και το κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας.

- **Η πλοκή**

Η ιστορία του βιβλίου αυτού ξεκινά με την παρουσίαση της κεντρική ηρωίδα, της Στρογγυλοσκουφίτσας, καθώς και του λόγου για τον οποίο έχει πάρει το συγκεκριμένο παρατσούκλι, όπως ακριβώς γίνεται και το κλασικό παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας*.

«Μια φορά και έναν καιρό, ήταν ένα κοριτσάκι που ζούσε με τους γονείς του στην άκρη του δάσους. Επειδή δεν έβγαζε ποτέ το κόκκινο, στρογγυλό καπέλο που της είχε χαρίσει η γιαγιά της, την φώναζαν Στρογγυλοσκουφίτσα.»

Η ιστορία συνεχίζει με άλλη μία σκηνή που υπάρχει και στο κλασικό παραμύθι. Παρουσιάζει τη μητέρα να καλεί στην Στρογγυλοσκουφίτσα να πάει ένα καλάθι με φαγητά στη γιαγιά της. Μόνο που σε αυτό, το δευτερογενές κείμενο, η γιαγιά αναφέρεται πως έχει τη γιορτή της και δεν είναι άρρωστη, όπως στο κλασικό.

«Μια μέρα, η μαμά της της είπε: "Σήμερα γιορτάζει η γιαγιά σου. Θέλεις να της πας αυτές τις δύο πίτες κι αυτό το βαζάκι βούτυρο; Θα χαρεί πολύ να σε δει".»

Ακόμη, η ιστορία συνεχίζει με την παράθεση και άλλης μίας σκηνής ίδιας και ταυτόσημης με του κλασικού. Την σκηνή όπου η μαμά συμβουλεύει το μικρό κορίτσι να μην ακολουθήσει το δρόμο που περνά μέσα από το δάσος, γιατί παραμονεύει ο λύκος, αλλά να πάει από τα χωράφια και τους γύρω δρόμους.

«"Καλύτερα να πας από τα χωράφια", της είπε η μαμά της.

"Είναι πιο σύντομα μέσα από το δάσος, αλλά..."

"Ξέρω, ξέρω, είναι ο λύκος. Μην κουράζεσαι, μαμά. Το ξέρω το παραμύθι".»

Στο σημείο αυτό, αξίζει να τονίσουμε πως η Στρογγυλοσκουφίτσα φαίνεται να γνωρίζει την ιστορία του κλασικού παραμυθιού καθώς και να έχει επίγνωση του παραμυθικού κόσμου του οποίου είναι μέρος (Γαβριηλίδου, 2011). Έτσι, ξεκινά για το σπίτι τη γιαγιάς της ακολουθώντας της συμβουλές της μητέρας της. Στο δρόμο καθώς περπατά συναντά και σε αυτό το παραμύθι τον λύκο, όπως και στο κλασικό. Μόνο που

εδώ δεν είναι ο λύκος εκείνος που της πιάνει κουβέντα, αφού αυτός κοιμάται δίπλα σε μια θημωνιά από σανό. Αντίθετα, το κορίτσι είναι εκείνο που τον ξυπνά βίαια με την τρομπέτα του. Σκηνή που διαφοροποιεί τα δύο παραμύθια. Από αυτό το σημείο και μετά οι δρόμοι των δύο παραμυθιών αποκλίνουν.

Το κορίτσι περνά τον λύκο για σκύλο και του χαρίζει μία πίτα ως συγνώμη για τον τρόπο που του φέρθηκε. Ο λύκος προσπαθεί να της εξηγήσει πως κάνει λάθος, και ότι δεν είναι σκύλος, αλλά εκείνη δεν τον πιστεύει και μάλιστα του δίνει πληροφορίες για το που πρόκειται να πάει, χωρίς εκείνος καν να τις ζητήσει.

«Άχ, το καημένο το σκυλάκι! Χα χα χα! Το ξέρω, το ξέρω, δεν είναι πολύ ωραίος ο ήχος της τρομπέτας, αλλά δεν μπόρεσα να αντισταθώ. Να, πάρε μια πίτα για να μην μου κρατάς κακία.»

“Δεν... δεν... δεν είμαι σκύλος, εγώ... εγώ είμαι λύκος και... και...”

“Αλλού αυτά! Δεν είσαι λύκος. Ο λύκος ζει στο δάσος και είναι πολύ κακός. Κατάλαβες, καλό σκυλάκι με την αστεία φατσούλα;”

“Μα ναι, είμαι... είμαι ο λύκος!”

“Εντάξει, ίσως στο όνειρό σου! Η γιαγιά μου με περιμένει και πρέπει να φύγω. Εκεί που βλέπεις τον καπνό είναι το σπίτι της, αλλά εξαιτίας του λύκου πρέπει να κάνω το γύρο του δάσους. Γειά σου, μεγάλο σκυλάκι!”

Ο λύκος, γιατί αυτός ήταν πραγματικά, ξαναήρθε σιγά σιγά στα συγκαλά του .

“Μικρό τερατάκι! Άχ, η καρδούλα μου πήγε να σπάσει!”

“Αλλά θα δει τι έχει να πάθει! Θα της δείξω εγώ, με το ευγενικό σκυλίσιο μουσούδι μου. Θα την κάνω σάντουιτς με την πίτα, την αναιδέστατη, και θα την φάω!”».

Μάλιστα, η Στρογγυλοσκουφίτσα φαίνεται να προσβάλει τον λύκο και να τον κοροϊδεύει σε κάθε προσπάθειά που κάνει να υπερασπιστεί τη φύση του. Τότε λύκος αποφασίζει να την εκδικηθεί και παίρνει τον σύντομο δρόμο που περνά μέσα από το

δάσος για να φτάσει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς του κοριτσιού, σκηνή στην οποία συγκλείνουν και πάλι κλασικό και δευτερογενές κείμενο. Όμως και σε αυτή τη σκηνή υπάρχει μία διαφορά που αφορά τα κίνητρα του λύκου. Σε αυτό το παραμύθι δεν πεινάει και δεν θέλει να φάει γιαγιά και εγγονή, αλλά είναι νευριασμένος με το κορίτσι, επιθυμεί να φτάσει πρώτος στο σπίτι της γιαγιά, να περιμένει την άφιξή του και να το φάει, γιατί τον κορόιδευε.

Ωστόσο, πριν προλάβει να φτάσει στο σπίτι της γιαγιάς και καθώς περνά ένα δρομάκι τον χτυπάει ένα αυτοκίνητο, το οποίο οδηγεί η γιαγιά του κοριτσιού, και τον ρίχνει κάτω. Σκηνή η οποία και πάλι διαφοροποιεί το κλασικό από το παρόν παραμύθι. Εδώ παρατηρούμε πως η γιαγιά παρουσιάζεται σχετικά νέα, σύγχρονη, να οδηγεί αυτοκίνητο και μάλιστα να έχει πάει για ψώνια. Δεν προβάλλεται μεγάλη σε ηλικία να κάνει δουλειές στο σπίτι και να κάθεται να περιμένει την εγγονή της όπως θα περίμενε κάποιος, ώστε να μοιάζει περισσότερο το παρόν παραμύθι με το κλασικό.

Παρ' όλα αυτά, η γιαγιά φαίνεται να είναι φιλόζωη και να αναλαμβάνει την ευθύνη της, να περιμαζεύει το άτυχο ζώο, να το μεταφέρει στο σπίτι της και να το ξαπλώνει στο κρεβάτι της. Μάλιστα δεν το αφήνει έτσι αλλά πηγαίνει να καλέσει ένα γιατρό να το φροντίσει. Σκηνές που όμοιές τους δεν υπάρχουν στο κλασικό.

Έπειτα, όμως, ακολουθεί η άφιξη της Στρογγυλοσκουφίτσας στο σπίτι της γιαγιάς και την εύρεση του λύκου ξαπλωμένο στο κρεβάτι της, σκηνή κοινή και για τα δύο παραμύθια. Όμως ο λύκος εδώ δεν σηκώνεται και δεν συνομιλεί με το κορίτσι, αντίθετα κάθεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι και δεν κουνιέται. Μάλιστα όταν πάει να συνέλθει το κορίτσι τον χτυπά με ένα κηροπήγιο στο κεφάλι, και έχοντας βγάλει το συμπέρασμα ότι έχει φάει τη γιαγιά της, πηγαίνει την κουζίνα να φέρει ένα μαχαίρι ώστε να ανοίξει την κοιλιά του και να την ελευθερώσει. Από αυτές τις κινήσεις του κοριτσιού φαίνεται

για άλλη μία φορά πως γνωρίζει την ιστορία της Κοκκινোসκουφίτσας, του κλασικού παραμυθιού, και προσπαθεί να την ανατρέψει (Γαβριηλίδου, 2011).

«:Ε, όχι! Είναι αυτός ο μεγάλος σκύλος που παριστάνει το λύκο. Ο απαίσιος! Ο άθλιος! Έφαγε τη γιγιά μου! Και να σκεφτείς ότι του έδωσα και πίτα!»

Με τις φωνές της, ο λύκος άνοιξε το ένα του μάτι, τελείως σαστισμένος.

“Ποιος... ποιος... ποιος είναι εκεί;”

Η Στρογγυλοσκουφίτσα τον κοπάνησε κατακέφαλα μ’ ένα κηροπήγιο.

“Άρπα τη, σιχαμένε!”

“Γιαγιά, μ’ ακούς; Γιαγιά! Θα σε βγάλω από ‘κει μέσα!”

Κι έτρεξε να φέρει ένα μαχαίρι από την κουζίνα.»

Στη συνέχεια, φτάνουν η γιαγιά με τον γιατρό και αντικρίζουν το ταλαιπωρημένο και εις διπλούν χτυπημένο ζώο και νομίζουν πως πέθανε. Η Στρογγυλοσκουφίτσα βλέποντας τη αγαπημένη της γιαγιά ζωντανή ορμά στην αγκαλιά της καθησυχασμένη και λυπημένη ταυτόχρονα, αφού πιστεύει πως σκότωσε τον σκύλο- λύκο. Εντούτοις, ο γιατρός διαβεβαιώνει γιαγιά και εγγονή πως το συγκεκριμένο ζώο είναι λύκος, είναι ακόμη ζωντανός και το μόνο που χρειάζεται είναι λίγη φροντίδα. Τότε η γιαγιά αναλαμβάνει τη φροντίδα του και ο λύκος με που γίνεται καλά αποφασίζει, ως ευγνωμοσύνη, να μείνει για πάντα μαζί της μιας και η φήμη του ως κακό είχε πια σβήσει. Τέλος, η ιστορία κλείνει με την Στρογγυλοσκουφίτσα ως μια σπουδαία και με μεγάλη φήμη κτηνίατρο.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Το συγκεκριμένο παραμύθι, από την σκηνή όπου η Στρογγυλοσκουφίτσα φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς της και μετά, παρουσιάζει ομοιότητες και επιρροές από το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο του Philippe Corentin "Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς". Και σε εκείνο όπως και σε αυτό το κείμενο το κορίτσι παρουσιάζεται

παρορμητικό και αγενές, να μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς χωρίς να χτυπήσει, να βρίσκει το λύκο ξαπλωμένο στο κρεβάτι, να βγάζει λάθος συμπεράσματα και να πιστεύει πως έχει φάει τη γιαγιά της, να τον ταλαιπωρεί και να τον χτυπάει όπως επίσης και να χαίρεται και να τρέχει στην αγκαλιά της γιαγιάς του μόλις την αντικρίζει και βλέπει πως τελικά είναι ζωντανή.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο του συγκεκριμένου βιβλίου παραπέμπει απευθείας τον αναγνώστη στην ταύτιση της ιστορίας με εκείνη του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας. Αρχικά χαρακτηρίζεται από τα δύο βασικά χρώματα του κλασικού παραμυθιού, το πράσινο και το κόκκινο. Το πράσινο με το οποίο απεικονίζεται το δάσος πίσω από την πρωταγωνίστρια, την Στρογγυλοσκουφίτσα, και το κόκκινο με το οποίο απεικονίζονται όλα όσα φοράει. Εκτός από τα χρώματα, στο κλασικό παραμύθι παραπέμπουν και οι ήρωες οι οποίοι εμφανίζονται στο εξώφυλλο, ο λύκος, η γιαγιά και το κορίτσι με τα κόκκινα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως ακόμη και ο τίτλος του βιβλίου είναι γραμμένος με κόκκινα γράμματα, όπως στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Στρογγυλοσκουφίτσα απεικονίζεται να φορά συνεχώς το στρόγγυλο καπελάκι της, που δεν το αποχωρίζεται στιγμή, και να κρατά το καλαθάκι της. Επιπλέον, ο εικονογράφος έχει χαρίσει στο καπέλο της το κόκκινο χρώμα όπως επίσης και στην κάπα της και στα παπούτσια της. Την έχει ντύσει, λοιπόν, στα κόκκινα, στοιχείο που δεν αναφέρεται πουθενά στο κείμενο αλλά αποτελεί αυθαιρεσία του εικονογράφου, στην προσπάθειά του να την ταυτίσει με την κλασική ηρώίδα και να καθοδηγήσει και τους αναγνώστες σε αυτή την ταύτιση.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος στην εικονογράφηση του βιβλίου παρουσιάζεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, καθώς ξαπλώνει σαν άνθρωπος και στέκεται και περπατά στα δύο πόδια. Αρχικά, εμφανίζεται τρομοκρατημένος και φοβισμένος, μετά τον τρόπο με τον οποίο τον ξυπνά το κορίτσι. Έπειτα απεικονίζεται κακός να επιθυμεί την εκδίκηση του κοριτσιού. Ωστόσο στο τέλος, όταν συνέρχεται από το ατύχημα που έχει απεικονίζεται γλυκός, καλός και ευγενικός, με καθαρό βλέμμα και κανένα ίχνος κακίας.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Οι κοινές εικόνες μεταξύ κλασικού και δευτερογενούς κειμένου είναι πέντε και αφορούν εκείνες τις εικόνες όπου:

- α) το κορίτσι παραλαμβάνει το καλάθι από τη μητέρα το και ξεκινά για τα σπίτι της γιαγιάς,
- β) το κορίτσι συναντά το λύκο στο δάσος και τον ενημερώνει πως πηγαίνει το σπίτι της γιαγιά του,
- γ) ο λύκος παίρνει τον σύντομο δρόμο μέσα από το δάσος και τρέχει ώστε να φτάσει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς του κοριτσιού,
- δ) το κορίτσι φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς, ανοίγει την πόρτα και περνά στο εσωτερικό, και
- ε) το κορίτσι στέκεται δίπλα από το κρεβάτι της γιαγιάς και τον ξαπλωμένο λύκο.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Το παρόν εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο παρουσιάζει διακειμενικά στοιχεία στην εικονογράφηση, εκτός από το κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, και με άλλα δύο. Το κλασικό παραμύθι «τα τρία γουρουνάκια» και το βιβλίο του Philippe Corentin, «Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς».

Στο παραμύθι «τα τρία γουρουνάκια» παραπέμπουν δύο εικόνες:

α) εκείνη όπου ο λύκος είναι ξαπλωμένος στη θημωνιά από σανό και κοιμάται και πίσω του φαίνεται να τον παρακολουθούν τα τρία γουρουνάκια έντρομα και κρυμμένα πίσω από τρία δέντρα ώστε να μην τα καταλάβει και τα φάει, και

β) εκείνη όπου λύκος και γιαγιά κάθονται μπροστά από το αναμμένο τζάκι στο τέλος του παραμυθιού και πάνω από τον λύκο απεικονίζεται ένα κάδρο με τα τρία γουρουνάκια τα οποία για άλλη μία φορά παρουσιάζονται έντρομα.

Οι εικόνες του παρόντος βιβλίου που παραπέμπουν και μοιάζουν με τις αντίστοιχες του Corentin αφορούν πέντε σκηνές. Εκείνη όπου το κορίτσι:

- α) φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς και ορμά στο εσωτερικό,
- β) βλέπει τον λύκο ξαπλωμένο στο κρεβάτι της γιαγιάς του,
- γ) πειράζει τον λύκο και του ανοίγει το στόμα,
- δ) αντικρίζει τη γιαγιά του και ορμάς στην αγκαλιά της, και τέλος
- ε) εκείνη όπου λύκος και γιαγιά, στο τέλος της ιστορίας, κάθονται μαζί, σε δύο πολυθρόνες, μπροστά από το αναμμένο τζάκι.

2.1.6.8 Ρουσέλ, Ν. (2006). Η Πρασινοσκουφίτσα. Στο *Το μεγάλο βιβλίο του κακού λύκου* (Σ. Λεπίδα, Μεταφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος

Εν συντομία η ιστορία

Στην ιστορία αυτού του κειμένου, παρουσιάζεται η Πρασινοσκουφίτσα να φεύγει ένα βράδυ από το σπίτι της γιαγιάς της και να гуρίζει στο δικό της, όπου την περιμένουν οι γονείς και τα αδέρφια της. Περπατά μόνη μέσα στο δάσος φοβισμένη, όταν βλέπει ένα ζευγάρι μάτια να την ακολουθούν. Προσπαθεί να τους ξεφύγει, τρέχοντας όσο πιο γρήγορα μπορεί, αλλά δεν τα καταφέρνει και έτσι σταματά να πάρει μία ανάσα. Τότε τα μάτια αυτά την πλησιάζουν και βλέπει πως ανήκουν σε έναν λύκο. Αυτός ο λύκος όμως είναι καλός, και αντί να την φάει, αποφασίζει να την βοηθήσει να

γυρίσει πίσω, στο σπίτι της. Καθώς περπατούν, λύκος και κορίτσι, αρχίζουν να συζητούν και στο τέλος γίνονται φίλοι. Ξαφνικά, όμως εμφανίζεται μπροστά τους η κακιά μάγισσα του δάσους και απειλεί να τους μεταμορφώσει σε βατράχια, γιατί πάτησαν στην περιοχή που της ανήκει. Τότε ο λύκος ορμά, της επιτίθεται και την δαγκώνει στο λαιμό. Εκείνη φοβισμένη τον παρακαλεί να μην την σκοτώσει και του υπόσχεται πως θα του πραγματοποιήσει κάθε του επιθυμία. Εκείνος της ζητά να του λύσει τα μάγια που του είχε κάνει πριν καιρό και αυτή το κάνει. Τότε ο λύκος μεταμορφώνεται σε έναν όμορφο πρίγκιπα, ο οποίος δεν αθετεί την υπόσχεση που έχει δώσει στην Πρασινοσκουφίτσα και τη βοηθά να επιστρέψει στο σπίτι της.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το παρόν παραμύθι αποτελεί μία μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού, που επιθυμεί να παρουσιάσει μία ιστορία η οποία να μην αντιπαρέρχεται στο πρωταρχικό κείμενο αλλά να το συμπληρώνει. Καλύτερα, θα λέγαμε πως παρουσιάζει την ιστορία ενός κοριτσιού, της Πρασινοσκουφίτσας, που πιθανόν να είναι η αδερφή της Κοκκινοσκουφίτσας. Ακόμη, με τον τρόπο που το συγκεκριμένο παραμύθι είναι δοσμένο θα λέγαμε πως παραπέμπει σε λαϊκό παραμύθι, σύμφωνα με όσα παρουσιάζει, μία μάγισσα και έναν μαγεμένο πρίγκιπα.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος αυτής της ιστορίας, «Η Πρασινοσκουφίτσα», αποτελεί τίτλο παρόμοιο με αυτόν του κλασικού παραμυθιού. Μόνο που εδώ το κορίτσι δεν φορά κόκκινο σκούφο στο κεφάλι, αλλά πράσινο. Ωστόσο, αυτή η μικρή λεπτομέρεια που αλλάζει εντείνει την περιέργεια του αναγνώστη για την ταυτότητα του κοριτσιού αλλά και την εξέλιξη της ιστορίας.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Κοινοί και στα δύο παραμύθια είναι μόνο οι κεντρικοί ήρωες, η γιαγιά, το κορίτσι, ο λύκος αλλά και η μητέρα, ενώ δεν παρουσιάζεται πουθενά το πρόσωπο του κυνηγού.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Το κορίτσι σε αυτό το παραμύθι, όπως και στο κλασικό, διασχίζει απροστάτευτο το δάσος και είναι καλό, γλυκό και ευγενικό.

- **Ο λύκος**

Σε αυτό το κείμενο βλέπουμε το καλό πρόσωπο του λύκου, καθώς όπως αναφέρει δεν είναι πάντα κακός. Ενώ φαίνεται να ακολουθεί το κορίτσι στην ουσία δεν επιθυμεί το κακό του. Αντίθετα, του μιλά και προσφέρεται να το συνοδεύσει ως το σπίτι του. Εμφανίζεται ευγενικός και πρόθυμος να το βοηθήσει και να το προστατέψει, συμπεριφορά που δεν ταιριάζει σε έναν λύκο, όπως τον έχουμε γνωρίσει μέσα από το κλασικό παραμύθι. Στο τέλος βέβαια αποδεικνύεται πως είναι πρίγκιπας και τότε εξηγείται όλη αυτή η καλοσύνη και η ευγένεια που τον διακρίνει κατά την έκταση του παραμυθιού.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία είναι το δάσος και είναι κοινός και στα δύο παραμύθια, αφού εκεί γίνεται η συνάντηση των δύο κεντρικών ηρώων. Όσο για το χρόνο αυτός δεν δηλώνεται με σαφήνεια. Το μόνο που αναφέρεται είναι πως η ιστορία διαδραματίζεται τη νύχτα μέσα στο δάσος και όχι την ημέρα όπως το κλασικό. Επίσης, όπως υπονοείται από τα υπόλοιπα στοιχεία της ιστορίας και δεδομένου ότι η Πρασινοσκουφίτσα πιθανός να αποτελεί τη μικρή αδερφή της Κοκκινοσκουφίτσας η ιστορία τοποθετείται μετά την κλασική.

- **Η πλοκή**

Η πλοκή ξεκινά με την παρουσίαση του μικρού κοριτσιού, της Πρασινοσκουφίτσας, και του λόγου για το οποίο βρέθηκε το βράδυ μέσα στο δάσος. Αποτελεί μία ιστορία η οποία δεν διαδραματίζεται ενώ πηγαίνει το κορίτσι στη γιαγιά του, αλλά καθώς γυρίζει από αυτή και έχει πια βραδιάσει.

«Ήταν μια φορά ένα μικρό κορίτσι που το έλεγαν Πρασινοσκουφίτσα. Περπατούσε μόνη μέσα στο δάσος, τη νύχτα. Ήθελε να γυρίσει γρήγορα στο σπίτι της, όπου την περίμεναν οι γονείς, οι αδερφοί και οι αδερφές της. Η Πρασινοσκουφίτσα γύριζε από το σπίτι της γιαγιάς της. Είχε φύγει πολύ αργά, γιατί η γιαγιά φούρνιζε μηλόπιτα και περίμενε να γίνει.»

Όλη η ιστορία αυτού του κειμένου διαδραματίζεται μέσα στο δάσος που διασχίζει η Πρασινοσκουφίτσα για να φτάσει στο σπίτι της. Εκεί γίνεται και η συνάντησή της με τον λύκο, όπως και στο κλασικό. Ο λύκος είναι εκείνος που την βλέπει πρώτος και αρχίζει να την παρακολουθεί και στα δύο παραμύθια. Μόνο που το πρωτογενές η ιστορία εκτυλίσσεται την μέρα, το κορίτσι δεν φοβάται, χαζεύει μέσα στο δάσος και δεν προσέχει το λύκο που παραμονεύει. Ενώ, εδώ η ιστορία εκτυλίσσεται τη νύχτα, το κορίτσι φοβάται, κοιτάζει συνεχώς γύρω του και προσέχει τα μάτια του λύκου, που γυαλίζουν μέσα στη νύχτα καθώς την κοιτάζουν.

«Έκανε κρύο και τα πάντα ήταν ολοσκότεινα. Οι κουκουβάγιες και οι μπούφοι έκαναν χου χου! Η Πρασινοσκουφίτσα δεν ένιωθε και πολύ καλά. Ξαφνικά, εκεί που περπατούσε, είδε δύο γυαλιστερά μάτια να την κοιτάζουν στο σκοτάδι. Άρχισε να περπατά πιο γρήγορα. Τα μάτια συνέχισαν να την ακολουθούν το ίδιο γρήγορα. Άρχισε να τρέχει. Τα μάτια άρχισαν κι αυτά να τρέχουν αθόρυβα. Η Πρασινοσκουφίτσα Έτρεχε σαν τον άνεμο, ενώ τα πόδια της μπερδεύονταν στις ρίζες των δέντρων. Όταν τελικά σταμάτησε

να πάρει μία ανάσα, τα μάτια πλησίασαν αργά και είδε ότι δεν ήταν τίποτε άλλο από τα μάτια ενός λύκου! »

Σε αυτό το σημείο ακολουθεί ένας μικρός διάλογος μέσα στο δάσος μεταξύ λύκου και κοριτσιού όπως και στο κλασικό. Μόνο που εκεί ο λύκος είναι κακός και προσπαθεί να ξεγελάσει το μικρό κορίτσι και να το καθυστερήσει. Αντίθετα, σε αυτό το παραμύθι ο λύκος είναι καλός, συμβουλεύει το μικρό κορίτσι και προθυμοποιείται να το βοηθήσει, έτσι που το βλέπει απροστάτευτο μέσα στο σκοτεινό δάσος.

«Ο λύκος τότε με φωνή ήρεμη και γλυκιά σαν το μέλι τη ρώτησε:

- *Τι κάνεις τέτοια ώρα μες στο δάσος; Δεν ξέρεις ότι υπάρχουν πονηρές αλεπούδες και κακοί λύκοι;*

Μετά πρόσθεσε, με φωνή ακόμη πιο γλυκιά:

- *Επίσης υπάρχει και η κακιά μάγισσα με τα μακριά γκρίζα και λιγδερά μαλλιά.*
- *Το ξέρω, απάντησε η Πρασινοσκουφίτσα, αλλά είναι επειδή η γιαγιά μου δε με άφηνε να φύγω αν δεν έτρωγα το γλυκό της!*

Ο λύκος χαμογέλασε.

- *Είσαι πολύ γενναίο κορίτσι. Θα μπορούσα να σε είχα φάει αμέσως, αλλά σε λυπήθηκα. Έλα, θα σε πάω στο σπίτι σου. »*

Λύκος και κορίτσι περπατούν μέσα στο δάσος και συζητούν σαν δύο φίλοι. Καθώς φαίνεται σπάνια στο κορίτσι η καλοσύνη αυτή του λύκου, αρχίζει να του κάνει ερωτήσεις, τελείως διαφορετικές από εκείνες στο κλασικό παραμύθι, όταν ο λύκος παριστάνει τη γιαγιά και κάθεσαι ξαπλωμένος στο κρεβάτι της.

*«Έτσι, οι δυο τους περπατούσαν ο ένας δίπλα στον άλλο
κουτσομπολεύοντας, σαν να ήταν φίλοι.*

Η Πρασινοσκουφίτσα τον ρώτησε:

- *Γιατί είσαι τόσο καλός και ευγενικός; Εγώ νόμιζα ότι όλοι οι λύκοι είναι κακοί και τρώνε μικρά παιδιά!*
- *Έτσι είμαι εγώ, δήλωσε ο λύκος, τη μία μέρα είμαι καλός, την άλλη είμαι κακός! Εσύ έπεσες στην καλή μου μέρα, αυτό είναι όλο!»*

Η συγγραφέας βάζοντας το κορίτσι να λέει την παρακάτω φράση: «Εγώ νόμιζα ότι όλοι οι λύκοι είναι κακοί και τρώνε μικρά παιδιά!», έχει τους σκοπούς της. Αρχικά επιθυμεί να τονίσει την προκατάληψη που υπάρχει για τον λύκο ως κακό ζώο και έχει δημιουργηθεί από τα κλασικά παραμύθια. Και δευτερευόντως θέλει να δείξει πως το κορίτσι γνωρίζει ήδη την κλασική ιστορία της Κοκκινοσκουφίτσας, όπου ο λύκος τρώει ένα μικρό κορίτσι (Γαβριηλίδου, 2011).

Έπειτα, εμφανίζεται ξαφνικά, μπροστά στους δύο φίλους, η μάγισσα του δάσους. Πρόσωπο που όμοιό του δεν παρουσιάζεται στο κλασικό παραμύθι.

«Ξάφνου, στη στροφή του δρόμου η κακιά μάγισσα πετάχτηκε μπροστά τους! Ήταν πιο άσχημη απ' ό,τι συνήθως και τα μακριά, γκρίζα και λιγδερά μαλλιά της έφταναν μέχρι τα πόδια της.

- *Τι κάνετε εσείς στην περιοχή μου; Έσκουξε. Θα σας μεταμορφώσω σε βρομερά βατράχια και ποτέ δε θα ξαναγίνετε όπως πρώτα!*

Όταν άκουσε αυτές τις κουβέντες η Πρασινοσκουφίτσα, φοβήθηκε τόσο, που έγινε κατακόκκινη.

Ο λύκος όμως γρύλισε απειλητικά. Πήδηξε πάνω στη μάγισσα και της δάγκωσε το λαιμό. Μαύρο αίμα άρχισε να κυλάει.

Η μάγισσα μαζεύτηκε απ' την τρομάρα και κλαψούρισε:

- *Μη με σκοτώνεις! Θα σου ικανοποιήσω όλες σου τις επιθυμίες! »*

Εκτός από την ανατρεπτική εμφάνιση της γριάς μάγισσας στο παραμύθι της Πρασινοσκουφίτσας, στη συνέχεια συντελείται κι άλλη μία ανατροπή. Ο καλός και

ευγενικός λύκος που προστατεύει και βοηθά το κορίτσι μεταμορφώνεται σε έναν όμορφο πρίγκιπα, αφού αναγκάζει τη μάγισσα να λύσει τα μάγια που τον έχουν μεταμορφώσει σε αυτό το ζώο. Έτσι εξηγείται λοιπόν η καλοσύνη και η ευγένεια που διακατείχε το λύκο καθ' όλη τη διάρκεια του κειμένου.

«Ο λύκος τότε, που μάλλον ήταν και λίγο μάγος, είπε την ευχή του σε μία γλώσσα που μόνο οι μάγισσες καταλαβαίνουν:

- Αράγκατα μοστού!

Αμέσως μεταμορφώθηκε σε ένα νέο και όμορφο άντρα ντυμένο σαν πρίγκιπα.

Τότε η Πρασινοσκουφίτσα τον αναγνώρισε:

Ήταν ο γιος του βασιλιά, που είχε χαθεί πριν από καιρό!

Ο νεαρός πρίγκιπας, πιάνοντας απ' το χέρι την Πρασινοσκουφίτσα, άρχισε να περπατά χαρούμενα και να της διηγείται την ιστορία του...»

Το γεγονός αυτό, αν και παρουσιάζεται ως λεπτομέρεια είναι πολύ σημαντικό. Υποδηλώνει πως ο λύκος ήταν καλός επειδή ήταν στην πραγματικότητα άνθρωπος και μπορούσε να ελέγξει τον εαυτό του και να μην φάει τελικά το κορίτσι, ακόμη κι αν πεινούσε. Στην ουσία ήταν πρίγκιπας, ο οποίος δεν έχασε τους ευγενικούς του τρόπους ως λύκος. Μάλιστα, ακόμη και όταν ξαναπήρε την αρχική του μορφή, δεν έφυγε χαρούμενος να γυρίσει πίσω στους δικούς του, αφήνοντας και πάλι την μικρή ηρωίδα αβοήγητη. Αλλά υπεύθυνός όπως ήταν για τις πράξεις του τήρησε την υπόσχεση που της είχε δώσει, να την γυρίσει πίσω στο σπίτι της, και έτσι έκανε. Την έπιασε από το χέρι και γύρισαν μαζί, ενώ στο δρόμο της διηγούνταν της ιστορία του.

«Μία μέρα που περπατούσε μέσα στο δάσος μπήκε τυχαία σ' ένα παλιό, ερειπωμένο καλύβι. Μέσα σ' ένα πελώριο τσουκάλι έβραζε ένα μαύρο ζουμί. Τότε η κακιά μάγισσα εμφανίστηκε και μεταμόρφωσε τον πρίγκιπα σε λύκο, για να τριγυρνά στο δάσος όλη την υπόλοιπη ζωή του!»

Όσο για το κορίτσι, τελικά επέστρεψε σπίτι του με την βοήθεια του πρίγκιπα, και εκεί μία άλλη ιστορία φαίνεται να ξεκινά.

«Οι γονείς, οι αδερφοί και οι αδερφές της Πρασινοσκουφίτσας ξέσπασαν σε χαρούμενες φωνές όταν είδαν να γυρίζει σπίτι. Ο πρίγκιπας χαιρέτησε με κομπόχη την οικογένεια που είχε μαζευτεί, μιλώντας σε όλους με λόγια γοητευτικά. Τα μάτια του όμως έπεφταν με περισσότερη προσοχή πάνω στη μεγαλύτερη αδερφή της Πρασινοσκουφίτσας, που ήταν πολύ όμορφη. Υποσχέθηκε λοιπόν να επιστρέψει πολύ γρήγορα κοντά τους.»

Κλείνοντας, αξίζει να επισημάνουμε πως και η Κοκκινοσκουφίτσα του κλασικού παραμυθιού αλλά και η Πρασινοσκουφίτσα του διακειμένου, σώζονται χάρη στην έγκαιρη επέμβαση ενός άντρα, του κυνηγού και του πρίγκιπα αντίστοιχα. Έτσι και τα δύο παραμύθια έχουν αίσιο τέλος με την Κοκκινοσκουφίτσα στην αγκαλιά της γιαγιάς της και την Πρασινοσκουφίτσα στην αγκαλιά της οικογένειάς της.

- **Αλλα διακειμενικά στοιχεία**

Όταν πετάγεται η μάγισσα στο δάσους μπροστά στην Πρασινοσκουφίτσα και τον λύκο, δυο φράσεις από τα λόγια της φαίνεται να παραπέμπουν σε δύο διαφορετικά παραμύθια. Όταν η μάγισσα αναφωνεί: *«Τι κάνετε εσείς στην περιοχή μου;»*, αυτή η φράση θυμίζει το παραμύθι της Ραπουνζέλ. Σε αυτό ο πατέρας του κοριτσιού, πριν γεννηθεί το μωρό, μπαίνει στον κήπο της γριάς μάγισσας, που συνορεύει με τον δικό του, για να κλέψει λίγα μαρούλια, που ζήλεψε η έγκυος γυναίκα του. Τότε η μάγισσα τον ανακαλύπτει και του λέει αυτή την φράση, θυμωμένη που τον βλέπει στον κήπο της. Ακόμη η φράση *«Θα σας μεταμορφώσω σε βρομερά βατράχια»* παραπέμπει στο παραμύθι του βασιλιά βάτραχου όπου η μάγισσα του παραμυθιού μεταμόρφωσε τον όμορφο πρίγκιπα σε βρομερό βάτραχο.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το συγκεκριμένο κείμενο, εμπεριέχεται σε ένα βιβλίο με πολλές ιστορίες, παραμύθια και τραγούδια. Άρα, όπως είναι φανερό, η εικόνα του εξωφύλλου αφορά τον γενικό τίτλο του βιβλίου, «*Το μεγάλο βιβλίο του κακού λύκου*», και όχι μια συγκεκριμένη ιστορία. Το γενικό εξώφυλλο, έχει μπορντό φόντο με λευκές νιφάδες να πέφτουν και χιόνι να καλύπτει το μισό κάτω μέρος του. Όπως προδίδει και ο τίτλος του, στο κέντρο του εξωφύλλου παρουσιάζεται ο ήρωα στον οποίο αναφέρεται όλο το βιβλίο. Προβάλλεται ένας λύκος πονηρός, μοχθηρός, κακός και ύπουλος, όπως υποδηλώνει το βλέμμα του. Η κεντρική αυτή θέση του λύκου στο εξώφυλλο καθώς και το μεγάλο μέγεθος που του έχει δοθεί επιθυμεί να φέρει τον λύκο στο επίκεντρο της προσοχής του αναγνώστη (Γιαννικοπούλου, 2008) λόγω του πρωταγωνιστικού του ρόλου σε αυτό το βιβλίο.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Το κορίτσι παρουσιάζεται να φορά πράσινο καπέλο με κίτρινο φιόγκο στο κέντρο, και όχι σκούφο όπως λέει το όνομά του. Ενώ το κείμενο δεν αναφέρει πουθενά πως το κορίτσι κρατά καλάθι ή έστω λίγο γλυκό από αυτό που έφτιαξε η γιαγιά του, σε όλη την έκταση της εικονογράφησης εκείνο παρουσιάζεται να κρατά ένα σάκο με πράγματα παραπέμποντας στην κλασική πρωταγωνίστρια.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος, από την άλλη πλευρά, φαίνεται ήρεμος και το πρόσωπό του δείχνει ευχάριστο και χαρούμενο. Επιπλέον, παρουσιάζει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά αφού είναι ντυμένος και περπατά σαν άνθρωπος.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Περνώντας στην εικονογράφηση της ιστορίας, αυτή απαρτίζεται από πέντε εικόνες, δύο από τις οποίες παραπέμπουν στο προγενέστερο κείμενο και την εικονογράφησή

του (Nikolajeva & Scott, 2000). Η πρώτη εικόνα απεικονίζει την Πρασινοσκουφίτσα, να απομακρύνεται από το σπίτι της γιαγιάς κρατώντας κάτι που θυμίζει καλαθάκι, και ταυτίζεται με εκείνη του κλασικού παραμυθιού όπου το κορίτσι αφήνει το σπίτι του για να πάει στο σπίτι της γιαγιάς του. Η δεύτερη εικόνα που παραπέμπει σε αντίστοιχη του κλασικού είναι εκείνη που προβάλλει τη στιγμή της συνάντησης λύκου και Πρασινοσκουφίτσας, μέσα στο δάσος.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Κλείνοντας το κείμενο, στην τελευταία του εικόνα παρουσιάζει ένα διακειμενικό στοιχείο που αξίζει να αναφερθεί. Ενώ το κείμενο αναφέρει πως: *«Τα μάτια του (πρίγκιπα) όμως έπεφταν με περισσότερη προσοχή πάνω στη μεγαλύτερη αδερφή της Πρασινοσκουφίτσας, που ήταν πολύ όμορφη»* η εικόνα δείχνει πράγματι τον πρίγκιπα και την μεγαλύτερη αδερφή του κοριτσιού να κοιτιούνται. Όμως ο εικονογράφος έχει προσθέσει ένα στοιχείο που ανατρέπει τα μέχρι τώρα δεδομένα. Η μεγάλη αδερφή του κοριτσιού παρουσιάζεται να φορά κόκκινο σκουφάκι και κόκκινα ρούχα υποδηλώνοντας πως μάλλον είναι η Κοκκινοσκουφίτσα σε μεγάλη πια ηλικία. Το πρώτο παιδί της οικογένειας και η Πρασινοσκουφίτσα η μικρότερη, η οποία προφανώς θαυμάζει τη μεγάλη της αδερφή, επιθυμεί να της μοιάσει και για αυτό έχει πάρει το όνομά της, το έχει παραλλάξει και το έχει οικειοποιηθεί.

2.1.6.9 Baruzzi, A. (2007). *Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!* (Α. Τσίπρα, Μετάφ.). Αθήνα: Βιβλιόφωνο.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία που παρουσιάζει το συγκεκριμένο βιβλίο, αφορά τα γεγονότα που συνέβησαν πριν από αυτά του κλασικού παραμυθιού. Αρχικά η ιστορία παρουσιάζει το λύκο να στέλνει γράμμα στην Κοκκινοσκουφίτσα και να της ζητά να τον βοηθήσει

να γίνει καλός, ευγενικός και αγαπητός σε όλους. Η Κοκκινোসκουφίτσα μόλις διαβάζει το γράμμα του λύκου, του τηλεφωνεί και τον ενημερώνει πως δέχεται να τον βοηθήσει, με την υπόσχεση πως θα ακολουθεί τις συμβουλές της κατά γράμμα. Στην αρχή του τονίζει πως δεν θα ξαναφάει κρέας και έπειτα τον βάζει να κάνει καλές πράξεις. Έτσι, σιγά σιγά όλοι προσέχουν την αλλαγή της συμπεριφοράς του και αρχίζουν να ασχολούνται μαζί του. Η τηλεόραση και οι εφημερίδες τον έχουν πρώτη είδηση συνεχώς, ξεχνώντας εντελώς την Κοκκινোসκουφίτσα. Όταν εκείνη προθυμοποιείται να κάνει κάτι, ο λύκος την έχει προλάβει ήδη και το έχει κάνει αυτός. Τότε μία μέρα, νευριασμένη όπως είναι, αποφασίζει να τον εκδικηθεί και του στήνει μια παγίδα, ώστε να δούνε όλοι το αληθινό του πρόσωπο. Διοργανώνει ένα πάρτι, τον καλεί και σε όλα τα σάντουιτς βάζει μέσα κρέας, χωρίς να το γνωρίζει ο λύκος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μόλις αυτός δοκιμάσει να βρει ξανά τον παλιό του εαυτό και να τον διώξουν από το δάσος. Χαρούμενο από την επιτυχία του το κορίτσι αποφασίζει να πάει στη γιαγιά του ένα καλαθάκι με φαγητό. Λίγα όμως γνωρίζει για τα γεγονότα που πρόκειται να ακολουθήσουν και ταυτίζονται με εκείνα του γνωστού κλασικού παραμυθιού.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το βιβλίο της Agnese Baruzzi αποτελεί μία ιστορία με κινούμενα μέρη (pop up book). Παράλληλα, αποτελεί ένα κείμενο που επιθυμεί να παρουσιάσει τα γεγονότα που συνέβησαν πριν από αυτά του γνωστού κλασικού παραμυθιού. Παρουσιάζει παραπομπές και αναφορές του κλασικού παραμυθιού και των ηρώων του, οι οποίοι εμφανίζονται να λαμβάνουν μέρος και στα γεγονότα της συγκεκριμένης ιστορίας. Από τη μία πλευρά λοιπόν, έχουμε το πρωτότυπο κείμενο που θεωρείται γνωστό και δεδομένο, και από την άλλη έχουμε το δευτερογενές κείμενο που μας παρουσιάζει κάποια καινούρια γεγονότα (Νάτσης, 2000). Σίγουρη η συγγραφέας πως οι αναγνώστες

γνωρίζουν ήδη την πρωτογενή κλασική ιστορία, προχωρά στην παρουσίαση του δευτερογενούς αυτού κειμένου, κάνοντάς το να φαίνεται αυθεντικό και εγκυρότερο (Wilkie- Stibbs, 2009). Έτσι, δημιουργεί μία ανασφάλεια στον αναγνώστη, σχετικά με τις προηγούμενες γνώσεις του από τα παραμύθια αλλά και την ιστορία που διαβάζει αυτή τη στιγμή, η οποία στην ουσία του λέει πως δεν τα γνώριζε όλα (Wilkie- Stibbs, 2009), καθώς έχουν προηγηθεί κι άλλα γεγονότα, τα οποία τώρα του παρουσιάζονται.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος αυτού του παραμυθιού, *«Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!»*, επιθυμεί να προϊδεάσει με τον τρόπο του τον αναγνώστη αναφορικά με αυτό που πρόκειται να διαβάσει. Αρχικά, με την λέξη *«Κοκκινοσκουφίτσα»* ανακοινώνει πως η ιστορία που εμπεριέχεται στο συγκεκριμένο βιβλίο αφορά τη γνωστή σε όλους κλασική ηρωίδα. Ωστόσο, με τη φράση που ακολουθεί, *«Η αληθινή ιστορία»*, βεβαιώνει τον επικείμενο αναγνώστη πως μέχρι τώρα δεν γνωρίζει την αληθινή ιστορία για την Κοκκινοσκουφίτσα, και πρόκειται να την γνωρίσει μέσα από τις σελίδες αυτού του βιβλίου, που του την υπόσχεται. Ήδη από τον τίτλο του ακόμη, αυτό το βιβλίο, προξενεί την περιέργεια του αναγνώστη και τον προκαλεί να προσέξει τις δύο ιστορίες, αυτή που ήδη γνωρίζει και αυτή που του παρουσιάζεται, για να εντοπίσει τα διαφορετικά σημεία και να ενημερωθεί σωστά.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Όλοι οι ήρωες του κλασικού παραμυθιού επανεμφανίζονται σε αυτό το κείμενο. Κοκκινοσκουφίτσα, γιαγιά, μητέρα, λύκος αλλά και ξυλοκόπος ή κυνηγός παρουσιάζονται όλοι στο νέο αυτό παραμύθι με την γνωστή τους ταυτότητα και χαρακτήρα.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Κοκκινοσκουφίτσα, αν και στην αρχή παρουσιάζεται καλοσυνάτη, όπως και στο κλασικό παραμύθι, στη συνέχεια εμφανίζεται ζηλιάρα και εκδικητική. Αποκαλύπτει μια πλευρά του χαρακτήρα της που οι συγγραφείς του κλασικού παραμυθιού φαίνεται πως αγνοούσαν (Γαβριηλίδου, 2011). Πλέον παρουσιάζεται κυρία του εαυτού της, άξια να λάβει αποφάσεις και πρωτοβουλίες, όπως επίσης και να οργανώσει ένα ολόκληρο σχέδιο για να εκδικηθεί και να ξεσκεπάσει τον πραγματικό χαρακτήρα του λύκου που της έκλεψε τη θέση (Γαβριηλίδου, 2011). Στοιχεία που μετατρέπουν την ιστορία, από παράδειγμα για τα μικρά κορίτσια, σε παράδειγμα για τον λύκο (Γαβριηλίδου, 2011).

- **Ο λύκος**

Όσον αφορά τη συμπεριφορά του λύκου, είναι διαφορετική και ξεχωριστή σε αυτή την ιστορία. Ο λύκος στο ξεκίνημα, αλλά και σε όλη την ιστορία παρουσιάζεται καλός και εξυπηρετικός, αφού επιθυμεί να αλλάξει και να γίνει αγαπητός σε όλους. Ωστόσο, τα γεγονότα, και κυρίως το κορίτσι δεν τον αφήνει να αλλάξει και τον γυρνά πάλι πίσω, προκαλώντας τον να βγάλει και πάλι τον γνωστό κακό του εαυτό.

- **Τόπος και χρόνος**

Η συγκεκριμένη ιστορία διαδραματίζεται χρονικά πριν από εκείνη των Grimm και τοπικά στο δάσος, όπως και το κλασικό παραμύθι.

- **Η πλοκή**

Εξετάζοντας αναλυτικά την πλοκή αυτού του δευτερογενούς κειμένου, βλέπουμε πως ξεκινά, εντελώς ανορθόδοξα, με ένα γράμμα, μέσα σε ένα κόκκινο φάκελο και ένα σημείωμα πως παραλήπτης του είναι η Κοκκινοσκουφίτσα. Αυτό το γράμμα είναι γραμμένο από τον λύκο και αναφέρει:

«Αγαπητή Κοκκινοσκουφίτσα,

Ξέρω ότι θα εκπλαγείς που παίρνεις αυτό το γράμμα από μένα. Είμασταν εχθροί εδώ και πολλά χρόνια αλλά βαρέθηκα να είμαι κακός συνέχεια και να μην με συμπαθεί κανείς.

Σε παρακαλώ, μπορείς να μου διδάξεις πώς να είμαι καλός; Θέλω να αποκτήσω καλύτερους τρόπους (και καλύτερη ορθογραφία) και να μάθω πώς να είμαι ευγενικός, έτσι για αλλαγή. Με τη δική σου βοήθεια, ξέρω ότι μπορώ να αλλάξω τη γνώμη των ανθρώπων για μένα.

Ο φίλος σου, Λύκος XXX

ΥΓ. Είσαι το καλύτερο είδωλο. »

Μέσα από αυτό το γράμμα βλέπουμε πως ο λύκος δεν είναι ο κακός, μοχθηρός και πονηρός λύκος του κλασικού παραμυθιού που το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να ικανοποιήσει την πείνα του. Αντίθετα, φαίνεται να έχει μετανοήσει για τις κακές του πράξεις, να νιώθει μόνος χωρίς φίλους και να επιθυμεί να αλλάξει. Εμφανίζεται καλός, γλυκός και ευγενικός. Μάλιστα φαίνεται να είναι σχετικά μορφωμένος αν κρίνουμε από τη σύνταξη του γράμματός. Βλέπουμε πως δεν τον ενδιαφέρει πλέον μόνο το φαγητό αλλά η αποδοχή του από τους άλλους, οι φιλίες, η γενικότερη εικόνα του αλλά και η μόρφωσή του.

Στη συνέχεια, ακολουθεί ένας διάλογος μεταξύ των δύο ηρώων:

«- Γεια σου, Λύκε. Διάβασα το γράμμα σου και θα σε βοηθήσω, αλλά πρέπει να μου υποσχεθείς ότι θα κάνεις ακριβώς ό,τι σου λέω.

- Σε ευχαριστώ σκουφίτσα. Έρχομαι σπίτι σου αμέσως.»

Από το διάλογο αυτό διαπιστώνεται η πραγματική ευγένεια που διακρίνει τον λύκο. Ακόμη, παρατηρείται η καλοσύνη και η αφέλεια της μικρής ηρωίδας, η οποία είναι όμοια με την αντίστοιχη του κλασικού. Επειδή της αρέσει να βοηθά του άλλους δέχεται με μεγάλη χαρά να βοηθήσει τον λύκο να αλλάξει. Όμως δεν κάνει δευτερες

σκέψεις και δεν φαντάζεται πως αυτή της η πράξη μπορεί να επηρεάσει την δική της ζωή. Έτσι, αμέσως, ξεκινά την εκπαίδευση του λύκου:

«Τώρα», είπε η Κοκκινোসκουφίτσα, «πρέπει πρώτα να κάνεις ένα μπάνιο».

«Φαντάζομαι ότι είναι καλό να είσαι καθαρός για το δείπνο...» (Σκέφτεται ο λύκος)

«Έπειτα, θα βρω ένα ωραίο χορτοφαγικό δείπνο για να χορτάσουμε», λέει η Κοκκινোসκουφίτσα.

Η Κοκκινোসκουφίτσα έστρωσε το Λύκο στη δουλειά...

«Όσο θα είμαι στο σχολείο εσύ μπορείς να μείνεις εδώ και να κάνεις τις δουλειές του σπιτιού» (Κοκκινোসκουφίτσα)

«Πείνασα με όλο αυτό το σκούπισμα!» (Σκέφτεται ο λύκος ενώ σκουπίζει).

«Μετά μπορείς να μας πάρεις από το σχολείο και να γυρίσουμε σπίτι- σαν ένας καλός λύκος». (Κοκκινোসκουφίτσα)

«Μην ξεχάσεις να βοηθήσεις τη Μαμά στο μαγείρεμα» (Κοκκινোসκουφίτσα)

«Γιαμ, γιαμ!» (Λύκος)

«Να είσαι καλός με τη Γιαγιά.» (Κοκκινোসκουφίτσα)

«Πρέπει να κοντεύει η ώρα για το μεσημεριανό» (Λύκος)»

Η Κοκκινোসκουφίτσα παρουσιάζεται να δίνει οδηγίες και να αναθέτει δουλειές στο λύκο, προτείνοντάς του παράλληλα καλές πράξεις που θα μπορούσε να κάνει ώστε να γίνει αγαπητός. Όμως ο λύκος, ενώ ακούει το κορίτσι και κάνει ότι του προτείνει από μέσα του σκέφτεται συνέχεια το φαγητό, αδυνατώντας να ξεφύγει από την φύση του. Και οι δύο φαίνεται να έχουν πάρει στα σοβαρά αυτήν την πρόκληση, της αλλαγής του λύκου, και να προσπαθούν πραγματικά. Κάτι που τελικά δεν αργεί να αναγνωριστεί από τους γύρω τους. Ο λύκος γίνεται πια ο σταρ του δάσους και όλοι ασχολούνται μαζί του ξεχνώντας εντελώς το μικρό κορίτσι με την κόκκινη κάπα.

Η Κοκκινোসκουφίτσα μέχρι και σε αυτό το σημείο φαίνεται να κρατά την ψυχραιμία της και να μην δίνει σημασία σε όλα αυτά. Δεν χάνει την καλοσύνη της και την ευγένεια της. Όσο για το λύκο, είναι πλέον πολύ χαρούμενος. Είναι αγαπητός σε όλους, και δεν μένει πια μόνος του αλλά έχει πολλούς φίλους. Ώσπου:

«Η Κοκκινোসκουφίτσα άρχισε να βρίσκει τη συμπεριφορά του Λύκου λίγο ενοχλητική...

- *Ένα λουλούδι για σένα, Μαμά.*
- *Τι ωραία, χρυσό μου! Ταιριάζει πολύ ωραία με αυτή την ανθοδέσμη που μου χάρισε ο Λύκος.*
- *Γειά σου, Γιαγιάκα. Να σου φέρω το φαγητό σου σπίτι;*
- *Μην ανησυχείς, μικρή μου. Μόλις ήρθε ο Λύκος με μια μικρή έκπληξη μαζί του.*
- *Γειά σου Ξυλοκόπε. Θέλεις να πάμε στο πάρκο;*
- *Σε ευχαριστώ Κοκκινোসκουφίτσα. Όμως βλέπω ποδόσφαιρο με το Λύκο.»*

Όλοι αγαπούσαν πια τον λύκο και περνούσαν ωραία μαζί του. Εκείνος έκανε πολλές καλές πράξεις και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να πάρει με το μέρος του όλους τους φίλους της Κοκκινোসκουφίτσας, και αυτή να μένει μόνη. Ότι και να έκανε πια το μικρό κορίτσι ήταν λίγο, αφού ο λύκος προλάβαινε πάντα και έκανε κάτι καλύτερο.

«Μάλιστα! Φτάνει, πια. Υποτίθεται ότι είμαι η πιο δημοφιλής στο Δάσος.»

Κι έτσι μαγείρεψε ένα σχέδιο για να δείξει σε όλους ποιος ήταν τελικά ο Λύκος.

Πραγματικά...

(Εστειλε μία πρόσκληση στο λύκο)

Αγαπητέ Λύκε,

Σε παρακαλώ να έρθεις στο πάρτι μου αύριο το απόγευμα στο σπίτι μου. Θα υπάρχουν τόνοι καλού φαγητού.

Με αγάπη,

Κοκκινοσκουφίτσα Χ

ΥΓ. Μην το χάσεις!»

Ξαφνικά, όμως, η Κοκκινοσκουφίτσα φαίνεται να αλλάζει. Διακατέχεται από ζήλια και εκδικητικότητα, γιατί δεν είναι πια αυτή το επίκεντρο αλλά ο λύκος. Η επιθυμία της να αποτελεί την πιο καλή ύπαρξη στο δάσος, της ξυπνά ύπουλα συναισθήματα και ανέντιμες σκέψεις (Γαβριηλίδου, 2011). Έτσι, με αυτό τον τρόπο προστίθενται στα προσδιοριστικά γνωρίσματα του χαρακτήρα της άγνωστες ως τώρα πτυχές που καταρρίπτουν την οικεία, συμπαθητική, γλυκιά και αθώα εικόνα της (Γαβριηλίδου, 2011). Ψάχνει να βρει ένα τρόπο να προκαλέσει τον λύκο και να του ξυπνήσει τον πραγματικό του χαρακτήρα. Εδώ το κορίτσι εμφανίζεται πονηρό, να πατά σε δύο βασικά στοιχεία, την αγάπη του λύκου για το φαγητό και την επιθυμία της να ξεσκεπάσει το λύκο μπροστά σε όλο τον κόσμο. Έτσι αποφασίζει να οργανώσει ένα μεγάλο πάρτι για να καταφέρει το σκοπό της.

Ο λύκος από την άλλη, έχοντας γίνει πια καλός φαίνεται να μην σκέφτεται καθόλου πονηρά και να μην καταλαβαίνει την πλεκτάνη της Κοκκινοσκουφίτσας. Άλλωστε την εμπιστεύεται, μιας και αυτή του έμαθε πώς να είναι καλός. Δεν φαντάζεται πως το είδωλό του, η φίλη του, που ήταν η πρώτη που τον πίστεψε και τον βοήθησε, θα του έκανε ποτέ κακό. Έτσι, καλοπροαίρετος και αφελής όπως εμφανίζεται, δέχεται την πρόσκληση του κοριτσιού. Όπως είναι φυσικό τρώει από το σάντουιτς που έχει ετοιμάσει η Κοκκινοσκουφίτσα και βρίσκει τον κακό του εαυτό.

«Ο Λύκος ήταν τόσο χαρούμενος που τον κάλεσαν στο πάρτι, αλλά η Κοκκινοσκουφίτσα του είχε στήσει μια πολύ έξυπνη παγίδα- ένα ΣΠΕΣΙΑΛ σάντουιτς.

- Χμμ! Για να δούμε τι θα συμβεί όταν το φάει.

Όταν ο Λύκος έφαγε μια μπουκιά από αυτό το μυστήριο σάντουιτς βρήκε τον παλιό κακό εαυτό του, κι άρχισε να κυνηγάει τον Ξυλοκόπο γύρω από το τραπέζι όπου τον έδιωξαν από το Δάσος.»

Τέλος, η ιστορία κλείνει με το κορίτσι χαρούμενο, μιας και ξαναέγινε το επίκεντρο την προσοχής όλων. Η συγγραφέας σε αυτό το σημείο χρησιμοποιεί μία σκηνή του κλασικού παραμυθιού, ως παραπομπή, με σκοπό να δηλώσει πως η ιστορία συνεχίζεται και δεν τελειώνει εδώ. Η σκηνή που χρησιμοποιεί είναι η αρχή του κλασικού παραμυθιού, όπου το κορίτσι παίρνει το καλαθάκι με τα φαγητά για να το πάει στη γιαγιά του. Με αυτή τη σκηνή, λοιπόν, δηλώνεται η συνέχεια η οποία ταυτίζεται με την ιστορία του γνωστού κλασικού παραμυθιού των αδερφών Grimm αλλά και την επιθυμία της συγγραφέως να μην «χαθεί» η κλασική ιστορία και να μην αλλάξει. Να παραμείνει όπως την γνωρίσαμε και μάλιστα να «επαναληφθεί» (Γαβριηλίδου, 2011). Πράγμα που όπως βλέπουμε το πετυχαίνει χρησιμοποιώντας ακόμη και δόλια μέσα (Γαβριηλίδου, 2011).

«Η Κοκκινοσκουφίτσα ήταν πολύ ευχαριστημένη που ήταν και πάλι η πιο αξιαγάπητη στο Δάσος. Για να το αποδείξει πήρε ένα καλαθάκι με καλούδια για να το πάει στη Γιαγιά.

Όσο για το τι έγινε μετά... μάλλον, ξέρετε την επίσημη εκδοχή της ιστορίας...»

Το κείμενο αυτό προσπαθεί να ρίξει φως σε όλα τα γεγονότα που προηγήθηκαν της κλασικής ιστορίας. Φαίνεται πως το κορίτσι είναι η κύρια υπεύθυνη για ότι θα διαδραματιστεί στη συνέχεια. Έχοντας προκλητικά ξυπνήσει τα αιμοβόρα ένστικτα του λύκου οδηγεί την ιστορία στο χαμό της γιαγιάς της και της ίδιας, όχι επειδή είναι αθώα ή αφελής, αλλά επειδή η ίδια το επιδίωξε (Γαβριηλίδου, 2011).

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Το κομμάτι που ακολουθεί αφορά την εμφάνιση του λύκου στην τηλεόραση και τα άρθρα που γράφονται για αυτόν στην τοπική εφημερίδα. Αυτό το δισέλιδο, αξίζει να σημειώσουμε πως, εμπεριέχει πολλά διακειμενικά στοιχεία, καθώς εμπλέκει και παρουσιάζει ήρωες και γεγονότα και άλλων παραμυθιών:

«Σύντομα όλοι πρόσεξαν πόσο καλός ήταν ο Λύκος. Έγινε σχεδόν σταρ στο Δάσος.

- *Είναι η Κριστίνα Άντερσεν για τις ειδήσεις του Δάσους TV. Βρίσκομαι εδώ με το νέο σταρ καλό- Λύκο, ο οποίος επιτέλους συμφώνησε να δώσει μια συνέντευξη για όλους τους θαυμαστές του.*

(Εφημερίδα) ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Ο ΛΥΚΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΗΡΩΑΣ ΜΑΣ από την Χρυσομαλλούσα

Αυτός ήταν ο λόγος που φοβόμασταν να πάμε στο δάσος, αλλά τώρα πια ο λύκος είναι ένας διάσημος καλός! Επισκέπτεται συχνά τη γιαγιά της Κοκκινοσκουφίτσας, 82 ετών, η οποία μας είπε τα εξής όταν της τηλεφωνήσαμε στο σπιτάκι της: "Ο Λύκος είναι η χαρά της ημέρας μου. Περνάμε ατελείωτες ώρες παίζοντας χαρτιά και τρώγοντας κέικ- είναι απολύτως αξιαγάπητο αγόρι. Έχει μεγάλα δόντια, βέβαια."

Αυτός ο σχεδόν ήρωας μαγειρεύει, καθαρίζει και οδηγεί το σχολικό, Όμως το πιο εντυπωσιακό είναι η δουλειά του στο πρωτάθλημα των κρεατοφάγων για το πιο νόστιμο χορτοφαγικό φαγητό. Ο ντροπαλός σταρ δηλώνει στη ρεπόρτερ μας:

“Η αλήθεια είναι ότι αισθάνομαι άλλος Λύκος. Μου αρέσει να βοηθάω τους ανθρώπους και λατρεύω το νέο μου χορτοφαγικό μενού. Μόνο θα ήθελα να μην έχανα τόσα χρήματα στο πόκερ με τη Γιαγιά”.

Ο ΛΥΚΟΣ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ ΠΡΙΓΚΙΠΑ Από τον Κοντορεβιθούλη

Σήμερα, ο Κακός Λύκος που έγινε το Φιλαράκι μας τιμήθηκε από τον Πρίγκιπα με την ευκαιρία της επίσκεψής του ευγενούς Πρίγκιπα στο Δάσος. Η βράβευση έλαβε χώρα όταν ο Πρίγκιπας επισκέφτηκε τους στενούς του φίλους, τους Εφτά Νάνους. Το βραβείο δόθηκε στα πλαίσια του φεστιβάλ του Δάσους, για τον πιο Καλό Χαρακτήρα της Χρονιάς. Ο σεμνός, όπως πάντα, Λύκος δε θέλησε να κάνει δηλώσεις για τη βράβευσή του.

ΛΗΣΤΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΡΚΟΥΔΩΝ Της Καλής Χήνας

Σοκ προκάλεσε χθες το βράδυ σε όλο το Δάσος η είδηση ότι λήστεψαν το σπίτι των Τριών Αρκούδων. Καθώς γυρίζαν από τη δουλειά οι Τρεις Αρκούδες ανακάλυψαν ότι κάποιος μπήκε στο σπίτι τους όσο εκείνοι έλειπαν και έσπασε τις καρέκλες και τα κρεβάτια τους. Επίσης έλειπε η διάσημη κρέμα τους. Ο ληστής το έσκασε στις μύτες των ποδιών. Η αστυνομία ζητά από οποιονδήποτε μπορεί να είδε ένα μικρό κορίτσι με χρυσά μαλλιά να επικοινωνήσει για περισσότερες λεπτομέρειες.

Ποιος είναι καλύτερος, ο Λύκος ή η Κοκκινোসκουφίτσα;

Η γνώμη σας: 63% Λύκος

32% Κοκκινোসκουφίτσα

(5% δεν αποφάσισε)

ΣΟΚ! Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΙΑ ΤΟ Νο 1 Της Χιονάτης

Είναι και επίσημο- η Κοκκίνοσκουφίτσα δεν είναι πια στην κορυφή της λίστας. Η έρευνα που έγινε δείχνει ότι πιστεύετε ότι τώρα πια το καλύτερο πλάσμα του Δάσους είναι ο Λύκος.

Παρόλο που τα μάγουλά της ήταν τόσο κόκκινα όσο η διάσημη κόκκινη κάπα της η Κοκκίνοσκουφίτσα αρνήθηκε να κάνει σχόλια για αυτή τη δημοσκόπηση.

Το ανέκδοτο της ημέρας

Τι είναι κόκκινο και πράσινο παντού;

Η Κοκκίνοσκουφίτσα στα βράβευση του Λύκου!»

Αρχικά η συγγραφέας ξεκινά με μία αναφορά στον Χαν Κρίστιαν Άντερσεν μετατρέποντας το όνομα του μεγάλου αυτού παραμυθά σε θηλυκό, κάνοντάς το Κριστίνα Άντερσεν, και χαρίζοντας το στην ρεπόρτερ που παίρνει την πρώτη συνέντευξη από τον Λύκο.

Η εφημερίδα, στη συνέχεια, παρουσιάζει άρθρα τα οποία υπογράφουν ήρωες άλλων κλασικών παραμυθιών, όπως η Χρυσομαλλούσα, ο Κοντορεβιθούλης, η Καλή Χήνα και η Χιονάτη. Ακόμη σε αυτά τα άρθρα περιγράφονται γεγονότα τα οποία λαμβάνουν χώρα στο δάσος και στα οποία συμμετέχουν και άλλοι ήρωες παραμυθιών, όπως η γιαγιά της Κοκκίνοσκουφίτσας, ένας Πρίγκιπας και οι Επτά Νάνοι. Επιπλέον, παρουσιάζεται ένα άρθρο το οποίο περιγράφει μία ληστεία. Σε αυτό γίνεται παράθεση μίας σκηνής του παραμυθιού της Χρυσομαλλούσας. Συγκεκριμένα, η σκηνή που προβάλλει ως ρεπορτάζ είναι εκείνη όπου οι αρκούδες επιστρέφουν στο σπίτι και το βρίσκουν άνω κάτω.

Ακόμη, υπάρχουν δύο διαφημίσεις στην εφημερίδα οι οποίες αναφέρονται στο παραμύθι «*Τα τρία γουρουνάκια*». Η πρώτη διαφήμιση αφορά τα γουρουνάκια παρουσιάζοντάς τα ως εργολάβους, αφού στο δικό τους παραμύθι χτίζουν σπιτάκια:

«ΤΑ ΤΡΙΑ ΜΙΚΡΑ ΓΟΥΡΟΥΝΑΚΙΑ

ΕΡΓΟΛΑΒΟΙ

Κατασκευάζουμε το σπίτι των ονείρων σας με οποιοδήποτε υλικό!

-άχυρα, ξύλα, τούβλα-

Τηλ: 0800-3- ΜΙΚΡΑ ΓΟΥΡΟΥΝΑΚΙΑ»

Και η δεύτερη, αφορά το λύκο, διαφημίζοντας κατεδαφίσεις:

«ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΙΣ Ο ΚΑΚΟΣ ΛΥΚΟΣ

Μπορούμε να κατεδαφίσουμε με ένα φύσημα οποιοδήποτε σπίτι. Ή σχεδόν.

Καλέστε: 0800- ΑΨΕ- ΣΒΗΣΕ»

Όλα αυτά, αποτελούν παραθέματα άλλων κλασικών παραμυθιών, όπως προαναφέρθηκε, ικανών να αναγνωριστούν από τα παιδιά. Ωστόσο, αν κάποια από αυτά είναι απροσπέλαστα για τα παιδιά και καθώς τα διαβάζουν παραμένουν «εν υπνώσει», αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση πως το συγκεκριμένο κείμενο απευθύνεται αποκλειστικά στους μεγάλους και αποτυγχάνει ως παιδικό ανάγνωσμα (Οικονομίδου, 2000). Αντιθέτως το συγκεκριμένο βιβλίο διαθέτει όλα τα στοιχεία που το καθιστούν ποιοτικό παιδικό ανάγνωσμα, αφού είναι ενδιαφέρον και ελκυστικό, με χιουμοριστικές ανατροπές και εκπλήξεις, που το καθιστούν απολαυστικό στον αναγνώστη και παράλληλα τον προβληματίζουν και προκαλούν την κριτική του σκέψη (Οικονομίδου, 2000).

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Η εικονογράφηση αυτού του βιβλίου, και πιο συγκεκριμένα το εξώφυλλο, είναι λιτό. Στο κέντρο του εξωφύλλου είναι τοποθετημένο ένα δέντρο, πάνω από το οποίο είναι γραμμένη η λέξη «Κοκκινোসκουφίτσα» και μέσα στη φυλλωσιά του οποίου είναι γραμμένη η φράση «*Η αληθινή ιστορία!*». Πίσω από το δέντρο φαίνεται να ξεπροβάλλουν τα κεφάλια των δύο κεντρικών πρωταγωνιστών της κλασικής ιστορίας, του λύκου και της Κοκκινোসκουφίτσας. Η Κοκκινোসκουφίτσα ξεπροβάλλει από την αριστερή πλευρά του δέντρου ως το κλασικό κορίτσι, με το κόκκινο σκουφάκι και τα κόκκινα ρούχα της. Εμφανίζεται γλυκά και χαρούμενη όπως και στο κλασικό παραμύθι. Από την άλλη πλευρά, δεξιά του δέντρου παρουσιάζεται να ξεπροβάλλει ο λύκος και να κοιτά το κορίτσι λοξά, συνοφρυώνοντας τα φρύδια του. Σκηνή η οποία δεν μαρτυρά κάτι διαφορετικό από όσα παρουσιάζει το κλασικό παραμύθι και ταυτόχρονα μπερδεύει τον αναγνώστη, ο οποίος αναμένει να διαβάσει μία διαφορετική «αληθινή» ιστορία όπως υπόσχεται ο τίτλος.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Το κορίτσι εμφανίζεται με το χαρακτηριστικό κόκκινο σκουφάκι στο κεφάλι του και είναι ντυμένο στα κόκκινα όπως ακριβώς και στο κλασικό.

- **Η εικόνα του λύκου**

Όσο για τον λύκο, αυτός προβάλλεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, να περπατά σαν άνθρωπος και να φορά άλλοτε γραβάτα και άλλοτε παπιγιόν. Ωστόσο παρουσιάζεται και καλός, ευγενικός, με καθαρό βλέμμα αλλά και κακός.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Τα κοινά χαρακτηριστικά της εικονογράφησης μεταξύ των δύο παραμυθιών, αφορούν κυρίως την παρουσίαση των δύο κεντρικών ηρώων η οποία γίνεται με τον ίδιο τρόπο. Λόγω του γεγονότος ότι η συγκεκριμένη ιστορία παρουσιάζει τα γεγονότα

που συνέβησαν πριν την κλασική, δεν παρουσιάζονται κοινά γεγονότα συνεπώς και κοινές εικόνες μεταξύ των δύο παραμυθιών. Μόνο η τελευταία θυμίζει την αντίστοιχη του κλασικού επιτελώντας άριστα τον σκοπό που της έχει αποδοθεί, να συνδέσει τα δύο παραμύθια.

Παρουσιάζει σε σαλόνι την σκηνή του κλασικού παραμυθιού των αδερφών Grimm, όπου η Κοκκινοσκουφίτσα με το καλάθι της στο χέρι διασχίζει το δάσος, πηγαίνοντας στο σπίτι της γιαγιάς της και ο λύκος κρυμμένος πίσω από ένα δέντρο την παρακολουθεί. Με αυτή τη συγκεκριμένη σκηνή ο εικονογράφος αποσκοπεί να δημιουργήσει την κατάλληλη σύνδεση μεταξύ προκείμενου και δευτερογενούς κειμένου, και να την καταστήσει εμφανή στα παιδιά, μέσω της παράθεσης μίας γνώριμης εικόνας.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Η εικονογράφηση παρουσιάζει στοιχεία, ανεξάρτητα της ιστορίας, που λειτουργούν διακειμενικά με ένα δεύτερο κλασικό παραμύθι (Τσιλιμένη, 2007), «*τα τρία γουρουνάκια*». Στο εσωτερικό η εικονογράφηση κάνει αρκετές αναφορές σε αυτούς τους χαρακτήρες, αν και δεν αναφέρονται στο κείμενο. Όταν ο λύκος οδηγεί το σχολικό, καθώς έχει πάει να πάρει την Κοκκινοσκουφίτσα από το σχολείο, μέσα στο σχολικό βρίσκονται τα δύο από τα τρία γουρουνάκια. Ακόμη, στην εφημερίδα «Τα χρονικά του δάσους» δύο αναφορές γίνονται μέσω διαφημίσεων της εφημερίδας στο συγκεκριμένο παραμύθι. Η πρώτη, προβάλλει τα τρία αδερφάκια με γαλάζια καπέλα και σφυριά στα χέρια, ενώ η διαφήμιση τους παρουσιάζει ως εργολάβους, και η δεύτερη δείχνει το λύκο να φουσά χωρίς να καταβάλει ιδιαίτερο κόπο και να κατεδαφίζει ένα σπίτι.

2.1.6.10 Γιαννακοπούλου, Χ. (2007). Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα. Στο Πιπίνη, Α., Χαραλάς, Κ. & Γιαννακοπούλου, Χ., *Μια αγάπη, επτά χρώματα και ένας λύκος*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Εν συντομία η ιστορία

Η συγγραφέας ξεκινά την ιστορία της με την Κοκκινোসκουφίτσα μέσα στο δάσος. Το μικρό κορίτσι έχει χάσει το μονοπάτι που οδηγεί στο σπίτι της γιαγιάς του και κάθεται σε μία πέτρα και κλαίει. Είναι τρομαγμένο, τρομοκρατημένο και σκέφτεται συνέχεια τη μητέρα του, που το άφησε να βγει μόνο στο δάσος, αλλά και τη γιαγιά του, που είναι μόνη και άρρωστη στο σπίτι χωρίς φαγητό. Τότε, θυμώνει, πεισμώνει, σηκώνεται και αποφασισμένη πια ξεκινά να ψάχνει για να βρει το σπίτι της γιαγιάς. Εκείνη τη στιγμή, συναντά ένα λύκο, και παρακούοντας τις εντολές της μητέρας της, η Κοκκινোসκουφίτσα του διηγείται την ιστορία της. Αυτός την ακούει με προσοχή και κατανόηση και δεν την αφήνει στιγμή μόνη. Έτσι, καθώς περπατούν μαζί μέσα στο δάσος βλέπουν ξαφνικά το σπίτι της γιαγιάς. Μπαίνουν μέσα και οι δύο και της δίνουν τα φαγητά. Εκείνη με τη σειρά της, τα μοιράζεται με τον λύκο, ως ευγνωμοσύνη που πρόσεχε την εγγονή της αλλά και επειδή εκείνος είχε αρχίσει να πεινάει. Όμως, ο λύκος πεινούσε κι άλλο με αποτέλεσμα η γιαγιά μαζί με την εγγονή της να πηδήξουν μέσα στην κοιλιά του, όταν αυτός άνοιξε το στόμα του, και να μείνουν εκεί, μέσα στο στομάχι του, όπου ήταν ζεστά και ασφαλή, για πάντα.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Η «Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα» αποτελεί ένα παραμύθι που εμπεριέχεται, μαζί με άλλες τρεις ιστορίες, σε ένα βιβλίο που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Μεταίχμιο, το 2007. Είναι μία μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας, μία παρωδία. Σε αυτό το κείμενο, το κλασικό παραμύθι αλλάζει και παρουσιάζεται κάτι νέο. Αρχικά, καταγράφονται για πρώτη φορά τα αρνητικά συναισθήματα του κοριτσιού

απέναντι στη μητέρα του. Μοιάζει το κείμενο να απαντά στο ερώτημα πώς αισθάνεται η Κοκκινοσκουφίτσα μέσα στο δάσος, αντανakλώντας το παιδικό άγχος του αποχωρισμού (Παπαρούση, 2013). Στη συνέχεια, το νέο- δευτερογενές αυτό κείμενο, έρχεται σε σύγκρουση με το αρχικό (Οικονομίδου, 1997), αναπτύσσοντας μία αντιπαράθεση και μία διαφωνία μαζί του, κυρίως προς το τέλος όπου η συγγραφέας επιχειρεί να παρουσιάσει κάτι καινούριο και πρωτάκουστο (Νάτσης, 2000). Προβάλλει την επιθυμία του κοριτσιού να αντιμετωπίσει το φόβο που αισθάνεται (Παπαρούση, 2013), πηδώντας μαζί με τη γιαγιά του οικειοθελώς μέσα στην κοιλιά του λύκου και μένοντας εκεί, όπου νιώθουν ασφάλεια και ζεστασιά.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του νεωτερικού αυτού κειμένου, *«Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα»*, είναι ιδιαίτερος και ξεχωριστός. Αρχικά, η φράση *«Η Κοκκινοσκουφίτσα»* παραπέμπει αμέσως στον τίτλο του κλασικού παραμυθιού και δηλώνει πως η ιστορία που ακολουθεί αφορά το κλασικό παραμύθι και πιο συγκεκριμένα την πρωταγωνίστριά του. Ωστόσο, η φράση *«από μέσα»* είναι αινιγματική και μπερδεύει τον αναγνώστη. Δεν γίνεται εύκολα κατανοητή ούτε η σημασία της αλλά ούτε και αυτό που επιθυμεί να δηλώσει. Προφανώς αναφέρεται στα συναισθήματα που νιώθει μέσα του, το μικρό κορίτσι, καθώς βρίσκεται μόνο του έξω στο δάσος. Ίσως όμως μαρτυρά και το τέλος του παραμυθιού, αφού αργότερα βλέπουμε την ηρωίδα *«από μέσα»* από την κοιλιά του λύκου, στην οποία μπαίνει οικειοθελώς μαζί με τη γιαγιά της.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι κεντρικοί ήρωες που παρουσιάζονται σε αυτό το παραμύθι είναι ίδιοι με εκείνους του κλασικού, καθώς και τα δύο προβάλλουν Κοκκινοσκουφίτσα, γιαγιά και λύκο. Ακόμη, η μητέρα του κοριτσιού μπορεί να μην παρουσιάζεται να μιλά αλλά η

ύπαρξη και τα λόγια της αναφέρονται από το κορίτσι κατά τη διάρκεια του παραμυθιού. Αντίθετα ο κυνηγός ούτε παρουσιάζεται αλλά ούτε και αναφέρεται πουθενά.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η Κοκκινোসκουφίτσα παρουσιάζεται αρχικά ως ένα ανέμελο και χαρωπό κορίτσι, όπως και στο κλασικό. Εμφανίζεται να χαίρεται την φύση, τα λουλούδια, τα δέντρα και να παίζει με τα ζώα. Όταν χάνεται στο δάσος, στοιχείο που διαφοροποιεί αυτό το παραμύθι από τα κλασικά, τρομοκρατείται, φοβάται και αντιδρά όπως όλα τα παιδιά, βάζοντας τα κλάματα και φωνάζοντας για βοήθεια. Ωστόσο, στη συνέχεια, παρουσιάζεται ώριμη και σκεπτόμενη, συμπεριφορά που δεν αντιστοιχεί σε αυτή του κοριτσιού στο κλασικό παραμύθι. Για πρώτη φορά, σε αυτή την ιστορία η Κοκκινোসκουφίτσα φαίνεται να αναλογίζεται τις πράξεις της μητέρας της, να τις κρίνει και να θυμώνει μαζί της, αφού δεν τις εγκρίνει. Ακόμη, παρουσιάζεται δυναμική, γενναία και τολμηρή, καθώς δεν κάθεται αμέτοχη να περιμένει κάποιον να την σώσει αλλά ξεκινά μόνη της να ψάξει να βρει το σπίτι της γιαγιάς της. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά επιβεβαιώνονται και στην συνέχεια όταν συναντά τον λύκο και δεν φοβάται. Δεν τρέχει να ξεφύγει από αυτόν αλλά του μιλάει και του διηγείται την ιστορία της μήπως και μπορέσει να την βοηθήσει. Τέλος, δεν εμφανίζεται αχάριστη απέναντι στον λύκο που την βοήθησε να φτάσει σώα ως το σπίτι της γιαγιάς της αλλά με μία κίνηση αυτοθυσίας, πηδά οικειοθελώς μέσα στην κοιλιά του ώστε να ικανοποιήσει την πείνα του. Εκεί μέσα το σκηνικό αλλάζει ολοκληρωτικά. Η Κοκκινোসκουφίτσα βρίσκει την ασφάλεια που πάντα ζητούσε και όσα την φοβίζανε τα αφήνει έξω, μένοντας μόνο με την γιαγιά που τόσο αγαπά. Οι τελευταίες γραμμές του παραμυθιού ενισχύουν την αντίθεση της θαλπωρής του μέσα, από όλα όσα της προκαλούν ανησυχία και άγχος και βρίσκονται έξω από την κοιλιά του λύκου.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος από την άλλη πλευρά, δεν έχει καμία ομοιότητα με τον λύκο του παραμυθιού των αδερφών Grimm. Δεν είναι πονηρός και κακός. Αντίθετα εμφανίζεται ταπεινός, ευγενικός και συμπονετικός. Δεν τρομάζει το κορίτσι ούτε προσπαθεί να το κοροϊδέψει. Αλλά το ακούει με κατανόηση, το συμβουλεύει και δεν το αφήνει στιγμή μόνο του μέχρι να βρει το σπίτι της γιαγιάς του.

- **Τόπος και χρόνος**

Η παρούσα ιστορία διαδραματίζεται μέσα στο δάσος και στο σπίτι της γιαγιάς της Κοκκινোসκουφίτσας, όπως ακριβώς και το κλασικό. Ο χρόνος στον οποίο τοποθετείται η ιστορία ανήκει στο παρελθόν της Κοκκινোসκουφίτσας, αφού φαίνεται να αναπολεί την περιπέτειά της στο παρόν.

- **Η πλοκή**

Εξετάζοντας σε βάθος την πλοκή αυτού παραμυθιού, παρατηρούμε πως ξεκινά με διαφορετικό τρόπο. Ήδη, από την πρώτη κιόλας πρόταση, η δευτερογενής ιστορία τονίζει την διαφορετικότητά της. Δεν παρουσιάζει το κορίτσι στους αναγνώστες ούτε αναφέρει την μητέρα να του δίνει το καλαθάκι και τις συμβουλές της και να το στέλνει στο σπίτι της γιαγιάς. Αντίθετα, ξεκινά θεωρώντας πως οι αναγνώστες γνωρίζουν ήδη την μικρή πρωταγωνίστρια. Έτσι, την βάζει να αναπολεί την ημέρα που είχε χαθεί στο δάσος και είχε μπλεχτεί σε όλη αυτή την περιπέτεια:

«Η Κοκκινোসκουφίτσα θυμόταν καλά εκείνη τη μέρα που είχε χαθεί ανάμεσα στα σκοτεινά δέντρα.»

Με αυτή την πρώτη φράση του παραμυθιού ο αναγνώστης καταλαβαίνει αμέσως πως δεν πρόκειται για την κλασική ιστορία της Κοκκινোসκουφίτσας. Καθώς η συγκεκριμένη αναφέρει πως το κορίτσι χάθηκε στο δάσος μόνο του και δεν το κορόιδεψε κανένας λύκος.

Στη συνέχεια η συγγραφέας ξεκινά την διήγηση της ιστορίας παρουσιάζοντας το κορίτσι στο ξέφωτο, να χαίρεται την φύση, τα λουλούδια και να παίζει με τα ζώα. Σκηνή παρόμοια με αυτή του κλασικού παραμυθιού.

«Στην αρχή, όσο ήταν ακόμη κοντά στο ξέφωτο, της άρεσε πολύ. Μύρισε όλα τα λουλούδια, είδε τις μέλισσες, έτρεξε πίσω από τα κουνελάκια, ανέβηκε στις βελανιδιές.»

Μόνο που εκεί την βλέπει ο λύκος, της πιάνει κουβέντα και προσπαθεί να την παραπλανήσει ώστε να αργήσει να φτάσει στο σπίτι της γιαγιάς της. Αντίθετα, εδώ η ιστορία του παραμυθιού αλλάζει και την θέση του παίρνει μία νέα. Η ιστορία αυτή ξεκινά να περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο χάθηκε το κορίτσι στο δάσος, την αντίδρασή του και τις προσπάθειες του να σωθεί.

«Έλα όμως που σιγά σιγά τα δέντρα έγιναν πιο ψηλά και τα κλαδιά τους πιο χοντρά και τα φύλλα τους πιο πυκνά, τόσο που έκρυψαν τελείως τον ήλιο και ήταν σαν να είχε νυχτώσει ξαφνικά στο μεγάλο δάσος. Σε λίγο η Κοκκινοσκουφίτσα δεν έβλεπε πια κουνελάκια και λουλούδια. Δεν άκουγε γλυκά κελαηδήματα, παρά μόνο παράξενα ουρλιαχτά. Και το χειρότερο, το μονοπάτι είχε εξαφανιστεί. Πως θα έβρισκε τώρα το σπίτι της γιαγιάς;

Κάθισε σε μία πέτρα και έβαλε τις φωνές.

Αλλά κανείς δεν απάντησε, κι έτσι βάλλθηκε να κλαίει όλο και πιο δυνατά, και όσο έκλαιγε, οι τρομακτικοί θόρυβοι πολλαπλασιάζονταν. Δέντρα με πόδια έρχονταν καταπάνω της, τέρατα με τετρακόσια μάτια την κοίταζαν μέσα από τις φυλλωσιές, σύννεφα από βουερά έντομα της έκοβαν τον δρόμο... Το σπίτι της ήταν τόσο μακριά και το σπίτι της γιαγιάς τελείως χαμένο!

Τότε την έπιασε το παράπονο που η μαμά της είχε αφήσει ένα κορίτσι τοσοδά μικρό να διασχίσει το πελώριο δάσος. Σκέφτηκε και τη γιαγιά της που ήταν γλυκιά και

κάτασπρη, χωμένη σα παπλώματα του κρεβατιού, άρρωστη, να περιμένει μονάχη λόγο φαγητό.»

Μέσα στο δάσος η Κοκκινοσκουφίτσα νιώθει φοβισμένη, επειδή έχει να αντιμετωπίσει ένα ξένο και εκφοβιστικό περιβάλλον (Παπαρούση, 2013). Μέσα στην απελπισία της αρχίζει να αναλογίζεται τις πράξεις της μητέρας της. Πρωτόγνωρο στοιχείο, αφού κανένα παραμύθι δεν έχει θίξει αυτή την επιλογή της μητέρας, να στείλει το παιδί μόνο στο δάσος. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να πούμε πως το συγκεκριμένο κείμενο ανατρέπει την εικόνα της μητέρας, καθώς παρουσιάζει μία ψυχρή μητέρα. Αδιάφορη και για το παιδί της, που το στέλνει μόνο μέσα στο δάσος, αλλά και για την μητέρα της, την οποία έχει εγκαταλείψει άρρωστη, μόνη και αβοήθητη σε ένα σπίτι στην άλλη άκρη του δάσους. Κάτι τέτοιο όμως δεν ισχύει, αφού το μοτίβο των συμβουλών που αφορούν το λύκο δεν λείπει από το κείμενο αυτό (Παπαρούση, 2013). Έτσι γίνεται κατανοητό πως η μητέρα, με αυτόν τον τρόπο, μάλλον θέλει να κάνει την κόρη της να διαπραγματευθεί και να αντιμετωπίσει τους φόβους της (Παπαρούση, 2013) και δεν αδιαφορεί για αυτή. Επιθυμεί να της μάθει να είναι προσεκτική απέναντι στους κίνδυνους που μπορεί να της εμφανιστούν (Παπαρούση, 2013).

Το μικρό κορίτσι, λοιπόν, παρουσιάζεται ώριμο και λογικό σε αυτό το κείμενο. Να σκέφτεται, για πρώτη φορά, αν η μητέρα του έκανε σωστά, που άφησε μόνο του ένα παιδί να διασχίσει το δάσος, αλλά και που άφησε μόνη, άρρωστη και αβοήθητη την γιαγιά του. Έτσι, κρίνει τις πράξεις της και θυμώνει μαζί της. Για αυτό αποφασίζει να υπερνικήσει το φόβο και να υλοποιήσει την αποστολή που της έχει ανατεθεί, να παραδώσει το καλαθάκι στη γιαγιά της (Παπαρούση, 2013). Επιπλέον, το κορίτσι σε αυτή στην ιστορία, εκτός από έξυπνο και ορθολογικό παρουσιάζεται και δυναμικό. Όλη αυτή η δράση χρησιμεύει ως αφορμή για να αναδυθούν οι ψυχικές δυνάμεις που

διαμορφώνουν της χαρακτήρα της ηρωίδας (Παπαρούση, 2013). Έτσι βλέπουμε πως δεν το βάζει κάτω και δεν επαναπαύεται. Δεν στέκεται σε ένα σημείο περιμένοντας κάποιον να την βοηθήσει, όπως στο κλασικό, που την βοηθάει τελικά ο κυνηγός. Αντίθετα, παίρνει τη μοίρα της στα χέρια της, σηκώνεται και ξεκινά να ψάχνει για το σπίτι της γιαγιάς.

«Και όταν τα σκέφτηκε όλα αυτά, ένιωσε πολύ θυμωμένη και αμέσως ξέχασε τα κλάματα. Σήκωσε το κεφάλι, πήρε το καλάθι της και βάλθηκε να περπατάει, αποφασισμένη να βρει την άρρωστη γιαγιά.»

Ακολουθεί μια σκηνή η οποία είναι όμοια με αυτή του κλασικού παραμυθιού. Είναι η σκηνή όπου το κορίτσι συναντά τον λύκο μέσα στο δάσος και ακολουθεί ο γνωστός διάλογος μεταξύ τους. Ένας διάλογος με τον οποίο η συγγραφέας επιθυμεί να δηλώσει το πόσο συγκλίνει το παρόν παραμύθι με το αρχικό, το οποίο αποτελεί και αφορμή του (Οικονομίδου, 2000):

«Όμως δεν έμεινε μόνη πολλή ώρα. Εκεί που περπατούσε, βρέθηκε ξενικά μπροστά της ένας μεγάλος γυαλιστερός λύκος, σαν αυτόν που είχε συναντήσει κάποτε στις σελίδες ενός παραμυθιού.

“Τι κάνεις μόνη σου στο δάσος, μικρό κορίτσι;” ρώτησε ευγενικά ο λύκος.

“Πάω φαγητό στη γιαγιά μου που είναι άρρωστη” αποκρίθηκε η Κοκκινοσκουφίτσα.

“Και που μένει η γιαγιά σου;”

“Στην άλλη άκρη του δάσους, αλλά...” Η Κοκκινοσκουφίτσα δίστασε για μία στιγμή.

Μη μιλάς σε ξένους και κυρίως σε λύκους, της έλεγε πάντα η μαμά. Όμως, γιατί όχι;

Τι θα γινόταν, δηλαδή, αν του έλεγε για τα σπίτι της γιαγιάς; Ολόκληρος λύκος μπορεί να το είχε δει κάπου και να της έλεγε πώς να φτάσει. Έτσι, του διηγήθηκε τα όσα της είχαν συμβεί.»

Στο κείμενο, παρουσιάζονται ταυτόχρονα οι σκέψεις του κοριτσιού. Ακόμη φαίνεται και η δυναμικότητά του, γιατί δεν φοβάται και δεν απομακρύνεται από το λύκο, παρόλες τις συμβουλές της μητέρας του. Αντίθετα αποφασίζει να του παρουσιάσει την ιστορία της μήπως και μπορεί αυτός να την βοηθήσει. Έτσι, η συνάντηση και η συνομιλία της Κοκκινοσκουφίτσας με το λύκο, παρά τις μητρικές συμβουλές, φέρνουν την αρχή ανατροπής των παραδοσιακών ρόλων και καταστάσεων (Παπαρούση, 2013). Μάλιστα το κορίτσι, όχι μόνο δεν φοβάται τον λύκο, όπως γίνεται στο κλασικό παραμύθι, αλλά αντίθετα μαζί του νιώθει ασφάλεια, καθώς έχει δίπλα της κάποιον να την καταλαβαίνει.

«Καλά, παιδάκι μου, δεν φοβάσαι να τριγυρνάς μόνη σου στο δάσος;»

“Ε... ναι, φοβάμαι, αλλά τώρα είμαι περισσότερο θυμωμένη, παρά φοβισμένη” είπε.

“Θυμωμένη;” απόρησε ο λύκος.

“Ναι, με τη μαμά που με έβαλε να πάω στο δάσος και που αφήνει μόνη τη γιαγιά μου”

“Ε, αυτό είναι ανήκουστο! Εγώ δεν θα άφηνα ποτέ τα λυκάκια μου να κυκλοφορούν μόνα τους σε μέρη επικίνδυνα” αναφώνησε αγανακτισμένος ο λύκος.

Αχ, τι καλά που ένιωθε η Κοκκινοσκουφίτσα. Επιτέλους είχε κάποιον να την καταλαβαίνει! Έτσι, μαζί με το συμπαθητικό λύκο, περπατούσαν συζητώντας, ώπου βρέθηκαν σε ένα μικρό άνοιγμα στην άλλη άκρη του δάσους. Και τι να δουν; Μέσα από το σκοτάδι ξεπρόβαλλαν τα φώτα από ένα μικρό σπίτι.

“Το σπίτι της γιαγιάς!” φώναξε χαρούμενη η Κοκκινοσκουφίτσα και οι δυο τους τράβηξαν κατά εκεί»

Σε αυτό το κείμενο βλέπουμε ένα άλλο πρόσωπο του λύκου που δεν συνάδει με αυτό του λύκου του κλασικού παραμυθιού. Εδώ ο λύκος αποδεικνύεται φιλικός και ακίνδυνος (Παπαρούση, 2013). Παρουσιάζεται στοργικός οικογενειάρχης που σκέφτεται τα παιδιά του, τα φροντίζει, τα προσέχει και δεν τα αφήνει ποτέ να

κινδυνεύουν. Ακόμη παρουσιάζεται ευγενικός, καθώς μιλάει γλυκά και ευγενικά στο κορίτσι. Συμπονετικός, αφού δείχνει κατανόηση σε όσα περνάει η μικρή Κοκκινοσκουφίτσα και προτίθεται να την βοηθήσει, και τέλος συμπαθητικός, γιατί έχει καλούς τρόπους και δεν προσπαθεί να παραπλανήσει το κορίτσι.

Έτσι, Κοκκινοσκουφίτσα και λύκος πηγαίνουν μαζί, σαν δυο φίλοι, στη γιαγιά. Αυτή αποτελεί μία σκηνή που όμοιά της δεν αναφέρεται στο πρωταρχικό παραμύθι. Ο λύκος τότε αρχίζει να πεινάει, μετά από τόσο περπάτημά, σε αντίθεση με το προγενέστερο παραμύθι όπου πεινάει από την αρχή της ιστορίας. Όμως εδώ, δεν επιτίθεται ούτε στη γιαγιά αλλά ούτε και στο κορίτσι, διατηρώντας την καλή εντύπωση που έχει δημιουργήσει στον αναγνώστη ως τώρα. Τότε, η γιαγιά φιλόζωη, καθώς είναι, και ευγνώμων στο λύκο, που συνόδευσε την εγγονή της και την βοήθησε να φτάσει ως το σπίτι σώα, μοιράζεται μαζί του το φαγητό που είχε το καλάθι. Ο λύκος, όμως, δεν χορταίνει τόσο εύκολα και έτσι από το να ακούν τα γουργουρητά του, γιαγιά και εγγονή πηδούν οικειοθελώς μέσα στην κοιλιά του και μένουν εκεί. Έτσι, σύμφωνα με την Παπαρούση (2013) «η ηρωίδα καταλήγει να μην καταβροχθίζεται από το λύκο, ως θύμα της παρακοής της ή της αδυναμίας της να διαπραγματευθεί το φόβο της, αλλά η ίδια εκδηλώνει την επιθυμία να βρεθεί μέσα στην κοιλιά του λύκου. Ακόμη, συμπληρώνει πως, η συγγραφέας «μεταμορφώνει την τελευταία σκηνή, με την τραγική κατάληξη της εκδοχής του Perrault, σε ένα ευτυχές τέλος όπου η ηρωίδα, η γιαγιά της και ο λύκος γίνονται ένα» (Παπαρούση, 2013).

«Η Κοκκινοσκουφίτσα και η γιαγιά της, που δεν ήταν αχάριστες, λυπήθηκαν τον πεινασμένο λύκο. Έτσι, όταν εκείνος άνοιξε το πελώριο στόμα του και τα γουργουρητά πείνας ακούστηκαν δέκα φορές πιο δυνατά, έδωσαν και οι δύο μια βουτιά και χώθηκαν μέσα στο βαθύ στομάχι. Και τα γουργουρητά επιτέλους σταμάτησαν...

Όσο για την Κοκκινোসκουφίτσα, μια χαρά ήταν εκεί μέσα στο μαλακό στομάχι του λύκου, με το βολικό καναπέ, το τζάκι, τα παιχνίδια με τη ζέστη και τα παραμύθια της γιαγιάς. Άσε που με τη πείνα που είχε ο λύκος, ήταν σίγουρη πως σύντομα θα τους ερχόταν και παρέα.»

Όσο για το τέλος, οφείλουμε να σημειώσουμε πως είναι ανατρεπτικό και ξεχωριστό καθώς κλείνει με το μικρό κορίτσι να λέει.

«Το σκοτάδι είναι έξω.

Οι φωνές είναι έξω.

Η μαμά είναι έξω.

Ο φόβος είναι έξω.

Ο λύκος είναι έξω.

Μέσα είμαι μόνο εγώ, και ο λύκος δεν πεινάει.

Τώρα πια δεν κινδυνεύω και κανείς δεν θα με φάει.»

Με αυτό το ποίημα στο τέλος, η μικρή Κοκκινোসκουφίτσα επιθυμεί να δηλώσει τα πράγματα που φοβόταν και τα οποία ήθελε να αποφύγει. Έτσι δείχνει τους λόγους που την οδήγησαν να κάνει αυτή την κίνηση και να βουτήξει μέσα στην κοιλιά του λύκου. Εξάλλου ήταν ξεκάθαρο από την αρχή, φοβόταν το σκοτάδι και τις φωνές των ζώων μέσα στο δάσος. Για όλο αυτό που έζησε έφταιγε η μητέρα της, που την άφησε να πάει μόνη της στο δάσος. Αυτή ευθυνόταν και για το φόβο που ένιωσε εκεί έξω στο δάσος μόνη. Όσο για το λύκο, που ως άγριο ζώο θα μπορούσε να την φάει, ήταν κι αυτός έξω. Όλα αυτά που την τρόμαζαν ήταν έξω. Το μόνο που ήθελε από την αρχή ήταν ασφάλεια και φροντίδα, όπως όλα τα παιδιά. Την πρώτη την βρήκε μέσα στην κοιλιά του λύκου και την δεύτερη στην γιαγιά, η οποία ήταν εκεί μέσα μαζί της. Έτσι αφήνοντας όσα την φοβίζουν έξω, δεν κινδυνεύει πια, μέσα στην κοιλιά του λύκου, από τίποτα.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Η παρούσα ιστορία, όπως προαναφέρθηκε, εμπεριέχεται μαζί με άλλες δύο στο βιβλίο που κυκλοφόρησε το 2007 από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο», «Μια αγάπη, επτά χρώματα και ένας λύκος». Το εξώφυλλο, όπως γίνεται κατανοητό, αφορά τον γενικό τίτλο του βιβλίου και όχι συγκεκριμένα τις ιστορίες. Ωστόσο, γενικός τίτλος και εικονογράφηση του εξωφύλλου εμπεριέχουν τρία χαρακτηριστικά στοιχεία, ένα από κάθε ιστορία, τα οποία παρατάσσονται με τη σειρά που παρουσιάζονται οι ιστορίες στο εσωτερικό του βιβλίου. Από την ιστορία «*Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα*», ο τίτλος αναφέρει στο τέλος τον λύκο του παραμυθιού και η εικονογράφηση παρουσιάζει ως τρίτο στοιχείο, μιας και η ιστορία παρουσιάζεται τρίτη, ένα μικρό πουλί με κόκκινο σκουφάκι να κάθεται πάνω σε ένα φωτιστικό, το οποίο υπάρχει και στην εικονογράφηση της ιστορίας της Κοκκινοσκουφίτσας στο εσωτερικό του βιβλίου. Αυτό το πουλί με τον τρόπο που εικονίζεται και το σκουφάκι που φοράει προδίδει με έμμεσο τρόπο τον δεύτερο πρωταγωνιστή της ιστορίας, την Κοκκινοσκουφίτσα. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να το αντιληφθεί ο αναγνώστης χωρίς να έχει διαβάσει τουλάχιστον τους τίτλους των ιστοριών που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό το βιβλίο.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Κοκκινοσκουφίτσα στην παρούσα εικονογράφηση δεν παρουσιάζεται ξανθιά, ανέμελη και χαρωπή με το κόκκινο φορεματάκι της, όπως στις κλασικές εικονογραφήσεις. Εδώ εμφανίζεται με μαύρα μαλλιά καρέ και, για δεύτερη φορά, μετά την ιστορία του Τριβιζά, να φορά κόκκινο παντελόνι. Στην πρώτη εικόνα παρουσιάζεται ως ένα φοβισμένο και προβληματισμένο κορίτσι, αν κρίνουμε από τη στάση και την θέση της, αφού είναι κρυμμένη πίσω από ένα δέντρο στο δάσος. Ακόμη τα μάτια της είναι μεγάλα και κοιτούν τριγύρω στο δάσος. Τα χείλια της είναι στραβά σαν να σκέφτεται και να προβληματίζεται για κάτι και τα μάγουλά της κατακόκκινα.

Το καλάθι με τα φαγητά δεν το κρατά αλλά βρίσκεται πάνω στο κεφάλι της, επιθυμώντας να δηλώσει το βάρος της αποστολής της, να μεταφέρει το καλάθι στη γιαγιά της.

Αντίθετα, στην δεύτερη εικόνα το κορίτσι εμφανίζεται πια ευτυχισμένο, κουλουριασμένο σε ένα καναπέ μαζί με τη γιαγιά του, να χαμογελά, κοιτώντας με ευγνωμοσύνη και ευχαρίστηση το πορτρέτο του λύκου που είναι κρεμασμένο δίπλα του. Συναισθήματα άκρως αντίθετα από αυτά που πλημμυρίζουν το κορίτσι στο κλασικό παραμύθι κάθε φορά που κοιτάζει τον λύκο. Προφανώς βρίσκεται μέσα στην κοιλιά του λύκου μαζί με την γιαγιά του και αισθάνεται ασφάλεια, όπως δηλώνεται στο κείμενο. Μάλιστα, κορίτσι και γιαγιά στη συγκεκριμένη εικόνα φαίνεται να έχουν ροδαλά μάγουλα δηλώνοντας τα ευχάριστα συναισθήματα ασφάλειας και ζεστασιάς που νιώθουν.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος από την άλλη πλευρά παρουσιάζεται μόνο σε μία εικόνα του παραμυθιού, στο κάδρο που βρίσκεται δίπλα από το κορίτσι και το οποίο όπως προαναφέρθηκε κοιτά με ευχαρίστηση και ευγνωμοσύνη η μικρή Κοκκινোসκουφίτσα. Η θέση στην οποία βρίσκεται αυτό το κάδρο του λύκου, στο σαλόνι της γιαγιάς και της Κοκκινোসκουφίτσας, δηλώνει πως οι δύο γυναίκες βλέπουν τον λύκο ως ευεργέτη τους, γιατί τις προστατεύει και τις κάνει να νιώθουν ασφαλείς. Ακόμη, εδώ ο λύκος εμφανίζεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, ως αριστοκράτης, με μία κόκκινη μπερτα, μαύρο ψηλό καπέλο και περιποιημένο μουστάκι. Είναι χαρούμενος, ευχάριστος και κοιτά το κορίτσι χωρίς κανένα ίχνος πονηριάς και κακίας απέναντί του. Εικόνα εντελώς αντίθετη με την αντίστοιχη του κλασικού παραμυθιού, όπου ο λύκος παρουσιάζεται ως ένα τετράποδο ζώο, όπως είναι, που σπέρνει φόβο και πανικό.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Από τις τρεις εικόνες που συνοδεύουν την ιστορία αυτή μόνο η πρώτη θυμίζει το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσα, αφού ταυτίζεται με την σκηνή όπου το κορίτσι βρίσκεται, με το καλαθάκι του, μέσα στο δάσος.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Στην προτελευταία εικόνα, εμφανίζεται η γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας τυλιγμένη στα λευκά της ρούχα, που δηλώνουν την αθωότητα και την καλοσύνη της, να διαβάζει ένα βιβλίο μαγειρικής. Αυτό το βιβλίο, όπως φαίνεται από τον τίτλο του, ανήκει στον Νικόλαο Τσελεμεντέ, παραθέτοντας με αυτόν τον τρόπο ο εικονογράφος ένα επιπλέον διακειμενικό στοιχείο στο νέο αυτό παραμύθι. Έτσι, βλέπουμε πως στην εικονογράφηση ενσωματώνεται ένα στοιχείο ανεξάρτητο της ιστορίας, το οποίο λειτουργεί διακειμενικά (Τσιλιμένη, 2007).

Ένα ακόμη στοιχείο της εικονογράφησης που λειτουργεί διακειμενικά αφορά την απεικόνιση της Κοκκινোসκουφίτσας με παντελόνι. Στοιχείο που παραπέμπει στο προγενέστερο παραμύθι του Τριβιζά, «Η Κοκκινομπλουτζινίτσα». Αποτελεί το παραμύθι όπου η μικρή κλασική ηρωίδα για πρώτη φορά εμφανίζεται με παντελόνι.

2.1.6.11 Μπουλώτης, Χ. (2007). Οι 12 Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία αυτή παρουσιάζει τις δώδεκα θυγατέρες της Κοκκινোসκουφίτσας του κλασικού παραμυθιού. Αρχικά, αναφέρει πως τα κορίτσια θαυμάζουν την ιστορία της μητέρας τους, που την έχει κάνει διάσημη σε ολόκληρο τον κόσμο, και επιθυμούν να ζήσουν μία παρόμοια περιπέτεια. Όμως, δάσος πλέον δεν υπάρχει, ούτε και λύκοι. Έτσι αποφασίζουν να ζωγραφίσουν ένα δάσος από χαρτί, να αγοράσουν ένα ψεύτικο-κουρδιστό λύκο από έναν μικροπωλητή, να τα στήσουν στην άκρη της πόλης και να

ζήσουν με αυτό τον τρόπο μία παρόμοια περιπέτεια με της μητέρας τους, και έτσι κάνουν. Όταν ο λύκος και το δάσος είναι έτοιμά παίρνουν τα καλαθάκια τους και πηγαίνουν να στήσουν την ιστορία τους έξω από την πόλη, μην υπολογίζοντας στον αληθινό λύκο που κυκλοφορεί εκεί. Κουρδίζουν τον λύκο τους και περιμένουν να τις βρει και να τις φάει. Όμως, τα πράγματα δεν γίνονται όπως τα υπολογίζουν. Μπροστά τους εμφανίζεται ένας αληθινός λύκος, και όχι ο κουρδιστός που περιμένουν. Αυτός, αρχίζει να μιλάει με τα κορίτσια και στη συνέχεια αυτά του παραδίνονται οικειοθελώς. Εκείνος με τη σειρά του τα δένει με ένα σχοινί και αρχίζει να τα τραβά για να τα πάει στη φωλιά του. Τότε, τα κορίτσια, καθώς τα τραβά ο πραγματικός λύκος, βλέπουν τον κουρδιστό λύκο ανάμεσα στα δέντρα του δάσους και καταλαβαίνουν το λάθος που έχουν κάνει. Εκείνη τη στιγμή, τον φωνάζουν να τις βοηθήσει και αυτός τρέχει όσο πιο γρήγορα μπορεί. Μόλις φτάνει στον αληθινό λύκο, του ζητά να ελευθερώσει τα κορίτσια. Εκείνος δεν δέχεται να τα αφήσει και έτσι αποφασίζουν να παραβγούν σε ένα αγώνα γνώσεων, που συντονίζει η σοφή κουκουβάγια του δάσους. Η κουκουβάγια τους κάνει τέσσερις ερωτήσεις, με την προϋπόθεση πως για κάθε σωστή απάντηση του κουρδιστού λύκου, ο πραγματικός λύκος να ελευθερώνει τρία κορίτσια. Τότε, ο διαγωνισμός αρχίζει και κλείνει με νικητή τον κουρδιστό λύκο και όλα τα κορίτσια ελεύθερα. Τέλος, το παραμύθι κλείνει με την παρουσίαση της μετέπειτα πορείας όλων των ηρώων, ακόμη και της μαμάς Κοκκινোসκουφίτσας.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Η ιστορία του Χρήστου Μπουλώτη, «Οι 12 Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος», αποτελεί τη συνέχεια του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας. Ένα κείμενο που σκοπό έχει να παρουσιάσει τα γεγονότα που συνέβησαν όταν η μικρή πρωταγωνίστρια του παραμυθιού των Grimm ενηλικιώθηκε. Πιο συγκεκριμένα,

προβάλλει την ιστορία των δώδεκα θυγατέρων της Κοκκινোসκουφίτσας, οι οποίες επιθυμούν να ζήσουν μία παρόμοια περιπέτεια με εκείνη της διάσημης μητέρας τους.

Το δευτερογενές αυτό κείμενο εμπεριέχει παραθέματα, που είναι το απλούστερο είδος διακειμενικότητας που μπορούν να αναγνωρίσουν τα παιδιά- αναγνώστες. Λαμβάνει ως δεδομένη τη εξοικείωση των αναγνωστών με το προκείμενο, θεωρώντας πως τους είναι ήδη γνωστό, και προχωρά στην παράθεσή του (Wilkie- Stibbs, 2009). Έτσι, παρουσιάζει μία εντελώς διαφορετική ιστορία, που τα μόνα στοιχεία που τη συνδέουν με το κλασικό παραμύθι είναι οι παραπομπές και η αναφορές που κάνει σε αυτό και στους κεντρικούς του ήρωες. Έτσι, από τη μία πλευρά έχουμε το πρωτότυπο κείμενο που θεωρείται γνωστό, και από την άλλη πλευρά έχουμε το δευτερογενές κείμενο που μας παρουσιάζει την καινούρια, δική του ιστορία (Νάτσης, 2000). Ο συγγραφέας σε αυτή τη δευτερογενή ιστορία επιχειρεί το σπάσιμο των παραδοσιακών μοτίβων και την επαναδιοργάνωσή τους (Οικονομίδου, 2000). Πετυχαίνοντας ως αποτέλεσμα, σε αυτή την επανεγγραφή, να μην εμφανίζονται τα κλασικά μοτίβα, όπως οι μητρικές συμβουλές και η παρακοή του κοριτσιού, επιτρέποντας στους αναγνώστες να γνωρίσουν τα πρόσωπα και τα γεγονότα από μία άλλη σκοπιά (Παπαρούση, 2013).

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του συγκεκριμένου παραμυθιού, *«Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος»*, αποτελεί ένα μυστήριο για τον πιθανό αναγνώστη. Από την μία πλευρά, αναφέρει τους δύο κεντρικούς ήρωες του κλασικού παραμυθιού, την Κοκκινোসκουφίτσα και τον λύκο, όμως, από την άλλη φαίνεται να τους συνοδεύουν κάποιοι χαρακτηρισμοί που δεν συνάδουν με αυτούς του κλασικού παραμυθιού. Οι Κοκκινোসκουφίτσες είναι πλέον δώδεκα, και όχι μία όπως στο κλασικό, και ο λύκος είναι κουρδιστός, και όχι αληθινός. Χαρακτηρισμοί των κεντρικών ηρώων που προκαλούν την περιέργεια του αναγνώστη και τον διαβεβαιώνουν πως πρόκειται για

μία καινούρια- διαφορετική ιστορία που δεν σχετίζεται με τη γνωστή ιστορία του κλασικού παραμυθιού.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Ενώ γίνεται αναφορά των κεντρικών ηρώων, της Κοκκινোসκουφίτσας, του λύκου και του κυνηγού, και στα δύο παραμύθια, μόνο η μαμά Κοκκινোসκουφίτσα, είναι αυτή που παραμένει η ίδια με εκείνη του πρωταρχικού κειμένου. Οι άλλοι δύο, ο λύκος και ο κυνηγός του κλασικού παραμυθιού, απλά αναφέρονται. Μιας και ο αληθινός λύκος που εμφανίζεται σε αυτό το κείμενο, είναι ο ανιψιός του λύκου του κλασικού παραμυθιού, και ο άντρας της Κοκκινোসκουφίτσας είναι ο γιός του κυνηγού που την είχε σώσει στο πρωταρχικό κείμενο.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Σε αυτή την ιστορία οι Κοκκινোসκουφίτσες δεν έχουν καμία σχέση με τη μητέρα τους, όταν εκείνη ήταν παιδί. Είναι ζιζάνια και κάνουν συνέχεια σκανταλιές σε αντίθεση με την κλασική Κοκκινোসκουφίτσα που ήταν ένα γλυκό και υπάκουο παιδί. Επιπλέον, οι Κοκκινোসκουφίτσες δεν είναι αθώες και άπειρες, όπως το μικρό κορίτσι του κλασικού. Αντίθετα, γνωρίζουν καλά την περιπέτεια της μητέρας τους (Παπαρούση, 2013), καθώς την έχουν ακούσει άπειρες φορές από την ίδια.

- **Ο λύκος**

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση των λύκων, αυτοί έχουν διαφορετικούς χαρακτήρες. Ο πραγματικός λύκος, από την μία πλευρά, παρουσιάζεται όπως ακριβώς και ο λύκος του κλασικού παραμυθιού, πεινασμένος, κακός, εκδικητικός και πονηρός, ενώ ο ψεύτικος- κουρδιστός λύκος, εμφανίζεται καλόκαρδος, προστατευτικός και πανέξυπνος.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος/σκηνικό όπου διαδραματίζεται η ιστορία είναι για άλλη μία φορά το δάσος, όπως στο κλασικό παραμύθι. Μόνο που αυτή τη φορά δεν είναι ένα φυσικό δάσος αλλά ένα ψεύτικο, που ζωγραφίζουν και στήνουν οι ίδιες οι ηρωίδες. Όσο για το χρόνο, όπως αναφέρεται στο κείμενο, η ιστορία συμβαίνει όταν οι κόρες της κλασικής ηρωίδας έχουν μεγαλώσει αρκετά ώστε να στήσουν μόνες τους μία ιστορία παρόμοια με εκείνη της μητέρας τους.

- **Η πλοκή**

Η πλοκή οικοδομείται από στοιχεία παρόμοια με αυτά του πρωτογενούς κειμένου, όπως η απομάκρυνση των κοριτσιών από το σπίτι, ο κίνδυνος με τον οποίο έρχονται αντιμέτωπες και η τελική σωτηρία τους (Παπαρούση, 2013). Στοιχεία που αποσκοπούν να καταστήσουν την ανατροπή του πρωτογενούς κειμένου ξεχωριστή (Παπαρούση, 2013).

Η ιστορία αυτή ξεκινά με την παρουσίαση των γεγονότων που έλαβαν μέρος όταν η γνωστή Κοκκινοσκουφίτσα, του κλασικού παραμυθιού, μεγάλωσε. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη αυτή σελίδα του διακειμένου αποσκοπεί να κατατοπίσει τον αναγνώστη αναφορικά με την τωρινή κατάσταση που επικρατεί και να δικαιολογήσει την ύπαρξη των δώδεκα κοριτσιών για τα οποία κάνει λόγο ο τίτλος. Μάλιστα από την πρώτη κιόλας πρόταση, το κείμενο παρουσιάζεται να παραπέμπει απευθείας στην ιστορία του κλασικού παραμυθιού αναφέροντας:

«Όταν η Κοκκινοσκουφίτσα του γνωστού παραμυθιού μεγάλωσε, παντρεύτηκε το γιό του κυνηγού που την είχε σώσει απ' τον κακό λύκο. Και γέννησε δώδεκα κόρες- κάθε φορά από δύο, δίδυμες. Και τις ονόμασε και τις δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες, σε ανάμνηση της δικής της περιπέτειας που την έκανε ξακουστή στα πέρατα της γης. Συχνά η μαμά Κοκκινοσκουφίτσα νοσταλγούσε τα παιδικά της χρόνια, τότε που πήγαινε φαγητό

στην άρρωστη γιαγιά της, στην άκρη του δάσους, και μάζευε αγριολούλουδα, βατόμουρα και μανιτάρια... Τις Κυριακές και τις γιορτές φορούσε το κόκκινο σκουφί της και θυμόταν, και καμάρωνε. Καμάρωνε πολύ. »

Η μητέρα Κοκκινοσκουφίτσα παρουσιάζεται διάσημη. Μία γυναίκα, πια, που απολαμβάνει τη διασημότητά της και καμαρώνει για όσα πέρασε και την κατέστησαν πολυσυζητημένη και γνωστή σε όλους. Μάλιστα, εμφανίζεται και λίγο εγωίστρια, ή καλύτερα προσκολλημένη στο παραμύθι που έζησε (Παπαρούση, 2013), όταν χαρίζει το όνομά της σε όλες της κόρες της και τις ντύνει με τον ίδιο τρόπο, στα κόκκινα, όπως ντύνεται και η ίδια. Τέλος, παρουσιάζεται ως μία καθημερινή γυναίκα της σημερινής εποχής, που επιθυμεί να κάνει ένα γιό και προσπαθεί μέχρι να το πετύχει. Ακόμη το κείμενο μας ενημερώνει και για την τωρινή της οικογενειακή κατάσταση, αναφέροντας πως: *«ο άντρας της μαμάς Κοκκινοσκουφίτσας έφυγε λίγους μήνες αργότερα μετανάστης σε μια χώρα μακρινή και ρίζωσε εκεί στα ξένα».*

Όσον αφορά τις θυγατέρες της Κοκκινοσκουφίτσας βλέπουμε πως η περιγραφή τους διαφέρει ολοκληρωτικά από την αντίστοιχη περιγραφή της μητέρας τους. Δεν παρουσιάζονται σύμφωνα με την εξωτερική τους εμφάνιση, όπως η κεντρική ηρωίδα του προκειμένου, αλλά σύμφωνα με το μορφωτικό τους επίπεδο και τα ταλέντα του. Σε αντίθεση με την κλασική εικόνα της ηρωίδας, οι μικρές Κοκκινοσκουφίτσες παρουσιάζονται άτακτες, ανυπάκουες, πεισματάρες, επινοητικές και «ζιζάνια» (Παπαρούση, 2013). Επιπλέον, ο συγγραφέας αναφέρει πως δεν τους αρέσουν καθόλου τα γράμματα παρά μόνο το παιχνίδι και οι σκανταλιές. Παρόλα αυτά όμως είναι καλές στη ζωγραφική και θαυμάζουν τη μητέρα τους, αφού επιθυμούν και αυτές να ζήσουν μία περιπέτεια σαν τη δική της, στο δάσος.

Όμως, δάσος δεν υπάρχει πια, όπου θα μπορούσε να διαδραματιστεί μία παρόμοια ιστορία με εκείνη της μητέρας τους, όπως παρουσιάζει το δευτερογενές αυτό κείμενο:

«... γιατί η μικρή τους πόλη είχε απλωθεί στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Κι ο λόγος ήταν πως ο τόπος τους, καθώς είχε γίνει τόσο ξακουστός με την παραμυθένια ιστορία της μαμάς Κοκκινোসκουφίτσας, τραβούσε σαν μαγνήτης ουρές τους ανθρώπους που έρχονταν από Ανατολή και Δύση να στήσουν εκεί τη ζωή τους. Τα σπίτια, τσουπ, τσουπ, φύτεωναν το ένα μετά το άλλο, λες κι ήταν μανιτάρια.

Γρήγορα, χωρίς καθόλου σκέψη και περίσκεψη, κόπηκαν όλα τα δέντρα. Κι αφού εξαφανίστηκε το δάσος, εξαφανίστηκαν μεμιάς κι οι λύκοι, που αποτραβήχθηκαν να ζήσουν στα πέρα βουνά. Λύκοι στα μέρη τους ούτε για δείγμα πια.»

Οι Κοκκινোসκουφίτσες επιθυμώντας πολύ να αναπαραστήσουν και να ζήσουν την ιστορία της μαμάς τους αποφασίζουν, εκ του ασφαλούς, να φτιάξουν ένα χάρτινο δάσος, ζωγραφίζοντάς το, και να τοποθετήσουν μέσα ένα κουρδιστό λύκο, τον οποίο παραγγέλνουν σε ένα κινέζο μικροπωλητή. Αυτός ο λύκος μπορεί να είναι τρομερός και φοβερός, όπως τον περιγράφουν και τον ζητούν από τον μικροπωλητή όμως δεν παύει να είναι ψεύτικος. Ένα δημιούργημα της τεχνολογίας που δεν τους προκαλεί καθόλου φόβο (Παπαρούση, 2013). Παρατηρούμε, λοιπόν, πως η παθητική ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού, μετατρέπεται πλέον σε ένα ενεργό υποκείμενο, ή καλύτερα σε δώδεκα αποφασιστικά κορίτσια, που διψούν για καινούριες εμπειρίες (Παπαρούση, 2013).

«Τον θέλουμε μεγάλο το λύκο! Μεγάλο και άγριο σαν τους πραγματικούς. Να περπατάει να τρέχει να ουρλιάζει. »

“Να έχει τεράστιο στόμα για να μπορεί να μας φάει.”

“Και δόντια κοφτερά, για να πονέσουμε”»

Σε αυτό το σημείο, για άλλη μία φορά, η μαμά Κοκκινোসκουφίτσα παρουσιάζεται προσκολλημένη στο παραμύθι που έζησε εκείνη και μάλιστα δείχνει να χαίρεται όταν

ακούει πως τα κορίτσια της την θαυμάζουν και επιθυμούν να ζήσουν μία περιπέτεια σαν τη δική της (Παπαρούση, 2013).

«Όσα συνέβησαν εκείνο το ανοιζιάτικο απόγευμα τα είδε και τα άκουσε από μια γωνιά η μαμά Κοκκινোসκουφίτσα. Μα, αντί να ανησυχήσει ή να θυμώσει, ένιωσε μεγάλη ικανοποίηση που οι κόρες της θαύμαζαν τόσο πολύ παραμυθένιο κομμάτι της ζωής της.»

Μετά από ένα μήνα, φτάνει επιτέλους στο σπίτι ο κουρδιστός λύκος των κοριτσιών. Τον παίρνουν, μαζί με το ζωγραφιστό δάσος, που έχουν φτιάξει, και τα καλαθάκια με τα καλούδια, δέχον για την άρρωστη γιαγιά τους, και πάνε να στήσουν και να ζήσουν την περιπέτειά τους στην άκρη της πόλης. Εκεί, στήνουν το ζωγραφιστό δάσος τους, το οποίο τελικά μεταμορφώνεται σε πραγματικό, και χάνονται μέσα του.

Ωστόσο, κάνουν ένα μεγάλο λάθος. Δεν λαμβάνουν υπόψη τους την ύπαρξη ενός πραγματικού λύκου στην περιοχή, ο οποίος είναι ανιψιός του λύκου του κλασικού παραμυθιού και επιθυμεί να εκδικηθεί για το θάνατο του θείου του (Παπαρούση, 2013), τρώγοντας τουλάχιστον μία Κοκκινোসκουφίτσα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, όταν παρουσιάζεται μπροστά στα κορίτσια, αυτά να μην τον καταλάβουν, να του παραδοθούν οικειοθελώς, να παγιδευτούν και έτσι να αποδειχθούν μη ικανά άτομα, αμαυρώνοντας την ένδοξη εικόνα της μητέρας τους.

«Γιατί καθώς χανόταν μες το πυκνό δάσος ο καλόκαρδος κουρδιστός λύκος, να σου κι εμφανίστηκε ένας άλλος λύκος. Άγριος. Αληθινός αυτός. Φοβερός και τρομερός. Ένας λύκος από τα πέρα βουνά...

Το είχε από μικρός καημό να φάει μια Κοκκινোসκουφίτσα. Να πάρει εκδίκηση για τον αδικοχαμένο θείο του, το λύκο του παραμυθιού, που δεν τα είχε καταφέρει....

“Και γιατί, βρε κοριτσάκια μου, χαζεύετε στο δάσος; Είναι πολύ επικίνδυνο να τριγυρνάει κανείς στις ερημιές”, τις συμβούλεψε εκείνος βάζοντας τα δυνατά του να κάνει τη φωνή του βελουδένια.

“Περιμένουμε πως και πώς να μας φάει ο κακός λύκος”.

Παραξενεύτηκε ο άγριος λύκος με τούτη την απρόσμενη απάντηση, μια και δεν ήξερε ακόμη τίποτα για τον άλλο λύκο, τον κουρδιστό.

“Μπα, σε καλό σας, Κοκκινοσκουφίτσες μου. Αν είναι έτσι, ελάτε να σας δέσω στο σχοινί μου”.

Πρόθυμες εκείνες πέρασαν τα κεφάλια τους στις έξι θηλιές που ετοίμασε στα γρήγορα ο κακός λύκος...

(Επειτα) Στα γρήγορα του έκοψαν κεράσια. Και πέρασαν πρόθυμες κι αυτές τα κεφάλια τους στις έξι θηλιές...

Μέχρι εκείνη τη στιγμή οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες δεν είχαν υποψιαστεί πως όσα ζούσαν μες στο δάσος δεν ήταν ένα απλό παιχνίδι...

Κατάλαβαν πέρα ως πέρα το πάθημά τους όταν, μόλις αντίκρισαν ανάμεσα στους κορμούς των δέντρων τον άλλο λύκο, το δικό τους, τον κουρδιστό...

“Ντροπή να μας φάει και τις δώδεκα», συμπλήρωσαν η τέταρτη κι η έκτη. “Πάει, χαλάσαμε οι άμυναles τη φήμη της διάσημης μαμάς μας.”

Έτσι, βλέπουμε πως η ακίνδυνη περιπέτεια που είχαν οργανώσει τα δώδεκα κορίτσια μετατρέπεται σιγά σιγά σε παγίδα, στην οποία μόνες του και παραπλανημένες από την δική τους λανθασμένη αντίληψη, πείθονται και μπλέκονται εκούσια (Παπαρούση, 2013). Την επικινδυνότητα της κατάστασης στην οποία έχουν μπλέξει τα κορίτσια έρχεται να επιβεβαιώσει κάποια στιγμή η εμφάνιση του κουρδιστού λύκου ανάμεσα στα δέντρα του δάσους. Ο οποίος φαίνεται να προσπαθεί στη συνέχεια να παρέμβει για να τις σώσει (Παπαρούση, 2013), πράγμα που τελικά καταφέρνει. Παρεμβαίνει, και έξυπνος καθώς είναι, προκαλεί τον αληθινό λύκο σε διαγωνισμό γνώσεων. Ο αγώνας αυτός συμπεριλαμβάνει τέσσερις ερωτήσεις τις οποίες απευθύνει η σοφή κουκουβάγια του δάσους, ως κριτής, στους δύο λύκους. Ο αγώνας ξεκινά και

νικητής αναδεικνύεται ο κουρδιστός λύκος, πετυχαίνοντας να ελευθερώσει τις δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες. Έτσι, λοιπόν, βλέπουμε πως και σε αυτό το παραμύθι δεν λείπει η ανδρική φιγούρα, η οποία στο τέλος σώζει την κατάσταση και αποκαταστεί την ισορροπία (Παπαρούση, 2013), όπως ο κυνηγός στο κλασικό παραμύθι των Grimm.

Τέλος, το κείμενο κλείνει με την παρουσίαση του τι απέγιναν οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες όταν ενηλικιώθηκαν καθώς επίσης και την τύχη του κουρδιστού λύκου, αλλά και της μαμάς Κοκκινοσκουφίτσας. Αναφορικά με τα κορίτσια, από το κείμενο που παρατίθεται στη συνέχεια παρατηρείται πως, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Παπαρούση (2013), «τα όρια της ζωής των κοριτσιών της Κοκκινοσκουφίτσας φαίνεται πως τίθενται από τις ίδιες».

«Οι έξι έμειναν ανύπαντρες και αφοσιώθηκαν με πάθος στη ζωγραφική, δηλαδή ζωγράφιζαν σ' όλη τους τη ζωή την περιπέτειά τους με τον κακό λύκο και τον κουρδιστό, αφού δεν περίμεναν πια να τους συμβεί τίποτα πιο συναρπαστικό... Οι άλλες τέσσερις Κοκκινοσκουφίτσες έφυγαν σε χώρα μακρινή για να συναντήσουν τον ξενιτεμένο τους μπαμπά, που πολύ τον είχαν πεθυμήσει. Οι δυο απ' αυτές σπούδασαν μαγειρική. Οι άλλες δύο πιάνο. Παντρεύτηκαν κι έκαναν από δυο αγόρια που τα ονόμασαν Κοκκινοσκουφούληδες. Οι δύο μικρότερες πήγαν στην Κίνα κι έμαθαν την τέχνη των κουρδιστών παιχνιδιών κοντά στον φημισμένο μάστορα της Σαγκάης. Κατασκεύαζαν όμως αποκλειστικά κουρδιστές Κοκκινοσκουφίτσες που έμοιαζαν αληθινές. Κι έγιναν ξακουστές κι αυτές. Άγνωστο αν παντρεύτηκαν κι αν έκαναν παιδιά.»

Ο κουρδιστός λύκος, από την άλλη πλευρά, πανέξυπνος καθώς ήταν, αρνήθηκε να μπει τελικά στο μουσείο και προτίμησε να μείνει ελεύθερος, στο δάσος, «για να φυλάει τα άμυαλα κοριτσάκια απ' τις κακοτοπιές» (Παπαρούση, 2013). Όσο για τη μαμά Κοκκινοσκουφίτσα, παρουσιάζεται για άλλη μία φορά προσκολλημένη στο παραμύθι που έζησε στα παιδικά της χρόνια. Γερνά ολομόναχη, στην πόλη όπου μεγάλωσε, με

μόνη τη επιθυμία να βγαίνει κατά καιρούς στο δάσος για να συναντά τον κουρδιστό λύκο και να ξαναζήσει κάποιες από τις στιγμές του κλασικού παραμυθιού.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Στο εσωτερικό της ιστορίας, όταν οι ηρωίδες στήνουν το ζωγραφιστό δάσος τους και αυτό τελικά μεταμορφώνεται σε πραγματικό, ο συγγραφέας δημιουργεί μία διακειμενική σύνδεση με ένα ιρλανδικό παραμύθι, του οποίου τον τίτλο δεν διευκρινίζει, ωστόσο, όμως αναφέρει: *«Κάτι τέτοιο, βέβαια, δεν είχε ξαναγίνει, παρά μια ακόμη φορά, σ' ένα παλιό ιρλανδέζικο παραμύθι»*.

- **Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης**

Το βιβλίο αυτό, αξίζει να αναφερθεί πως, έχει βραβευτεί το 2007 από του Κύκλο του Ελληνικού παιδικού βιβλίου με το Βραβείο Εικονογράφησης, λόγω των ιδιαίτερων εικόνων που του χάρισε ο εικονογράφος, Βασίλης Παπατσαρούχας.

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο του βιβλίου διαπιστώνεται πως είναι χωρισμένο στη μέση. Το πάνω μισό είναι κόκκινο και στο κέντρο παρουσιάζει τον τίτλο, *«Οι 12 Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος»*, πάνω στο λευκό φόντο που δημιουργούν πολλά μικρά ενωμένα χαρτάκια. Σε αυτό το μισό προβάλλεται και το όνομα του συγγραφέα και του εικονογράφου. Στο δεύτερο μισό του εξωφύλλου, το κάτω μισό, εκτίθεται η εικόνα που συνοδεύει το εξώφυλλο. Σε αυτή παρουσιάζονται οι εννιά από τις δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες, για τις οποίες κάνει λόγω ο τίτλος, να κοιτούν και να δείχνουν τον λύκο. Από τον λύκο, προβάλλεται μόνο το κεφάλι, με η μουσούδα, το καπέλο, τα γυαλιά και τα συνοφρυωμένα φρύδια του, να είναι γυρισμένος και να κοιτά τις Κοκκινοσκουφίτσες. Το εξώφυλλο λοιπόν, βλέπουμε πως χαρακτηρίζεται από το κόκκινο, το χρώμα κατατεθέν της κλασικής ηρωίδας, και παρουσιάζει του κεντρικούς ήρωες του διακειμένου. Ακόμη και οι ταπετσαρίες του διακειμένου, είναι μονόχρωμες και κόκκινες. Οι οποίες λειτουργούν ως θεματολογικός υπαινιγμός για την ιστορία που

πρόκειται να ξεκινήσει και ταυτόχρονα, για άλλη μία φορά αναπαράγουν τον βασικό χρωματισμό τόσο της εικονογράφησης του παρόντος βιβλίου (Γιαννικοπούλου, 2008) όσο και του βασικού χρώματος του κλασικού παραμυθιού.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Οι Κοκκινοσκουφίτσες, για τις οποίες κάνει λόγο το συγκεκριμένο κείμενο, διαφέρουν από το κορίτσι του κλασικού παραμυθιού. Είναι όλες ίδιες μεταξύ τους και φορούν ένα λευκό μπλουζάκι με ένα κόκκινο και ένα λευκό γιακά και μανίκι, ένα κόκκινο και ένα λευκό παπούτσι, μία κόκκινη μακριά φούστα και κόκκινα ψηλά και μυτερά σκουφιά. Το μόνο στοιχείο που τις κάνει να ξεχωρίζουν μεταξύ τους είναι οι διαφορετικοί αριθμοί που κοσμούν τα σκουφιά τους και προδίδουν τη σειρά με την οποία έχουν γεννηθεί.

- **Η εικόνα του λύκου**

Και οι δύο λύκοι, αληθινός και κουρδιστός απεικονίζονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Εμφανίζονται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, ως αριστοκράτες, να φορούν κάτι σαν γιλέκο- φράκο και ένα ψηλό καπέλο ριγέ, κόκκινο με λευκό, όπως ακριβώς και το γιλέκο- φράκο τους. Τα μόνα στοιχεία που τους καθιστούν διαφορετικούς είναι το ύψος που φορά ο καθένας τα γυαλιά του, το κουρδιστήρι που προσθέτει κάθε φορά ο εικονογράφος δίπλα από τον κουρδιστό λύκο, όταν τον απεικονίζει, ώστε να τον αναγνωρίζει ο αναγνώστης ευκολότερα, και τέλος τα μάτια του καθενός. Ο εικονογράφος απεικονίζει με μεγάλα λευκά και καθαρά μάτια τον καλό κουρδιστό λύκο και με μικρά μάτια, με μαύρες κουκίδες τον κακό, αληθινό λύκο, του παραμυθιού.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Τα δύο παραμύθια παρουσιάζουν μόνο μία κοινή εικόνα. Την τελευταία όπου απεικονίζει η, μαμά πλέον, Κοκκινোসκουφίτσα μόνη, με το καλάθάκι της, στο δάσος, σε μία προσπάθεια να ξαναθυμηθεί την ιστορία της.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Η μητέρα των κοριτσιών, η πραγματική Κοκκινোসκουφίτσα, οφείλουμε να αναφέρουμε πως ταυτίζεται με την Κοκκινোসκουφίτσα που είχε παρουσιάσει ο ίδιος εικονογράφος στο προηγούμενο δευτερογενές κείμενο που αναλύθηκε και έχει τον τίτλο, «*Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*». Τα δύο βιβλία κυκλοφόρησαν την ίδια περίοδο, από διαφορετικούς εκδοτικούς οίκους, με το ένα να διηγείται την κλασική ιστορία του κοριτσιού με ένα διαφορετικό τρόπο και το άλλο να παρουσιάζει τα γεγονότα που συνέβησαν στις κόρες αυτού του κοριτσιού, τις δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες.

Πιο συγκεκριμένα, η αληθινή Κοκκινোসκουφίτσα, η μητέρα των κοριτσιών και σε αυτό το παραμύθι εμφανίζεται με την ίδια ακριβώς μπέρτα, με τα περίεργα σχέδια, και το λευκό μπλουζάκι της όπως και στο άλλο δευτερογενές κείμενο. Μόνο που αυτή τη φορά δεν φορά παντελόνι, όπως όταν ήταν μικρή, αλλά μακριά φούστα, όπως και τα παιδιά της. Επιπλέον, έχει τα ίδια σχεδόν μαλλιά με τότε και φαίνεται, τώρα που μεγάλωσε, να μοιάζει πολύ με τη γιαγιά της. Έχουν τα ίδια μάτια, τα ίδια χείλη, την ίδια στάση του σώματός και τα ίδια παπούτσια. Το ένα κόκκινο και το άλλο λευκό όπως ακριβώς και της γιαγιάς της στο προηγούμενο δευτερογενές κείμενο. Ωστόσο, οφείλουμε να τονίσουμε πως το συγκριμένο παραμύθι παραπέμπει μόνο εικονογραφικά στο εικονογραφημένο βιβλίο «*Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*», και όχι κειμενικά.

Όσον αφορά τον λύκο, παρουσιάζεται και αυτός με τον ίδιο περίπου τρόπο, όπως και στο άλλο δευτερογενές κείμενο. Με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, ως

αριστοκράτης, όμως χωρίς μπέρτα αυτή τη φορά, αλλά κάτι σαν γιλέκο- φράκο. Και πάλι φορά ψηλό καπέλο ριγέ, κόκκινο με λευκό, όπως και το γιλέκο- φράκο του. Είναι και αυτός ψηλόλιγνος όπως και ο θείος του, που απεικονίζεται στο κάδρο του προηγούμενου δευτερογενούς κειμένου, όμως δεν έχει το ίδιο καθαρό βλέμμα με εκείνον. Παρατηρούμε λοιπόν πως ο εικονογράφος και στα δύο παραμύθια του, τους καλούς, όπως τις δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες, τον κουρδιστό λύκο, όπως επίσης και την Κοκκινোসκουφίτσα και τον λύκο του προηγούμενου δευτερογενούς κειμένου, τους απεικονίζει με μεγάλα λευκά και καθαρά μάτια και τους κακούς, όπως τον αληθινό λύκο αυτού του παραμυθιού, με μικρά μάτια, με μαύρες κουκίδες.

Τέλος, ένα ακόμη στοιχείο που επαναλαμβάνεται συνεχώς σε αυτό το κείμενο, και παραπέμπει ξεκάθαρα στο προηγούμενο δευτερογενές κείμενο που έχει εικονογραφήσει ο συγκεκριμένος εικονογράφος, είναι η πελώρια βελόνα, που φαίνεται να καρφώνεται σε ένα μικροσκοπικό κρεβάτι με κόκκινο στρώμα. Τέτοιες βελόνες παρουσιάζεται και εδώ σε διάφορες εικόνες. Δύο εμφανίζονται στην πρώτη εικόνα και είναι καρφωμένες στο κάλυμμα του καροτσιού όπου κοιμούνται οι δύο κόρες της Κοκκινোসκουφίτσας. Άλλες δύο παρουσιάζονται καρφωμένες στο χώμα, όταν τα κορίτσια στήνουν το δάσος που ζωγράφησαν μόνες τους και η τελευταία είναι καρφωμένη σε ένα πράσινο φόντο, έχει περασμένη από μέσα μία κόκκινη μικρή κλωστή, και εμφανίζεται στην εικόνα όπου οι δύο λύκοι αποφασίζουν να παλέψουν.

Ακόμη, αξίζει να σημειώσουμε πως, η εικόνα με την οποία κλείνει το συγκεκριμένο παραμύθι είναι σχεδόν ίδια με την εικόνα με την οποία ξεκινάει το προηγούμενο δευτερογενές κείμενο που εικονογράφησε ο Βασίλης Παπατσαρούχας. Και οι δύο εικόνες παρουσιάζουν την Κοκκινোসκουφίτσα με το καλαθάκι της μέσα στο δάσος. Το δάσος απεικονίζεται με τον ίδιο τρόπο, μόνο που πλέον είναι νύχτα, όπως φαίνεται από το φεγγάρι, ο αληθινός κακός λύκος караδοкеί, όπως υποδηλώνει η

μουσούδα του που ξεπροβάλλει στα αριστερά της εικόνας, και η Κοκκινοσκουφίτσα έχει δώδεκα κόρες, όπως δηλώνουν οι δώδεκα αριθμοί που παρουσιάζονται στο χρώμα.

Βλέπουμε, λοιπόν, πως το συγκεκριμένο βιβλίο εικονογραφικά, παραπέμπει στο προηγούμενο δευτερογενές του κλασικού παραμυθιού αλλά κειμενικά παραπέμπει μόνο στο πρωταρχικό κλασικό παραμύθι. Σε όλο το εικονογραφικό πλαίσιο του βιβλίου παρατηρείται να ενσωματώνονται στοιχεία, συγκεκριμένα αλλά και ανεξάρτητα, τα οποία ενισχύουν τη διακειμενικότητα της εικόνας (Τσιλιμένη, 2007).

Τέλος, άσχετα γράμμα και σύμβολα παρατηρείται να έχει προσθέσει ο εικονογράφος και σε άλλα σημεία της εικονογράφησης. Μάλιστα σε μία σελίδα, η οποία απεικονίζει την κουκουβάγια, τον κριτή του αγώνα των λύκων, εκτός από τα διάσπαρτα γράμματα που έχει τοποθετήσει ο εικονογράφος, έχει προσθέσει και μία ζυγαριά, το σύμβολο της δικαιοσύνης, όπως και ένα παιχνίδι που αρέσει στα παιδιά. Έχει σχεδιάζει ένα πουλί με τελίτσες και δίπλα στις τελίτσες έχει προσθέσει αριθμούς, ώστε να τις ενώσουν τα παιδιά και να συμπληρώσουν με τον δικό τους τρόπο την εικονογράφηση.

2.1.6.12 Μιχίδη, Α. (2010). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Εν συντομία η ιστορία

Στο εσωτερικό της ιστορίας, παρουσιάζεται ένα κορίτσι, η Πρασινοφυλλίτσα, που αγαπά τη φύση και το δάσος, να αναλαμβάνει μία αποστολή, να μεταφέρει ένα καλάθι με φάρμακα και σούπα την άρρωστη γιαγιά της. Στο δάσος, καθώς πηγαίνει στη γιαγιά, το μικρό κορίτσι σκοντάφτει σε ένα κλαδί, πέφτει, χτυπά και αρχίζει να φωνάζει για βοήθεια. Τότε εμφανίζεται ο λύκος, ο οποίος προσφέρεται να την βοηθήσει και την συνοδεύει ως το σπίτι της γιαγιάς. Εκεί το κορίτσι διηγείται στη γιαγιά της όλα όσα της είχαν συμβεί και ο λύκος γίνεται αμέσως αποδεκτός από εκείνη. Στη συνέχεια ο λύκος

προσφέρει τη βοήθειά του στην άρρωστη γιαγιά, δίνοντάς της την σούπα που είχε μέσα το καλαθάκι. Τότε εμφανίζεται ο κυνηγός και νομίζοντας πως οι δύο γυναίκες κινδυνεύουν σημαδεύει από το παράθυρο τον λύκο να τον σκοτώσει. Εκείνη τη στιγμή παρεμβαίνει η γιαγιά, του εξηγεί όσα είχαν συμβεί, του λέει πως ο λύκος είναι καλός και τον προσκαλεί να περάσει στο σπίτι. Αμέσως μετά, έξω από το σπίτι περνούν τα τρία γουρουνάκια, τα οποία ψάχνουν ένα ήσυχο μέρος να χτίσουν τα σπίτια τους, μακριά από το λύκο. Ακόμη, περνάει και η κυρία κατσίκια με τα επτά της κατσικάκια συμβουλευόντάς τα, καθώς πηγαίνουν στην αγορά, να μην απομακρύνονται από κοντά της γιατί παραμονεύει ο λύκος. Η Πρασινοφυλλίτσα ακούγοντας τις ανησυχίες που είχαν τα τρία γουρουνάκια αλλά και η κυρία κατσίκια μεσολαβεί και τους προσκαλεί να περάσουν μέσα στο σπίτι, όπου είναι ο λύκος μαζί με τον κυνηγό και την γιαγιά και μιλούν. Εκείνοι δέχονται με χαρά αλλά και επιφυλακτικότητα την πρότασή του κοριτσιού και μπαίνουν στο σπίτι. Τότε ακολουθεί μία κουβέντα. Ο λύκος αναφέρεται στις φήμες που τον θέλουν κακό, προσπαθεί να αποκαταστήσει το όνομά του και όλοι τον αποδέχονται. Γίνεται φίλος με την Πρασινοφυλλίτσα και το παραμύθι κλείνει με το κορίτσι να παίζει στο δάσος, μαζί με τους φίλους του το γνωστό παιχνίδι «Περπατώ, περπατώ στο δάσος», παραλλαγμένο.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το παραμύθι της Άννας Μιχίδη αποτελεί ένα διακείμενο της Κοκκινοσκουφίτσας με οικολογικά στοιχεία και σκοπό να ανατρέψει την μέχρι τώρα εικόνα των αναγνωστών για τον λύκο. Πρόκειται για μία μεταγραφή της Κοκκινοσκουφίτσας με επιπλέον στοιχεία και κλασικά παραμύθια να παρατίθενται σε αυτό. Στον παρόν κείμενο, η συγγραφέας λαμβάνοντας ως δεδομένη τη γνώση και άλλων δύο πρωτογενών παραμυθιών («Τα τρία γουρουνάκια» και «Ο λύκος και τα επτά

κατσικάκια») από μέρους των αναγνωστών, δημιουργεί ένα δευτερογενές κείμενο, που να εμπεριέχει τους ήρωες και από αυτά τα παραμύθια, πιστεύοντας πως οι αναγνώστες θα μπορέσουν να αντιδιαστείλουν το δευτερογενές με τα πρωταρχικά (Οικονομίδου, 1997). Είναι έτσι λοιπόν διαμορφωμένο το δευτερογενές κείμενο ώστε να οδηγεί τον αναγνώστη με προσοχή σε μία συνεχή αλληλεπίδραση και διασύνδεση με τα προκείμενα (Κανατσούλη, 2004).

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του συγκεκριμένου παραμυθιού, «*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*», είναι διακειμενικός και παραπέμπει απευθείας στην ιστορία του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας. Μπορεί να μην εμπεριέχει απευθείας το όνομα της ηρωίδας, της Κοκκινοσκουφίτσας, αλλά διαθέτει ένα εξίσου περίπλοκο όνομα, αυτό της Πρασινοφυλλίτσας. Και αυτό το όνομα χαρακτηρίζεται από ένα χρώμα, το πράσινο αυτή τη φορά, και ένα αντικείμενο, τα φύλλα, τα οποία μπορεί να υποθέσει ο αναγνώστης πως φορά το κορίτσι στο κεφάλι του, όπως η Κοκκινοσκουφίτσα το κόκκινο σκουφάκι της. Ένα ακόμη στοιχείο, ή καλύτερα, χαρακτήρας, που αναφέρεται στον τίτλο και κάνει σίγουρη πια την υπόθεση του αναγνώστη, πως η συγκεκριμένη ιστορία αποτελεί παραλλαγή του κλασικού παραμυθιού, είναι ο λύκος. Χαρακτηριστικός ήρωας και λέξη κλειδί, η οποία μαζί με τις λέξεις: κορίτσι, δάσος, λουλούδια και γιαγιά παραπέμπει απευθείας στο παραμύθι των Grimm, ανεξαρτήτως γλώσσας και κουλτούρας (Ροντάρι, 2003).

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι ήρωες είναι ακριβώς ίδιοι με εκείνους του κλασικού παραμυθιού και εμφανίζονται όλοι, η μαμά, το κορίτσι, η γιαγιά, ο λύκος αλλά και ο κυνηγός. Ο χαρακτήρας και ο ρόλος των ηρώων αυτών στην πλοκή του παραμυθιού αποτελεί άλλο ένα κοινό σημείο μεταξύ των δύο παραμυθιών. Όλοι οι ήρωες, μαμά- κορίτσι- γιαγιά-

κυνηγός, παρουσιάζονται όπως και στο πρωταρχικό κείμενο, χαρωποί και καλοσυνάτοι. Μόνο ο λύκος εμφανίζεται με διαφορετικό χαρακτήρα στο κείμενο, αντίθετο προς αυτόν που έχει στο παραμύθι των Grimm, καθώς είναι πλέον καλός.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η πρωταγωνίστρια είναι και εδώ ένα καλοσυνάτο, γλυκό και χαρωπό κορίτσι όπως και στο κλασικό. Μόνο που παρουσιάζει ένα βασικό χαρακτηριστικό που την κάνει να διαφέρει από το κλασικό κορίτσι. Της αρέσει να φοράει στο κεφάλι λουλούδια και πράσινα φύλλα, συνήθεια από την οποία πήρε και το παρατσούκλι της, ΠρασINOφυλλίTσα.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος είναι πλέον καλός, στοιχείο αντιδιαμετρικά αντίθετο με αυτό του κλασικού παραμυθιού. Σε αυτό το παραμύθι όχι μόνο δεν τρώει το κορίτσι αλλά επιπλέον το βοηθάει και αυτό και τη γιαγιά του, την οποία μάλιστα φροντίζει με το που φτάνει στο σπίτι της. Καθ' όλη τη διάρκεια του παραμυθιού ο λύκος παρουσιάζεται καλοσυνάτος, ευχάριστος, συμπονετικός, καθησυχαστικός και πρόθυμος να προσφέρει την βοήθειά του σε όποιον τη χρειαστεί.

- **Τόπος και χρόνος**

Το σκηνικό όπου εκτυλίσσεται η ιστορία είναι το δάσος και το σπίτι της γιαγιάς. Σκηνικά που παρουσιάζονται και στα δύο παραμύθια. Από την άλλη πλευρά, ο χρόνος, στη συγκεκριμένη ιστορία, δεν δηλώνεται με σαφήνεια, ωστόσο υπονοείται πως τοποθετείται πολύ αργότερα από την κλασική ιστορία.

- **Η πλοκή**

Αναλύοντας την πλοκή αυτού του παραμυθιού, αρχικά παρατηρούμε πως δεν αναφέρει φράσεις όπως «μια φορά κι έναν καιρό», και «έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα...», επιθυμώντας με αυτό τον τρόπο να δηλώσει πως δεν συγκλίνει

ειδολογικά με το αρχικό παραμύθι (Οικονομίδου, 2000). Ότι αυτή η ιστορία δεν αποτελεί παραμύθι αλλά μία πραγματική ιστορία που έρχεται να αποκαταστήσει τις φήμες των κλασικών (Οικονομίδου, 2000). Αντίθετα, βλέπουμε πως ξεκινά την ιστορία της κατατοπίζοντας τον αναγνώστη τοπικά και αναφορικά με την κεντρική ηρωίδα, το όνομά της, την οικογένειά της και όλα όσα της αρέσει να κάνει.

«Στην άκρη ενός μικρού χωριού, κοντά σ' ένα καταπράσινο δάσος ζούσε μία οικογένεια με ένα μικρό κοριτσάκι.

Στο μικρό εκείνο κοριτσάκι άρεσε πολύ να κάνει βόλτες στο δάσος. Τριγυρνούσε ανάμεσα στα δέντρα, παίζοντας κρυφτό με τις ακτίνες του ήλιου και με τα πουλιά που κελαηδούσαν ασταμάτητα.

Άλλες φορές πάλι, έπαιζε κυνηγητό με τα σκιουράκια και τις πεταλούδες και στενοχωριόταν που δεν μπορούσε να σκαρφαλώσει στα δέντρα σαν τα σκιουράκια ή να πετάξει σαν τις πεταλούδες. Όταν κουραζόταν, καθόταν δίπλα στο μικρό ρυάκι για να ακούσει το τραγούδι του νερού.

Όπως, θα έχετε καταλάβει, το μικρό κορίτσι αγαπούσε πολύ το δάσος. Συχνά μάζευε αγριολούλουδα και φύλλα των δέντρων και στόλιζε με αυτά τα μακριά μαλλιά της. Γι' αυτό και οι φίλοι της την φώναζαν Πρασινοφυλλίτσα.»

Σε αυτό το σημείο, είναι φανερό πως η συγγραφέας, τόσο με την επιλογή του ονόματος της κεντρικής ηρωίδας όσο και με την παρουσίαση όλων όσων της αρέσει να κάνει, προσδοκεί να εμφυσήσει στον αναγνώστη την αγάπη για τη φύση, και πιο συγκεκριμένα για το δάσος και τα ζώα που ζουν σε αυτό.

Στην εξιστόρηση του παραμυθιού βλέπουμε πως η συγγραφέας επιλέγει να συνεχίσει χρησιμοποιώντας την δομή του κλασικού παραμυθιού αλλάζοντας μόνο κάποιες μικρές λεπτομέρειες. Εδώ βλέπουμε τα δύο παραμύθια να ταυτίζονται με μόνες διαφορές το όνομα του κοριτσιού, το περιεχόμενο του καλαθιού και τις ακριβείς

οδηγίες της μητέρας, οι οποίες αναφέρουν πλέον μόνο να είναι προσεκτική και να μην τρέχει μέσα στο δάσος. Η συγγραφέας, λοιπόν, στηριζόμενη στο γεγονός ότι τα δύο παραμύθια ταυτίζονται αποσκοπεί να μεγιστοποιήσει την έκπληξη του αναγνώστη όταν αντιληφθεί την αλλαγή που συντελείται στη συνέχεια της ιστορίας (Οικονομίδου, 2000).

«Ήταν μια όμορφη ανοιξιιάτικη μέρα, και η Πρασινοφυλλίτσα έπαιζε στο δάσος, όταν άκουσε τη μητέρα της που την καλούσε να γυρίσει σπίτι.

Η γιαγιά της, που έμενε στην άλλη μεριά του δάσους, ήταν άρρωστη, κι έπρεπε να της πάει τα φάρμακά της και μια δυναμωτική σούπα που είχε ετοιμάσει η μαμά της. Η Πρασινοφυλλίτσα ετοιμάστηκε να ξεκινήσει.

- *Να προσέχεις στον δρόμο και να μην τρέχεις, τη συμβούλεψε η μαμά της. Και προπαντός μην ξεχαστείς στο δάσος.*

Η Πρασινοφυλλίτσα ξεκίνησε για το σπίτι της γιαγιάς της, ακολουθώντας ένα μονοπάτι μέσα στο δάσος. Περπατούσε αμέριμνη, κοιτάζοντας τριγύρω τις ομορφιές της φύσης, ενώ το τραγούδι των πουλιών τη συνόδευε σε κάθε της βήμα. Όσο προχωρούσε τόσο περισσότερο θαύμαζε την ομορφιά και την ηρεμία του δάσους.»

Οι συμβουλές που δίνει η μητέρα στο κορίτσι είναι ανάλογες της συνέχειας του παραμυθιού, προοικονομώντας την εξέλιξη της ιστορίας. Έτσι, βλέπουμε τελικά το κορίτσι να μην προσέχει, να σκοντάφτει σε ένα κορμό δέντρου και να χτυπάει το πόδι του. Αυτό το σημείο αποτελεί το έναυσμα για την συνάντηση του λύκου με το κορίτσι αλλά και την αρχή της ανατροπής του κλασικού παραμυθιού. Το κορίτσι αρχίζει να ζητά βοήθεια και τότε εμφανίζεται ο λύκος πρόθυμος να το βοηθήσει.

«- Μη φοβάσαι, μικρή μου, έρχομαι να σε βοηθήσω.

- *Ποιος είσαι εσύ; Ρώτησε η Πρασινοφυλλίτσα.*
- *Είμαι ο λύκος και ζω σ' αυτό εδώ το δάσος.*

Η Πρασινοφυλλίτσα μόλις το άκουσε τρόμαξε, γιατί είχε ακούσει φοβερά πράγματα για το λύκο. Όμως αυτός που ήρθε κοντά της δε φαινόταν να έχει κάνει όλα όσα έλεγαν τα παραμύθια. Οι διαθέσεις του ήταν φιλικές.»

Εδώ γίνεται φανερή η πρώτη προσπάθεια της συγγραφέως να αποκαταστήσει την τιμή (Τσιλιμένη, 2007) και το κακό όνομα του λύκου. Αρχικά, βάζει την ηρωίδα να ομολογεί πως φταίνει τα παραμύθια που άκουγε ως τώρα για την αρνητική εικόνα που έχει σχηματίσει για αυτόν και έπειτα, αναφέρει τις φιλικές διαθέσεις του ίδιου, καθώς πλησιάζει το κορίτσι, αλλά και την όψη του, που δεν μοιάζει καθόλου κακή.

«Ηρέμησε κάπως και προσπάθησε να σηκωθεί. Ήταν αδύνατον όμως να περπατήσει, και κάποιος έπρεπε να τη βοηθήσει.

- *Μην ανησυχείς καθόλου. Εγώ είμαι εδώ! Λύκος Αμέσου Δράσεως. Βοηθάω όλους τους μικρούς και αδύνατους. Έλα. Μη διστάζεις, στηρίζου πάνω μου, είπε ο λύκος.»*

Ο λύκος σε αυτή την ιστορία εκτός από φιλικός και καλός εμφανίζεται συμπονετικός, καθησυχαστικός και πέρα ως πέρα περιποιητικός και πρόθυμος να βοηθήσει το αδύναμο κορίτσι. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειώσουμε μία έκφραση που παραθέτει η συγγραφέας, «Λύκος Αμέσου Δράσεως», που αποτελεί σύγχρονη έκφραση και την παραθέτει η συγγραφέας στην προσπάθειά της να καταστήσει το κείμενο σύγχρονο.

Αμέσως μετά, το κορίτσι ευχαριστεί το λύκο, για την βοήθεια που του προσφέρει, και του εξηγεί αναφορικά με την αρχική του επιφυλακτικότητα. Τότε ο λύκος απαντά: «- *Λόγια του κόσμου, μη δίνεις σημασία.*» προσπαθώντας για ακόμη μία φορά να αναιρέσει όλα όσα παρουσιάζουν τα προηγούμενα παραμύθια για αυτόν. Έτσι, βλέπουμε τη συνεχή προσπάθεια του λύκου, μέσα από αυτή την ιστορία, να

αποκαταστήσει την αλήθεια και να αντιστρέψει τις φήμες που τον θέλουν κακό και άγριο.

Το κορίτσι με την βοήθεια του λύκου φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς. Περνούν και οι δύο στο εσωτερικό του σπιτιού και τότε βλέπουμε τη γιαγιά να τρομάζει στην θέα του λύκου, για τους ίδιους λόγους που είχε τρομάξει και το κορίτσι στην προηγούμενη σκηνή. Αυτή τη φορά το κορίτσι διηγείται στη γιαγιά όλα όσα έχουν συμβεί παρουσιάζοντας ταυτόχρονα την βοήθεια που της προσέφερε ο λύκος. Έτσι η γιαγιά με τη σειρά της αποδέχεται το λύκο, του ζητά συγνώμη και τους εξηγεί τους λόγους της αρχικής της επιφυλακτικότητάς, που δεν είναι άλλοι από τις ιστορίες και τα τρομακτικά πράγματα που έχει ακούσει γι' αυτόν μέσα από τα παραμύθια. Τότε ο λύκος παρουσιάζεται για ακόμη μία φορά καθησυχαστικός, καλός, με κατανόηση και πρόθυμος να βοηθήσει την γιαγιά, φροντίζοντάς την τώρα που είναι άρρωστη, και μάλιστα ταΐζοντάς της την σούπα που έφερε το κορίτσι με το καλάθι του.

«Έτσι, ο λύκος, υποβαστάζοντας την Πρασινοφυλλίτσα και κρατώντας τη σούπα και τα φάρμακα, τη συνόδευσε μέχρι το σπίτι της γιαγιάς.

Όταν μπήκαν μέσα, η Πρασινοφυλλίτσα έτρεξε να αγκαλιάσει τη γιαγιά της. Η γιαγιά όμως είδε τον λύκο και ρώτησε ανήσυχη ποιος ήταν.

- *Ο λύκος είναι, γιαγιά, απάντησε η Πρασινοφυλλίτσα.*
- *Καλημέρα, γιαγιά. Λυπάμαι που είστε άρρωστη, είπε ο λύκος.*
- *Καλημέρα, λύκε. Τι ζητάς εσύ εδώ; Γιατί ήρθες; Ρώτησε τρομαγμένη η γιαγιά.*

Τότε η Πρασινοφυλλίτσα διηγήθηκε στη γιαγιά της όλα όσα είχαν συμβεί στο δάσος.

Η γιαγιά κατάλαβε πόσο άδικο είχε συμπεριφερθεί στον λύκο και του είπε:

- *Με συγχωρείς, λύκε, που είμαι επιφυλακτική απέναντί σου, αλλά έχω ακούσει τόσα για σένα.*

- Σας καταλαβαίνω, μην ανησυχείτε. Και τώρα επιτρέψτε μου να σας βοηθήσω.
Ο λύκος πήρε ένα κουτάλι κάθισε δίπλα στην άρρωστη γιαγιά και άρχισε να της δίνει τη σούπα..»

Στην επόμενη σκηνή η συγγραφέας, ακολουθώντας πιστά την ροή του κλασικού παραμυθιού, βάζει τον κυνηγό να περνά τυχαία έξω από το σπίτι της γιαγιάς και κοιτώντας από το παράθυρο να βλέπει τον λύκο μέσα στο σπίτι. Εκτός από αυτό το στιγμιότυπο που ταυτίζεται με αυτό του κλασικού παραμυθιού, αμέσως μετά τα πράγματα ανατρέπονται:

«Η γιαγιά όμως τον είδε και φώναξε:

- *Κύριε κυνηγέ, σας παρακαλώ, κατεβάστε το όπλο σας! Τι πάτε να κάνετε;*
- *Να σας σώσω, κυρία μου. Κινδυνεύετε!*
- *Κινδυνεύω; Από ποιόν;*
- *Από το λύκο, φυσικά.*
- *Μα δε βλέπετε; Ο λύκος με φροντίζει, γιατί είμαι άρρωστη.*

Ο λύκος τότε κατέβασε το όπλο του και η Πρασινόφυλλίτσα τον κάλεσε να περάσει μέσα, για να τον κεράσουν ένα γλυκό του κουταλιού.

Ο κυνηγός, γεμάτος περιέργεια για όσα έβλεπε είπε:

- *Ευχαρίστως θα περάσω. Άλλωστε είναι και ο λύκος εδώ και είναι καιρός πια να λύσουμε την παρεξήγηση που υπάρχει ανάμεσά μας.»*

Λόγω της αλλαγής του χαρακτήρα του λύκου, από κακό σε καλό, συντελείται και η ανατροπή ολόκληρου του παραμυθιού. Η γιαγιά πλέον δεν κινδυνεύει αλλά προσπαθεί να πείσει τον κυνηγό να μην σκοτώσει τον λύκο και το κορίτσι με τη σειρά του καλεί τον κυνηγό μέσα στο σπίτι πολύ ευγενικά, χρησιμοποιώντας μία σύγχρονη έκφραση, «να τον κεράσουν ένα γλυκό του κουταλιού».

Ο κυνηγός αναφέρει πως θέλει να μιλήσει με τον λύκο για να λύσουν την παρεξήγηση που υπάρχει ανάμεσά τους, αλλά το παραμύθι δεν ακολουθεί αυτή την ροή. Δεν τελειώνει εκεί με μία απλή συζήτηση μεταξύ των ηρώων του κλασικού παραμυθιού των Grimm. Αντίθετα, συνεχίζει με την παράθεση κι άλλων ηρώων άλλων κλασικών παραμυθιών, που υποφέρουν και αυτοί από τον κακό λύκο. Αρχικά εμφανίζονται τα τρία γουρουνάκια, του ομώνυμου κλασικού παραμυθιού του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, τα οποία ψάχνουν ένα ήσυχο μέρος να χτίσουν τα σπίτια τους μακριά από τον κακό λύκο. Όταν το ακούει αυτό η Πρασινοφυλλίτσα τα ενημερώνει πως ο λύκος είναι μέσα στο σπίτι και τα καλεί να τον γνωρίσουν. Αυτά φεύγουν μακριά αλλά η γιαγιά πετάγεται και τα καθησυχάζει.

«Η γιαγιά όμως, που είχε ακούσει τη συζήτηση, τους φώναξε:

- Μη φοβάστε, γουρουνάκια, δεν κινδυνεύετε. Ο λύκος είναι φίλος μας.

Έτσι, τα τρία γουρουνάκια γύρισαν πίσω και διστακτικά μπήκαν στο σπίτι της γιαγιάς. Ο λύκος συστήθηκε αμέσως.

- Χαίρομαι που σας γνωρίζω, τους είπε.

- Θα θέλαμε να πούμε κι εμείς το ίδιο, αλλά ξέρεις, έχουμε ακούσει τόσα άσχημα πράγματα για σένα, είπε ο Ασπρούλης, που ήταν ο πιο θαρραλέος.

- Φλυαρίες των παραμυθιάδων, μη δίνετε σημασία, είπε ο λύκος. Θα ήθελα πολύ να γίνουμε φίλοι και να σας βοηθήσω στο χτίσιμο των σπιτιών σας.

Τα γουρουνάκια πήραν θάρρος και αποφάσισαν να εμπιστευτούν τον λύκο, που ήθελε να γίνει φίλος τους. Άλλωστε, χρειαζόνταν μια γνώμη ακόμα για τα υλικά που έπρεπε να χρησιμοποιήσουν στο χτίσιμο. Και ο λύκος ήξερε αρκετά πράγματα γι' αυτά. »

Αμέσως μετά, παρουσιάζεται και η κυρία κατσίκα με τα επτά κατσικάκια από το κλασικό παραμύθι των Grimm, «Ο λύκος και τα επτά κατσικάκια». Ήρωες που κατατρέχονται και αυτοί από τον λύκο στο αντίστοιχο προκείμενο. Η κυρία κατσίκα,

πηγαίνει στην αγορά, όπως και στο αντίστοιχο κλασικό όμως παίρνει και τα μικρά της μαζί, αυτή τη φορά και τα συμβουλεύει να μην απομακρυνθούν από κοντά της γιατί ο λύκος παραμονεύει. Όταν ακούει αυτές τις συμβουλές η Πρασινοφυλλίτσα, την ενημερώνει πως ο λύκος είναι στο σπίτι και τους καλεί όλους να περάσουν μέσα να τον γνωρίσουν. Τότε τα κατσικάκια τρομοκρατούνται και αρχίζουν να φωνάζουν και να φεύγουν μακριά.

«Η κατσίκα, ανήσυχη, τα αγκάλιασε για να τα προστατέψει, και ξεκίνησαν να φεύγουν.

Ο κυνηγός, που τα άκουσε όλα αυτά, προσπάθησε να ηρεμήσει την κατσίκα και τα κατσικάκια. Τους είπε ότι δεν κινδυνεύουν και τους κάλεσε να μπουν μέσα στο σπίτι για να γνωρίσουν τον λύκο.

Έτσι λοιπόν, μπήκαν στο σπίτι. Με κάποιο δισταγμό βέβαια, γιατί πρώτη φορά θα έβλεπαν από κοντά τον λύκο, που τόσο πολύ φοβόταν.

Ο λύκος, όλος ευγένεια σηκώθηκε αμέσως να συστηθεί.

- *Κυρία κατσίκα, χαίρομαι που σας γνωρίζω. Το όμορφα και χαριτωμένα είναι τα επτά σας κατσικάκια!*
- *Ευχαριστώ για τα καλά σας λόγια, αλλά μην έρχεσαι πολύ κοντά. Ξέρεις, έχουμε ακούσει τόσα για σένα, του είπε η κατσίκα.*
- *Δυστυχώς, κυρία μου, κι αυτά τα ξέρω. Ότι δηλαδή ψάχνω να βρω μόνα τους τα κατσικάκια για να τα φάω, και άλλα τέτοια φοβερά ψέματα.*
- *Ακριβώς. Αυτές οι φήμες κυκλοφορούν εδώ και χρόνια, επιβεβαίωσε η κατσίκα.*
- *Υπερβολές και ασυναρτησίες των παραμυθάδων, είπε ο λύκος. Γιατί να θέλω να βλάψω τόσο χαριτωμένα μικρά σαν τα κατσικάκια σας;*

- *Τι να σας πω; Κι εγώ, τώρα που το καλοσκέφτομαι, δε βρίσκω τον λόγο, είπε η κατσικά όλο ανακούφιση. Ελάτε, κατσικάκια, χαιρετήστε το λύκο.»*

Όπως και στη προηγούμενη περίπτωση, με τα τρία γουρουνάκια, ο λύκος και εδώ παρουσιάζεται χαρωπός, καλοσυνάτος, φιλικός αλλά και κολακευτικός ως προς τα κατσικάκια, που οι φήμες τον θέλουν να τα τρώει. Επιπλέον, και τις δύο αυτές φορές, με τα γουρουνάκια αλλά και με τα κατσικάκια, γίνεται αναφορά στα προκείμενα παραμύθια που σπέρνουν τον φόβο και παρουσιάζουν τον λύκο κακό. Μάλιστα, ο ίδιος αντικρούει τις φήμες και τα λεγόμενα των παραμυθιάδων δηλώνοντας πως τα γνωρίζει και επιβεβαιώνοντας τους ήρωες των παραμυθιών πως δεν ισχύουν.

Έτσι, αφού όλοι οι ήρωες, που υπέφεραν από την κακή συμπεριφορά του στα προκείμενα, συγκεντρώνονται στο σπίτι της γιαγιάς, ακολουθεί μία συζήτηση με τον λύκο, ώστε να λυθεί η παρεξήγηση που έχει δημιουργηθεί εδώ και χρόνια. Ο λύκος, λοιπόν, αρχίζει να λέει:

«- Ναι, φίλοι μου, είναι πραγματικά σήμερα μια ευκαιρία να μάθετε για μένα την αλήθεια και να πάψετε να με φοβάστε, άρχισε να λέει ο λύκος. Οι πρόγονοί μου ζούσαν σ' αυτό το δάσος εδώ και χιλιάδες χρόνια. Εμείς οι λύκοι δεν ενοχλούσαμε κανέναν και παίρναμε από τη φύση ό,τι αυτή όρισε να παίρνουμε. Ζούσαμε αρμονικά με τα άλλα πλάσματα του δάσους και βοηθάμε με την παρουσία μας στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Είμαστε ένας κρίκος της τροφικής αλυσίδας, που δεν πρέπει να σπάσει. Όμως, εδώ και πολλά χρόνια, μ' αυτές τις φήμες που κυκλοφορούν, οι άνθρωποι προσπαθούν να μας εξοντώσουν, παρόλο που εμείς δεν πειράζαμε κανέναν. Μας κυνηγούν ανελέητα και κινδυνέψαμε να εξαφανιστούμε- αλήθεια σας λέω. Ευτυχώς όμως, κάποιοι ευσυνείδητοι άνθρωποι σκέφτηκαν να μας προστατέψουν για να μην εξαφανιστούμε. Έτσι, βρίσκομαι κι εγώ τώρα εδώ, μπροστά σας.»

Με αυτό του το λόγο, ο λύκος, θίγει το θέμα των ζώων που βρίσκονται υπό εξαφάνιση, την μεγάλη σημασία που έχει το κάθε πλάσμα για την διατήρησή της τροφικής αλυσίδας, και τέλος αναφέρεται στους ανθρώπους που βοηθούν στην διάσωση και στη φροντίδα των ειδών που βρίσκονται υπό εξαφάνιση. Μιλώντας, έτσι, για θέματα για τα οποία είναι ενήμερα τα σύγχρονα παιδιά και τα γνωρίζουν.

Τέλος, η συγγραφέας με τη φράση, η οποία ακολουθεί το λόγο του λύκου:

«Όλοι άκουγαν με ενδιαφέρον όσα έλεγε ο λύκος και καταλάβαιναν πόσο λάθος είχαν κάνει που πίστευαν τα παραμύθια.»,

επιθυμεί να δηλώσει πως αυτό το παραμύθι παρουσιάζει τα πραγματικά γεγονότα, και έρχεται να αποκαταστήσει την αλήθεια. Παρουσιάζει την γνήσια ιστορία και δεν αποτελεί ένα ακόμη παραμύθι όπως τα προηγούμενα.

Έτσι, μετά από όλα αυτά που είπε ο λύκος, αποκαταστάθηκαν οι σχέσεις του με όλους. Κάποιοι του ζήτησαν συγνώμη, με κάποιους άλλους έδωσαν τα χέρια αλλά σημασία έχει πως όλοι έγιναν φίλοι του και άλλαξαν γνώμη για αυτόν.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Εκτός από την παράθεση των δύο κλασικών παραμυθιών, *«Τα τρία γουρουνάκια»* και *«Τα επτά κατσικάκια»*, που περιγράφηκαν κατά την πλοκή της ιστορίας, στο τέλος η Πρασινόφυλλίτσα θυμάται ένα παιχνίδι που παίζει με τους φίλους της, το: *«Περπατώ περπατώ στο δάσος, όταν ο λύκος δεν είναι εδώ...»* το οποίο παραλλάσει κάνοντας τα λόγια να αναφέρονται πια στο φίλο της τον λύκο καθώς τον φωνάζει να παίξουνε κρυφτό, μετατρέποντάς το κάπως έτσι:

«Περπατώ περπατώ στο δάσος,

τον φίλο μου ψάχνω να βρω.

– Φίλε μου λύκε, είσαι εδώ;».

Έτσι, αυτό το γνωστό παιδικό τραγούδι αποτελεί ένα ακόμα διακείμενο που μεταγράφεται και παρατίθεται από τη συγγραφέα μέσα στην ροή αυτού του παραμυθιού.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το παρόν παραμύθι, αν και θα περίμενε κανείς να μαρτυρά την ταυτότητά του ήδη από το εξώφυλλο, παρατηρούμε πως δεν το πράττει. Δεν παρουσιάζει πουθενά ούτε τα χρώματα του κλασικού παραμυθιού, το κόκκινο και το σκούρο πράσινο του δάσους, αλλά ούτε και γενικότερα στοιχεία του πρότερου παραμυθιού.

Αντίθετα, το εξώφυλλο διακρίνεται από διάφορα και χαρούμενα χρώματα, όπως κίτρινο, πράσινο ανοιχτό, μπλε, πορτοκαλί και άλλα, και τα γράμματα του τίτλου της ιστορίας, είναι γραμμένα με πετρώλ. Στο εξώφυλλο του βιβλίου, παρουσιάζονται οι δύο ήρωες του παραμυθιού να περπατούν πιασμένοι χέρι χέρι κοντά σε ένα ποτάμι, στοιχεία που δεν συνάδουν με αυτά του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας. Το φόντο, στο μέρος που περπατούν, δεν είναι πράσινο, όπως το δάσος του πρωτογενούς κειμένου, αλλά κίτρινο με δύο μισούς κορμούς δέντρων να φαίνονται στο βάθος και λίγα λουλούδια μπροστά από το ποτάμι.

Οι δύο ήρωες είναι τοποθετημένοι στο κέντρο του εξωφύλλου και με αυτό τον τρόπο επιθυμούν να βρεθούν και στο επίκεντρο της προσοχής του αναγνώστη (Γιαννικοπούλου, 2008). Σε αυτή τη θέση στην οποία τους έχει τοποθετήσει ο εικονογράφος αποσκοπεί να δηλώσει τον σημαντικό ρόλο των δύο ηρώων, αλλά και την φιλική τους σχέση, η οποία εξελίσσεται στο εσωτερικό της ιστορίας (Γιαννικοπούλου, 2008). Είναι πιασμένοι χέρι χέρι, όπως προαναφέρθηκε, στοιχείο που δείχνει πως είναι φίλοι και πως το μικρό κορίτσι δεν κινδυνεύει πλέον από τον λύκο, όπως στο κλασικό. Μάλιστα, τα πρόσωπα και των δύο είναι χαρούμενα και

χαμογελαστά. Ο λύκος φαίνεται να προχωράει μπροστά και το κορίτσι να τον ακολουθεί.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Το κορίτσι δεν ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με την Κοκκινোসκουφίτσα. Έχει πορτοκαλί μαλλιά με πολλά κίτρινα λουλούδια πάνω τους και ένα φύλλο στη κορυφή. Φορά μια κίτρινη μπλούζα και ένα πράσινο φόρεμα. Μόνο το καλάθι θα μπορούσε να παραπέμψει στο κορίτσι του κλασικού παραμυθιού, αλλά και αυτό είναι γεμάτο με λουλούδια και όχι με φαγητό για την άρρωστη γιαγιά.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος είναι ευχάριστος και χαρωπός. Σε καμία περίπτωση δεν διακρίνεται κάτι πονηρό στο βλέμμα και στο πρόσωπό του. Έχει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, καθώς περπατά στα δύο πόδια όπως οι άνθρωποι, έχει μοντέρνο κούρεμα και φορά παντελόνι, πουκάμισο και πουλόβερ. Ακόμη, το χρώμα του είναι ανοιχτό γκρι, ώστε να δείχνει πιο φιλικός και καλός, και όχι σκούρο γκρι που τρομάζει και προκαλεί φόβο. Έτσι, τίποτα δεν μαρτυρά πως πρόκειται για τον κλασικό κακό και πονηρό λύκο των κλασικών παραμυθιών.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Τα δύο παραμύθια κλασικό και δευτερογενές έχουν μόνο μία κοινή εικόνα, εκείνη όπου το κορίτσι διασχίζει το δάσος με το καλάθι του στο χέρι προκειμένου να φτάσει στο σπίτι της γιαγιάς του.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Η παρούσα ιστορία παρουσιάζει διακειμενικά στοιχεία στην εικονογράφηση με άλλα δύο τα κλασικά παραμύθια. Με «Τα τρία γουρουνάκια», τα οποία και σε αυτό το παραμύθι αλλά και στο κλασικό παρουσιάζονται με τον ίδιο τρόπο, να περπατούν στα δύο πόδια και να φορούν ρούχα. Και, τέλος, με «Τα επτά κατσικάκια», όπου η κατσίκια

με τα παιδάκια της, είναι και αυτή αναγνωρίσιμη και ταυτίζεται με την αντίστοιχη του κλασικού παραμυθιού. Και εκείνη παρουσιάζεται να φορά φουντωτό φόρεμα και να περπατά στα δύο πόδια, ενώ τα κατσικάκια δεν φορούν τίποτα και περπατούν στα τέσσερα, όπως και στο κλασικό.

2.1.6.13 Στρουμπούλη, Α. & Ηλιάδης, Σ. (2012). *Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία του συγκεκριμένου παραμυθιού, αναφέρει πως σε ένα ελληνικό νησί, στην Ύδρα, ζούσε ένα κακομαθημένο και αγενές κορίτσι, η Ρεντ, που κακομεταχειρίζονταν τα ζώα και δεν σέβονταν το περιβάλλον και τη φύση. Μία μέρα, η μητέρα της την έστειλε να μεταφέρει ένα καλάθι με φαγητά στη γιαγιά της. Εκείνη φέρνοντας αρχικά αντίσταση, τελικά ξεκίνησε για το σπίτι της γιαγιάς. Στο δρόμο καθώς πήγαινε συνάντησε ένα πρόβατο, το οποίο κλότσησε χωρίς να σκεφτεί πόσο χρήσιμο ζώο είναι και πόσα ωφέλημα πράγματα δίνει στους ανθρώπους. Στη συνέχεια, μέσα στο δάσος συνάντησε μυρμήγκια που κουβαλούσαν σποράκια στη φωλιά τους, και άρχισε να τα πατάει, χοροπηδώντας πάνω τους. Έπειτα, χωρίς να σκεφτεί καθόλου τη γιαγιά της, άρχισε να τρώει το φαγητό από το καλάθι και να πετά τα σκουπίδια κάτω, στο δάσος. Τέλος, όταν, έφτασε στο σπίτι της γιαγιάς της και συνάντησε στη θέση της έναν λύκο μεταμφιεσμένο έτοιμο να της επιτεθεί τον ξεγέλασε και άρχισε να τον κοροϊδεύει και να τον ταλαιπωρεί βάζοντας τον να κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού. Μάλιστα, τον έδεσε και σε μία καρέκλα για μην της ξεφύγει, και την επόμενη μέρα να συνεχίσει τις δουλειές που του είχαν μείνει. Τότε, τα ζώα του δάσους, που άκουσαν όσα περνούσε ο λύκος στα χέρια του κοριτσιού, συνωμότησαν και πήγαν έξω από το σπίτι της γιαγιάς. Φώναξαν και κάποιους πρώην κυνηγούς, που πλέον ήταν

οικολόγοι, ώστε να ελευθερώσουν τον λύκο και να εξηγήσουν στην Ρεντ κάποια πράγματα για τα ζώα και τη φύση. Ακόμη, τα ζώα του δάσους αποφάσισαν να τιμωρήσουν το κορίτσι βάζοντάς το να δουλεύει στο ζωολογικό κήπο και να τα φροντίζει. Τιμωρία που τελικά είχε ένα αναπάντεχο αποτέλεσμα. Η Ρεντ, μέσα από αυτή της την ασχολία, αγάπησε τόσο πολύ τα ζώα που σπούδασε κτηνίατρος και μάλιστα έγινε η αγαπημένη γιατρός όλων των ζώων.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το παρόν παραμύθι αποτελεί μία μεταγραφή, μία παρωδία του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας. Διατηρώντας τα χαρακτηριστικά του πρωτογενούς κειμένου, κυρίως ως προς τη δομή και τη ροή της ιστορίας, τοποθετείται στο σήμερα (Αφεντουλίδου, 2014). Υιοθετεί το κλασικό μοτίβο της ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας επιχειρώντας να παρουσιάσει μία νέα, δική του ιστορία. Μία ιστορία με φιλοζωικό και οικολογικό περιεχόμενο που στόχο έχει να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά απέναντι στη φύση και τα ζώα και να προωθήσει την φροντίδα και την αγάπη τους για αυτά.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του συγκεκριμένου βιβλίου είναι «Ρεντ. Μπελάς στο δάσος.». Οι συγγραφείς έχουν ονομάσει την ηρωίδα του παραμυθιού τους «Ρεντ», γράφοντας την αγγλική λέξη «Red», που σημαίνει κόκκινο, με ελληνικούς χαρακτήρες. Χαρίζοντας αυτό το συγκεκριμένο όνομα στην ηρωίδα τους, γίνεται φανερό πως επιθυμούν να την παραλληλίσουν με την Κοκκινোসκουφίτσα του κλασικού παραμυθιού. Αυτή η σχέση των ονομάτων, αξίζει να σημειώσουμε πως, δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή από τα μικρά παιδιά. Μόνο εάν κάποιο παιδί σε αυτή την ηλικία γνωρίζει τα χρώματα στα αγγλικά θα αντιληφθεί το συγκεκριμένο διακειμενικό στοιχείο. Διαφορετικά θα παραμείνει «εν υπνώσει». Επιπρόσθετα, η φράση που συνοδεύει το όνομα της ηρωίδας, «μπελάς στο

δάσος», δεν είναι φράση που αντιστοιχεί στην ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού. Η Κοκκινοσκουφίτσα ήταν ένα χαρωπό και αγαπητό παιδί και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούσε «μπελά». Άρα, και να γνωρίζει κάποιο παιδί αγγλικά και να αντιληφθεί τη σχέση μεταξύ των ονομάτων, αυτή η φράση θα αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα και θα το μπερδέψει, περισσότερο, παρά θα το βοηθήσει. Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, πως το παιδί- αναγνώστης, με το άκουσμα του τίτλου, το μόνο που δεν περιμένει είναι πως θα συναντήσει στο εσωτερικό του βιβλίου την ιστορία της κλασικής ηρωίδας, παραλλαγμένη.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Τα κοινά πρόσωπα που εμφανίζονται και στα δύο παραμύθια είναι όλα: η μητέρα, η γιαγιά, το κορίτσι, ο λύκος, και ο κυνηγός.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Το κορίτσι εμφανίζεται αγενές και κακομαθημένο. Δεν έχει καμία σχέση με το κορίτσι του κλασικού παραμυθιού και γενικότερα με τα πρότυπα των κοριτσιών-ηρωίδων που προβάλλονται στα παραμύθια για παιδιά (Κανατσούλη, 2004).

- **Ο λύκος**

Ο λύκος παρουσιάζεται δειλός αλλά και ανθρώπινος ταυτόχρονα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται πολύ συμπαθής (Κανατσούλη, 2004), καθώς είναι καλός και χορτοφάγος στην πραγματικότητα, και όλη η κακή συμπεριφορά του απέναντι στη γιαγιά γίνεται για να τον αποδεχτούν οι υπόλοιποι λύκοι.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία είναι ένα ελληνικό νησί η Ύδρα, και πιο συγκεκριμένα ένα δάσος και το σπίτι της γιαγιάς της πρωταγωνίστριας, όπως και στο κλασικό. Όσο για το χρόνο αυτός πρέπει να αναφέρεται στη σημερινή εποχή, παρά τις

πληροφορίες που δίνει το κείμενο, γιατί η Ύδρα αποτελεί νησί που διατηρεί αναλλοίωτο το παραδοσιακό στυλ.

- **Η πλοκή**

Όσο για την πλοκή του νεωτερικού αυτού παραμυθιού, είναι ξεχωριστή, καθώς διαθέτει χιουμοριστικά στοιχεία και ταυτόχρονα περνά μηνύματα στον αναγνώστη. Αρχικά, το παραμύθι ξεκινά με την φράση «Μια φορά κι έναν καιρό...» και στο εσωτερικό του εμπεριέχει επαναλήψεις μοτίβων και φράσεων του κλασικού παραμυθιού, επιθυμώντας με αυτό τον τρόπο να τονίσει την ειδολογική τους σύγκλιση με το πρωταρχικό κείμενο (Οικονομίδου, 2000). Στην πρώτη παράγραφο της ιστορίας τελείται η τοπική και χρονική τοποθέτησή της, καθώς επίσης και η κατατόπιση του αναγνώστη. Δεδομένου ότι στους διασκευαστές αρέσει αυτό το παιχνίδι της τοπικής και χρονικής μετατόπισης, από το άχρονο και απροσδιόριστο τοπίο των κλασικών παραμυθιών στο σύγχρονο τοπίο (Μουλά, 2014), εδώ παρατηρούμε την μετατόπιση της ιστορίας σε ένα συγκεκριμένο ελληνικό νησί, την Ύδρα. Σε αντίθεση με τα κλασικά παραμύθια, εδώ ο χρόνος και ο τόπος δεν δηλώνεται λακωνικά, με μία πρόταση, αλλά αφιερώνεται μία ολόκληρη σελίδα για αυτό το σκοπό:

«Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα πανέμορφο ελληνικό νησάκι που λεγόταν Ύδρα. Δεν υπήρχαν καθόλου αυτοκίνητα στην Ύδρα. Μόνο μουλάρια και γαϊδουράκια. Ούτε κίνηση στους δρόμους, ούτε μπιπ- μπιπ και μποτιλιάρισμα, ούτε καυσαέρια, ούτε τίποτα! Το νησί είχε στενά δρομάκια, με ωραίο αρμολογημένο καλντερίμι και μεγάλα πέτρινα αρχοντικά από τα χρόνια των πειρατών. Και η θάλασσα ήταν η πιο καθαρή της Μεσογείου, γεμάτη ψάρια και δελφίνια, χταπόδια και αχιπούς!»

Στο επόμενο δισέλιδο, οι συγγραφείς μιλούν για την πρωταγωνίστρια της ιστορίας τους παρουσιάζοντας τον χαρακτήρα της και τη συμπεριφορά της, η οποία ήταν ξεχωριστή:

«Σ' αυτόν τον παράδεισο ζούσε ένα κοριτσάκι που το λέγανε Ρεντ. Ήταν εγωίστρια και κακιά, δύστροπη και αγενής, πεισματάρικη και κακομαθημένη. Κακομεταχειριζόταν τα ζώα και δεν είχε κανένα σεβασμό για τη φύση και το περιβάλλον.»

Ως εδώ, παρατηρούμε πως δεν γίνεται αντιληπτή από τον αναγνώστη η ομοιότητα και η σχέση του συγκεκριμένου παραμυθιού με το κλασικό. Ωστόσο, αυτή η σχέση γίνεται αισθητή αμέσως μετά. Όταν, η μητέρα του κοριτσιού, το φωνάζει και του αναθέτει να μεταφέρει ένα καλαθάκι με φαγητά στη γιαγιά του, που ζει στο δάσος. Σκηνή ταυτόσημη με εκείνη του κλασικού παραμυθιού. Μόνο που εκεί το κορίτσι είναι πρόσχαρο και δέχεται με μεγάλη χαρά την αποστολή του. Ενώ εδώ, η Ρεντ φέρνει συνέχεια αντιρρήσεις και μιλάει άσχημα. Σημείο στο οποίο δείχνει πόσο πεισματάρικη και κακομαθημένη είναι. Εκτός απ' αυτά όμως, να σημειώσουμε πως η Ρεντ παρουσιάζεται ατρόμητη, δυναμική να μην φοβάται καθόλου τον λύκο, μην έχοντας καμία σχέση με το κορίτσι του κλασικού παραμυθιού.

«Μία μέρα η μαμά της την παρακάλεσε να πάει ένα καλάθι με φαγητά στη γιαγιά της, που έμενε στο δάσος.

“Δε γουστάρω να πηγαίνω στη γιαγιά”, γκρίνιαζε η Ρεντ.

Μετά από πολλές αντιρρήσεις, συμφώνησε απρόθυμα, αλλά η μαμά την προειδοποίησε.

“Να προσέχεις τον κακό λύκο”, της είπε.

“Δε τον φοβάμαι εγώ τον λύκο”, απάντησε η Ρεντ.»

Καθώς πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς και πριν μπει μέσα στο δάσος, το κορίτσι, συναντά ένα πρόβατο, στοιχείο που διαφοροποιεί την ιστορία από την κλασική. Το κορίτσι το κακομεταχειρίζεται χωρίς να σκεφτεί ούτε λεπτό τα ευεργετικά στοιχεία δίνει στους ανθρώπους, όπως το γάλα και το μαλλί. Αυτή της η πράξη αποτελεί ένα ακόμη σημείο με το οποίο οι συγγραφείς επιθυμούν να τονίσουν την κακή

συμπεριφορά του κοριτσιού, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο όσα ανέφεραν κατά την εισαγωγή τους.

« Στο δρόμο για το σπίτι της γιαγιάς η Ρεντ συνάντησε ένα προβατάκι.

“Βλακόζωο!” είπε κι έριξε μία δυνατή κλοτσιά στο άμοιρο ζώο. Έτσι, χωρίς λόγο!

Το προβατάκι έτρεξε να προειδοποιήσει και το υπόλοιπο κοπάδι.

“Προσοχή, η Ρεντ κυκλοφορεί στη γειτονιά. Μου ‘ριξε και μια κλοτσιά!”»

Επιπλέον, σε αυτό το σημείο, οι συγγραφείς χρησιμοποιούν την ευκαιρία της συζήτησης που προκύπτει μεταξύ των προβάτων για να παρουσιάσουν όλα τα προϊόντα που παίρνουν οι άνθρωποι από τα πρόβατα, και τα όποια φτιάχνουν από αυτά. Εκμεταλλεύονται, λοιπόν, τις καταστάσεις που οι ίδιοι δημιουργούν προκειμένου να περάσουν κάποια θετικά μηνύματα στο παιδί- αναγνώστη.

«Ναι, αλλά ξέρει να πίνει το γαλατάκι μας! Είπε θυμωμένο το πιο γέρικο απ’ τα πρόβατα.

“Και να ξεσταίνεται με το μαλλί μας!” πετάχτηκε ένα άλλο.

“Το οποίο εμείς τα προβατάκια παράγουμε, όταν μας κουρεύουν κάθε χρόνο”, συμπλήρωσε ένα τρίτο.

“Άσε που άκουσα ότι τρελαίνεται για το τυρί”, είπε μία προβατίνα.

“Που και αυτό απ’ το γάλα μας γίνεται”, πρόσθεσε το προβατάκι. Και το κοπάδι σκορπίστηκε πανικόβλητο στο λιβάδι κουδουνίζοντας.»

Στη συνέχεια, η Ρεντ περνά στο εσωτερικό του δάσους. Εκεί συναντά στρατιές μυρμηγκιών να κουβαλούν σπόρους. Τα κοροϊδεύει και αρχίζει να τα πατά με τις μπότες της. Πράξεις που για άλλη μια φορά επιβεβαιώνουν τους αρχικούς χαρακτηρισμούς του κοριτσιού από τους συγγραφείς.

«Στρατιές από μυρμηγκάκια κουβαλούν υπομονετικά λογιών λογιών τροφές στις στιβαρές τους πλάτες.

Έχουν κι αυτά ακούσει για τον ΄μπελά με τα κόκκινα΄.

Βλέπουν την Ρεντ τελευταία στιγμή.

΄Τρέξτε!΄

΄Καλυφθείτε!΄

΄Θα μας λιώσει με τις μπότες της!΄

΄Τα κορόιδα κουβαλούν φαγητό΄, λέει η Ρεντ περιφρονητικά. Κι αρχίζει να χοροπηδάει με μανία, ενώ χιλιάδες μυρμηγκάκια δραπετεύουν ηρωικά.»

Εκτός από αυτό, το κορίτσι παρουσιάζεται στη συνέχεια να πεινά, να τρώει το φαγητό της γιαγιάς και μάλιστα να πετά τα σκουπίδια στο δάσος. Πράξεις που και αυτές με τη σειρά τους δείχνουν πόσο εγωίστρια και κακομαθημένη είναι η ηρώιδα.

«Απ’ το πολύ χοροπηδητό της άνοιξε η όρεξη.

΄Πείνασα και δεν υπάρχει τίποτα εδώ γύρω για φαΐ΄, σκέφτηκε η Ρεντ και ξαφνικά της ήρθε μια ιδέα.

΄Η γιαγιά δεν πεινάει ποτέ έτσι κι αλλιώς΄, μουρμούρισε μ’ ένα πονηρό χαμόγελο.

Και αφού βολεύτηκε κάτω από ένα δέντρο, άρχισε να χλαπαкиάζει όλα τα φαγητά που είχε ετοιμάσει η μαμά για τη γιαγιά, που έμενε μόνη της στο δάσος. Ούτε τη γιαγιά σκέφτηκε η εγωίστρια, ούτε το δάσος. Άφησε ένα βουνό από σκουπίδια που θα κάνουν εκατοντάδες, μερικά από αυτά ίσως και χιλιάδες, χρόνια για να διαλυθούν.»

Όμως, για άλλη μία φορά η πρόθεση των συγγραφέων είναι άλλη. Δημιουργούν και πάλι μία αρνητική κατάσταση με στόχο στο επόμενο δισέλιδο να την εκμεταλλευτούν και να περάσουν κάποια θετικά μηνύματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επιθυμούν να περάσουν δύο μηνύματα. Το πρώτο, αφορά το πόσο άσχημο είναι να μην φερόμαστε καλά και να μην σκεφτόμαστε τους άλλους, είτε είναι άνθρωποι είτε ζώα. Και το

δεύτερο μήνυμα σχετίζεται με την ανακύκλωση και την προστασία του δάσους, των ζώων και γενικότερα του περιβάλλοντος. Σε αυτή την περίπτωση μάλιστα εμφανίζονται τα πιο μικρά ζώα, τα μυρμήγκια, να δίνουν μαθήματα στους ανθρώπους και στο παιδί – αναγνώστη για την ανακύκλωση.

«Κοιτάζτε το σκουπιδολόι άφησε πίσω της!» είπε ένα μυρμήγκι.

“Αυτό το κακομαθημένο παλιοκόριτσο παραλίγο να μας συνθλίψει”, πρόσθεσε ένα άλλο.

“Και τώρα μας καταστρέφει το οικοσύστημα”, πετάχτηκε ένα τρίτο.

“Το δάσος είναι το σπίτι μας.”

“Πρέπει να το προστατεύουμε.”

“Ελάτε να ξεχωρίσουμε και να μαζέψουμε τα σκουπίδια!”

“Μειώστε τα σκουπίδια, ξαναχρησιμοποιείτε ό,τι μπορείτε, ανακυκλώστε!”

“Σώστε το δάσος!”

“Σώστε το σπίτι μας!”»

Έπειτα η ιστορία συνεχίζει με την εμφάνιση του λύκου. Αρχικά οι συγγραφείς παρουσιάζουν τον λύκο, τον χαρακτήρα του και τις συνήθειες του, όπως είχαν κάνει νωρίτερα και με το κορίτσι, την Ρεντ.

«Ένας άλλος κάτοικος του δάσους ήταν ο λύκος. Δεν ήταν όμως ο κακός λύκος που όλοι ξέρουμε. Αυτός ήταν καλός, αγαπούσε τους ανθρώπους και όλα τα ζώα, δεν του άρεσε το κρέας και, αν δεν τον κορόιδευαν όλοι οι άλλοι λύκοι, να τον λένε κότα και δειλό, θα προτιμούσε σίγουρα να είναι χορτοφάγος.»

Παραλείπουν την συνάντηση των δύο ηρώων του κλασικού παραμυθιού, του λύκου και του κοριτσιού, μέσα στο δάσος καθώς και τον γνωστό διάλογο που διαδραματίζεται εκεί μεταξύ τους. Αντίθετα, βάζουν τον λύκο να βλέπει το κορίτσι μέσα στο δάσος, να κατευθύνεται προς το σπίτι της γιαγιάς με σκοπό να μιμηθεί

την κλασική ιστορία, που φαίνεται πως γνωρίζει, να φάει την γιαγιά και την εγγονή και κατ' επέκταση να γίνει αρεστός στους όμοιους του.

«Αν φάω τη γιαγιά της Ρεντ, θα πειστούν ότι είμαι κρεατοφάγος... Οπότε θα με αποδεχτούν και θα με κάνουν παρέα», σκέφτηκε. Κι αμέσως άρχισε να τρέχει για να φτάσει πρώτος στη γριούλα.»

Ο λύκος ορμά μέσα στο σπίτι της γιαγιάς και την τρομοκρατεί. Αυτή κρύβεται μέσα στην ντουλάπα και αυτός δηλώνει την ανακούφισή του που δεν αναγκάστηκε να την φάει. Αμέσως μετά, η αφήγηση του παραμυθιού δηλώνει πως ο λύκος είχε διαβάσει το γνωστό παραμύθι, επιβεβαιώνοντας τις παραπάνω υποψίες. Είναι σίγουρο πλέον πως ο λύκος γνωρίζει ήδη το παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας και έχει επίγνωση του παραμυθικού κόσμου στον οποίο ζει (Γαβριηλίδου, 2011). Έτσι παίρνοντας ιδέες από το προκείμενο, προσπαθεί να το μιμηθεί ώστε να διαχειριστεί την ανάλογη κατάσταση στην οποία βρίσκεται και να πετύχει το σκοπό του.

«Είχε διαβάσει όμως το γνωστό παραμύθι, οπότε φόρεσε τη νυχτικιά, τη σκούφια και τα γυαλιά της γιαγιάς, που της είχαν πέσει κάτω, και χώθηκε στο κρεβάτι περιμένοντας τη Ρεντ, όπως στο παραμύθι.

Ενώ περίμενε ντυμένος γιαγιά, συνειδητοποίησε πόσο γελοίος ήταν και ντράπηκε για την κατάντια και τη δειλία του. Όχι επειδή δεν έφαγε τη γριούλα, αλλά γιατί δεν είχε το κουράγιο να διαφωνήσει με το σινάφι του, τους άλλους λύκους.

“Γιατί πρέπει να είμαι σαν όλους τους άλλους λύκους;” αναρωτήθηκε. “Γιατί να μην μπορώ να είμαι διαφορετικός; Γιατί να μην είμαι χορτοφάγος;”»

Στο συγκεκριμένο σημείο, παρουσιάζονται τα συναισθήματα του λύκου, τα οποία είναι άσχημα, γιατί σκέφτεται αυτό που πάει να κάνει. Να πει ψέματα προκειμένου να είναι αρεστός στους υπόλοιπους λύκους και να τον αποδεχτούν, αντί να είναι ο εαυτός του. Μάλιστα, παρουσιάζεσαι να μιλά για την

διαφορετικότητά του και να μετανιώνει για όλη αυτή τη επιχείρηση που έχει στήσει. Ωστόσο, φαίνεται πως η καλοσύνη του και η ευγένεια του δεν χάνονται ακόμη και αν βρίσκεται σε μία τόσο δύσκολη θέση, όπως εδώ. Καθώς σκέφτεται να ακυρώσει την επιχείρηση που έχει στήσει και να ζητήσει συγγνώμη από τη γιαγιά.

«Εκεί λοιπόν που ήταν έτοιμος να ακυρώσει την όλη επιχείρηση, να βγει απ' το κρεβάτι, να ζητήσει συγγνώμη από την καλή γριούλα στην ντουλάπα και να πάει να κόψει εκείνη την ωραία σαλάτα, ανοίγει η πόρτα και μπαίνει η Ρεντ.»

Και σε αυτή τη σκηνή η αγένεια του κοριτσιού πρωτοστατεί, καθώς μπαίνει στο σπίτι χωρίς να χτυπήσει, ανοίγοντας την πόρτα, σε αντίθεση με την ευγενική Κοκκινোসκουφίτσα, η οποία χτυπά πρώτα και περιμένει την απάντηση της γιαγιάς. Στη συνέχεια ακολουθεί ο κλασικός διάλογος μεταξύ κοριτσιού και λύκου-ντυμένο γιαγιά, ο οποίος ταυτίζεται με αυτόν του κλασικού παραμυθιού, καθώς ακολουθεί ακριβώς το ίδιο μοτίβο. Αυτή η σκηνή αποτελεί και την τελευταία που μοιάζει με την αντίστοιχη του κλασικού παραμυθιού.

Η Ρεντ δεν κάθεται να την φάει ο λύκος, αλλά έτσι δυναμική και ατρόμητη όπως παρουσιάζεται από την αρχή, σκύβει και τον αποφεύγει. Έπειτα του μιλά άσχημα, τον βασανίζει, βάζοντάς του να κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού, τον φτύνει, τον βρίζει, τον ταπεινώνει και στο τέλος τον δένει στην καρέκλα για να μην δραπετεύσει τη νύχτα. Μία σκηνή που σκοπό έχει να προκαλέσει την ενσυναίσθηση του αναγνώστη και να του δώσει να καταλάβει πως φαίνεται κάποιος όταν φέρεται άσχημα στους άλλους, όπως επίσης και το πως αισθάνεται ο άλλος που δέχεται όλη αυτή την κακή συμπεριφορά.

Ταυτόχρονα, όμως, ο λύκος εμφανίζεται να παίρνει ένα μάθημα για αυτό που πήγε να κάνει, να πει ψέματα και να ξεγελάσει τους υπόλοιπους λύκους

προκειμένου να τον κάνουν παρέα. Προσπαθούσε να εξαπατήσει τους φίλους του, αντί να πει την αλήθεια από την αρχή και να αποδεχθεί την διαφορετικότητά του.

Ωστόσο, έρχεται η ώρα της Ρεντ. Τα ζώα του δάσους μιλούν μεταξύ τους και αναφέρουν τα πάθη του λύκου από την Ρεντ. Τότε αποφασίζουν να πάνε όλα έξω από το σπίτι της γιαγιάς, για να δώσουν στο κορίτσι ένα μάθημα. Ο λαγός μάλιστα, καλεί και δύο οικολόγους, πρώην κυνηγούς, που αγαπούν πλέον τα ζώα και τα φροντίζουν.

«Ένας από τους κυνηγούς απελευθέρωσε τον κακομοίρη το λύκο. Ο άλλος κυνηγός απευθύνθηκε στη Ρεντ.

“Έδωσες ένα καλό μάθημα στο λύκο, Ρεντ, αλλά έχεις και εσύ πολύ να μάθεις ακόμη”, της είπε. “Πρέπει να σεβόμαστε τη ζωή και τη φύση. Όλα τα ζώα είναι χρήσιμα και η φύση είναι το σπίτι τους. Και το δικό μας σπίτι”.

“Και πρέπει να φερόμαστε καλά στους φίλους μας”, είπε το άλογο.

“Και στους εχθρούς μας”, συμπλήρωσε η κουκουβάγια.»

Σε αυτό το σημείο, δίνεται ένα μάθημα στο μικρό κορίτσι, από τους κυνηγούς και τα ζώα, αναφορικά με τη φύση, τη ζωή, το περιβάλλον αλλά και την συμπεριφορά της, ως προς τους φίλους και τους εχθρούς της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η κουκουβάγια, το σοφό πουλί του δάσους, στο κορίτσι.

Τέλος το παραμύθι κλείνει με την μετάλλαξη του κοριτσιού μετά από το πάθημά του και την τιμωρία που του επέβαλαν τα ζώα του δάσους. Περνώντας έτσι το μήνυμα πως το πάθημα πάντα μας γίνεται μάθημα.

«Το συμβούλιο του δάσους αποφάσισε να τιμωρηθεί η Ρεντ δουλεύοντας λίγο καιρό στο ζωολογικό κήπο. Ταΐζοντας και φροντίζοντας κάθε μέρα τα ζώα, τα αγάπησε τόσο πολύ, που...

... σπούδασε τελικά κτηνιατρική και σήμερα διατηρεί ιατρείο μικρών ζώων, πολύ επιτυχημένο, στο Κολωνάκι. Τώρα όλα τα ζώα την αγαπούν και, όταν έχουν πρόβλημα, τρέχουν να ζητήσουν τη βοήθειά της, που η Ρεντ τους προσφέρει πάντα απλόχερα.»

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Το παρόν παραμύθι αξίζει να σημειωθεί πως παρουσιάζει διακειμενικά στοιχεία με άλλα δύο προγενέστερα παραμύθια ξένων συγγραφέων, τα οποία έχουν μεταφραστεί και κυκλοφορήσει στη χώρα μας. Το πρώτο είναι το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο του Philippe Corentin, *«Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς»*, από το οποίο οι συγγραφείς έχουν επηρεαστεί και έχουν προσδώσει στην πρωταγωνίστριά τους αυτόν τον αγνή χαρακτήρα και τη βάζουν να ταλαιπωρεί τον λύκο. Το δεύτερο βιβλίο από οποίο φαίνεται να είναι επηρεασμένοι οι συγγραφείς είναι εκείνο του Geoffrey de Pennart, *«Η Στρογγυλοσκουφίτσα»*, από το οποίο δανείζονται το τέλος και για αυτό κλείνουν την ιστορία τους αναφέροντας πως η ηρωίδα τους, η Ρεντ, όταν μεγαλώσει γίνεται κτηνίατρος.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο του βιβλίου, παρουσιάζει τον τίτλο της ιστορίας, με κόκκινα γράμματα, όπως και τα ρούχα του κοριτσιού στο κλασικό παραμύθι. Αρχικά προβάλλει τον όνομα της ηρωίδας, με κεφαλαία γράμματα που πίνουν όλο το πάνω μέρος του εξωφύλλου και από κάτω με μικρότερα γράμματα αναφέρει μία φράση που χαρακτηρίζει την ηρωίδα, *«Μπελάς στο δάσος»*.

Η εικόνα που συνοδεύει τον τίτλο, παρουσιάζει ένα κορίτσι πάνω σε ένα βράχο, στο κέντρο, κάτω από την επιγραφή του ονόματος, *«PENT»*. Με αυτόν τον τρόπο ο εικονογράφος επιθυμεί να φέρει το κορίτσι στο επίκεντρο της προσοχής του

αναγνώστη και να δηλώσει πως η συγκεκριμένη ιστορία αφορά κυρίως αυτό (Γιαννικοπούλου, 2008). Ο λύκος από την άλλη πλευρά, παρουσιάζεται πίσω από τον βράχο, όπου στέκεται το κορίτσι, κοιτώντας το πονηρά, όπως υποδηλώνουν τα μάτια, το χαμόγελο και ο τρόπος με τον οποίο κλείνει το χέρι του. Ακόμη, φαίνεται να είναι κρυμμένος πίσω από αυτή την πέτρα και το κορίτσι να μην τον έχει δει ακόμη. Και οι δύο ήρωες βρίσκονται πάνω σε μία πλαγιά με δέντρα. Είναι σούρουπο όταν συμβαίνει η ιστορία, όπως υποδηλώνουν τα χρώματα του ουρανού και έχει καλό καιρό. Ακόμη, οι ήρωες φαίνεται πως βρίσκονται σίγουρα σε νησί, όπως δείχνουν οι γλάροι που πετούν στον ουρανό αλλά και η θάλασσα που αχνοφαίνεται πίσω από τα δέντρα.

Όπως γίνεται φανερό, όλο αυτό το σκηνικό, προδίδει στον αναγνώστη την ταυτότητα του συγκεκριμένου παραμυθιού και την ομοιότητά του με το κλασικό, και ταυτόχρονα τον προβληματίζει, με τα ιδιαίτερα στοιχεία που παρουσιάζει. Καθώς για παράδειγμα διαθέτει κάποια στοιχεία κλειδιά, όπως: το κορίτσι, και μάλιστα με κόκκινα ρούχα, το καλάθι και τον λύκο, που παραπέμπουν απευθείας στο παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, σε όποια χώρα και κουλτούρα κι αν εμφανίζονται (Ροντάρι, 2003). Ωστόσο, όμως παρουσιάζει και στοιχεία που διαφέρουν από τα αντίστοιχα του κλασικού παραμυθιού των αδερφών Grimm, όπως το μέρος στο οποίο βρίσκονται οι ήρωες, το νησί, και το ύφος του κοριτσιού που είναι μυστηριώδες και ξένο ως προς τον αναγνώστη. Αυτά τα στοιχεία δηλώνουν την διαφορετικότητα του συγκεκριμένου παραμυθιού από το κλασικό δημιουργώντας στο παιδί μία ανασφάλεια για την ιστορία που πρόκειται να αναγνώσει.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Το κορίτσι είναι μικρόσωμο και φορά ένα κόκκινο φούτερ με κόκκινη κουκούλα, όπως τα σύγχρονα παιδιά, και ένα καρό παντελόνι. Ακόμη, κρατά ένα καλάθι, στοιχείο, το οποίο μαζί με τα κόκκινα ρούχα και την κόκκινη κουκούλα που φορά,

επιτρέπουν στον αναγνώστη να την παραλληλίσει με την Κοκκινοσκουφίτσα του κλασικού παραμυθιού. Αν και παρουσιάζεται με διαφορετική μορφή διατηρεί κάποια χαρακτηριστικά, τα οποία την καθιστούν αναγνωρίσιμη (Τσιλιμένη, 2007). Ωστόσο, ένα στοιχείο που διαφοροποιείται από το κλασικό είναι το ύφος του κοριτσιού, το οποίο δεν είναι χαρωπό και ανέμελο, αλλά έχει τα χέρια του στις τσέπες και το πρόσωπό κρυμμένο κάτω από την κουκούλα. Το πρόσωπο του κοριτσιού, όσο φαίνεται, είναι σκυθρωπό, κατσούφικο, θυμωμένο και κακό. Ακόμη, το καλαθάκι το κρατά με τέτοιο τρόπο που δείχνει πως δεν νοιάζεται για το εσωτερικό του και γενικότερα για την αποστολή του, καθώς είναι περασμένο στον αγκώνα του, έτοιμο να γυρίσει ανάποδα.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος παρουσιάζεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, να μιλά και να περπατά στα δύο πόδια. Επίσης, εμφανίζεται καλός και με καθαρό βλέμμα που υποδηλώνει πως δεν έχει πρόθεση να κάνει κακό, αλλά ούτε και κακούς σκοπούς. Ακόμη, προς το τέλος της ιστορίας παρουσιάζεται φοβιτσιάρης και τρομοκρατημένος από την κακή συμπεριφορά του μικρού κοριτσιού.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Οι κοινές εικόνες μεταξύ των δύο παραμυθιών είναι αρκετές. Αρχικά, και στα δύο παραμύθια απεικονίζεται η μητέρα να παραδίδει το καλαθάκι στην κόρη της, όπως επίσης και το κορίτσι να βρίσκεται μέσα στο δάσος με το καλαθάκι στο χέρι, καθώς κατευθύνεται προς το σπίτι της γιαγιάς του. Άλλες κοινές εικόνες αποτελούν εκείνη όπου ο λύκος τρέχει γρήγορα να φτάσει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς, εκείνη όπου ο λύκος είναι ντυμένος με τα ρούχα της γιαγιάς και ξαπλωμένος στο κρεβάτι της, εκείνη όπου το κορίτσι φτάνει και μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς, εκείνη όπου το κορίτσι στέκεται δίπλα στο κρεβάτι και στον μεταμφιεσμένο λύκο και του μιλάει και τέλος εκείνη όπου ο λύκος επιτίθεται την ηρωίδα.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης**

Όπως αναφέρθηκε και στο σχολιασμό του κειμένου, το συγκεκριμένο παραμύθι παρουσιάζει διακειμενικά στοιχεία με άλλα δύο εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, του Philippe Corentin, «*Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς*» και του Geoffrey de Pennart, «*Η Στρογγυλοσκουφίτσα*», με τα οποία εμφανίζει διακειμενικές συνδέσεις και κατά την εικονογράφηση. Από το πρώτο δανείζεται την εικόνα όπου το κορίτσι χτυπάει με την τσουγκράνα το λύκο για να τον διώξει από το σπίτι, η οποία ταυτίζεται με εκείνη όπου η Ρεντ χτυπά τον λύκο με την σκούπα, και από το δεύτερο δανείζεται εκείνη την εικόνα όπου στο τέλος η πρωταγωνίστρια του παραμυθιού εμφανίζεται ως κτηνίατρος.

2.1.6.14 Μουζακίτης, Λ. (2013). *Σ' ένα δάσος μια φορά...* Αθήνα: «Ανέμη».

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία που παρουσιάζει το βιβλίο λαμβάνει χώρα σε «ένα μεγάλο ξεχασμένο δάσος». Εκεί ζει ο πρωταγωνιστής του παραμυθιού, το μικρό γκρι λυκάκι, με τη μητέρα του, η οποία αποτελεί την αρχηγό της αγέλης των λύκων. Μία μέρα σε αυτό το δάσος φτάνει ένα κακομαθημένο κορίτσι, η Κοκκινοφορεσίτσα, που θέλοντας να ξεχωρίζει από όλα τα κορίτσια της πόλης φορά συνέχεια κόκκινα ρούχα. Αυτή τη φορά όμως, ψάχνει για ένα ξεχωριστό κατοικίδιο που κανείς άλλος δεν θα έχει στην πόλη. Έτσι, πηγαίνει στο δάσος, κρύβεται πίσω από ένα θάμνο και παραμονεύει μέχρι να βρει το ζώακι που ζητά. Μόλις βλέπει το μικρό λυκάκι να παίζει στο δάσος αποφασίζει πως αυτό είναι το κατοικίδιο που ψάχνει. Το αρπάζει, το βάζει σε ένα σάκο και ξεκινά για την πόλη. Το λυκάκι, φυλακισμένο μέσα στο σάκο, αρχίζει να φωνάζει τη μαμά του, σκίζει το σάκο και προσπαθεί να εξηγήσει στο κορίτσι πως δεν θέλει να φύγει από το δάσος. Τότε τα ζώα του δάσους, που ακούν το μικρό λυκάκι να φωνάζει, κλείνουν το δρόμο του κοριτσιού, το οποίο με τη σειρά του αντιλαμβάνεται το λάθος του και αφήνει

ελεύθερο τον μικρό πρωταγωνιστή. Αυτός επιστρέφει όλο χαρά στη μητέρα του και το κορίτσι μετανιωμένο για αυτό που πήγε να κάνει, επιστρέφει με τη σειρά του πίσω στο σπίτι του, στην πόλη.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Το παραμύθι αυτό αποτελεί ένα πρόσφατο δευτερογενές κείμενο και ταυτόχρονα μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας. Ο συγγραφέας αντιστρέφοντας τους ρόλους των ηρώων του κλασικού παραμυθιού επιχειρεί να παρουσιάσει μία αντίστροφη, δική του ιστορία, που διαπραγματεύεται την αιχμαλωσία των ζώων και την απόσπασή τους από το φυσικό περιβάλλον στο οποίο έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του βιβλίου, «Σ' ένα δάσος μια φορά...», δηλώνει την έναρξη μίας ιστορίας, ενός παραμυθιού. Αναφέρει πως το συγκεκριμένο παραμύθι πρόκειται να παρουσιάσει μία ιστορία που έλαβε μέρος μέσα σε ένα δάσος κάποια αόριστη χρονική στιγμή, «μια φορά». Τα αποσιωπητικά που υπάρχουν στο τέλος της φράσης, δηλώνουν μία συνειδητή αποσιώπηση από μέρους του συγγραφέα. Με αυτό τον τρόπο επιθυμεί και προσπαθεί να προκαλέσει τον αναγνώστη να συνεχίσει την ανάγνωση της ιστορίας στο εσωτερικό του βιβλίου.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Κοινοί ήρωες μεταξύ των δύο παραμυθιών, πρωταρχικού και δευτερογενούς, είναι μόνο οι δύο πρωταγωνιστές, το κορίτσι με κόκκινα και ο λύκος.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Το κορίτσι προβάλλεται πονηρό, κακομαθημένο και τολμηρό, αφού για να πετύχει αυτό που θέλει, να είναι το επίκεντρο της πόλης δεν διστάζει να πιάσει μέχρι και λύκο.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος παρουσιάζεται μικρός σε ηλικία, χαρωπός, ξέγνοιαστος και αφελείς αφού πιάνεται από το κορίτσι.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία είναι κοινός με εκείνον του κλασικού παραμυθιού και αφορά το δάσος. Ωστόσο, το δευτερογενές κείμενο φαίνεται να είναι τοποθετημένο στη σημερινή εποχή, αφού παρουσιάζει πως η πρωταγωνίστρια, η Κοκκινοφορεσίτσα, μένει σε πόλη και οδηγεί και αυτοκίνητο.

- **Η πλοκή**

Πιο συγκεκριμένα, η ιστορία ξεκινά με τον συγγραφέα να περιγράφει το μεγάλο πράσινο δάσος που βρίσκεται έξω από την πόλη. Η περιγραφή που πραγματοποιεί είναι λεπτομερής και παρουσιάζει το δάσος με ωραίο τρόπο, αποσκοπώντας και επιθυμώντας να εμψύσει στον αναγνώστη την αγάπη για το φυσικό περιβάλλον. Δείχνει με αυτό τον τρόπο πως η φύση είναι όμορφη και πρέπει να την φροντίζουμε και να την προσέχουμε και όχι να την καταστρέφουμε:

«Ένα δάσος που η τύχη το βοήθησε να ζήσει στους γήινους αιώνες, χωρίς ποτέ να καταστραφεί ή να απειληθεί το ίδιο και τα ζώα που προστάτευε.

Μέσα σ' αυτό υπήρχαν πουλιά, ζώα και φυτά μιας ξεχωριστής ομορφιάς. Πλημμυρισμένο από τις μελωδικές φωνές των πουλιών του, γεμάτο χρώματα και μυρωδιές μοίραζε τη χάρη και την ομορφιά του στον κόσμο. Τα πανύψηλα δέντρα του ήταν αληθινά γλυπτά, ορθώνοντας προς τον ουρανό, για να συναντήσουν τον ήλιο που με αγάπη και στοργή έθρεφε τα φυλλώματά τους.»

Μέσα σε αυτό το όμορφο δάσος ζει ο πρωταγωνιστής της ιστορίας, το μικρό γκρι λυκάκι, με τη μητέρα του, την αρχηγό της αγέλης των λύκων. Σε αυτό το σημείο γίνεται

μία περιγραφή του μικρού λύκου αντίστοιχη με της Κοκκινোসκουφίτσας στο κλασικό παραμύθι:

«Σ' αυτό λοιπόν το δάσος, ζούσε μαζί με την αγέλη του ένα μικρό γκρι λυκάκι, με όμορφα μυτερά αυτιά και με ολόλευκη κοιλιά.»

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η μητέρα του μικρού λύκου, η οποία είναι δυναμική και αγέρωχη:

«Αρχηγός της αγέλης ήταν η ίδια του η μητέρα. Μία επιβλητική λύκαινα, που όμοιά της δεν υπήρχε. Με το μεγάλο δυνατό της κορμί και τα άσπρα κοφτερά της δόντια, είχε καταφέρει να κυριαρχήσει στην αγέλη των λύκων και όλη τη σέβονταν σαν σπουδαία αρχηγό.»

Ο συγγραφέας της προσδίδει τόσα χαρακτηριστικά που κάνει τον αναγνώστη να πιστεύει πως στη συνέχεια του παραμυθιού η μαμά και αρχηγός της αγέλης θα παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του παραμυθιού. Στοιχείο που τελικά δεν επιβεβαιώνεται στη συνέχεια.

Ακόμη, ο συγγραφέας επιθυμώντας να τονίσει τη μικρή ηλικία του λύκου, αλλά και την καλοσύνη και την αθωότητά που τον διακρίνει, αναφέρει πως ο μικρός ήρωας δεν γνωρίζει ακόμη να κυνηγά. Μέσα από αυτή την ανακοίνωση αποσκοπεί να τονίσει πως ο λύκος δεν είναι κακό ζώο αλλά είναι στη φύση του να κυνηγά και να τρώει άλλα ζώα (Γαβριηλίδου, 2011).

«Μία όμορφη και ξέγνοιαστη μέρα, το λυκόπουλο ανέμελο και χαρωπό τριγυρνούσε στο δάσος του περιμένοντας την μητέρα του αι την αγέλη των λύκων που θα το έπαιρνε κοντά της για να το μάθει να κυνηγάει, αφού σε λίγο καιρό θα μεγάλωνε και έπρεπε να ξέρει να επιβιώνει. Ήταν η πρώτη φορά που θα δοκίμαζε την τύχη του στο κυνήγι, δίχως να μπορεί να φανταστεί τι θα επακολουθούσε.»

Μία ανέμελη και ξέγνοιαστη μέρα ένα κορίτσι από την πόλη ξεκινά να επισκεφτεί το μεγάλο πράσινο δάσος. Σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται η δεύτερη πρωταγωνίστρια της ιστορίας, στην οποία ο συγγραφέας έχει προσάψει τα στοιχεία της ηρωίδας του κλασικού παραμυθιού, της Κοκκινοσκουφίτσας. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά αφορούν στα κόκκινα ρούχα που εμφανίζεται να φορά συνεχώς καθώς και το όνομά της, που είναι «Κοκκινοφορεσίτσα», παρόμοιο με εκείνο της κλασικής ηρωίδας. Ωστόσο, εκτός από αυτά τα δύο κοινά μεταξύ των ηρωίδων δεν παρουσιάζονται άλλα, καθώς η νέα ηρωίδα δεν φορά μόνο κόκκινη κάπα και σκούφο, όπως η κλασική, αλλά ρούχα, γυαλιά, παπούτσια, κάπα και σκούφο, όλα σε κόκκινο χρώμα, εξ' ου και το όνομά της. Ακόμη, η νέα αυτή κεντρική ηρωίδα παρουσιάζεται ως μία νεαρή κοπέλα που οδηγεί αυτοκίνητο και δεν φοβάται να πάει μόνη της στο δάσος, και όχι ως ένα μικρό κορίτσι όπως στο πρωταρχικό. Τέλος, η Κοκκινοφορεσίτσα προβάλλεται ως ένα κακομαθημένο, πλούσιο και φαντασμένο κορίτσι και όχι ως ένα χαρωπό, ανέμελο και αφελές κορίτσι, όπως η κλασική Κοκκινοσκουφίτσα.

«Την ίδια στιγμή, από μία άσχημη πολιτεία πνιγμένη στο τσιμέντο, ένα πλούσιο και φαντασμένο κορίτσι ξεκινούσε για να επισκεφτεί το όμορφο δάσος, που άρχιζε από την άκρη της πόλης και χανόταν στον πράσινο ορίζοντα.

Το κορίτσι ονομαζόταν Κοκκινοφορεσίτσα, από τη μανία που είχε να φοράει κόκκινα ρούχα, κόκκινα παπούτσια, κόκκινα γυαλιά, και φυσικά κόκκινη κάπα και κόκκινο σκουφάκι. Ο λόγος που το έκανε αυτό ήταν ότι ήθελε να ξεχωρίζει από όλα τα κορίτσια της πόλης της, μια και τα είχε όλα, αφού οι γονείς της δεν της είχαν χαλάσει ποτέ χατίρι. Πάντα ήθελα να διαφέρει και για να πετύχει έκανε οτιδήποτε, όπως τώρα, που ταξίδεψε πολύ μακριά, για να βρει- Άκουσον! Άκουσον!- ένα διαφορετικό ζώακι για κατοικίδιο»

Σε αυτό το σημείο ο συγγραφέας αντιπαραβάλλει το περιβάλλον του δάσους με εκείνο της πόλης. Την ομορφιά της φύσης με την ασχήμια του τσιμέντου, καθώς και τους αθώους και ανέμελους λύκους που ζουν στη φύση με τους άπληστους ανθρώπους της πόλης.

Έπειτα παρουσιάζει το κορίτσι να παραμονεύει, πίσω από ένα δέντρο, τα ζώα του δάσους μέχρι να βρει αυτό το σπάνιο και ξεχωριστό κατοικίδιο που ψάχνει. Τότε βλέπει το μικρό λυκάκι και αποφασίζει να το πάρει μαζί του. Αυτή αποτελεί μία σκηνή που ταυτίζεται με την αντίστοιχη του κλασικού παραμυθιού, πριν αντιστραφούν οι ρόλοι. Στο κλασικό ο λύκος ήταν εκείνος που παραμόνευε το μικρό κορίτσι μέσα στο δάσος και σκεφτόταν, όχι να το πάρει μαζί του, αλλά να το φάει:

«Φτάνοντας στο δάσος, η Κοκκινοφορεσίτσα άρχισε να ψάχνει ποιο ζώακι θα διάλεγε, για να το πάρει μαζί της. Έτσι κρύφτηκε πίσω από ένα θάμνο, για να παρατηρήσει τα ζώα που περνούσαν από εκεί. Ξαφνικά βλέπει το λυκάκι.

Τι όμορφο ζώο! Ποτέ δεν είχα σκεφτεί πόσο όμορφα ζώα είναι οι λύκοι και ιδίως αυτό εδώ το μικρό λυκάκι!´»

Ο συγγραφέας σε αυτό το σημείο αλλά και γενικά σε όλη την έκταση του βιβλίου προσπαθεί να περάσει ένα θετικό μήνυμα για τους λύκους. Επιθυμεί να ανατρέψει την κακή εντύπωση που τυχόν έχει ως τώρα το παιδί- αναγνώστης για αυτούς.

Το κορίτσι αποφασίζει πως αυτό είναι το ζώακι που θα πάρει μαζί του. Φαντάζεται τον εαυτό του να κάνει βόλτα με αυτό στην πόλη, κρατώντας το από τα λουρί του. Μία σκηνή που έρχεται σε αντίθεση με την φύση, την περηφάνια και την ελευθερία του λύκου ως ζώο. Τότε το κορίτσι χωρίς να χάνει καιρό πιάνει το “λυκάκι” το βάζει μέσα σε ένα σάκο και βιαστικά ξεκινάει για την πόλη.

Από αυτό το σημείο και μετά δεν παρουσιάζεται καμία ομοιότητα μεταξύ των δύο κειμένων, πρωτογενούς και δευτερογενούς. Αντίθετα, ο συγγραφέας προσπαθεί να

αναδειξεί τη δική του ιστορία και το θέμα που διαπραγματεύεται, την αιχμαλωσία των ζώων και την σημαντικότητα της φύσης αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος. Αρχικά ξεκινά με το φυσικό περιβάλλον, το οποίο αντιλαμβάνεται πρώτο την αιχμαλωσία του μικρού λύκου και αντιδρά. Τα δέντρα σμίγουν τις φυλλωσιές τους κρύβοντας τον ήλιο, τα λουλούδια γέρνουν σαν να θρηνούν και τα πουλιά σταματούν να κελαηδούν. Το μικρό "λυκάκι" προικισμένο από τη φύση να γνωρίζει υπόκωφους ήχους που οι άνθρωποι δεν μπορούν να ακούσουν, φωνάζει τη μητέρα του και αυτή με τη σειρά της την αγέλη της. Επιπλέον, με τα κοφτερά του δόντια σκίζει το σάκο και βγάζει έξω το κεφάλι του. Αρχίζει ένα διάλογο με την Κοκκινοφορεσίτσα προσπαθώντας να την πείσει να μην το πάρει μακριά από το δάσος. Τότε ακολουθεί μία έκπληξη. Όλα τα ζώα του δάσους στέκονται απέναντί της, γρυλίζοντας και ζητώντας πίσω το μικρό "λυκάκι". Το κορίτσι νιώθοντας ντροπή για τις πράξεις του και καταλαβαίνοντας το λάθος του, το αφήνει ελεύθερο και τότε όλο το δάσος χαρούμενο πια επανέρχεται στην αρχική του μορφή. Τα δέντρα αφήνουν πια τον ήλιο να περάσει, τα λουλούδια σηκώνονται και τα πουλιά ξανακελαηδούν.

Τέλος το κορίτσι έχοντας πάρει το μάθημά του και μαγεμένο από την αύρα και τους ήχους του δάσους φεύγει για την πόλη, έχοντας συνειδητοποιήσει πως δεν πρέπει να αιχμαλωτίζονται τα ζώα και να διαταράσσεται το φυσικό περιβάλλον. Αντίθετα, πρέπει να προστατεύεται και να φροντίζεται η φύση και τα πλάσματα που ζουν σε αυτή.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Αναφορικά με το εξώφυλλο του βιβλίου, αυτό είναι πράσινο και παρουσιάζει τον τίτλο, «Σ' ένα δάσος μια φορά...», στο κέντρο με κόκκινα γράμματα. Χρησιμοποιεί, λοιπόν, δύο χρώματα χαρακτηριστικά του κλασικού παραμυθιού της

Κοκκινοσκουφίτσας. Το πράσινο λόγω του δάσους και το κόκκινο λόγω του κόκκινου σκούφου που φοράει η Κοκκινοσκουφίτσα.

Κάτω από τον τίτλο είναι τοποθετημένη μία εικόνα, που υπάρχει και στο εσωτερικό του βιβλίου. Σε αυτή αν και οι ήρωες παρουσιάζονται με νέα μορφή, διαθέτουν χαρακτηριστικά που τους καθιστούν αναγνωρίσιμους (Τσιλιμένη, 2007), όπως τα ρούχα του κοριτσιού και το γύρω σκηνικό. Συγκεκριμένα η εικόνα παρουσιάζει ένα κορίτσι με κόκκινα ρούχα κρυμμένο πίσω από ένα δέντρο να κοιτάζει ένα λύκο. Όλο αυτό το σκηνικό, αναμφισβήτητα παραπέμπει τον αναγνώστη στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας. Όμως αυτή τη φορά τον μπερδεύει και δεν τον βοηθά να αντιληφθεί τι έχει αλλάξει και αντί να παραμονεύει ο λύκος το κορίτσι, παραμονεύει το κορίτσι τον λύκο ή τουλάχιστον κρύβεται από αυτόν. Ακόμη, τον κάνει να αναρωτιέται γιατί ο λύκος είναι αυτός που παίζει με τα πουλιά και χαίρεται την φύση και όχι το μικρό κορίτσι. Αυτή η πλήρης αντιστροφή μίας σημαντικής και κλασικής σκηνής του πρωτογενούς παραμυθιού, κάνει σίγουρα το παιδί αναγνώστη να αναρωτηθεί τι τελικά έχει συμβεί, και τον ωθεί να μεταβεί στο εσωτερικό του βιβλίου ώστε να διαβάσει την ιστορία και να λύσει τις απορίες του.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Η Κοκκινοσκουφίτσα παρουσιάζεται ως ένα σύγχρονο κορίτσι που μένει στην πόλη. Δεν είναι παιδί, όπως στο κλασικό παραμύθι, αλλά ενήλικη, αφού παρουσιάζεται να οδηγεί αυτοκίνητο, κόκκινο και αυτό. Δεν είναι χαρωπή και ανέμελη όπως το κορίτσι της πρωταρχικής ιστορίας. Αντίθετα είναι υπεροπτική, ψηλομύτα, εγωκεντρική και ωραιοπαθής. Φαίνεται να κοιτιέται στον καθρέφτη, να προσέχει συνεχώς τι φοράει, να περπατάει με την μύτη ψηλά έχοντας την εντύπωση ότι είναι το κέντρο της προσοχής. Δεν σταματάει όμως εκεί. Δείχνοντας τον χειρότερό της εαυτό παρουσιάζεται να κυνηγά το “λυκάκι” και να το βάζει στο σάκο της με ευχαρίστηση.

Ακόμα, όταν αναγκάζεται λόγω των καταστάσεων να το απελευθερώσει το κάνει με μία έκφραση δυσαρέσκειας, σουφρώνοντας το πρόσωπό της. Μία σκηνή η οποία έρχεται σε αντίθεση με τα χαμογελαστά πρόσωπα των δέντρων που παρακολουθούν την απελευθέρωση του μικρού λύκου. Σε αυτό το σημείο υπάρχει μία ανακολουθία ανάμεσα στο κείμενο και την εικονογράφηση. Ενώ το κείμενο αναφέρει μία σταδιακή αλλαγή των συναισθημάτων της Κοκκινοφορεσίτσας, από την υπεροψία και τον εγωκεντρισμό στην ντροπή και την συνειδητοποίηση της πράξης της, αυτή η αλλαγή δεν διακρίνεται στην εικονογράφηση.

Βέβαια, καθώς κλείνει το παραμύθι, στις τελευταίες εικόνες της εικονογράφησης, παρουσιάζεται αλλαγμένη η ηρωίδα, να κοιτά με στοργή και ζεστασιά τη μητέρα και τον μικρό λύκο να αγκαλιάζονται. Η συνειδητοποίηση βρίσκει την Κοκκινোসκουφίτσα στον δρόμο της επιστροφής, καθώς οδηγεί πίσω στην πόλη, έχοντας πια αντιληφθεί τη θέση του κάθε πλάσματος στο φυσικό του περιβάλλον. Η ίδια επιστρέφει στο σπίτι της, στο δικό της περιβάλλον, σε αυτό που μεγάλωσε, αφήνοντας τα πλάσματα του δάσους ήσυχα.

- **Η εικόνα του λύκου**

Από την άλλη πλευρά, ο λύκος, ή καλύτερα το "λυκάκι", παρουσιάζεται χαρούμενο, γελαστό και αφελές. Όλα αυτά συμβαίνουν πριν το φυλακίσει η ηρωίδα στο σάκο της. Τότε τα συναισθήματα του μικρού λύκου αλλάζουν ολοκληρωτικά. Παρουσιάζεται φοβισμένος, τρομαγμένος με μία θλίψη στο βλέμμα του. Όλα αυτά τα συναισθήματα παραμένουν μέχρι τη στιγμή που απελευθερώνεται και επανέρχεται το χαμόγελο στα χείλη του.

Ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται το λυκάκι στη συγκεκριμένη εικονογράφηση είναι εντελώς διαφορετικός από αυτόν του λύκου του κλασικού παραμυθιού. Αρχικά παρουσιάζεται σε μικρή ηλικία και να μην έχει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά. Δεν

φαίνεται κακό, πονηρό και παραπλανητικό. Αντίθετα, κλείνει μέσα του την αθωότητα και τη ζεστασιά της παιδικής ηλικίας χαρακτηριστικό που διακρίνεται και από το χρώμα του, το οποίο είναι ανοιχτό γκρι, και έρχεται σε αντίθεση με το σκούρο μαύρο του κλασικού λύκου.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Λόγω του γεγονότος ότι τα παραμύθια διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους ως ιστορίες και δεν έχουν κοινές σκηνές, κατά συνέπεια δεν έχουν και κοινές εικόνες, παρά μόνο μία. Εκείνη όπου παρουσιάζεται η Κοκκινοφορεσίτσα μόνη μέσα στο δάσος, όπως η Κοκκινοσκουφίτσα του κλασικού, καθώς πήγαινε στο σπίτι της γιαγιάς της.

2.1.6.15 Κουτσιαρής, Β. (2014). *Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*. Πάτρα: Κόκκινη Κλωστή Δεμένη.

Εν συντομία η ιστορία

Η ιστορία του παραμυθιού αφορά ένα μικρό κορίτσι το οποίο καλείται να υποδυθεί την Κοκκινοσκουφίτσα στη θεατρική παράσταση του σχολείου. Αν και φοβάται τις μεταμφιέσεις, και ιδιαίτερα τον κακό λύκο, και καθ' όλη τη διάρκεια της πρόβας τρέμει από τον φόβο της, δεν λέει τίποτα στο δάσκαλό της. Προσπαθεί να υποδυθεί τον ρόλο της όσο καλύτερα γίνεται κι ας φοβάται μέσα της. Όταν, όμως, η παράσταση φτάνει στο τέλος της και ο λύκος ετοιμάζεται να της ορμήσει, σύμφωνα με το κλασικό παραμύθι, το κορίτσι ξεσπά και βάζει τα κλάματα καθώς φοβάται πως θα την φάει στην πραγματικότητα. Τότε επεμβαίνει ο δάσκαλός της, την παρηγορεί και εκείνη παραδέχεται πως έπρεπε να του είχε μιλήσει νωρίτερα για αυτόν της το φόβο. Κλείνοντας, ο δάσκαλος δίνει τη λύση αλλάζοντας το τέλος του παραμυθιού. Έτσι, το

κορίτσι ξεπερνά το φόβο του για τον κακό λύκο και υποδύεται το ρόλο που έχει αναλάβει χαρούμενη και ανακουφισμένη πια από το τρομερό αυτό συναίσθημα.

Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- **Το είδος της διακειμενικότητας**

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το γνωστό κλασικό με σκοπό να παρουσιάσει το θέμα του φόβου και να μιλήσει για αυτόν εγκιβωτίζοντας μια νέα ιστορία στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας και αναδεικνύοντας τις αναστολές που μπορεί να κουβαλά ένα παιδί (Τσιλιμένη, 2014). Είναι ένα παραμύθι το οποίο αρχικά φαίνεται να αποτελεί μίμηση του αρχικού. Παρουσιάζει την ίδια την Κοκκινোসκουφίτσα να αφηγείται την ιστορία της και να φανερώνει τα συναισθήματά της καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσης της αποστολής που της είχε αναθέσει η μητέρα της, να μεταφέρει ένα καλάθι με φαγητά στη γιαγιά της. Λίγο πριν το τέλος, όμως, αποκαλύπτεται τελικά πως όλο αυτό το κομμάτι της αφήγησης της κλασικής ιστορίας, όπως και το διαφορετικό τέλος που χαρίζει τελικά ο δάσκαλος στη θεατρική παράσταση του σχολείου, αποτελούν παραθέματα του κλασικού παραμυθιού και των διασκευών του στην ιστορία. Το παρόν κείμενο δανείζεται τα πρόσωπα, τα μοτίβα, τις καταστάσεις και τη δράση του κλασικού παραμυθιού, τα τροποποιεί και τα κάνει να αναφέρονται στο σημερινό αναγνώστη και την εποχή του (Αναγνωστοπούλου, 2013).

Μελετώντας την ιστορία βλέπουμε πως διαπραγματεύεται γενικά το θέμα του φόβου, ο οποίος μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Προβάλλει τους τρόπους αντιμετώπισής του, που δεν είναι άλλοι από την ανοιχτή συζήτηση του θέματος που φοβίζεται και την αναζήτηση βοήθειας από κάποιο πρόσωπο, απόλυτης εμπιστοσύνης. Όπως χαρακτηριστικά έχει αναφέρει και η Τσιλιμένη (2014) ο συγγραφέας «έχει στήσει μία πλοκή που ξαφνιάζει και ανοίγει διάλογο για ένα σοβαρό θέμα... Κυρίως δίνει αφορμή στο παιδί αναγνώστη να ξεπεράσει το ίδιο τις αναστολές του και να

τολμήσει να εκφράσει τους φόβους του». Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως μία μορφή φόβου αποτελεί και το πολυσυζητημένο θέμα των ημερών μας, το bullying, για την αντιμετώπιση του οποίου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η ανάγνωση και παρουσίαση του συγκεκριμένου παραμυθιού.

- **Ο τίτλος**

Ο τίτλος του συγκεκριμένου παραμυθιού, *«Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα»*, μαρτυρά στον αναγνώστη τον κεντρικό ήρωα της ιστορίας, που δεν είναι άλλος από την Κοκκινοσκουφίτσα. Του αποκαλύπτει πως η ιστορία του συγκεκριμένου παραμυθιού αφορά αυτήν του κλασικού κάνοντάς τον να πιστεύει πως κάπου μέσα θα αναφέρεται και ο λύκος, τον οποίο φοβάται το μικρό κορίτσι. Ωστόσο, ο συγγραφέας έχει προσθέσει πάνω από το όνομα της πρωταγωνίστριας την φράση «μη φοβάσαι» η οποία δείχνει πως πρόκειται μάλλον για μία νέα ιστορία της Κοκκινοσκουφίτσας. Αυτή η φράση με τον τρόπο που είναι διατυπωμένη, στο δεύτερο ενικό πρόσωπο, φανερώνει την ύπαρξη κάποιου άλλου προσώπου που παρηγορεί και βοηθά το μικρό κορίτσι να ξεπεράσει το φόβο του. Αυτή η μυστηριώδης φράση είναι αυτή που προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη και τον παρακινεί να προχωρήσει στην ανάγνωση του βιβλίου ώστε να λύσει τις απορίες του και να μάθει τελικά τι φοβάται τόσο πολύ η πρωταγωνίστρια και ποιος είναι αυτός ο άγνωστος που την βοηθά.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Οι κοινοί ήρωες, αυτοί που εμφανίζονται και στα δύο παραμύθια, είναι η Κοκκινοσκουφίτσα, ο λύκος και η γιαγιά.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Η ηρώίδα που υποδύεται την Κοκκινοσκουφίτσα, δεν χαρακτηρίζεται από θάρρος και δυναμισμό. Δεν παρουσιάζεται ανέμελη ή αφελής όπως η κλασική ηρώίδα του

πρωτογενούς κειμένου. Αντίθετα εμφανίζεται δειλή, τρομοκρατημένη και με το συναίσθημα του φόβου μέσα της που την ακολουθεί σε κάθε της ενέργεια.

- **Ο λύκος**

Ο λύκος, που τον υποδύεται ένα συμμαθητής της κεντρικής ηρωίδας, παρουσιάζεται κακός, πονηρός και πεινασμένος, όπως ακριβώς και στο κλασικό παραμύθι.

- **Τόπος και χρόνος**

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας, ενώ φαίνεται πως είναι το δάσος, στην ουσία είναι η σκηνή μία σχολικής παράστασης, όπου ο συγγραφέας τοποθετεί την σύγχρονη ιστορία της δικής του Κοκκινোসκουφίτσας.

- **Η πλοκή**

Το δευτερογενές αυτό παραμύθι ξεκινά με ένα κορίτσι στο ρόλο του αφηγητή. Το κορίτσι αυτό μονολογεί και παρουσιάζει τη ιστορία του παραθέτοντας ταυτόχρονα το πώς νιώθει και το τι σκέφτεται καθ' όλη τη διάρκεια της περιπέτειά του. Όλη αυτή η αφήγηση, σε πρώτο πρόσωπο, βοηθά στην ταύτιση του παιδιού- αναγνώστη με την ηρωίδα, την Κοκκινোসκουφίτσα, τη νέα αυτή ηρωίδα του Κουτσιαρή (Τσιλιμένη, 2014). Αρχικά, η μικρή ηρωίδα εμφανίζεται διχασμένη, καθώς από την μία εκφράζει την διαφωνία και τον φόβο της σχετικά με την έξοδό της στο δάσος και από την άλλη υποδηλώνει την ταυτόχρονη θέλησή της να βγάλει σε πέρας την αποστολή που της είχε ανατεθεί:

«Δεν ήθελα να πάω στο δάσος.

Προσπάθησα πολλές φορές να το πω,

αλλά την τελευταία στιγμή άλλαξα γνώμη.»

Από όσα παραθέτει το κορίτσι γίνεται σιγά σιγά κατανοητό στον αναγνώστη πως πρόκειται για την Κοκκινোসκουφίτσα. Το πρώτο στοιχείο που προβάλλει το κορίτσι και

παραπέμπει στην ηρωίδα του κλασικού παραμυθιού είναι οι εντολές της μητέρας της οι οποίες ταυτίζονται με αυτές που δίνει η μητέρα στο κορίτσι, στο παραμύθι των Grimm:

«Οι εντολές της μαμάς ξεκάθαρες

“Μη λοξοδρομήσεις, μη χασομερήσεις

Μη μιλήσεις σε αγνώστους”

Μη, μη, μη! Και μετά από λίγο... βγήκα έξω.»

Στο αμέσως επόμενο δισέλιδο το κορίτσι παραθέτει κι άλλα στοιχεία για τον εαυτό του, όπως την κόκκινη κάπα, το καλάθι που κρατάει και τα λουλούδια που βλέπει στο δάσος και αρχίζει να μαζεύει. Στοιχεία που κάνουν βέβαιη πια την ταύτισή του με την κλασική ηρωίδα.

«Η κόκκινη κάπα μου πανέμορφη.

Μπορούσε όμως να κρύψει το φόβο μου;

Το χέρι μου έτρεμε. Το καλάθι μου μικρό.

“Έλα, προχώρα, το πρώτο βήμα έγινε!” ψιθύρισα.

Δεν χρειάστηκε να προχωρήσω πολύ για να δω τα λουλούδια.

“Φύγε, μην τα κόβεις”, έλεγα στον εαυτό μου. Έμεινα όμως.»

Το κορίτσι σε κάθε ευκαιρία παρουσιάζει τον φόβο και τις σκέψεις που επισκιάζουν κάθε του κίνηση, καθώς και τις συμβουλές που δίνει στον εαυτό του, τις οποίες μάλιστα καταπατά. Όταν εμφανίζεται ο λύκος, το κορίτσι παρουσιάζει τον διάλογο που διαδραματίζεται μεταξύ τους, ο οποίος είναι παρόμοιος με τον αντίστοιχο του κλασικού παραμυθιού που πραγματοποιείται και εκείνος μέσα στο δάσος.

«Μόλις ο λύκος εμφανίστηκε,

η καρδιά μου άρχισε να χτυπά δυνατά.

“Που πας, κοριτσάκι;” με ρώτησε.

“Πάω στη γιαγιά μου. Είναι άρρωστη,

Με περιμένει”, του απάντησα.

Τον είδα να φεύγει γρήγορα.»

Όπως είναι φανερό, όλη η πλοκή ακολουθεί αυτή του κλασικού παραμυθιού χωρίς να παρεκκλίνει καθόλου. Αμέσως μετά, το κορίτσι φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς του και χτυπά την πόρτα. Αν και ο φόβος εξακολουθεί να συνοδεύει τις κινήσεις του, το κορίτσι συνεχίζει τη διαδρομή του και την αποστολή του, οδεύοντας προς την ολοκλήρωσή της. Για πρώτη φορά, σε αυτή τη σκηνή, η ηρωίδα φανερώνει μόνη της το όνομα της επιβεβαιώνοντας όλες τις εικασίες του αναγνώστη αναφορικά με την ταυτότητά της.

«Ή ύγε, Κοκκινোসκουφίτσα φύγε...” έλεγα και ξανάλεγα μέσα μου.»

Τότε όμως είναι που ο φόβος γίνεται πιο βαθύς και για πρώτη φορά το κορίτσι, που χωρίς αμφιβολία πια είναι η Κοκκινোসκουφίτσα, εκδηλώνει την επιθυμία του να παρατήρει τα πάντα και να φύγει.

«Για μια στιγμή φαντάστηκα τον εαυτό μου

Να βγάζει αυτά τα κατακόκκινα ρούχα και να τρέχει μακριά.

Όχι! Αυτό δεν μπορούσε να συμβεί. »

Τίποτα μέχρι τώρα δεν δηλώνει τι καθιστά αδύνατη την φυγή της και την αναγκάζει συνεχώς να μένει και να προχωρά. Όπως επίσης τίποτα δε μαρτυρά και το πώς γνωρίζει από την αρχή για τον λύκο και για το τι θα της συμβεί ώστε να δικαιολογεί όλο αυτό το φόβο που αισθάνεται. Παρόλα αυτά το κορίτσι μπαίνει μέσα στο σπίτι της γιαγιάς

και συνομιλεί με τον λύκο που είναι μεταμφιεσμένος σε γιαγιά. Ο διάλογος που ακολουθεί μέσα στο σπίτι δεν παρουσιάζεται ολόκληρος, αλλά μόνο δύο τελευταίες φράσεις, οι οποίες ταυτίζονται για ακόμη μία φορά με εκείνες του διαλόγου του κλασικού παραμυθιού στην αντίστοιχη σκηνή.

«Γιατί έχεις τόσο μεγάλο στόμα γιαγιά;» ψιθύρισα.

“Για να σε φάω!” είπε και πετάχτηκε απ’ το κρεβάτι. »

Τότε πραγματοποιείται και η ανατροπή της ιστορίας. Συμβαίνει κάτι που δηλώνει πως τελικά η πλοκή του παρόντος κειμένου δεν ταυτίζεται εξ ολοκλήρου με εκείνη του παραμυθιού των αδερφών Grimm. Το μικρό κορίτσι αρχίζει να κλαίει με λυγμούς και να φωνάζει:

«Δε θέλω να με φάει ο λύκος!»

Αμέσως επεμβαίνει ο δάσκαλος, πλησιάζει τη σκηνή και το κορίτσι πέφτει στην αγκαλιά του. Εκείνος το παρηγορεί και ζητά από το αγόρι που υποδύεται τον λύκο να βγάλει την μάσκα του, η οποία τρομάζει την συμμαθήτριά του. Έτσι λύνονται όλες οι απορίες που μέχρι τώρα είχε ο αναγνώστης και αφορούσαν στην έκταση του φόβου του κοριτσιού αλλά και στην αδυναμία του να αρνηθεί να βγει στο δάσος και να παραμείνει σπίτι του. Σε αυτό το σημείο, ο δάσκαλος αποφασίζει να επέμβει στο παραμύθι και να του δώσει άλλο τέλος ώστε να μην είναι τόσο τρομακτικό. Αυτό χαροποιεί τη μικρή πρωταγωνίστρια, που τελικά παίζει τον ρόλο της ευχάριστα έχοντας ξεπεράσει πια τον φόβο για τον λύκο.

Όσο για την λύση που έδωσε ο δάσκαλος και το διαφορετικό τέλος που χάρισε στην ιστορία, αυτή αφορά μία διασκευή της Κοκκινোসκουφίτσας, στην οποία η γιαγιά προλαβαίνει να κρυφτεί στην ντουλάπα και ο λύκος δεν την τρώει. Έτσι, όταν φτάνει η Κοκκινোসκουφίτσα στο σπίτι και ο λύκος ετοιμάζεται να την φάει, η γιαγιά βγαίνει από την ντουλάπα και του πετάει διάφορα αντικείμενα. Δυο τους τον κλειδώνουν στην

ντουλάπα του σπιτιού και περιμένουν τον κυνηγό να έρθει. Το παραμύθι κλείνει με τα λόγια του μικρού κοριτσιού ευτυχισμένο, χαρούμενο και συμφιλιωμένο πια με τον φόβο του να δηλώνει, μετά το τέλος της παράστασης:

«Όταν ανοίξαμε την πόρτα, ο λύκος είχε φύγει.

Δεν έχει σημασία το τι έγινε μετά

γιατί αφορά ένα άλλο παραμύθι.

Αυτό που έχει σημασία είναι

ότι στο δικό μου παραμύθι εγώ είχα σωθεί!»

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Το συγκεκριμένο κείμενο δημιουργεί διακειμενικές σχέσεις με δύο διαφορετικά κείμενα του παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας, με το κλασικό αλλά και με μία διασκευή αυτού. Πιο συγκεκριμένα, οι διακειμενικοί συσχετισμοί μεταξύ πρωταρχικού και δευτερογενούς είναι φανεροί σε όλη την έκταση του νεωτερικού αυτού παραμυθιού. Ο συγγραφέας ξεκινά το παραμύθι του με ένα κορίτσι που μονολογεί και αφηγείται την περιπέτειά του μέσα στο δάσος. Ταυτόχρονα παρουσιάζει τους διαλόγους που διαδραματίζονται, τα συναισθήματά του αλλά και τις σκέψεις που κάνει. Όλα τα στοιχεία που παρουσιάζει το κορίτσι για τον εαυτό του, όπως η κόκκινη κάπα του, το καλαθάκι του, οι εντολές της μητέρας του, τα λουλούδια που βρίσκει και μαζεύει στο δάσος, ο λύκο που συναντά, το σπίτι της γιαγιάς στο οποίο φτάνει αργοπορημένη και τέλος ο διάλογό της με τον λύκο, όλα παραπέμπουν και ταυτίζονται με τα αντίστοιχα στοιχεία του κλασικού παραμυθιού. Η ανατροπή του παραμυθιού συντελείται στη συνέχεια και κλείνει το παραμύθι με την παράθεση του τέλους μίας νεότερης διασκευής του κλασικού παραμυθιού.

Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Το εξώφυλλο του βιβλίου, έχει πράσινο φόντο, διαμορφωμένο ως δάσος, και παρουσιάζει τον τίτλο, «*Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα*», με μπεζ χρώμα, ώστε να κάνει αντίθεση και να καταστεί τα γράμματα ευδιάκριτα. Ο τίτλος βρίσκεται στην δεξιά πλευρά του εξωφύλλου ενώ στην αριστερή έχει τοποθετηθεί η εικόνα ενός κοριτσιού. Το κορίτσι απεικονίζεται με κόκκινη κάπα και λευκό φόρεμα, να τρέχει μέσα στο δάσος, καθώς η κάπα και το φόρεμα φαίνεται να ανεμίζουν. Όλα αυτά αποτελούν στοιχεία που παραπέμπουν το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας και ταυτίζουν το κορίτσι του βιβλίου με την πρωταγωνίστρια του κλασικού παραμυθιού. Κανένα στοιχείο του εξωφύλλου δεν επιθυμεί να διαφοροποιήσει την νεωτερική αυτή ιστορία από την κλασική και δεν προδίδει πως πρόκειται για κάποιο δευτερογενές κείμενο κλασικού παραμυθιού. Αντίθετα, όλα παραπλανούν τον αναγνώστη κάνοντάς τον να πιστευτεί πως πρόκειται να διαβάσει μία ακόμη διασκευή του παραμυθιού των αδερφών Grimm.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Το κορίτσι φορά την κλασική κόκκινη κάπα του και κρατά το καλαθάκι του, ώστε να μην υπάρχει καμία αμφιβολία από μέρους του αναγνώστη σχετικά με την ταυτότητά του. Ακόμη, παρουσιάζεται αθώο όπως και στο κλασικό. Η μόνη διαφορά είναι ο υπερβολικός φόβος που είναι ζωγραφισμένος στο πρόσωπό του από την πρώτη στιγμή που βγαίνει στο δάσος. Από την πρώτη κιόλας εμφάνιση της ηρωίδας, που γίνεται με την τεχνική του γκροπλάν, επιτυγχάνεται μία κοντινή εστίαση στο πρόσωπό της και τονίζεται το βλέμμα της, καθιστώντας εμφανή και αντιληπτό το φόβο που αισθάνεται. Το απευθείας βλέμμα της πρωταγωνίστριας στον θεατή προκαλεί την συμπαράσταση και την συμπόνια του, καλώντας τον ταυτόχρονα να «πάρει θέση» (Γιαννικοπούλου, 2008). Όλος αυτός ο φόβος έρχεται σε αντίθεση με την ανεμελιά του κοριτσιού του

κλασικού παραμυθιού, ιδιαίτερα τη στιγμή που κόβει λουλούδια μέσα στο δάσος για να τα προσφέρει στη γιαγιά του.

- **Η εικόνα του λύκου**

Ο λύκος ταυτίζεται με τον λύκο του κλασικού παραμυθιού. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα στη σκηνή όπου βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της γιαγιάς φορώντας τα ρούχα της. Ο λύκος εκεί διαθέτει το αντίστοιχο πονηρό και κακό ύφος με αυτό του κλασικού παραμυθιού. Αναφορικά με τις προηγούμενες εμφανίσεις του, αν και έχει σχεδιαστεί στο ύψος του κοριτσιού, τίποτα δεν μαρτυρά την αληθινή του ταυτότητα. Ίσως το στοιχείο ότι διαθέτει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, αφού στέκεται σαν άνθρωπος πίσω από τα δέντρα του δάσους και συνομιλεί με το κορίτσι με ανθρώπινη φωνή. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό υπάρχει και στο κλασικό παραμύθι και δεν είναι τόσο ξεχωριστό.

Ακόμη, το χρώμα του, έχει διάφορες διαβαθμίσεις του γκρι. Αν και αποτελεί χρώμα με το οποίο αναπαρίστανται συνήθως οι κακοί μιας ιστορίας, στην πρώτη συνάντησή του με το κορίτσι, ο λύκος δεν παρουσιάζεται τρομακτικός. Αντίθετα, δείχνει πονηρός, καλοσυνάτος και άνετος, όπως μαρτυρά και η κίνησή του, που αγκαλιάζει τον κορμό ενός δέντρου, στοιχεία που διαθέτει και στην αντίστοιχη σκηνή του κλασικού παραμυθιού. Κλείνοντας, η τελευταία εμφάνισή του είναι ως παιδί πλέον, που φορά τη στολή και τη μάσκα του λύκου και από κάτω φαίνεται το πρόσωπό του.

- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Τα δύο παραμύθια παρουσιάζουν αρκετές κοινές εικόνες. Η πρώτη απεικονίζει το κορίτσι, μόνο μέσα στο δάσος, με το καλάθι στο χέρι να πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς του. Η δεύτερη παρουσιάζει το κορίτσι να συναντά και να μιλά με τον λύκο μέσα στο δάσος. Η τρίτη δείχνει το κορίτσι να φτάνει και να μπαίνει στο σπίτι της

γιαγιάς του, και τέλος, η τέταρτη, και τελευταία, τον μεταμφιεσμένο λύκο, ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς και βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της.

2.1.7 Αποτελέσματα

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζονται οι συχνότητες των κατηγοριών, στις οποίες χωρίστηκε και σχολιάστηκε κάθε εικονογραφημένο βιβλίο. Σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι να προβληθούν συγκεντρωτικά τα στοιχεία που δανείστηκαν οι συγγραφείς των νέων ιστοριών από το κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας για να οικοδομήσουν την δική τους πρωτότυπη, δευτερογενή ιστορία.

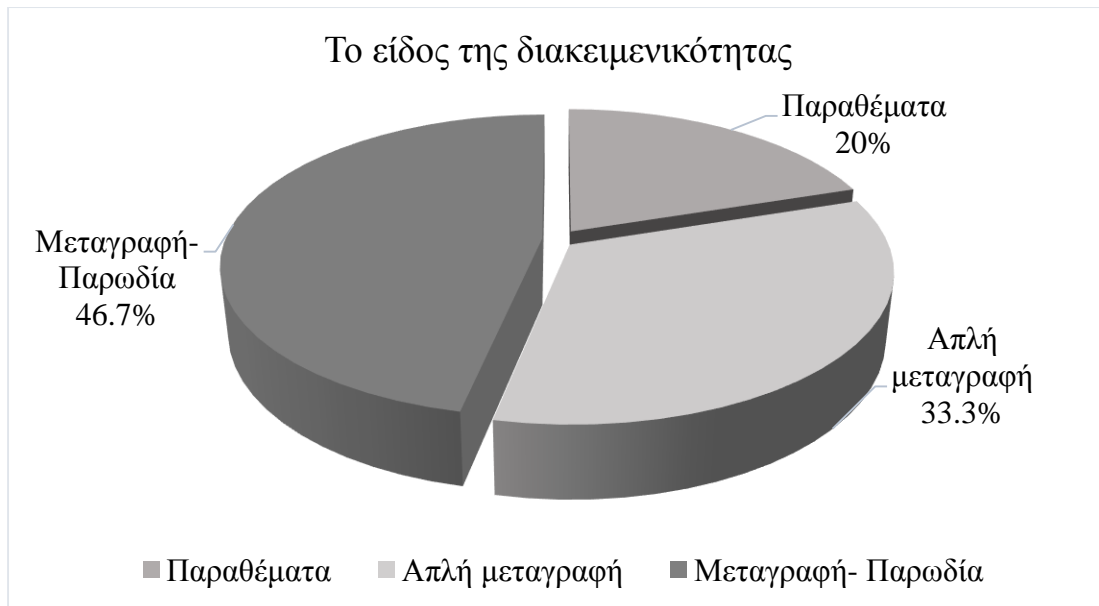
Διακειμενική ανάλυση κειμένου

- Το είδος της διακειμενικότητας

Αναφορικά με τις κατηγορίες που εντάσσονται στην διακειμενική ανάλυση του κειμένου, και ξεκινώντας από το είδος της διακειμενικότητας που ακολουθούν τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία (Πίνακας 2.1.7.1, Σχήμα 2.1.7.1), παρατηρείται πως το 20% παρουσιάζει παραθέματα από το κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, το 33,3% αποτελεί μία απλή μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού και το 46,7% αποτελεί μεταγραφή που σκοπό έχει να παρωδήσει το κλασικό παραμύθι.

Πίνακας 2.1.7.1: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) του είδους της διακειμενικότητας που ακολουθούν τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία.

Το είδος της διακειμενικότητας	f	%
Παραθέματα	3	20.0
Απλή μεταγραφή	5	33.3
Μεταγραφή- παρωδία	7	46.7
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.1: Πίτα για το είδος της διακειμενικότητας που ακολουθούν τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία.

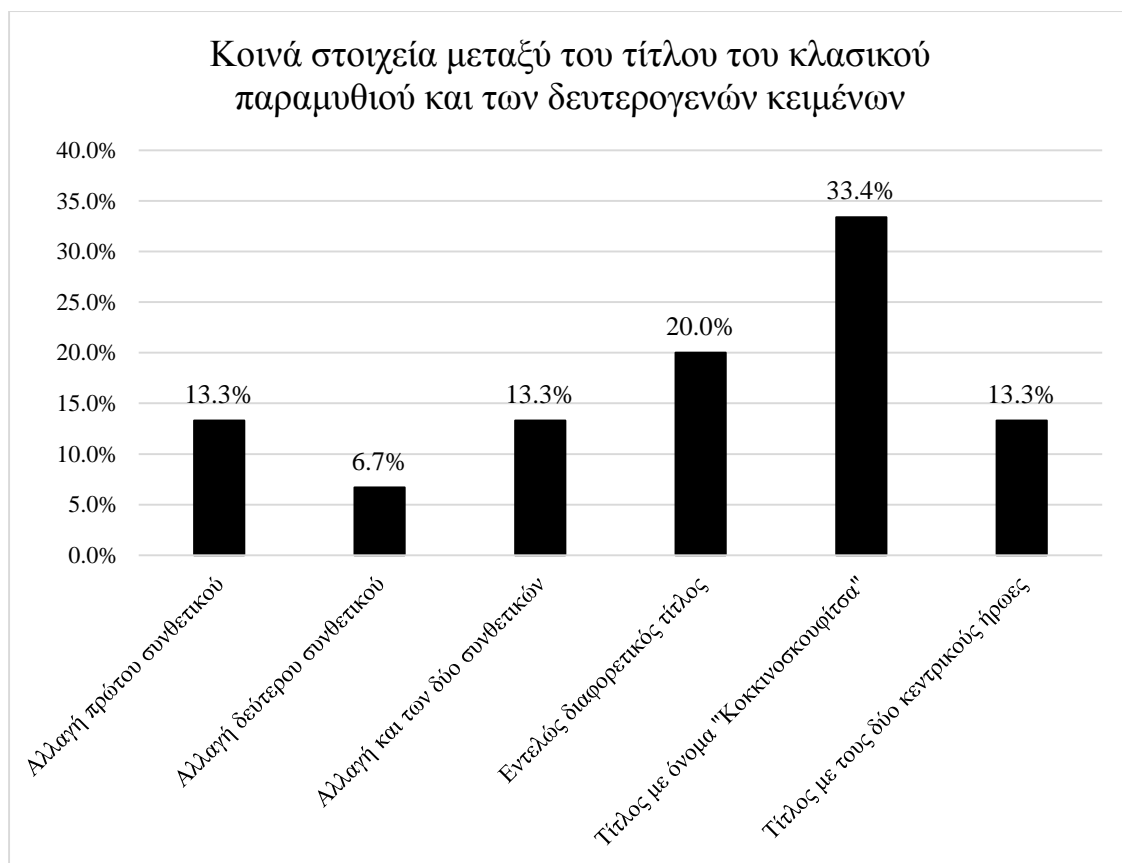
- **Ο τίτλος**

Ως προς τους τίτλους των δευτερογενών κειμένων και τα κοινά στοιχεία που διατηρούν με τον αντίστοιχο του κλασικού παραμυθιού (Πίνακας 2.1.7.2, Σχήμα 2.1.7.2), παρατηρείται πως το 13,3% διατηρεί τον ίδιο τίτλο αλλάζοντας μόνο το πρώτο συνθετικό του ονόματος της κλασικής ηρωίδας (Η Πρασινοσκουφίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα), το 6,7% διατηρεί τον ίδιο τίτλο αλλάζοντας μόνο το δεύτερο συνθετικό (Η Κοκκινομπλουτζινίτσα), το 13,3% αλλάζει και τα δύο συνθετικά του ονόματος της κλασικής ηρωίδας (Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα), το 20% προβάλλει έναν εντελώς διαφορετικό τίτλο που δεν παρουσιάζει κάποια ομοιότητα με τον πρωτογενές- κλασικό παραμύθι (Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Σ' ένα δάσος μια φορά), το 33,3% εμφανίζει έναν τίτλο στον οποίο αναφέρεται ακριβώς το όνομα της κλασικής ηρωίδας (Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα (του Ρόαλντ Ντάλ), Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Κοκκινοσκουφίτσα. Η

αληθινή ιστορία), και τέλος το 13,3% παρουσιάζει ένα τίτλο στον οποίο αναφέρονται οι δύο κεντρικοί ήρωες του κλασικού παραμυθιού, η Κοκκινোসκουφίτσα και ο λύκος (Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος).

Πίνακας 2.1.7.2: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα κοινά στοιχεία μεταξύ του τίτλου του κλασικού παραμυθιού και των δευτερογενών κειμένων.

Κοινά στοιχεία μεταξύ του τίτλου του κλασικού παραμυθιού και των δευτερογενών κειμένων	f	%
Αλλαγή πρώτου συνθετικού	2	13.3
Αλλαγή δεύτερου συνθετικού	1	6.7
Αλλαγή και των δύο συνθετικών	2	13.3
Εντελώς διαφορετικός τίτλος	3	20.0
Τίτλος με το όνομα «Κοκκινোসκουφίτσα»	5	33.4
Τίτλος με τους δύο κεντρικούς ήρωες (Κοκκινোসκουφίτσα και λύκο)	2	13.3
Σύνολο	15	100.0

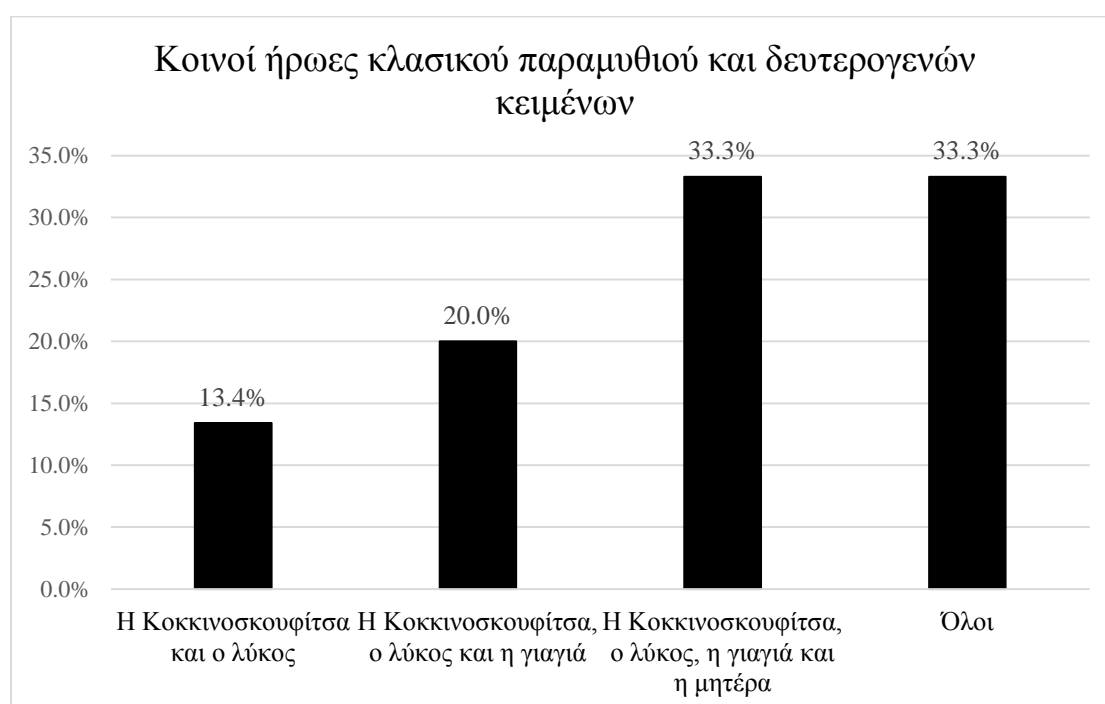
Σχήμα 2.1.7.2: Ραβδόγραμμα για τα κοινά στοιχεία μεταξύ του τίτλου του κλασικού παραμυθιού και των δευτερογενών κειμένων.

- **Οι κοινοί ήρωες**

Περνώντας στους κοινούς ήρωες που προβάλλουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας (Πίνακας 2.1.7.3, Σχήμα 2.1.7.3), βρέθηκε πως το 13,4% των κειμένων παρουσιάζουν την Κοκκινোসκουφίτσα και τον λύκο ως κοινούς ήρωες, το 20% την Κοκκινোসκουφίτσα, τον λύκο και την γιαγιά, το 33,3% την Κοκκινোসκουφίτσα, το λύκο, τη γιαγιά και τη μητέρα του κοριτσιού, και τέλος το 33,3% όλους του ήρωες, συμπεριλαμβανομένου και του κυνηγού.

Πίνακας 2.1.7.3: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τους κοινούς ήρωες που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας.

Οι κοινοί ήρωες που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας	f	%
Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο λύκος	2	13.4
Η Κοκκινোসκουφίτσα, ο λύκος και η γιαγιά	3	20.0
Η Κοκκινোসκουφίτσα, ο λύκος, η γιαγιά και η μητέρα	5	33.3
Όλοι (συμπεριλαμβανομένου και του κυνηγού)	5	33.3
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.3: Ραβδόγραμμα για τους κοινούς ήρωες που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας.

- **Η πρωταγωνίστρια**

Όσον αφορά τον χαρακτήρα της πρωταγωνίστριας κάθε ιστορίας και τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται (Πίνακας 2.1.7.4, Σχήμα 2.1.7.4), παρατηρείται πως στο 20% των κειμένων εμφανίζεται ίδιος με εκείνον της Κοκκινোসκουφίτσας στο κλασικό

παραμύθι, στο 20% των κειμένων εμφανίζεται ως καλό κορίτσι αλλά «ζιζάνιο», στο 26,7% δυναμική, στο 26,7% κακομαθημένη και αγενής, και τέλος στο 6,6% δειλή.

Πίνακας 2.1.7.4: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον νέο χαρακτήρα της πρωταγωνίστριας κάθε ιστορίας.

Ο νέος χαρακτήρας της πρωταγωνίστριας κάθε ιστορίας	f	%
Ίδια με το κλασικό	3	20.0
Καλή αλλά «ζιζάνιο»	3	20.0
Δυναμική	4	26.7
Κακομαθημένη και αγενής	4	26.7
Δειλή	1	6.6
Σύνολο	15	100.0

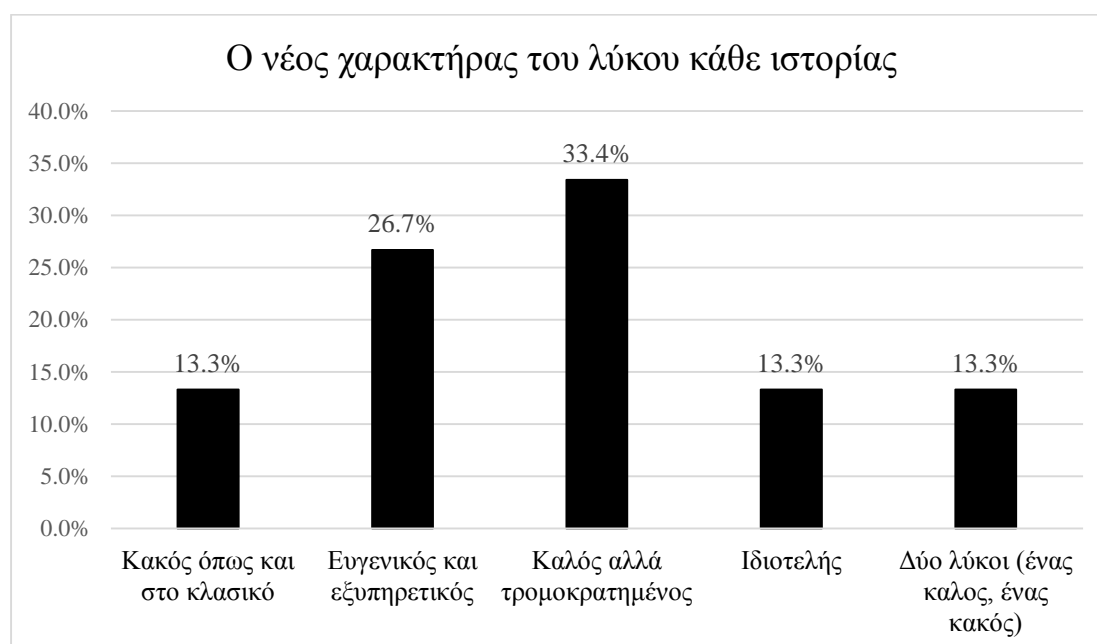
Σχήμα 2.1.7.4: Ραβδόγραμμα για τον νέο χαρακτήρα της πρωταγωνίστριας κάθε ιστορίας.

- **Ο λύκος**

Σχετικά με τον νέο χαρακτήρα του λύκου κάθε ιστορίας και τον τρόπο με τον οποίο εμφανίζεται (Πίνακας 2.1.7.5, Σχήμα 2.1.7.5), παρατηρείται πως στο 13,3% των κειμένων προβάλλεται κακός όπως και στο κλασικό παραμύθι, στο 26,7% των κειμένων ευγενικός και εξυπηρετικός, στο 33,4% καλός αλλά τρομοκρατημένος από τη συμπεριφορά της συμπρωταγωνίστριάς του, στο 13,3% ιδιοτελής, και τέλος υπάρχει ένα 13,3% στο οποίο παρουσιάζονται δύο λύκοι, ένας καλός και ένας κακός.

Πίνακας 2.1.7.5: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον νέο χαρακτήρα του λύκου κάθε ιστορίας.

Ο νέος χαρακτήρας του λύκου κάθε ιστορίας	f	%
Κακός όπως και στο κλασικό	2	13.3
Ευγενικός και εξυπηρετικός	4	26.7
Καλός αλλά τρομοκρατημένος	5	33.4
Ιδιοτελής	2	13.3
Δύο λύκοι (ένας κακός, ένας καλός)	2	13.3
Σύνολο	15	100.0

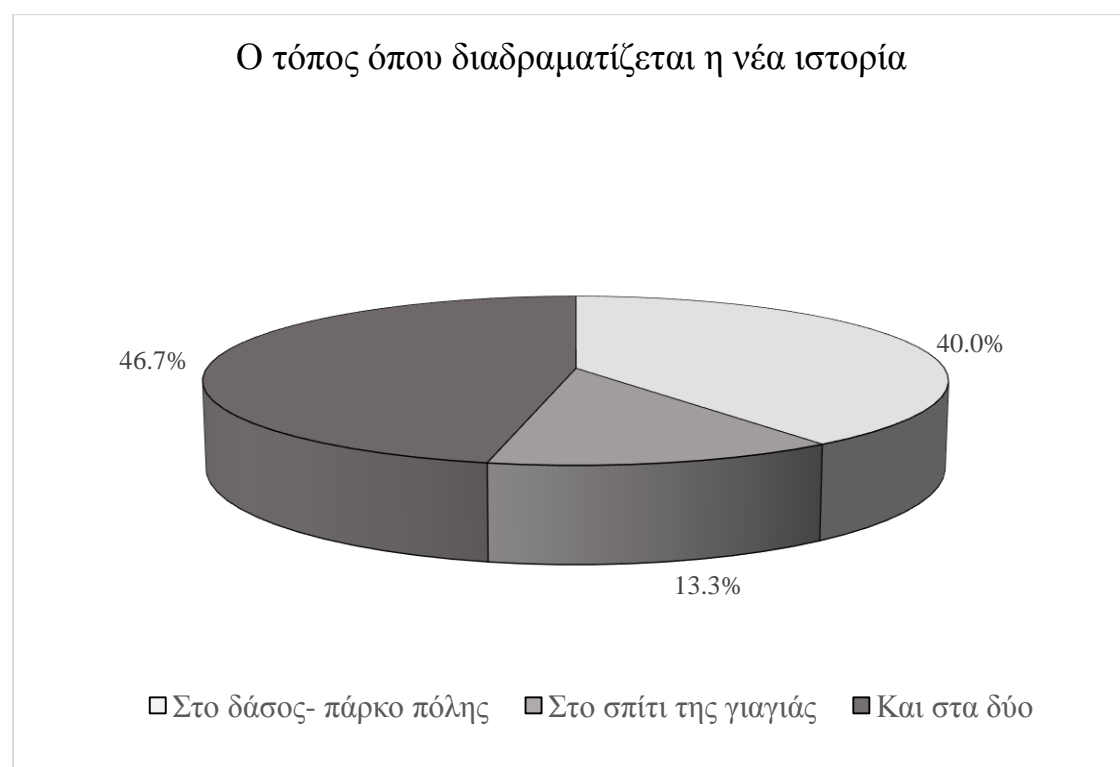
Σχήμα 2.1.7.5: Ραβδόγραμμα για τον νέο χαρακτήρα του λύκου κάθε ιστορίας.

- **Ο τόπος και ο χρόνος**

Σχετικά με τον τόπο όπου διαδραματίζεται η νέα ιστορία (Πίνακας 2.1.7.6, Σχήμα 2.1.7.6), παρατηρείται πως στο 40% των κειμένων η ιστορία διαδραματίζεται μόνο στο δάσος ή στο πάρκο της πόλης, όπου έχει μεταφερθεί η ιστορία, στο 13,3% η ιστορία διαδραματίζεται μόνο στο σπίτι της γιαγιάς, και τέλος στο 46,7% η ιστορία διαδραματίζεται και στο δάσος αλλά και στο σπίτι της γιαγιάς, όπως ακριβώς και στο κλασικό.

Πίνακας 2.1.7.6: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον τόπο όπου διαδραματίζεται η νέα ιστορία.

Ο τόπος όπου διαδραματίζεται η νέα ιστορία	f	%
Στο δάσος- πάρκο πόλης	6	40.0
Στο σπίτι της γιαγιάς	2	13.3
Και στα δύο	7	46.7
Σύνολο	15	100.0

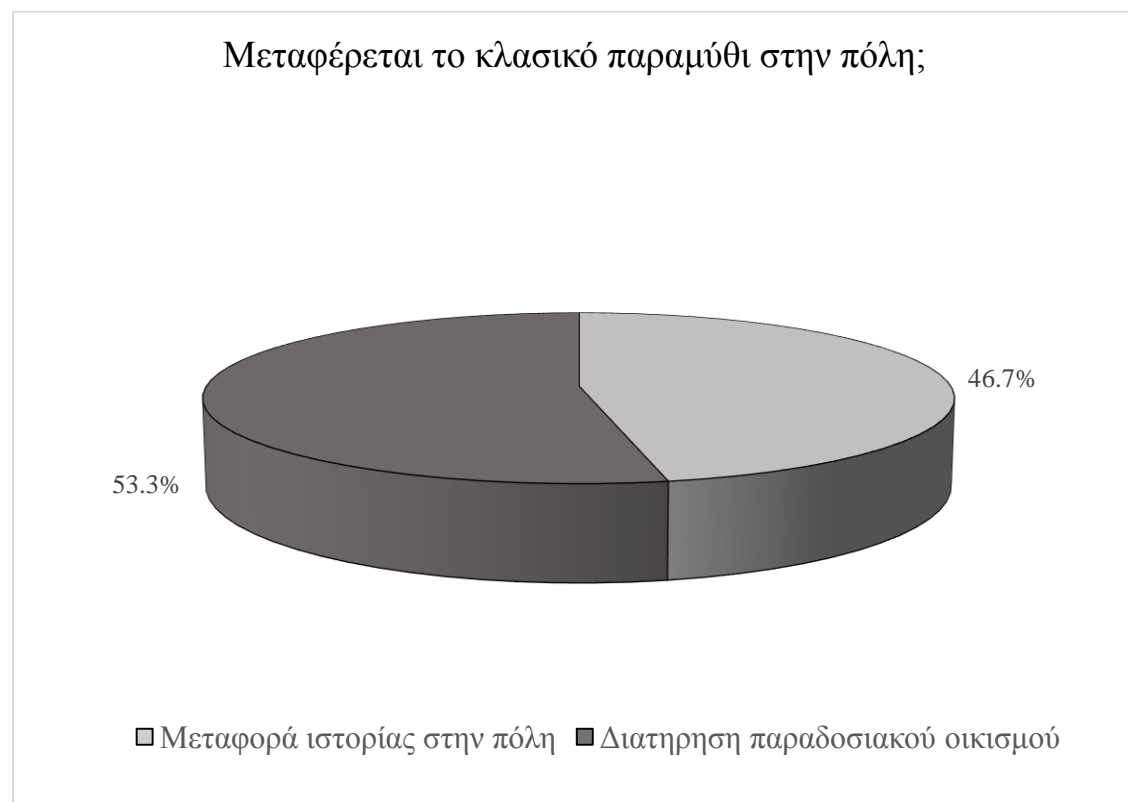

Σχήμα 2.1.7.6: Πίτα για τον τόπο όπου διαδραματίζεται η νέα ιστορία.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το αν η νέα ιστορία μεταφέρει το κλασικό παραμύθι στην πόλη ή παρουσιάζει και πάλι έναν παραδοσιακό οικισμό, όπως το κλασικό (Πίνακας 2.1.7.7, Σχήμα 2.1.7.7), παρατηρείται πως στο 46,7% των κειμένων πραγματοποιείται η μεταφορά της κλασικής ιστορίας στην πόλη, ενώ στο 53,3% διατηρείται ο παραδοσιακός οικισμός του κλασικού παραμυθιού.

Πίνακας 2.1.7.7: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τη μεταφορά του κλασικού παραμυθιού στην πόλη.

Μεταφέρεται το κλασικό παραμύθι στην πόλη;	f	%
Μεταφορά ιστορίας στην πόλη	7	46.7
Διατήρηση παραδοσιακού οικισμού	8	53.3
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.7: Πίτα για τη μεταφορά του κλασικού παραμυθιού στην πόλη.

Περνώντας στο χρονικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται η κάθε δευτερογενής ιστορία (Πίνακας 2.1.7.8, Σχήμα 2.1.7.8), παρατηρείται πως στο 6,7% των κειμένων η νέα ιστορία τοποθετείται χρονικά πριν την κλασική, στο 26,7% η νέα ιστορία τοποθετείται χρονικά μετά την κλασική, και τέλος στο 66,6% η νέα ιστορία τοποθετείται χρονικά στις μέρες μας.

Πίνακας 2.1.7.8: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το χρονικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται η κάθε δευτερογενής ιστορία.

Το χρονικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται η κάθε δευτερογενής ιστορία	f	%
Πριν το κλασικό	1	6.7
Μετά το κλασικό	4	26.7
Σήμερα	10	66.6
Σύνολο	15	100.0

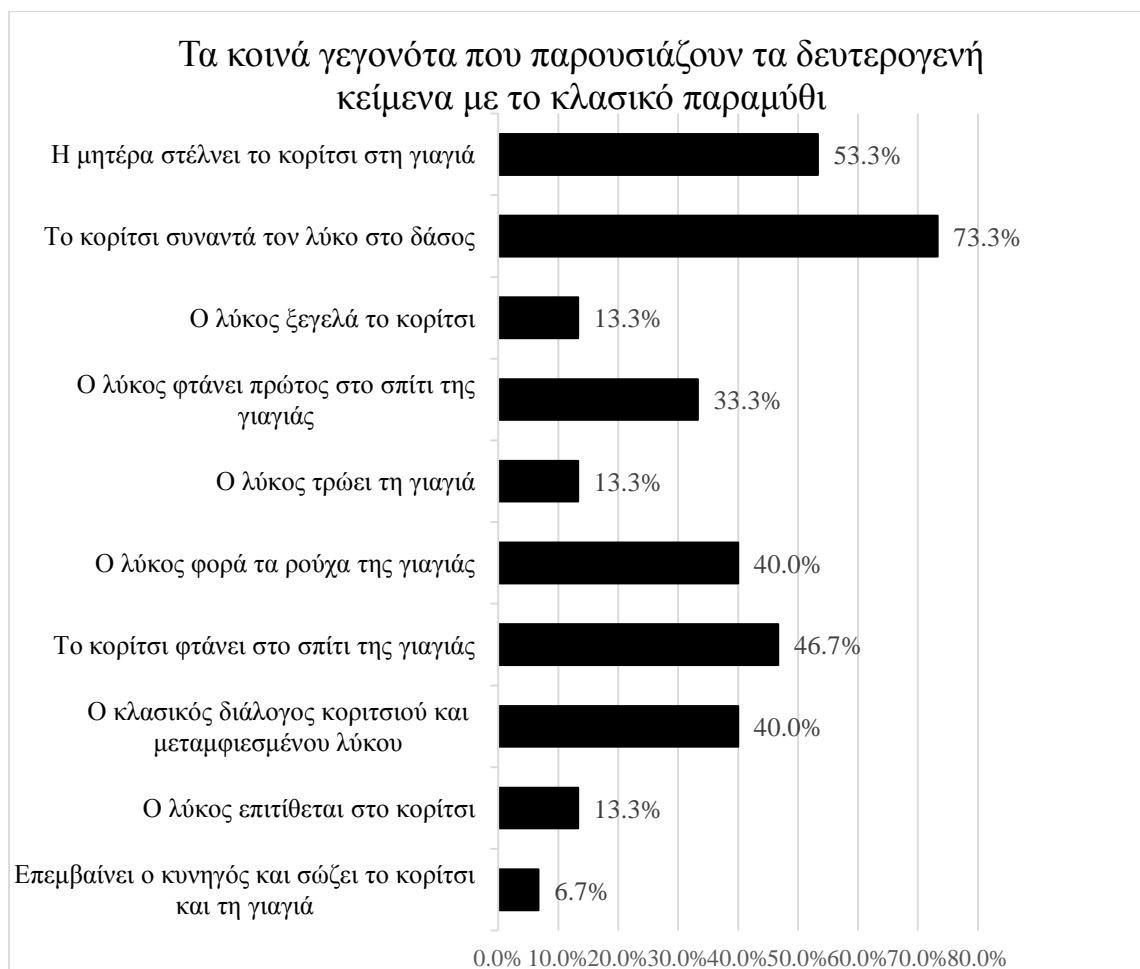
Σχήμα 2.1.7.8: Πίτα για το χρονικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται η κάθε δευτερογενής ιστορία.

- **Η πλοκή**

Σχετικά με την πλοκή και τα κοινά γεγονότα που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι (Πίνακας 2.1.7.9, Σχήμα 2.1.7.9), φαίνεται πως από το σύνολο των δευτερογενών κειμένων (το 100%), στο 53,3% η μητέρα στέλνει το κορίτσι να μεταφέρει ένα καλαθάκι με φαγητά στη γιαγιά του, στο 73,3% το κορίτσι συναντά τον λύκο στο δάσος καθώς πηγαίνει στη γιαγιά του, στο 13,3% των κειμένων ο λύκος ξεγελάει το κορίτσι, στο 33,3% φτάνει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς, στο 13,3% τρώει τη γιαγιά και στο 40% ντύνεται με τα ρούχα της, στο 46,7% το κορίτσι φτάνει στο σπίτι στο σπίτι της γιαγιάς του, στο 40% προβάλλει έναν διάλογο παρόμοιο με τον κλασικό μεταξύ Κοκκινোসκουφίτσας και μεταμφιεσμένου λύκου, στο 13,3% ο λύκος επιτίθεται στο κορίτσι, και τέλος στο 6,7% ο κυνηγός επεμβαίνει για να σώσει το κορίτσι και την γιαγιά από τον λύκο.

Πίνακας 2.1.7.9: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα κοινά γεγονότα που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι.

Τα κοινά γεγονότα που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι	Ναι		Όχι		Σύνολο	
	f	%	f	%	f	%
Η μητέρα στέλνει το κορίτσι στη γιαγιά	8	53.3	7	46.7	15	100.0
Το κορίτσι συναντά τον λύκο στο δάσος	11	73.3	4	26.7	15	100.0
Ο λύκος ξεγελά το κορίτσι	2	13.3	13	86.7	15	100.0
Ο λύκος φτάνει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς	5	33.3	10	66.7	15	100.0
Ο λύκος τρώει τη γιαγιά	2	13.3	13	86.7	15	100.0
Ο λύκος φορά τα ρούχα της γιαγιάς	6	40.0	9	60.0	15	100.0
Το κορίτσι φτάνει στο σπίτι της γιαγιάς	7	46.7	8	53.3	15	100.0
Ο κλασικός διάλογος κοριτσιού και μεταμφιεσμένου λύκου	6	40.0	9	60.0	15	100.0
Ο λύκος επιτίθεται στο κορίτσι	2	13.3	13	86.7	15	100.0
Επεμβαίνει ο κυνηγός και σώζει το κορίτσι και τη γιαγιά	1	6.7	14	93.3	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.9: Ραβδόγραμμα για τα κοινά γεγονότα που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία**

Κλείνοντας με τις κατηγορίες του κειμένου, και σχετικά με άλλα διακειμενικά στοιχεία που πιθανόν να παρουσιάζουν τα νέα δευτερογενή κείμενα (Πίνακας 2.1.7.10, Σχήμα 2.1.7.10), παρατηρείται πως το 33,3% των κειμένων δεν παρουσιάζει επιπλέον διακειμενικά στοιχεία και συνδέσεις, το 26,7% των κειμένων παρουσιάζει και άλλα διακειμενικά στοιχεία από άλλα κλασικά παραμύθια, το 33,3% παρουσιάζει και άλλα διακειμενικά στοιχεία από άλλα σύγχρονα κείμενα, και τέλος το 6,7% παρουσιάζει και άλλα διακειμενικά στοιχεία από αρχαία κείμενα και εκφράσεις.

Πίνακας 2.1.7.10: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για άλλα διακειμενικά στοιχεία που παρουσιάζουν τα νέα δευτερογενή κείμενα.

Άλλα διακειμενικά στοιχεία που παρουσιάζουν τα νέα δευτερογενή κείμενα	f	%
Καθόλου	5	33.3
Με άλλα κλασικά παραμύθια	4	26.7
Με άλλα σύγχρονα κείμενα	5	33.3
Με άλλα αρχαία κείμενα και εκφράσεις	1	6.7
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.10: Πίτα για άλλα διακειμενικά στοιχεία που παρουσιάζουν τα νέα δευτερογενή κείμενα.

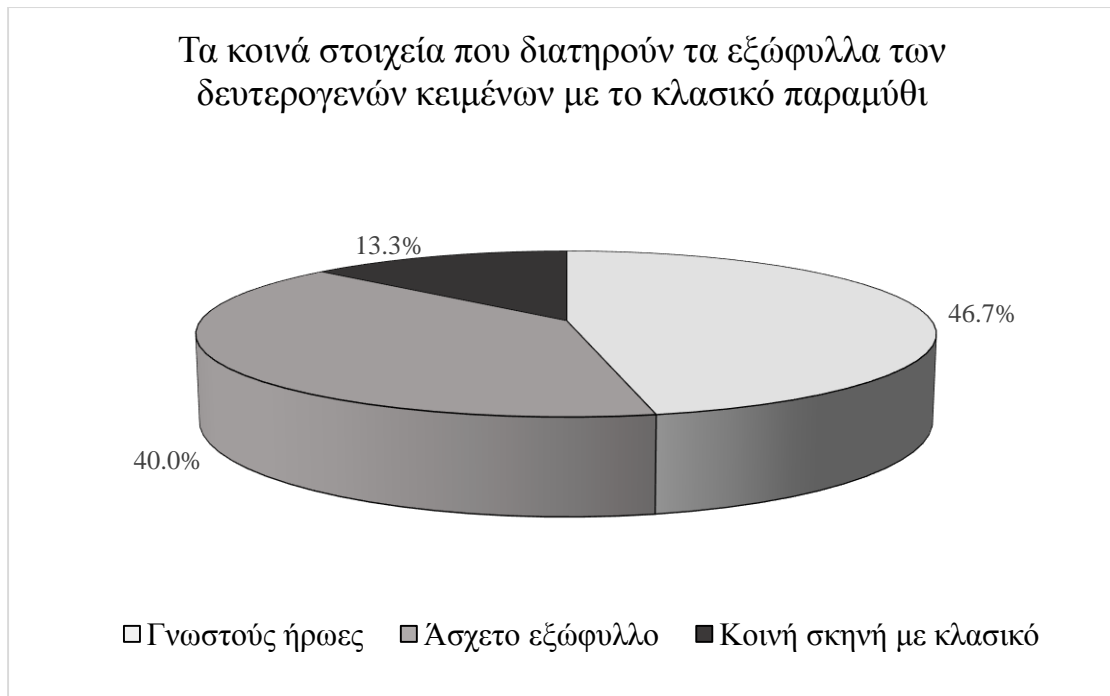
Διακειμενική ανάλυση εικονογράφησης

- **Το εξώφυλλο**

Περνώντας στις κατηγορίες της εικονογράφησης και ξεκινώντας με τα εξώφυλλα των δευτερογενών κειμένων και τα στοιχεία που προβάλλουν τα οποία παραπέμπουν στο κλασικό παραμύθι (Πίνακας 2.1.7.11, Σχήμα 2.1.7.11), παρατηρείται πως το 46,7% των εξωφύλλων παρουσιάζει τους γνωστούς κεντρικούς ήρωες του κλασικού παραμυθιού, το 40% ένα άσχετο εξώφυλλο, το οποίο κανένα στοιχείο δεν παραπέμπει σε κάποιο αντίστοιχο του κλασικού, και τέλος το 13,3% προβάλλει κάποια σκηνή στο εξώφυλλο ή οποία εμπεριέχεται και στο εσωτερικό του κλασικού παραμυθιού.

Πίνακας 2.1.7.11: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα κοινά στοιχεία που διατηρούν τα εξώφυλλα των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι.

Τα κοινά στοιχεία που διατηρούν τα εξώφυλλα των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι	f	%
Γνωστούς ήρωες	7	46.7
Άσχετο εξώφυλλο	6	40.0
Κοινή σκηνή με κλασικό	2	13.3
Σύνολο	15	100.0

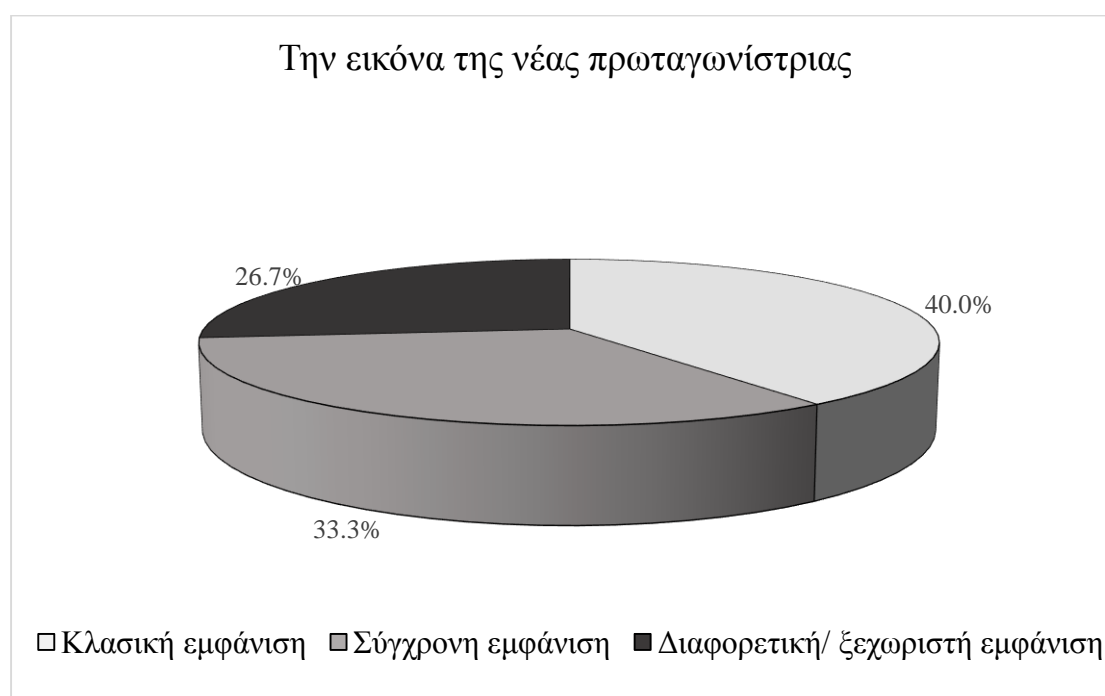
Σχήμα 2.1.7.11: Πίτα για τα κοινά στοιχεία που διατηρούν τα εξώφυλλα των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι.

- **Η εικόνα της πρωταγωνίστριας**

Στην εικόνα της νέας πρωταγωνίστριας κάθε δευτερογενούς κειμένου (Πίνακας 2.1.7.12, Σχήμα 2.1.7.12), παρατηρείται πως το 40% των βιβλίων την παρουσιάζει ντυμένη με τα χαρακτηριστικά ρούχα της κλασική ηρώιδας, της Κοκκινοσκουφίτσας. Το 33,3% την παρουσιάζει με μία σύγχρονη εμφάνιση και ταυτόχρονα αναγνωρίσιμη, αφού διατηρεί το κόκκινο χρώμα των ρούχων της, και τέλος το 26,7% με μία διαφορετική και ξεχωριστή εμφάνιση, όπου ούτε τα χρώματα αλλά ούτε και τα ρούχα δεν παραπέμπουν στην κλασική.

Πίνακας 2.1.7.12: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την εικόνα της νέας πρωταγωνίστριας.

Την εικόνα της νέας πρωταγωνίστριας	f	%
Κλασική εμφάνιση	6	40.0
Σύγχρονη εμφάνιση	5	33.3
Διαφορετική/ ξεχωριστή εμφάνιση	4	26.7
Σύνολο	15	100.0

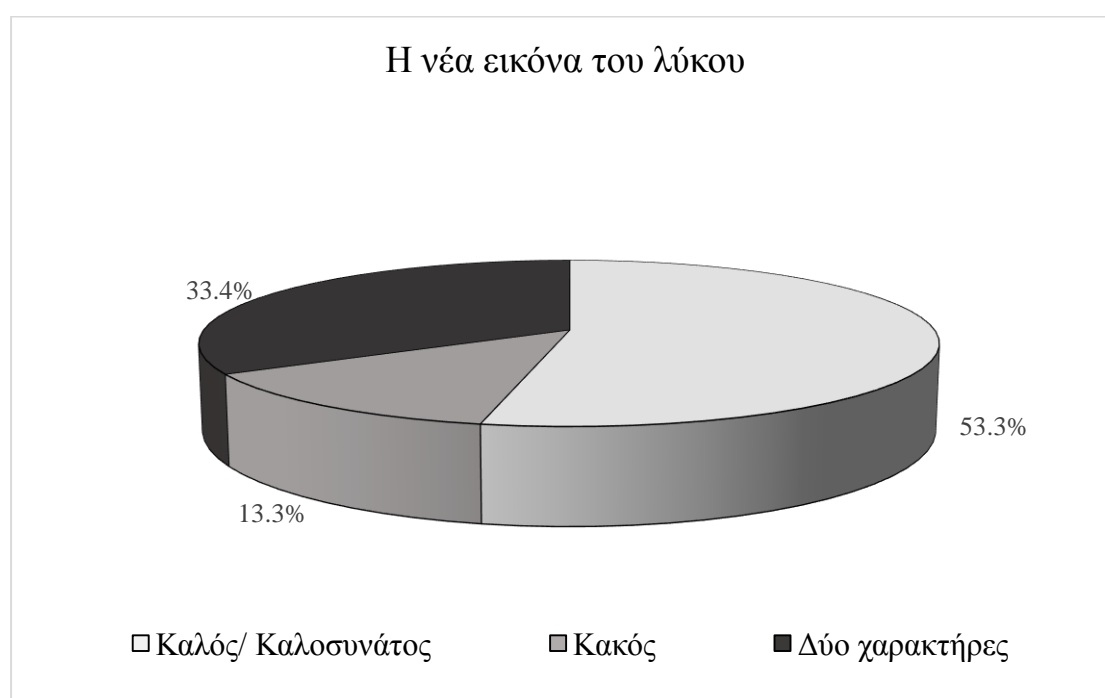
Σχήμα 2.1.7.12: Πίτα για την εικόνα της νέας πρωταγωνίστριας.

- **Η εικόνα του λύκου**

Αναφορικά με την νέα εικόνα του λύκου κάθε δευτερογενούς κειμένου (Πίνακας 2.1.7.13, Σχήμα 2.1.7.13), παρατηρείται πως το 53,3% των βιβλίων τον εμφανίζουν καλό και καλοσυνάτο, με καθαρό βλέμμα, το 13,3% κακό όπως ακριβώς και στο κλασικό παραμύθι, και τέλος το 33,4% με δύο χαρακτήρες, και πιο συγκεκριμένα να αλλάζει κατά τη διάρκεια της ιστορίας και να γίνεται από κακός καλός ή αντίθετα.

Πίνακας 2.1.7.13: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την νέα εικόνα του λύκου.

Η νέα εικόνα του λύκου	f	%
Καλός/ Καλοσυνάτος	8	53.3
Κακός	2	13.3
Δύο χαρακτήρες (αλλαγή από την μία κατάσταση στην άλλη)	5	33.4
Σύνολο	15	100.0

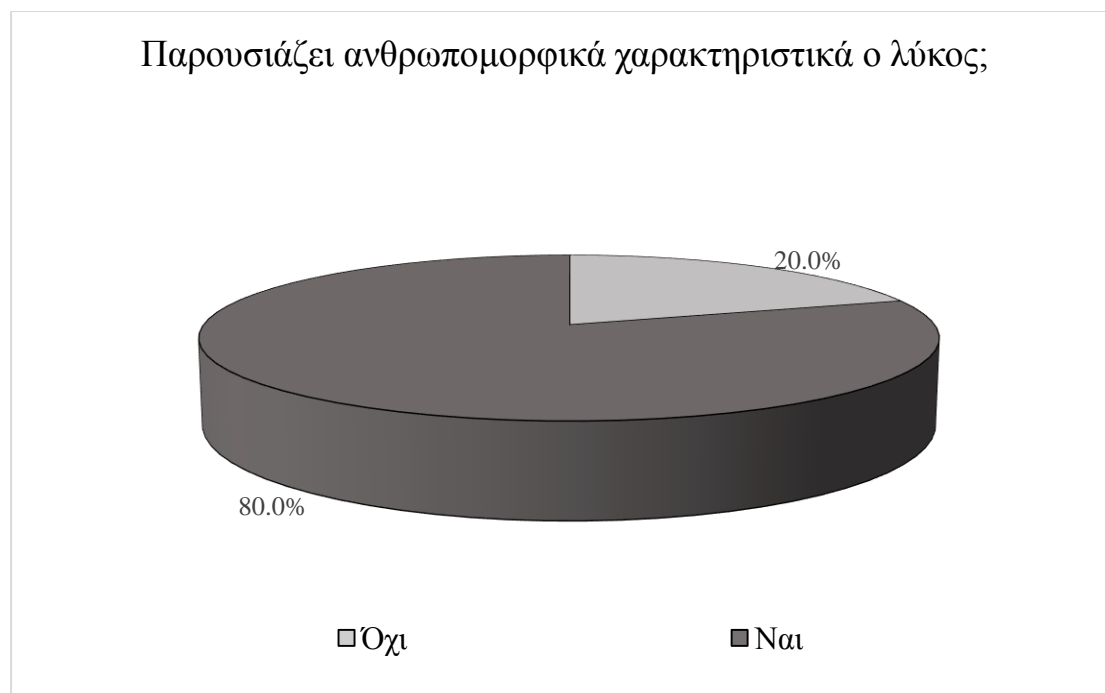

Σχήμα 2.1.7.13: Πίτα για την νέα εικόνα του λύκου.

Επιπλέον, (Πίνακας 2.1.7.14, Σχήμα 2.1.7.14) παρατηρείται πως στο 20% των βιβλίων ο νέος λύκος παρουσιάζεται να περπατά στα τέσσερα, όπως όλα τα ζώα, ενώ στο υπόλοιπο 80% παρουσιάζεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, να στέκεται στα δύο πόδια και να φορά ρούχα, όπως οι άνθρωποι.

Πίνακας 2.1.7.14: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το αν παρουσιάζει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά ο λύκος.

Παρουσιάζει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά ο λύκος;	f	%
Όχι	3	20.0
Ναι	12	80.0
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.14: Πίτα για το αν παρουσιάζει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά ο λύκος.

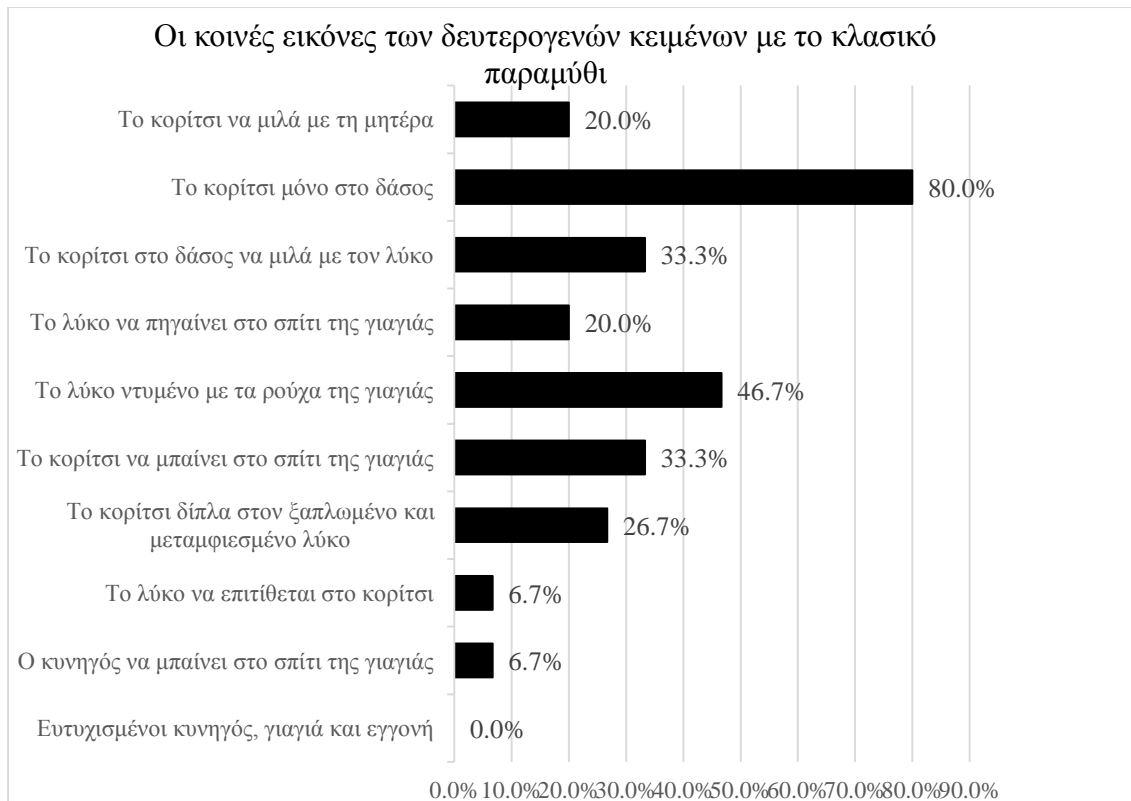
- **Κοινές εικόνες με το κλασικό**

Περνώντας στις κοινές εικόνες που παρουσιάζουν τα δευτερογενή κείμενα με το κλασικό παραμύθι (Πίνακας 2.1.7.15, Σχήμα 2.1.7.15), φαίνεται πως από το σύνολο των δευτερογενών κειμένων (το 100%), στο 20% απεικονίζεται το κορίτσι να μιλά με τη μητέρα του, στο 80% εμφανίζεται το κορίτσι μόνο μέσα στο δάσος, στο 33.3% το κορίτσι να μιλά με το λύκο, στο 20% προβάλλεται ο λύκος να πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς, στο 46,7% να ντύνεται με τα ρούχα της, στο 33,3% το κορίτσι να μπαίνει στο

σπίτι της, στο 26,7% το κορίτσι να μιλά με τον μεταμφιεσμένο λύκο, ο οποίος βρίσκεται ξαπλωμένος στο κρεβάτι της γιαγιάς, στο 6,7% παρουσιάζεται ο λύκος να επιτίθεται στο κορίτσι και στο 6,7% ο κυνηγός να μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς. Η τελευταία σκηνή όπου εμφανίζονται ευτυχισμένοι οι τρεις ήρωες, κυνηγός, γιαγιά και εγγονή, δεν παρουσιάζεται σε κανένα δευτερογενές κείμενο.

Πίνακας 2.1.7.15: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τις κοινές εικόνες των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι.

Οι κοινές εικόνες των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι	Ναι		Όχι		Σύνολο	
	f	%	f	%	f	%
Το κορίτσι να μιλά με τη μητέρα	3	20.0	12	80.0	15	100.0
Το κορίτσι μόνο στο δάσος	12	80.0	3	20.0	15	100.0
Το κορίτσι στο δάσος να μιλά με τον λύκο	5	33.3	10	66.7	15	100.0
Το λύκο να πηγαίνει στο σπίτι της γιαγιάς	3	20.0	12	80.0	15	100.0
Το λύκο ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς	7	46.7	8	53.3	15	100.0
Το κορίτσι να μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς	5	33.3	10	66.7	15	100.0
Το κορίτσι δίπλα στον ξαπλωμένο και μεταμφιεσμένο λύκο	4	26.7	11	73.3	15	100.0
Το λύκο να επιτίθεται στο κορίτσι	1	6.7	14	93.3	15	100.0
Ο κυνηγός να μπαίνει στο σπίτι της γιαγιάς	1	6.7	14	93.3	15	100.0
Ευτυχισμένοι κυνηγός, γιαγιά και εγγονή	0	0.0	15	100.0	15	100.0

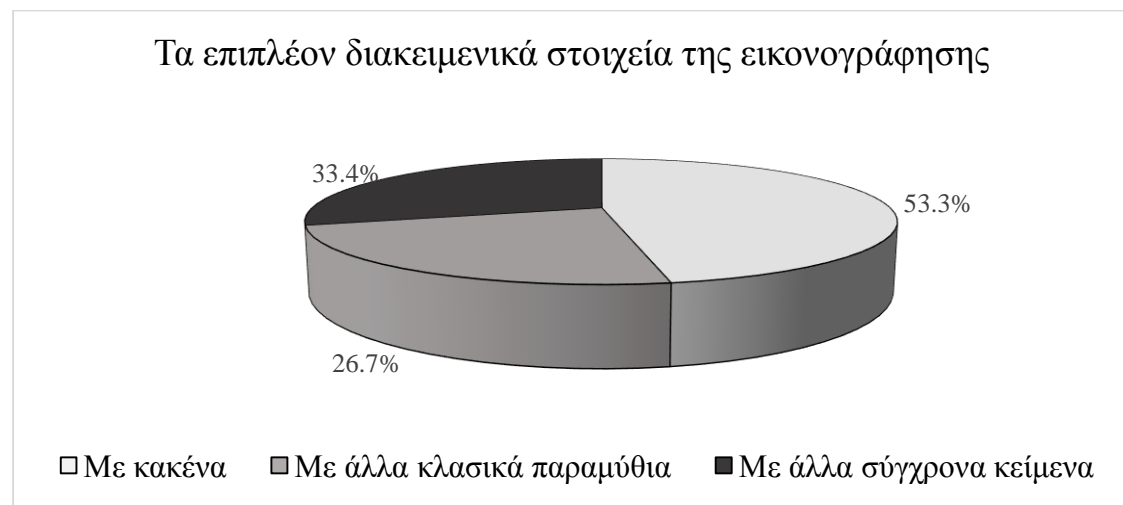
Σχήμα 2.1.7.15: Ραβδόγραμμα για τις κοινές εικόνες των δευτερογενών κειμένων με το κλασικό παραμύθι.

- **Άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικόνας**

Όσον αφορά άλλα διακειμενικά στοιχεία της εικόνας (Πίνακας 2.1.7.16, Σχήμα 2.1.7.16), παρατηρείται πως στο 53,3% των βιβλίων οι εικόνες δεν παρουσιάζουν διακειμενικά στοιχεία με άλλα κείμενα, στο 26,7% των βιβλίων παρουσιάζουν διακειμενικά στοιχεία με άλλα κλασικά παραμύθια, και τέλος στο 20% παρουσιάζουν διακειμενικά στοιχεία με άλλα σύγχρονα κείμενα.

Πίνακας 2.1.7.16: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα επιπλέον διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης.

Τα επιπλέον διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης	f	%
Με κανένα	8	53.3
Με άλλα κλασικά παραμύθια	4	26.7
Με άλλα σύγχρονα κείμενα	3	20.0
Σύνολο	15	100.0

Σχήμα 2.1.7.16: Πίτα για τα επιπλέον διακειμενικά στοιχεία της εικονογράφησης.

2.1.8 Συμπεράσματα/ Συζήτηση

Στην παρούσα εργασία, αναλύθηκαν δεκαπέντε δευτερογενή κείμενα, ελληνικά και μεταφρασμένα, που χρησιμοποιούν το κλασικό παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας ως διακείμενο και κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από το 1990 έως και σήμερα. Η ανάλυση έδειξε ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να ανατραπεί και να ξαναγραφεί μία γνωστή ιστορία (Οικονομίδου, 2000).

Το παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, αξίζει να αναφέρουμε ότι, έχει χαρακτηριστεί ως το κατεξοχήν υπερκείμενο (Beckett, 2002) λόγω των πολλών μεταγραφών που έχει υποστεί ανά τους αιώνες, οι οποίες ξεπερνούν τις αντίστοιχες άλλων παραμυθιών. Η δύναμή του δεν έγκειται μόνο στα διαχρονικά μηνύματα που περνά στο παιδί- αναγνώστη, αλλά και στην ικανότητα που έχει η ιστορία να δημιουργεί δευτερογενή κείμενα και να παραμένει ζωντανή στην σύγχρονη λογοτεχνία (Beckett, 2008).

Το συγκεκριμένο παραμύθι φαίνεται ότι έχει την αποκλειστική ικανότητα να προσαρμόζεται στο κοινωνικο- πολιτισμικό περιβάλλον κάθε εποχής (Beckett, 2002). Στοιχείο που εκμεταλλεύονται νεότεροι συγγραφείς, αφού η ιστορία του μικρού κοριτσιού με τα κόκκινα προσφέρει ένα καλό υλικό για να πειραματιστούν σε νέα μοτίβα, να δημιουργήσουν καινούρια σκηνικά και να παίξουν με όλα τα νοήματα και τις αξίες του κλασικού παραμυθιού οδηγώντας το σε απρόσμενες σεναριακές ανατροπές.

Αναφορικά με τις μεταγραφές του κλασικού παραμυθιού που κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα, διαπιστώνεται ότι αποτελούν μείγμα της εκδοχής των αδερφών Grimm και του Perrault με το συγκεκριμένο που επικρατεί και διαμορφώνει τις αξίες, τους προβληματισμούς και τα μηνύματα κάθε εποχής (Παπαρούση, 2013). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και να κυκλοφορήσουν, όπως χαρακτηριστικά

αναφέρει η Παπαρούση, (2013), «χιουμοριστικές, σατιρικές, παιγνιώδεις, κυνικές αλλά και τραγικές ή παράλογες επανεγγραφές της Κοκκινোসκουφίτσας», οι οποίες θίγουν διάφορα σύγχρονα και επίκαιρα ζητήματα.

Πιο συγκεκριμένα, οι ιστορίες που αναλύθηκαν παραπάνω στην πλειοψηφία τους αποτελούν μεταγραφές που κύριο στόχο έχουν να παρωδήσουν το κλασικό παραμύθι της *Κοκκινোসκουφίτσας* (*Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*, *Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*, *Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς*, *η Κοκκινোসκουφίτσα του Ρόαλντ Νταλ*, *Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*, *η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*, *Η Στρογγυλοσκουφίτσα*). Στοιχείο που δείχνει ότι η παρωδία είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και ότι οι συγγραφείς πιστεύουν πως οι νέοι αναγνώστες είναι σε θέση να την αντιληφθούν και να αποκωδικοποιήσουν τις αναφορές του πρωταρχικού κειμένου μέσα στο δευτερογενές (Παπαρούση, 2013).

Εκτός από τις μεταγραφές, στις οποίες σημειώνεται το στοιχείο της παρωδίας του κλασικού κείμενου, υπάρχουν και οι απλές μεταγραφές, οι οποίες είτε αποτελούν συνέχεια του πρωταρχικού κειμένου («*Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιτσας*»), είτε αντανάκλαση της πρωταρχικής ιστορίας («*Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*»), είτε μίμηση λαϊκού παραμυθιού με μάγισσες και μεταμορφωμένους πρίγκιπες («*Η Πρασινοσκουφίτσα*»), είτε κείμενο αποκατάστασης της τιμής και της φήμης του λύκου («*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*»), είτε, τέλος, κείμενο αντιστροφής ρόλων μεταξύ θύτη και θύματος («*Σε ένα δάσος μια φορά...*»).

Όμως δεν λείπουν και οι ιστορίες οι οποίες χρησιμοποιώντας ως παραθέματα τους κεντρικούς ήρωες του κλασικού παραμυθιού, την Κοκκινোসκουφίτσα και τον λύκο, παρουσιάζουν μία νέα ιστορία που προβάλλει τα γεγονότα που προηγήθηκαν του κλασικού («*Κοκκινোসκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!*»), μία ιστορία που προβάλλει τα γεγονότα που έγιναν πολύ αργότερα, όταν τα παιδιά της Κοκκινোসκουφίτσας

μεγάλωσαν («Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος») και μία ιστορία που προβάλλει τις ψυχικές διεργασίες της πρωταγωνίστριας («Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα»).

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν, διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι συγγραφείς δίνουν στα νέα τους κείμενα τίτλο που να σηματοδοτεί, με κάποιον τρόπο, την ομοιότητα της δευτερογενούς αυτής ιστορίας με την πρωτογενή. Αυτό το καταφέρνουν είτε:

α) με αναφορά του ονόματος της κεντρικής ηρωίδας στο τίτλο (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*),

β) αναφέροντας και τους δύο κεντρικούς ήρωες (*Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*),

γ) παραλλάσσοντας το όνομα της Κοκκινοσκουφίτσας αλλάζοντας πότε το πρώτο συνθετικό (*Η Πρασινοσκουφίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα*), πότε το δεύτερο (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*) και πότε και τα δύο συγχρόνως (*Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*).

Λίγα είναι τα κείμενα τα οποία φαίνεται να μην επιθυμούν εμφανή σύνδεση με το κλασικό παραμύθι μέσω του τίτλου τους (*Σ' ένα δάσος μια φορά..., Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*).

Σχετικά με τους ήρωες του κλασικού παραμυθιού που επιλέγουν να επαναπροβάλλουν στην δική τους νέα ιστορία οι περισσότεροι συγγραφείς, πρωτεύοντα ρόλο έχουν η Κοκκινοσκουφίτσα και ο λύκος. Ακολουθεί η γιαγιά με την παρουσίασή της στα δεκατρία από τα δεκαπέντε κείμενα, η μητέρα του κοριτσιού που

εμφανίζεται στα δέκα κείμενα, και τέλος ο κυνηγός που προβάλλεται μόνο στα πέντε από τα δεκαπέντε κείμενα.

Αναφορικά με την νέα πρωταγωνίστρια, φαίνεται ότι αρκετοί είναι οι συγγραφείς που υιοθετούν με ακρίβεια τα χαρακτηριστικά της Κοκκινোসκουφίτσας του κλασικού παραμυθιού, παρουσιάζοντας την ηρωίδα της ιστορίας τους ως ένα καλό και αφελές κοριτσάκι (*Η Πρασινοσκουφίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*). Σε άλλες περιπτώσεις την παρουσιάζουν καλή και ταυτόχρονα δυναμική (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινোসκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ, Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα, Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*), «ζιζάνιο» (*Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας*) ή δειλή (*Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα*). Ωστόσο δε λείπουν και εκείνες οι περιπτώσεις που ανατρέπουν το στερεότυπο του χαρακτήρα της Κοκκινোসκουφίτσας και την παρουσιάζουν κακιά και αγενή (*Κοκκινোসκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Σ' ένα δάσος μια φορά..., Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*).

Ο λύκος, από την άλλη πλευρά, στις σύγχρονες μεταγραφές του κλασικού παραμυθιού προβάλλεται τις περισσότερες φορές καλός. Άλλοτε τον διακρίνει ευγένεια και εξυπηρετικότητα (*Η Πρασινοσκουφίτσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας*), και άλλοτε είναι τρομοκρατημένος από τη συμπεριφορά του κοριτσιού (*Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Σ' ένα δάσος μια φορά..., Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*) ή των κυνηγών που τον καταδιώκουν (*Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*). Υπάρχουν βέβαια και κείμενα στα οποία ο λύκος διατηρεί τα χαρακτηριστικά του, όπως αυτά διαγράφονται στο κλασικό παραμύθι, και είναι κακός (*Η Κοκκινোসκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ, Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα*). Σε άλλα κείμενα ο λύκος

μεταλλάσσεται και από κακός γίνεται καλός (Τσιλιμένη, 2006), μέσα από τη συναναστροφή του με την πρωταγωνίστρια (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*) και το αντίθετο (*Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!*). Όμως δε λείπουν και τα κείμενα τα οποία προβάλλουν δύο λύκους, έναν κακό, όμοιο του κλασικού, και έναν καλό, που προστατεύει τις Κοκκινοσκουφίτσες (*Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*) ή παρουσιάζουν δύο τύπους λύκων, έναν πραγματικό - κακό λύκο και ένα πιρούνι, που είναι καλό αλλά υιοθετεί και υποδύεται τον ρόλο του κακού λύκου του κλασικού παραμυθιού (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*).

Σε ότι αφορά τον τόπο/ χώρο δράσης, οι συγγραφείς επιλέγουν να διατηρήσουν αυτόν του κλασικού παραμυθιού, δηλαδή το δάσος και το σπίτι της γιαγιάς (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*). Λιγότερα είναι τα κείμενα εκείνα που τοποθετούν την δράση των ηρώων μόνο στο δάσος (*Η Πρασινοσκουφίτσα, Σ' ένα δάσος μια φορά..., Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*) και ακόμη λιγότερα εκείνα που την τοποθετούν μόνο στο σπίτι της γιαγιάς (*Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ*). Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δευτερογενή κείμενα είναι ίσα μοιρασμένα, σε εκείνα που διαδραματίζονται σε αστικό περιβάλλον (πόλη) και σε εκείνα που διαδραματίζονται σε έναν παραδοσιακό οικισμό (χωριό), όπως εκείνον του κλασικού παραμυθιού.

Σχετικά με τον χρόνο δράσης, οι περισσότερες ιστορίες αναφέρονται στο σήμερα (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Σ' ένα δάσος μια*

φορά..., Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ). Όμως δεν λείπουν και εκείνες όπου η δράση συμβαίνει χρονικά μετά την κλασική ιστορία (*Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Η Πρασινοσκουφίτσα, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*) όπως και κάποιες άλλες που η δράση συμβαίνει πριν τον ιστορικό χρόνο της κλασική εκδοχής (*Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!*).

Διαπιστώθηκε ότι λίγες είναι οι ιστορίες οι οποίες ξεκινούν με τη φράση «μια φορά και έναν καιρό» (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Πρασινοσκουφίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*). Από τις περισσότερες απουσιάζει (*Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Η κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Σ' ένα δάσος μια φορά..., Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ., Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι 12 Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*) καθώς σηματοδοτεί πως η συγκεκριμένη ιστορία αποτελεί παραμύθι και συνέβη στο παρελθόν.

Μελετώντας τα επεισόδια του πρωταρχικού κειμένου, παρατηρείται ότι άλλα ανατρέπονται και άλλα παραλείπονται. Η πλειοψηφία των δευτερογενών κειμένων διατηρεί χαρακτηριστικές σκηνές του κλασικού παραμυθιού, όπως αυτή που η μητέρα δίνει το καλάθι στο κορίτσι και το στέλνει στη γιαγιά, το κορίτσι συναντά τον λύκο στο δάσος, ο λύκος φτάνει πρώτος στο σπίτι της γιαγιάς, ντύνεται με τα ρούχα της, έπειτα φτάνει το κορίτσι στο σπίτι της και ακολουθεί ο κλασικός διάλογος μεταξύ κοριτσιού και μεταμφιεσμένου λύκου. Παράλληλα, όμως παραλείπονται σκηνές, όπως ο λύκος

που ξεγελάει το κορίτσι, που τρώει τη γιαγιά, που επιτίθεται στο κορίτσι, και στο τέλος η εμφάνιση του κυνηγού που σώζει γιαγιά και εγγονή.

Η συγκεκριμένη σκηνή παραλείπεται συνήθως γιατί ο λύκος στα περισσότερα δευτερογενή κείμενα είναι καλός (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Η Πρασινοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Σ' ένα δάσος μια φορά...*), ενώ στα υπόλοιπα, όπου δεν είναι καλός, η Κοκκινοσκουφίτσα είναι τόσο δυναμική που τα καταφέρνει από μόνη της, και δεν χρειάζεται μία αντρική μορφή να την σώσει (*Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι 12 Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*).

Ακόμη, διαπιστώνεται ότι στα νέα κείμενα που κυκλοφόρησαν μέχρι και το 2004 (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιίτσας, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ*) όλοι οι συγγραφείς διατηρούν το στοιχείο της μεταμφίεσης του λύκου με τα ρούχα της γιαγιάς. Από το 2004 και μετά (*Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Η Πρασινοσκουφίτσα, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Οι 12 Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Σ' ένα δάσος μια φορά...*) το στοιχείο αυτό παραλείπεται από τους περισσότερους, κάνοντας τον λύκο να διατηρεί μέχρι τέλους την ταυτότητά του. Μόνο δύο παραμύθια μετά το 2004 διατηρούν αυτή τη μεταμφίεση (*Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*).

Η ανάλυση των κείμενων που αφορά στον εντοπισμό επιπλέον διακειμενικών στοιχείων, δείχνει πως κάποια δευτερογενή κείμενα παρουσιάζουν με τη μορφή

παραθεμάτων συνδέσεις με άλλα ιστορικά πρόσωπα, όπως τον Λυκούργο, τον ομώνυμο βασιλιά και νομοθέτη της Σπάρτης, και τον στον Ερρίκο τον 8^ο, τον γνωστό Άγγλο βασιλιά, αλλά και εκφράσεις, όπως «τα εν οίκω μη εν δήμω». Στοιχεία που οικειοποιείται ο λύκος, τα παραλλάσσει και τα αναφέρει κατά την συζήτησή του με την πρωταγωνίστρια (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*). Ακόμη, υπάρχουν δευτερογενή κείμενα που εμφανίζουν επιπλέον διακειμενικά στοιχεία με άλλα κλασικά παραμύθια, όπως «*Τα τρία γουρουνάκια*» (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*, *Κοκκινোসκουφίτσα*. *Η αληθινή ιστορία!*), το «*Ο λύκο και τα επτά κατσικάκια*» (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*), τα παραμύθια «*Ο πρίγκηπας βάτραχος*» και «*Η Ραπουνζέλ*» (*Η Πρασινοσκουφίτσα*), τα παραμύθια «*Ο Παπουτσωμένος γάτος*», «*Ο Κοντορεβιθούλης*», «*Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι*» και «*η Σταχτοπούτα*» (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*), «*Η Χρυσομαλλούσα*» και άλλα (*Κοκκινোসκουφίτσα η αληθινή ιστορία*), και με το γνωστό παιδικό τραγούδι «*Λύκε, λύκε είσαι εδώ;*» (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*).

Άλλα δευτερογενή κείμενα παρουσιάζουν με τη μορφή παραθεμάτων συνδέσεις με άλλα σύγχρονα κείμενα, όπως παραλλαγές της κλασικής ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας (*Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα*) και ένα ιρλανδικό παραμύθι, όπως αναφέρει ο ίδιος ο συγγραφέας στο κείμενό του (*Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*). Δεν λείπουν και εκείνες οι περιπτώσεις όπου υπάρχουν επιρροές από άλλα δευτερογενή μεν κείμενα αλλά προγενέστερά τους. Τέτοιες είναι: η ιστορία «*Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*» του Χρήστου Μπουλώτη η οποία φαίνεται να είναι επηρεασμένη από εκείνη των Philippe Dumas-Boris Moissard, «*Le Petit Chaperon Bleu Marine*» (1977), όπου η εγγονή της Κοκκινোসκουφίτσας ζηλεύει τη γιαγιά της και ελευθερώνει το λύκο προκειμένου να ζήσει και αυτή μία ιστορία σαν τη δική της και να γίνει το ίδιο γνωστή με εκείνη (Παπαρούση, 2013).

Η «Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος» της Νανάς Μαρμαρά-Δαγιάου η οποία έχει την ίδια θεματική με δύο ισπανικές ιστορίες του García Sánchez, «*El último lobo y Caperucita*» (1975), και των Joles Sennell –Lluís Fillella, «*L'últim llop de la cerdanya*» (1994). «Η Στρογγυλοσκουφίτσα» του Geoffrey de Pennart που παρουσιάζει μία κεντρική ηρωίδα, «ζιζάνιο», όμοια με εκείνη του Phillip Corentin, «Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς» (1997), και τέλος, η «Ρεντ. Μπελάς στο δάσος.» των Αγγελική Στρουμπούλη και Σωτήρη Ηλιάδη που φαίνεται να είναι επηρεασμένη από εκείνη του Phillip Corentin, «Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς» (1997), αφού οι πρωταγωνίστριες παρουσιάζουν την ίδια κακή συμπεριφορά, αλλά και εκείνη του Geoffrey de Pennart, «Η Στρογγυλοσκουφίτσα», καθώς εμφανίζουν το ίδιο τέλος.

Εξετάζοντας την παρουσία διακειμενικών στοιχείων στην εικονογράφηση και συγκεκριμένα στο εξώφυλλο, παρατηρείται ότι τα περισσότερα κείμενα προβάλλουν τους κεντρικούς ήρωες του κλασικού παραμυθιού με αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά όπως το καλαθάκι και τα κόκκινα ρούχα του κοριτσιού ή το πονηρό βλέμμα του λύκου καθώς κοιτά την πρωταγωνίστρια (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Σ' ένα δάσος μια φορά, Η Στρογγυλοσκουφίτσα*). Άλλες φορές προβάλλουν κάποια σκηνή από το κλασικό παραμύθι (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα*), επιδιώκοντας να γνωστοποιήσουν και να δηλώσουν την διακειμενική τους σχέση με την κλασική ιστορία.

Σχετικά με την νέα εικονογραφική απεικόνιση της κεντρικής ηρωίδας εντός του κειμένου, παρατηρείται ότι, και πάλι, η πλειοψηφία των δευτερογενών κειμένων της προσδίδει τα κλασικά χαρακτηριστικά προσπαθώντας να την καταστήσει

αναγνωρίσιμη και να οδηγήσει τον αναγνώστη στην ταύτισή της με την κλασική ηρωίδα. Για να επιτευχθεί αυτό άλλα παραμύθια την παρουσιάζουν με την κλασική παραδοσιακή της εμφάνιση (*Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος, Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιτσας*), ενώ κάποια άλλα της προσδίδουν μία πιο σύγχρονη εμφάνιση αλλά παρόλα αυτά αναγνωρίσιμη και ταυτόσημη με εκείνη της Κοκκινοσκουφίτσας, κυρίως από το καλαθάκι που κρατά και το κόκκινο χαρακτηριστικό χρώμα κάποιου ρούχου που φορά (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Σ' ένα δάσος μια φορά, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα*). Λίγα είναι εκείνα τα παραμύθια τα οποία της προσδίδουν μία άλλη εμφάνιση, εντελώς διαφορετική και ξεχωριστή που δεν παραπέμπει σε τίποτα στην κλασική ηρωίδα (*Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Ντάλ, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Πρασινοσκουφίτσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*).

Από την άλλη πλευρά, στην εικόνα του λύκου επικρατεί μία εντελώς διαφορετική κατάσταση. Μόνο δύο παραμύθια τον παρουσιάζουν με την κλασική και κακή του μορφή, να κοιτά την νέα πρωταγωνίστρια με πονηρό και μοχθηρό βλέμμα (*Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Νταλ*). Στην πλειοψηφία τους τα δευτερογενή κείμενα τον απεικονίζουν καλό, γλυκό, ευχάριστο και με αγαθό βλέμμα (*Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιτσας, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Σ' ένα δάσος μια φορά, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Πρασινοσκουφίτσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*). Υπάρχουν και βιβλία που τον εικονογραφούν να μεταλλάσσεται και από κακός να γίνεται καλός, παρουσιάζοντάς τον να περνά από το μοχθηρό και κακό ύφος στο ευχάριστο και χαμογελαστό (*Η*

Κοκκινομπλουτζινίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα), και αντίθετα αντίστοιχα από καλός να γίνεται κακός (*Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!*). Στην μελέτη μας διαπιστώνεται ότι ένα παραμύθι εμφανίζει δύο λύκους ένα καλό και έναν κακό (*Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*).

Στα περισσότερα δευτερογενή κείμενα ο λύκος προβάλλεται με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, καθώς περπατά και ντύνεται σαν άνθρωπος (*Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα, Η Κοκκινοσκουφίτσα του Ρόαλντ Νταλ, Ρεντ. Μπελάς στο δάσος, Η Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Πρασινοσκουφίτσα, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα, Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα, Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!, Οι δώδεκα Κοκκινοσκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*). Σε λιγότερα κείμενα ο λύκος διατηρεί τα στοιχεία της φύσης του ζώου όπως να περπατά στα τέσσερα (*Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Σ' ένα δάσος μια φορά*).

Από τις σκηνές που εμφανίζονται στην εικονογράφηση του κλασικού παραμυθιού μόνο δύο φαίνεται να επαναλαμβάνονται στα περισσότερα δευτερογενή κείμενα. Η πρώτη είναι εκείνη που παρουσιάζει το κορίτσι μόνο μέσα στο δάσος με το καλαθάκι του στο χέρι, η οποία συμπεριλαμβάνεται σε 12 από τα 15 παραμύθια, και η δεύτερη είναι εκείνη που εμφανίζει το λύκο ντυμένο με τα ρούχα της γιαγιάς και συμπεριλαμβάνεται σε 7 από τα 15 παραμύθια.

Επιπλέον, η εικονογράφηση των δευτερογενών κειμένων χαρακτηρίζεται και από άλλα διακειμενικά στοιχεία, τα οποία παραπέμπουν σε κείμενα. Κάποια από αυτά αφορούν άλλα κλασικά παραμύθια όπως «*Τα τρία γουρουνάκια*» (*Κοκκινοσκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία, Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα, Η Στρογγυλοσκουφίτσα*), το «*Ο λύκος και τα επτά κατσικάκια*» (*Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*), ή τα παραμύθια «*Η*

Σταχτοπούτα», «*Ο παπουτσωμένος γάτο*», «*ο Κοντορεβιθούλη*» και «*Η χιονάτη και οι επτά νάνοι*» (*Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*) και κάποια άλλα πιο σύγχρονα κείμενα, όπως ένα βιβλίο του Νικόλαου Τσελεμεντέ που φαίνεται να κρατά και να διαβάζει η γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας (*Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*).

Υπάρχουν ωστόσο και κάποια κείμενα τα οποία με τα επιπλέον διακειμενικά στοιχεία που παρουσιάζουν αποκαλύπτουν τις εικονογραφικές τους επιρροές από αλλά δευτερογενή κείμενα του κλασικού παραμυθιού. Η Κοκκινোসκουφίτσα της Χαράς Γιαννακοπούλου (*Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*) φορά, εκτός από το σκουφάκι της, και ένα κόκκινο παντελόνι, όπως εκείνη του Ευγένιου Τριβιζά (*Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*). Οι Κοκκινোসκουφίτσες στις ιστορίες της Χαράς Γιαννακοπούλου (*Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα*) και Χρήστου Μπουλώτη (*Οι δώδεκα Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*) ταυτίζονται εικονικά, καθώς εμφανίζονται με την ίδια ακριβώς μπερτα, με τα περίεργα σχέδια, και το λευκό μπλουζάκι τους. Στοιχείο που αποκαλύπτει την εικονογραφική συνέχεια που επιθυμεί να δηλώσει ο εικονογράφος, ο οποίος παρεμπιπτόντως είναι ο ίδιος και στις δύο ιστορίες, ο Βασίλης Παπατσαρούχας.

Ακόμη, η ιστορία του Geoffrey de Pennart (*Η Στρογγυλοσκουφίτσα*) παρουσιάζει κοινές εικόνες με την ιστορία του Phillippe Corentin (*Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς*), και με τη σειρά της η ιστορία της Αγγελικής Στρομπούλη και του Σωτήρη Ηλιάδη (*Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*) προβάλλει κοινές εικόνες με τα δύο προηγούμενα παραμύθια, του Pennart και του Corentin. Πιο συγκεκριμένα, η «Ρεντ. Μπελάς στο δάσος» έχει κοινό τέλος με την ιστορία του Geoffrey de Pennart (*Η Στρογγυλοσκουφίτσα*) και παρουσιάζει κοινές εικόνες στο εσωτερικό με την ιστορία του Phillippe Corentin (*Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς*), ιδιαίτερα όταν η Κοκκινোসκουφίτσα κακομεταχειρίζεται τον λύκο. Παρόλα αυτά, στην πλειοψηφία τους

τα δευτερογενή κείμενα δεν διαθέτουν άλλα διακειμενικά στοιχεία και άλλες συνδέσεις με κάποιο άλλο κείμενο (*Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα, Η Κοκκινোসκουφίτσα του Ρόαλντ Νταλ, Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος, Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσίτσας, Σ' ένα δάσος μια φορά, Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς, Η Πρασινোসκουφίτσα, Η Κοκκινομπλουτζινίτσα*).

Συμπερασματικά διαπιστώνεται η ποικιλότητα των τρόπων με τους οποίους το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας αποδομείται, δημιουργείται εκ νέου, επεκτείνεται και μετεξελίσσεται με πρόθεση να εκφράζει κάθε διαφορετική χρονική εποχή (Γαβριηλίδου, 2011). Ο νέος συγγραφέας μπορεί να αλλάζει την οπτική γωνία παρουσίασης του παραμυθιού, να το εμπλουτίζει με καινούργια και διαφορετικά νοήματα και να ενσωματώνει στοιχεία ώστε να ικανοποιεί τους νέους αναγνώστες. Όμως φαίνεται πως παρόλες τις νέες οπτικές και τα νοήματα που προσθέτει στην κλασική αυτή ιστορία τα βαθιά μηνύματα του συγκεκριμένου παραμυθιού διατηρούνται και ανατρέπονται δύσκολα, καθώς είναι βαθιά ριζωμένα στη συνείδηση των ανθρώπων (Γαβριηλίδου, 2011).

Κεφάλαιο δεύτερο:

Έρευνα για την αντίληψη της διακειμενικότητας από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας

2.2.1 Γενικά

Σύμφωνα με ένα μεγάλο αριθμό ερευνών, ο καλός αναγνώστης συσχετίζει διαρκώς τις πληροφορίες της προηγούμενης αναγνωστικής του εμπειρίας με αυτές της νεότερης, (Hartman.1993). Συνδέει πάντα όσα έχει διαβάσει στο παρελθόν με αυτό που διαβάζει στο παρόν (Sipe, 2000). Ακολουθώντας τον Kang (1999) η σημασία ενός κειμένου δεν βρίσκεται μόνο σε αυτό, αλλά πέρα από αυτό, σε πολλαπλά κείμενα. Αυτή η διαδικασία διαλόγου και σύνδεσης μεταξύ των κειμένων που έχει διαβάσει ένας αναγνώστης, σύμφωνα με την Kristeva (1980), ονομάζεται διακειμενικότητα.

Η διακειμενικότητα αφορά κατά πολλούς στον αναγνώστη (Beaugrande, 1980, από Short, 1992), καθώς έχουν αναφέρει πως οι διακειμενικές συνδέσεις που κάνει κάθε άτομο είναι ιδιοσυγκρασιακές και μοναδικές (Lenski, 2001). Κάθε αναγνώστης κάνει τις δικές του διακειμενικές συνδέσεις βασιζόμενος στην μοναδική αναγνωστική του εμπειρία (Desmet, 2001). Άλλοι ερευνητές εναποθέτουν την διακειμενικότητα στην κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων, υποστηρίζοντας πως είναι παρούσα στις κοινωνικές επιδράσεις μεταξύ των ατόμων (Bloome & Egan- Robertson, 1993), και άλλοι την τοποθετούν στο κείμενο (O'Donnell & Davis, 1989, από Short, 1992), ισχυριζόμενοι πως κάθε ένα υπάρχει χάρη στα προηγούμενα και στα επόμενα κείμενα (Bloome & Egan- Robertson, 1993).

Στη συγκεκριμένη έρευνα μας απασχολεί η διακειμενικότητα ως μία γνωστική στρατηγική, που καθιστά έτοιμα τα άτομα να κατασκευάσουν νοήματα συνδυάζοντας στοιχεία από το κείμενο που διαβάζουν αυτή τη στιγμή με στοιχεία από άλλα κείμενα

που έχουν διαβάσει στο παρελθόν (Lenski, 2001). Μάλιστα η διακειμενικότητα, αποτελεί μία ευρεία έννοια, η οποία συμπεριλαμβάνει μία μεγάλη ποικιλία συνδέσεων που κάνουν οι αναγνώστες με τα γραπτά κείμενα αλλά και με εμπειρίες από την προσωπική τους ζωή (Sipe, 2000) προκειμένου να κατανοήσουν ένα κείμενο και να συντάξουν νοήματα. Σύμφωνα με τον Bakhtin (1986), η κατανόηση ενός κειμένου έρχεται όταν ο αναγνώστης ταξιδεύει διαμέσου ενός χαρακτήρα ή μίας κατάστασης όσο πιο βαθιά μπορεί στο κείμενο, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα τα στοιχεία της προσωπικής του εμπειρίας. Έτσι ο αναγνώστης δημιουργεί ένα σύνολο εμπειριών που έχουν παραχθεί μέσα από το διάλογο του εαυτού του με τους συγγραφείς (Bakhtin, 1986).

Ο Hartman (1990) μάλιστα όρισε τον αναγνώστη ως «γεννήτρια διασυνδέσεων», καθώς αυτή η διαδικασία της δημιουργίας διακειμενικών συνδέσεων και της διαμόρφωσης νοημάτων είναι φυσική και χρησιμοποιείται από όλους τους αναγνώστες, άλλοτε σε μικρό και άλλοτε σε μεγάλο βαθμό (Lenski, 1998). Επιπλέον, οι έμπειροι αναγνώστες μπορούν να ελέγξουν τη χρήση της συγκεκριμένης διαδικασίας καθώς έχουν επίγνωση σχετικά με το πότε και πως τη χρησιμοποιούν, περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά (Lenski, 1998).

Αυτές οι συνδέσεις μεταξύ των κειμένων αλλά και των προσωπικών εμπειριών των αναγνωστών δεν αφορούν μόνο τους ενήλικες αλλά και τα παιδιά, αφού και αυτά για να κατανοήσουν μία ιστορία που διαβάζουν φέρουν τις εμπειρίες τους από άλλες ιστορίες που έχουν ακούσει και άλλα κείμενα που έχουν αναγνώσει (Cairney, 1990). Κατά την διάρκεια την ανάγνωσης, τα παιδιά συνεχώς κατασκευάζουν νοήματα από τα κείμενα (Lenski, 2001). Διαβάζοντας ένα κείμενο οδηγούνται σε κάποιο άλλο και έπειτα από εκείνο σε άλλο, άλλοτε παλαιότερο και άλλοτε νεότερο, που ανήκει στη γλώσσα και στον πολιτισμό τους (Hartman, 1993). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι

μαθητές, να εκπλήσσονται συνεχώς από τις απροσδόκητες και συγκυριακές συνδέσεις που ανακαλύπτουν κατά την ανάγνωση νέων κειμένων και να αναβαθμίζουν συνεχώς τις γνώσεις τους, αυτές που έχουν αποκομίσει από τα προηγούμενα κείμενα (Hartman, 1993).

Όσον αφορά τη διαδικασία που συντελείται στο μυαλό ενός παιδιού- αναγνώστη, κατά την ανάγνωση ενός νέου κειμένου, το παιδί κατασκευάζει μια πρώτη, προσωρινή αναπαράστασή του κειμένου και στη συνέχεια επιλέγει να κινηθεί μέσα σε αυτό, επιτελώντας έτσι μία αρκετά καλή ανάγνωσή του (Lenski, 1998). Για να κατανοήσει ένα κείμενο βαθύτερα καλείται να κάνει διακειμενικές συνδέσεις. Έτσι, το παιδί συνθέτει και γίνεται ενεργός δημιουργός νοημάτων σε ένα κείμενο καθώς παίρνει συνειδητές αλλά και ασυνειδητές αποφάσεις αναφορικά με την ενσωμάτωση στοιχείων άλλων κειμένων σε αυτά που διαβάζει ή ακόμη και στα γραπτά του (Bearse, 1992). Αυτές οι συνδέσεις μπορούν να επιφέρουν αλλαγές τόσο στην κατανόηση του κειμένου που διαβάζει τη συγκεκριμένη στιγμή όσο και των προηγούμενων κειμένων, που είναι αποθηκευμένα στη μνήμη του και προέρχονται από την προηγούμενη αναγνωστική του εμπειρία (Lenski, 1998).

Έτσι το παιδί καθώς κατασκευάζει νοήματα από τα νέα κείμενα που διαβάζει, χρησιμοποιεί ταυτόχρονα αυτές τις νέες πληροφορίες με σκοπό να αναθεωρήσει και να ανακατασκευάσει τα νοήματα παλαιότερων κειμένων (Lenski, 1998. Kang, 1999). Η αναθεώρηση των παλιών κειμένων, με τη σειρά της, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατανόηση και των τωρινών κειμένων, δημιουργώντας έτσι έναν διακειμενικό κύκλο (Hoesterey, 1987). Ο αναγνώστης, λοιπόν, για να οικοδομήσει έννοιες μεταφέρει κείμενα μέσα σε άλλα, τα προσαρμόζει και δημιουργεί ένα μωσαϊκό κειμένων που διασταυρώνονται (Hartman, 1995). Έτσι, τα νοήματά των κειμένων συνεχώς αναθεωρούνται και ανακατασκευάζονται μέσα στο μυαλό του αναγνώστη, καθώς

αυτός διαβάζει νέα, με αποτέλεσμα να δημιουργεί στο μυαλό του ένα δίκτυο εννοιών, το οποίο συνεχώς εξελίσσεται και βελτιώνεται (Lenski, 1998). Τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας σε φοιτητές έδειξαν πως οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν πολλές πηγές διακειμενικών συνδέσεων και μέσω αυτών των συνδέσεων είναι σε θέση να αναζητήσουν πολλά περισσότερα για κάτι που διαβάζουν (Chi, 2012).

Η ικανότητα του αναγνώστη να κάνει διακειμενικές συνδέσεις συναρτά και επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο πλάθονται οι σχέσεις μεταξύ τόσο των παρελθοντικών και των μελλοντικών κειμένων όσο και των εσωτερικών κειμένων που γνωρίζει (Lenski, 1998). Για να επιτευχθεί σωστά αυτή η διαδικασία, οφείλουν και οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους τους, να βοηθήσουν για την προώθηση των συνδέσεων μεταξύ των κειμένων. Επί παραδείγματι, μπορούν να συνδράμουν με την παρουσίαση διάφορων ειδών κειμένων στα παιδιά, όπως συμπληρωματικά κείμενα, αντικρουόμενα, συνοπτικά, κείμενα ελέγχου και διαλογικά (Hartman, 1993. Lenski, 1998) τα οποία προκαλούν με τις παραπομπές τους τους αναγνώστες να κάνουν διακειμενικές συνδέσεις. Ένας ακόμη τρόπος για να ενθαρρύνουν οι εκπαιδευτικοί τα παιδιά να χρησιμοποιούν τα παλαιότερα κείμενα για την κατασκευή του νοήματος του τωρινού κειμένου που διαβάζουν είναι να τους κάνουν ερωτήσεις που υποστηρίζουν και απαιτούν διακειμενικές συνδέσεις για να απαντηθούν (Lenski, 1998). Όμως αυτές οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι κατάλληλες και να σχετίζονται με τον τύπο του κειμένου που παρουσιάζει ο εκπαιδευτικός στα παιδιά, αλλά και τις συνδέσεις που επιθυμεί να κάνουν αυτά (Lenski, 1998).

2.2.1.1 Ανασκόπηση ερευνών

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει σε παιδιά, βρέθηκε πως οι διακειμενικές συνδέσεις είναι χρήσιμες και τα διευκολύνουν να ερμηνεύσουν νέα κείμενα (Sipe,

2000). Οι Bloome & Egan- Robertson (1993) με έρευνά τους έδειξαν πως αυτές οι διακειμενικές συνδέσεις που κατασκευάζουν τα παιδιά μπορεί να αφορούν διάφορα επίπεδα, όπως το θέμα, τη δομή και το είδος ενός κειμένου, αλλά και να είναι διαφορετικής πολυπλοκότητας.

Έρευνες σε παιδιά πέμπτης δημοτικού έδειξαν πως επηρεάζονται από τα διάφορα λογοτεχνικά κείμενα που έχουν διαβάσει και όταν τους ζητείται να γράψουν μία δική τους ιστορία πατάνε πάνω σε αυτά (Pantaleo, 2007). Άλλη έρευνα έδειξε πως τα παιδιά μέσα από την επαφή τους και την ενασχόλησή τους με ένα διακείμενο αναπτύσσουν τις οπτικές τους δεξιότητες, ώστε να εντοπίζουν στοιχεία μέσα στην εικονογράφηση, αλλά και τις ερμηνευτικές τους στρατηγικές, ώστε να διαβάζουν και να κατανοούν βιβλία που απαιτούν συστηματική ανάγνωση (Pantaleo, 2006- 2007). Ακόμη, η Yeoman (1999) με ερευνά της έδειξε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις διακειμενικές γνώσεις τους για να κατανοήσουν και να παράγουν ανατρεπτικές ιστορίες.

Έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά, των πρώτων τάξεων του δημοτικού μπορούν να επιδείξουν εντυπωσιακές λογοτεχνικές κριτικές ικανότητες, ότι κάνουν καίριες διακειμενικές συνδέσεις για τη λογοτεχνική κατανόηση του κειμένου και τις εκδηλώνουν μέσα από την ομιλία τους κατά την διάρκεια της ανάγνωσης των παραμυθιών (Sipe, 2000). Διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας μπορούν να αντιπαραβάλουν τα κείμενα των βιβλίων με πληροφορίες από διάφορα άλλα κείμενα που έχουν διαβάσει, να κάνουν συνδέσεις με αυτά και έτσι να αναπτύξουν σημαντικές γνώσεις και στρατηγικές ανάγνωσης (Oyler & Barry, 1996). Ακόμη, διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά τρίτης δημοτικού γράφουν δικά τους παραμύθια που φέρουν φανερές επιρροές από τα παραμύθια που έχουν ήδη διαβάσει (Bears, 1992) και πως το 90% των μαθητών, ηλικίας 6 έως 12 ετών, αντιλαμβάνονται τις διακειμενικές συνδέσεις (Cairney, 1990).

Αναφορικά με έρευνες που αφορούν παιδιά προσχολικής ηλικίας, η White (1954/1984), μελετώντας τις απαντήσεις που λάμβανε από την κόρη της σε βιβλία που της διάβαζε από την ηλικία των 2 ετών έως και τα 5, κατέληξε στο συμπέρασμα πως το παιδί φαινόταν να χρησιμοποιεί τις εμπειρίες της ζωής του για να κατανοήσει μία ιστορία ή αντίστροφα χρησιμοποιούσε μία ιστορία για να κατανοήσει τη ζωή του (Sipe, 2000), συσχετίζοντας τα γεγονότα των ιστοριών με γεγονότα από την προσωπική του εμπειρία. Επιπλέον, η Lehr (1991) βρήκε πως τα παιδιά αυτής της ηλικίας κατανοούσαν το θέμα κάθε ιστορίας που τους παρουσιάζονταν και ήταν σε θέση να κατηγοριοποιήσουν τα βιβλία με βάση αυτό το κριτήριο. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά του νηπιαγωγείου φαίνεται πως ήταν ικανά να κατανοήσουν τα κίνητρα των χαρακτήρων με μοναδική εξαίρεση την περίπτωση των λαϊκών παραμυθιών στα οποία τα παιδιά δυσκολεύονταν (Sipe, 2000). Τέλος, η Rowe (1996) έδειξε πως τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιούν το δραματικό παιχνίδι για να ερμηνεύσουν ιστορίες, όπως επίσης και πως κάνουν συνδέσεις των ιστοριών με άλλα κείμενα που γνωρίζουν ή με εμπειρίες τους από το παιχνίδι.

2.2.1.2 Στόχος της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αφορά τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και έχει ως στόχο να διερευνήσει αν αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα. Με βάση τη θεωρία της διακειμενικότητας, ενώ τα παιδιά διαβάζουν μία ιστορία, για να την κατανοήσουν, φέρουν τις εμπειρίες τους από άλλες ιστορίες που έχουν ακούσει και άλλα κείμενα που έχουν αναγνώσει, άλλοτε ταυτίζοντας και άλλοτε αντιδιαστέλλοντας τα στοιχεία αυτών των κειμένων με αυτά που τους παρουσιάζει η ιστορία που διαβάζουν αυτή τη στιγμή. Την υπόθεση αυτή στηρίζουν και τα ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την αναγνώριση

της διακειμενικότητας τόσο παιδιών των πρώτων τάξεων του δημοτικού όσο και παιδιών προσχολικής ηλικίας, στα οποία αναφέρεται η συγκεκριμένη έρευνα.

2.2.1.3 Το ερευνητικό ερώτημα

Το ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας διατυπώνεται ως εξής:

Κατανοούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ δύο παραμυθιών, αυτού που τους αναγνώστηκε και εκείνων που τους θύμιζε η ανάγνωση του συγκεκριμένου παραμυθιού.

2.2.2 Μέθοδος

2.2.2.1 Δείγμα / Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες ήταν 50 παιδιά προσχολικής ηλικίας (5 - 6 ετών). Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν δύο τάξεις νηπιαγωγείων της Λάρισας, με 25 παιδιά η καθεμία, και πρέπει να σημειωθεί πως δεν λήφθηκαν υπ' όψη τα αποτελέσματα παιδιών που παρουσίαζαν τυχόν οπτικές και ακουστικές δυσκολίες ή δυσκολίες λόγου.

2.2.2.2 Υλικό/ Εργαλείο

Ο τίτλος του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου που παρουσιάστηκε στα παιδιά είναι: «Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος» της Νανά Μαρμαρά- Δαγιόγλου (2002) (παράρτημα Α) και η ανάγνωσή του διήρκεσε περίπου 15 λεπτά. Το συγκεκριμένο διακείμενο του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας επιλέχθηκε κυρίως διότι είναι καλογραμμένο, σύγχρονο και έχει καλή εικονογράφηση, ευανάγνωστη και αντιπροσωπευτική του κειμένου.

Η ανάγνωση της ιστορίας έγινε από την ίδια την ερευνήτρια. Κατά την ανάγνωση χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές αφήγησης, όπως καλή άρθρωση, κατάλληλες διακυμάνσεις στην ένταση και τη χροιά της φωνής, κατάλληλες χειρονομίες, γκριμάτσες και βλέμματα (Τσιλιμένη, 2007), ώστε να ενισχυθεί το ενδιαφέρον των παιδιών.

Για την συλλογή/ παραγωγή των δεδομένων από τα παιδιά χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της δομημένης συνέντευξης. Αυτός ο τύπος συνέντευξης προϋποθέτει την ύπαρξη προκαθορισμένων ερωτήσεων οι οποίες τίθενται σε κάθε ερωτώμενο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο κάθε φορά. Οι ερωτήσεις ήταν καθορισμένες από την αρχή και δεν άλλαζε ούτε το περιεχόμενό τους αλλά ούτε και η σειρά με την οποία απευθύνονταν στα παιδιά και με την οποία είχαν δομηθεί (Ιωσηφίδης, 2008).

Αναφορικά με τις ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν από την ερευνήτρια στα παιδιά κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, για να αξιολογηθεί η κατανόηση της διακειμενικότητας, σημειώνεται ότι ήταν ανοιχτού τύπου. Ήταν έτσι διαμορφωμένες ώστε να αφήνουν ελεύθερη την κρίση τους. Δεν τους παρείχαν καμιά πληροφορία σχετικά με την ιστορία, που θα μπορούσε να κατευθύνει τις απαντήσεις τους ή να τις υποδείξει και να οδηγήσει τα παιδιά σε κάποιο συγκεκριμένο διακείμενο. Αναφέρονταν κυρίως στα βασικά μέρη της ιστορίας και στους ήρωές της, κεντρικούς και μη.

Το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας, στηρίχθηκε πάνω στα παραδείγματα ερωτήσεων που προωθούν τις διακειμενικές συνδέσεις, που παρουσίασαν σε άρθρα τους η Muth (1987) και οι Lenski and Kinzinger (1998) (Lenski, 1998) (παράρτημα Β). Το παρόν ερωτηματολόγιο δεν συμπεριλαμβάνει όλες τις ερωτήσεις των προηγούμενων ερευνητών, ακολουθεί, όμως, τη δομή και τα σημεία τα οποία αναφέρονται στο υπόδειγμα. Ξεκινά με το αν τα παιδιά θυμήθηκαν κάποιο άλλο κείμενο μετά την ανάγνωση του συγκεκριμένου. Συνεχίζει με

τον εντοπισμό των ομοιοτήτων και των διαφορών των δύο κειμένων, αυτού που διαβάστηκε στα παιδιά και εκείνων που θυμήθηκαν. Έπειτα περνά στην αναγνώριση των χαρακτήρων που εμφανίζονται στο καθένα και ολοκληρώνει με ερωτήσεις που αφορούν το κλείσιμο των δύο κειμένων (παράρτημα Γ).

2.2.2.3 Διαδικασία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε του τρεις πρώτους μήνες του 2015 (Ιανουάριος-Μάρτιος). Η ερευνήτρια, πριν την εφαρμογή της έρευνας, επισκέφθηκε τις τάξεις των δύο νηπιαγωγείων με σκοπό να γνωρίσει τα παιδιά. Και στα δύο νηπιαγωγεία, η νηπιαγωγός έκανε τις απαραίτητες συστάσεις και στη συνέχεια η ερευνήτρια έπαιξε ένα παιχνίδι γνωριμίας με τα παιδιά, αποσκοπώντας στην εξοικείωσή μαζί της, στην αποδοχή της ως μέλος της ομάδας και γενικότερα την ανάπτυξη ενός κλίματος εμπιστοσύνης.

Κατά την εκτέλεση της έρευνας, τα παιδιά της κάθε τάξης νηπιαγωγείου συγκεντρώνονταν «στη γωνιά της συζήτησης» από την δασκάλα τους και τοποθετούνταν στις θέσεις με τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν όλα οπτική πρόσβαση στην εικονογράφηση του παραμυθιού, η οποία θα επιδεικνύονταν από την ερευνήτρια κατά την διάρκεια της ανάγνωσης. Σε κάθε τάξη νηπιαγωγείου η ερευνήτρια, πριν ξεκινήσει την ανάγνωση της ιστορίας, ζητούσε από τα παιδιά να εστιάσουν την προσοχή τους στο ανάγνωσμα καθώς μετά θα τους υπέβαλε κάποιες ερωτήσεις σχετικά με το περιεχόμενό του. Ακολουθούσε η ανάγνωση του παραμυθιού με την ταυτόχρονη επίδειξη εικόνων.

Μετά το πέρας της ανάγνωσης η ερευνήτρια έπαιρνε κάθε παιδί ξεχωριστά και το οδηγούσε σε μία άλλη αίθουσα, που είχε στη διάθεσή της, ώστε να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη απρόσκοπτα. Η συνέντευξη διαρκούσε από 5 έως και 10 περίπου λεπτά,

ανάλογα με την ανταπόκριση του κάθε παιδιού. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε ότι, κατά το χρονικό διάστημα που τα παιδιά απαντούσαν στις ερωτήσεις της ερευνήτριας μαγνητοφωνούνταν, μετά από άδεια των εκπαιδευτικών αλλά και των γονέων.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα παιδιά που έμεναν στην τάξη, απασχολούνταν από τη νηπιαγωγό με διάφορες δραστηριότητες και γενικότερα ακολουθούσαν και συνέχιζαν το πρόγραμμά της ημέρας.

2.2.2.4 Μέτρηση

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν από την ερευνήτρια, για την μέτρηση της κατανόησης της διακειμενικότητας από τα παιδιά, όπως προαναφέρθηκε, (παράρτημα Γ) ήταν ανοικτού τύπου και αφορούσαν στα βασικά μέρη της ιστορίας του δευτερογενούς αλλά και του πρωτογενούς κειμένου, που γνώριζε και θυμήθηκε κάθε παιδί κατά την ανάγνωση. Για να εξεταστούν οι απαντήσεις των παιδιών, κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων σημειώθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν οι απαντήσεις τους, και έπειτα αντιστοιχήθηκε σε κάθε κατηγορία απαντήσεων ένας αριθμός (0, 1, 2, 3 κτλ), για να καταστεί ευκολότερη η εισαγωγή των δεδομένων στο πρόγραμμα ανάλυσης SPSS. Έτσι, ανάλογα με την απάντηση που δόθηκε από κάθε παιδί σημειώθηκε και ο ανάλογος αριθμός που αντιστοιχούσε και αντιπροσώπευε την συγκεκριμένη απάντηση. Για παράδειγμα, στην ερώτηση «Ποιο παραμύθι σου θύμισε η ιστορία που μόλις άκουσες; [Πως το λένε; (υποβοηθητική ερώτηση)]» οι πιθανές απαντήσεις που δόθηκαν από τα παιδιά και οι αριθμοί που αντιστοιχούν σε αυτές είναι 0. Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο (κακός) λύκος, 1. Η Κοκκινোসκουφίτσα, 2. Άλλο, 3. Δεν ξέρω/ δεν θυμάμαι, 4. Τον (κακό) λύκο. Όταν ένα παιδί απάντησε π.χ. Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο λύκος, η απάντησή του αυτή αντιστοιχεί στην κατηγορία με

τον αριθμό 0, ο οποίος και σημειώθηκε ως απάντηση στην συγκεκριμένη ερώτηση κατά την εισαγωγή των δεδομένων στο πρόγραμμα ανάλυσης SPSS. Το συγκεκριμένο εργαλείο αποδείχθηκε αξιόπιστο καθώς εμφάνισε στον δείκτη Cronbach's Alpha τιμή ίση με 0.743.

2.2.3 Αποτελέσματα

Προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα αν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας κατανοούν την διακειμενικότητα και διαφοροποιούν τις απαντήσεις που δίνουν για το παραμύθι που τους αναγνώστηκε (δευτερογενές κείμενο) από εκείνες που δίνουν για το παραμύθι που είχαν ακούσει παλαιότερα και τους θύμιζε η ακρόαση της συγκεκριμένης ιστορίας (πρωτογενές κείμενο), παρουσιάζονται οι συχνότητες των απαντήσεων των παιδιών για κάθε ερώτηση ξεχωριστά.

Στην πρώτη ερώτηση, αναφορικά με το αν η ανάγνωση του συγκεκριμένου παραμυθιού, «Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος», θύμιζε στα παιδιά κάποιο άλλο παραμύθι που γνώριζαν [Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινোসκουφίτσα; (υποβοηθητική ερώτηση που χρησιμοποιούνταν μόνο στην περίπτωση όπου κάποιο παιδί δεν απαντούσε στην πρώτη ερώτηση)] (Πίνακας 2.2.3.1, Διάγραμμα 2.2.3.1), βρέθηκε ότι το 58% των παιδιών απάντησε θετικά, δηλαδή ότι του θύμιζε κάποιο άλλο παραμύθι η ακρόαση αυτής της ιστορίας, το 34% απάντησε αρνητικά, ότι δεν του θύμιζε καμία άλλη ιστορία, και το 8% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.1: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) σχετικά με το αν τα παιδιά κατά την ακρόαση συγκεκριμένου παραμυθιού θυμήθηκαν κάποιο άλλο παραμύθι που γνώριζαν; [Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινোসκουφίτσα;]

Τα παιδιά κατά την ακρόαση συγκεκριμένου παραμυθιού θυμήθηκαν κάποιο άλλο παραμύθι που γνώριζαν; [Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινোসκουφίτσα;]	f	%
Ναι	29	58
Όχι	17	34
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

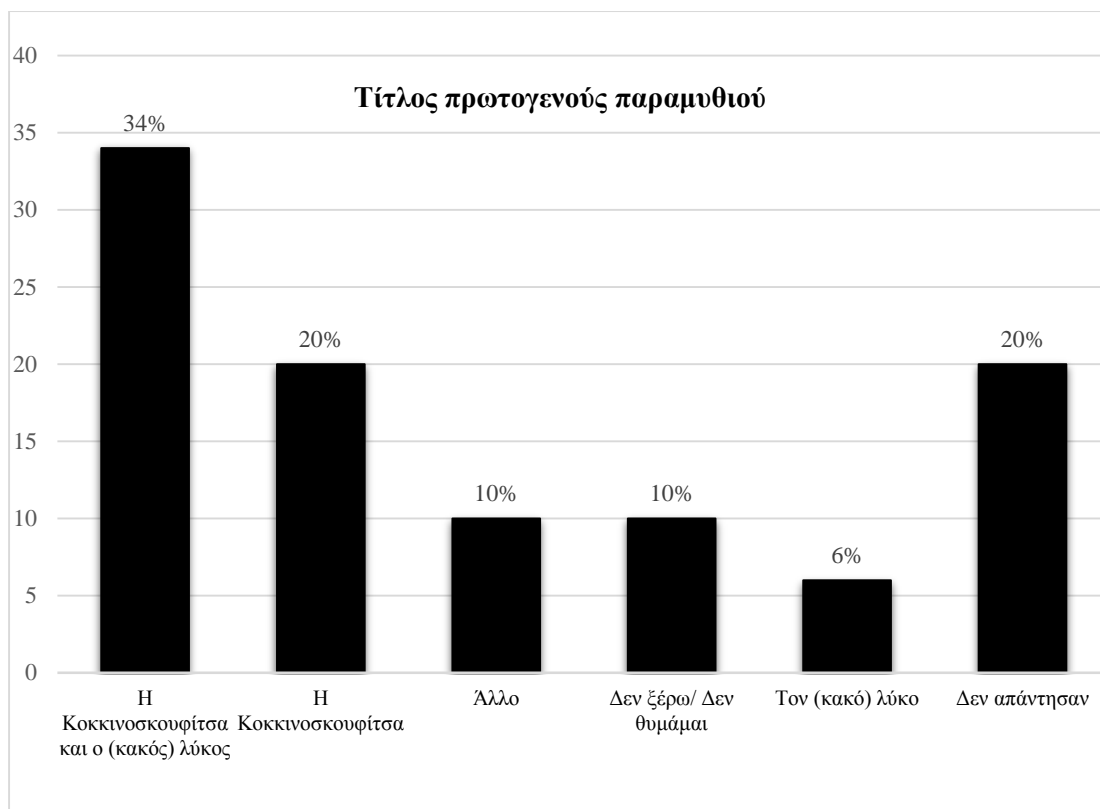
Σχήμα 2.2.3.1: Ραβδόγραμμα για το αν τα παιδιά κατά την ακρόαση συγκεκριμένου παραμυθιού θυμήθηκαν κάποιο άλλο παραμύθι που γνώριζαν; [Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινোসκουφίτσα;]

Σχετικά με τους τίτλους των πρωτογενών παραμυθιών που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση της ιστορίας (Πίνακας 2.2.3.2, Σχήμα 2.2.3.2), διαπιστώθηκε ότι σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% τα παιδιά δήλωσαν ότι θυμήθηκαν το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Το 10% των παιδιών ανέφερε κάποιο

άλλο παραμύθι, ο τίτλος του οποίου δεν ήταν γνωστός στην ερευνήτρια, άλλο ένα 10% ανέφερε πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται τον τίτλο του παραμυθιού που του θύμισε η ανάγνωση της συγκεκριμένης ιστορίας, το 3% των παιδιών ανέφερε ότι το παραμύθι τους θύμισε το παραμύθι με τον λύκο ή τον κακό λύκο και τέλος το 20% δεν απάντησε καθόλου στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.2: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) του τίτλου του πρωτογενούς παραμυθιού που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση της ιστορίας.

Ο τίτλος του πρωτογενούς παραμυθιού που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση της ιστορίας		
	f	%
Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο (κακός) λύκος	17	34
Η Κοκκινοσκουφίτσα	10	20
Άλλο	5	10
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	5	10
Τον (κακό) λύκο	3	6
Δεν απάντησαν	10	20
Σύνολο	50	100

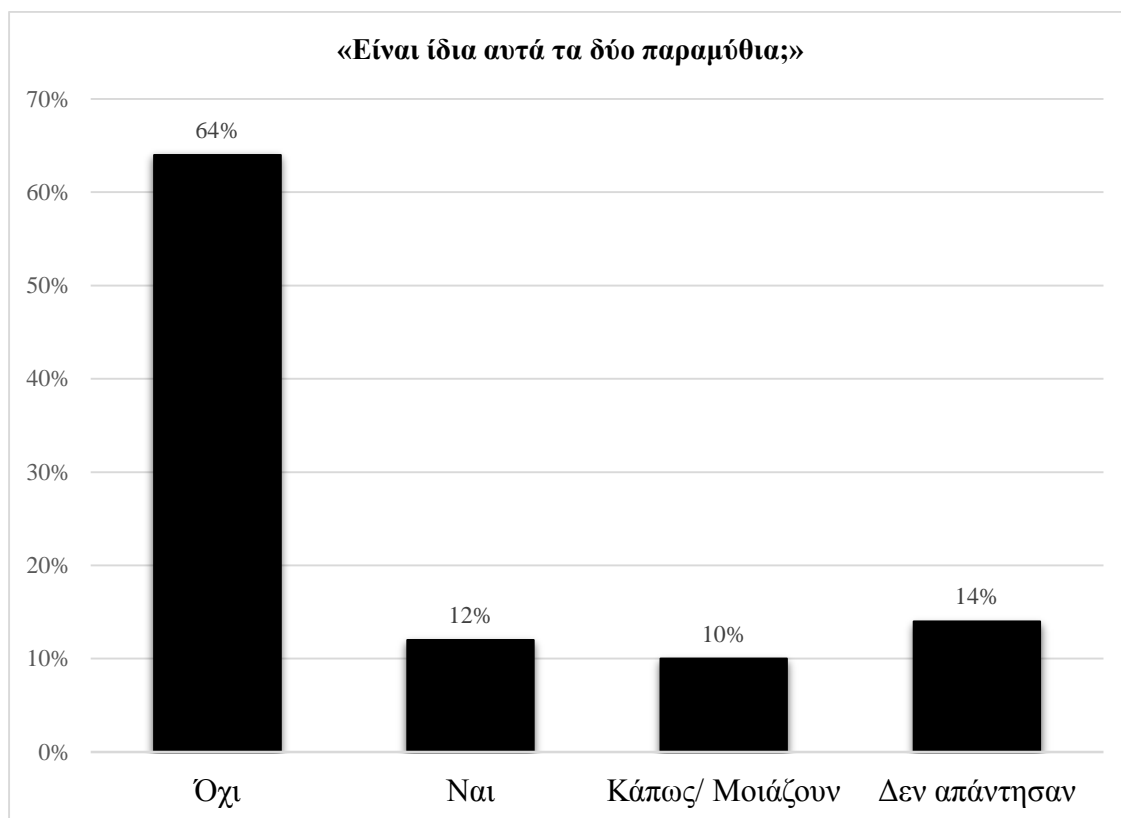

Σχήμα 2.2.3.2: Ραβδόγραμμα για τον τίτλο του πρωτογενούς παραμυθιού που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση της ιστορίας.

Στην ερώτηση σχετικά με την ομοιότητα των δύο παραμυθιών, πρωτογενούς και δευτερογενούς (Πίνακας 2.2.3.3, Σχήμα 2.2.3.3), το 64% των παιδιών απάντησε αρνητικά, ότι δηλαδή δεν μοιάζουν τα δύο παραμύθια μεταξύ τους, το 12% απάντησε θετικά, ότι μοιάζουν, το 10% απάντησε πως κάπως μοιάζουν και το 14% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.3: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) αναφορικά με την ομοιότητα των δύο παραμυθιών (πρωτογενούς και δευτερογενούς).

Είναι ίδια αυτά τα δύο παραμύθια (πρωτογενές και δευτερογενές);	f	%
Όχι	32	64
Ναι	6	12
Κάπως/ Μοιάζουν	5	10
Δεν απάντησαν	7	14
Σύνολο	50	100

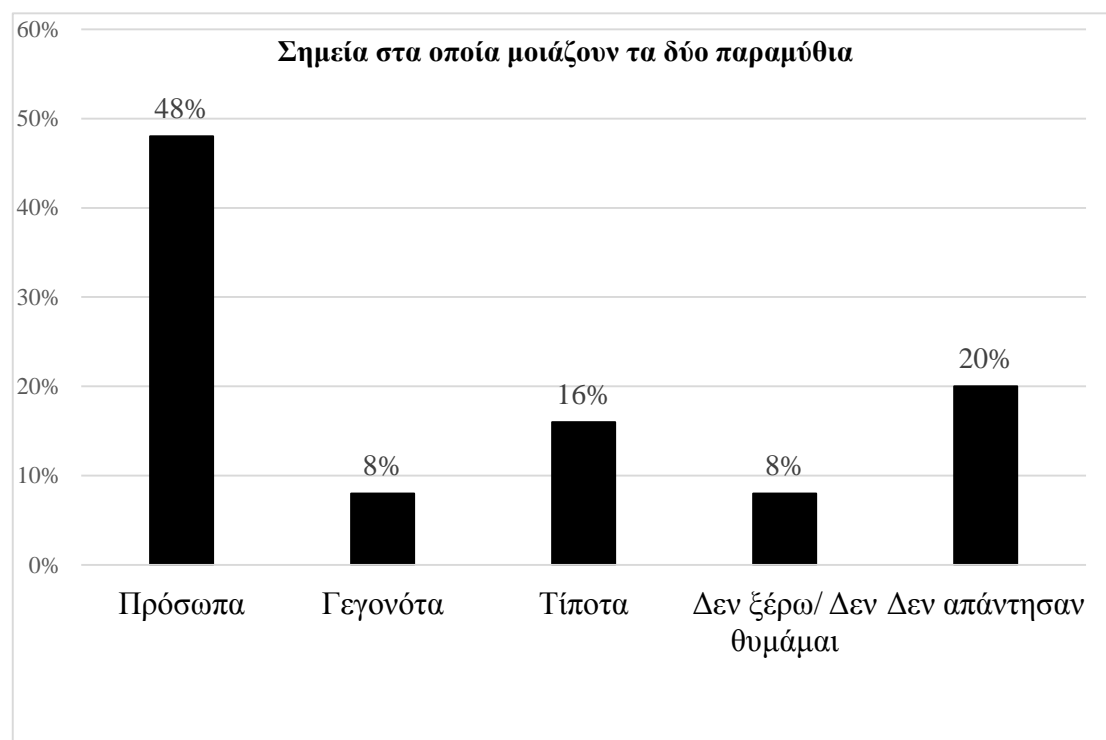

Σχήμα 2.2.3.3: Ραβδόγραμμα για την ομοιότητα των δύο παραμυθιών (πρωτογενούς και δευτερογενούς).

Στην ερώτηση για τα σημεία στα οποία μοιάζουν τα δύο παραμύθια (Πίνακας 2.2.3.4, Σχήμα 2.2.3.4), το 48% των παιδιών αναφέρθηκε στα κοινά πρόσωπα, το 8% στα κοινά γεγονότα, το 16% απάντησε πως δεν έχουν τίποτα κοινό τα δύο παραμύθια, το 8% πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται αν υπάρχει κάτι κοινό μεταξύ των παραμυθιών και το 20% των παιδιών δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.4: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα σημεία στα οποία μοιάζουν τα δύο παραμύθια.

Τα σημεία στα οποία μοιάζουν τα δύο παραμύθια	f	%
Πρόσωπα	24	48
Γεγονότα	4	8
Τίποτα	8	16
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	4	8
Δεν απάντησαν	10	20
Σύνολο	50	100

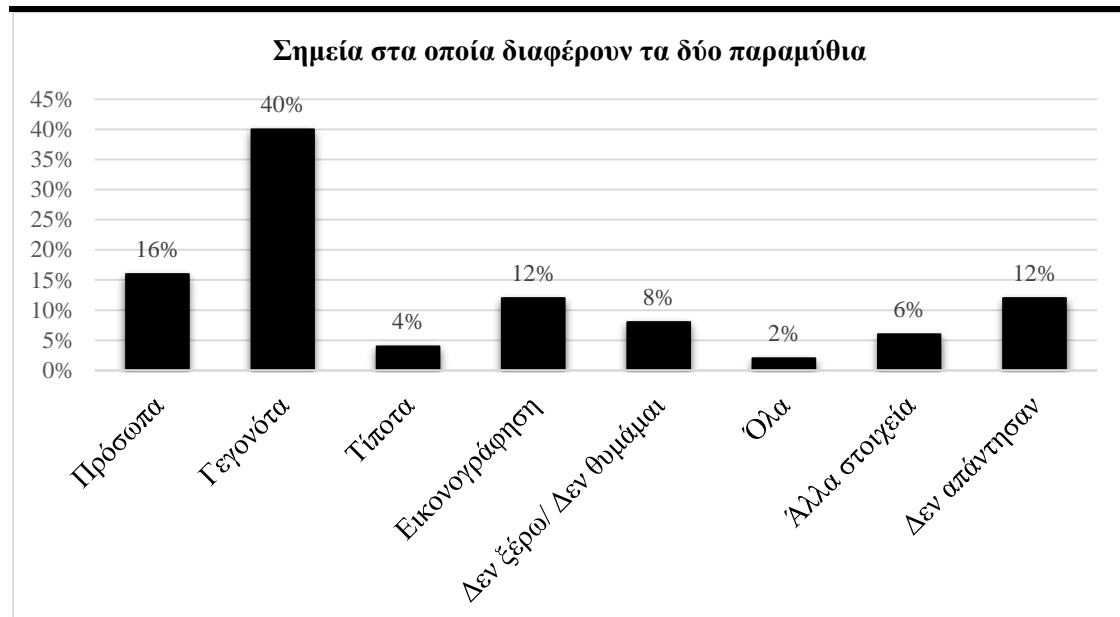
Σχήμα 2.2.3.4: Ραβδόγραμμα για τα σημεία στα οποία μοιάζουν τα δύο παραμύθια.

Όσον αφορά τα σημεία στα οποία διαφέρουν τα δύο παραμύθια (Πίνακας 2.2.3.5, Σχήμα 2.2.3.5), το 16% των παιδιών αναφέρθηκε στα πρόσωπα, το 40% στα γεγονότα, το 12% στην εικονογράφηση, το 4% ανέφερε πως δεν έχουν τίποτα διαφορετικό, το 8% πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται, το 2% πως όλα είναι διαφορετικά, το

6% αναφέρθηκε σε άλλα στοιχεία (όπως στον τίτλο και το χαρακτήρα του λύκου) και, τέλος, το 12% δεν απάντησε στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.5: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τα σημεία στα οποία διαφέρουν τα δύο παραμύθια.

Τα σημεία στα οποία διαφέρουν τα δύο παραμύθια	f	%
Πρόσωπα	8	16
Γεγονότα	20	40
Τίποτα	2	4
Διαφορά στην εικονογράφηση	6	12
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	4	8
Όλα	1	2
Άλλα στοιχεία	3	6
Δεν απάντησαν	6	12
Σύνολο	50	100

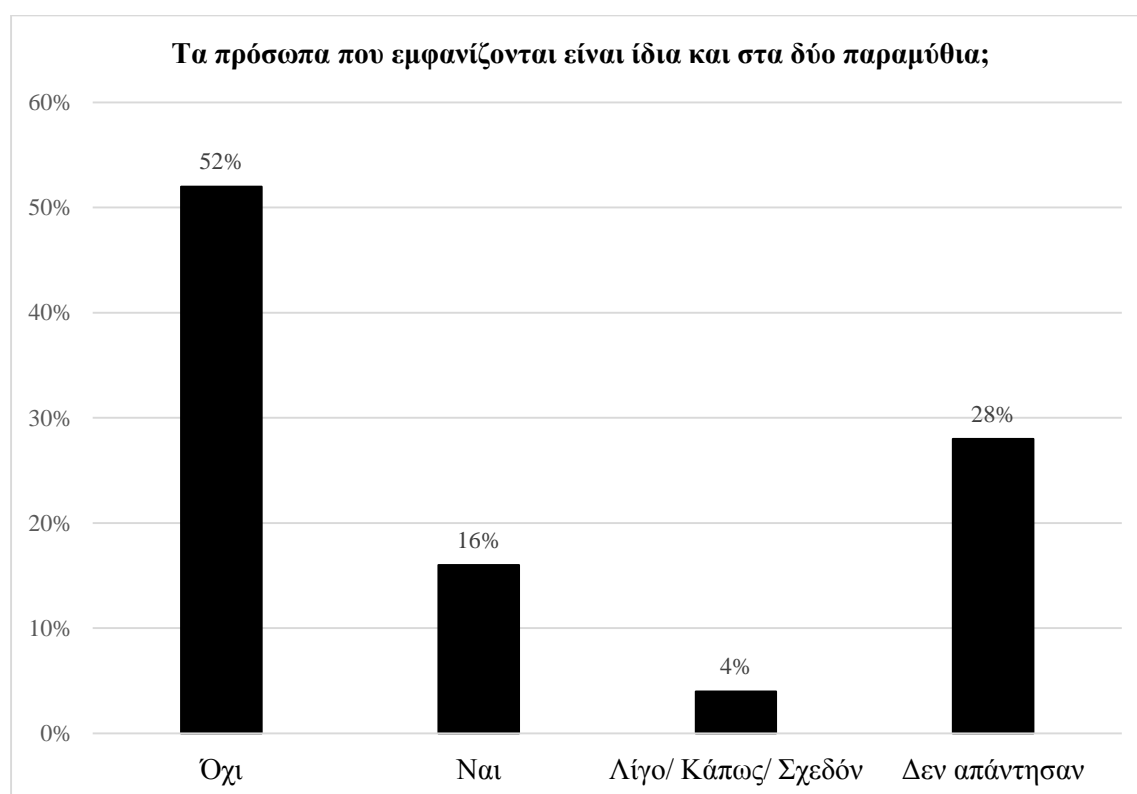
Σχήμα 2.2.3.5: Ραβδόγραμμα για τα σημεία στα οποία διαφέρουν τα δύο παραμύθια.

Για την ερώτηση που αφορά στα πρόσωπα που εμφανίζονται σε κάθε κείμενο και εάν αυτά είναι ίδια και για τα δύο παραμύθια (Πίνακας 2.2.3.6, Σχήμα 2.2.3.6), τα ποσοστά έχουν ως εξής: το 52% των παιδιών ανέφερε πως τα πρόσωπα δεν είναι ίδια,

το 16% πως είναι, το 4% έδωσε απαντήσεις όπως: «είναι λίγο/ κάπως/ σχεδόν ίδια» ενώ το 28% δεν απάντησε καθόλου στην συγκεκριμένη ερώτηση

Πίνακας 2.2.3.6: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τις απαντήσεις των παιδιών στην ερώτηση αν τα πρόσωπα που εμφανίζονται είναι ίδια και στα δύο παραμύθια.

Τα πρόσωπα που εμφανίζονται είναι ίδια και στα δύο παραμύθια;	f	%
Όχι	26	52
Ναι	8	16
Λίγο/ Κάπως/ Σχεδόν	2	4
Δεν απάντησαν	14	28
Σύνολο	50	100

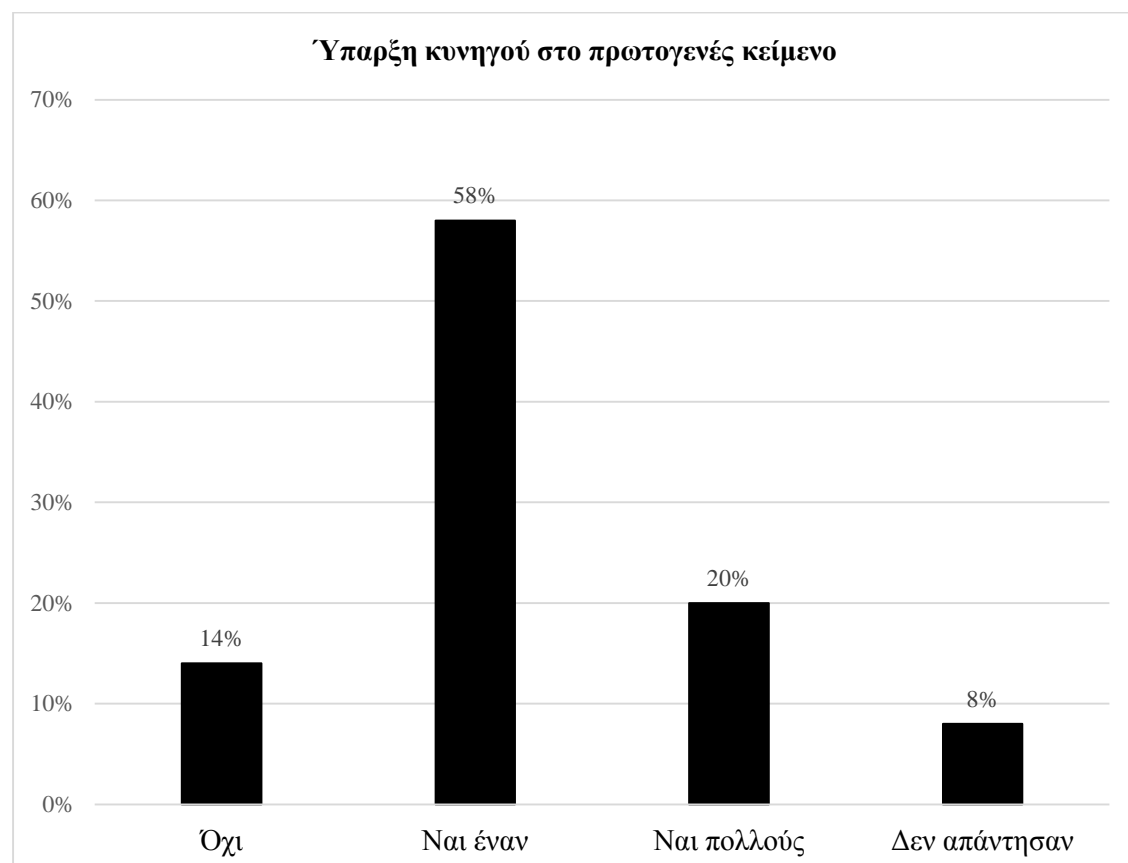
Σχήμα 2.2.3.6: Ραβδόγραμμα για τις απαντήσεις των παιδιών στην ερώτηση αν τα πρόσωπα που εμφανίζονται είναι ίδια και στα δύο παραμύθια.

Αναφορικά με ερώτηση που αφορά την ύπαρξη κυνηγού στο πρωτογενές κείμενο, δηλαδή στο παραμύθι που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση της

ιστορίας (Πίνακας 2.2.3.7, Σχήμα 2.2.3.7), το 14% απάντησε πως δεν υπάρχει κανένας κυνηγός, το 58% πως υπάρχει κυνηγός αλλά είναι μόνο ένας, το 20% ανέφερε πως υπάρχουν πολλοί κυνηγοί ενώ τέλος το 8% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.7: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη κυνηγού στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη κυνηγού στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Όχι	7	14
Ναι έναν	29	58
Ναι πολλούς	10	20
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

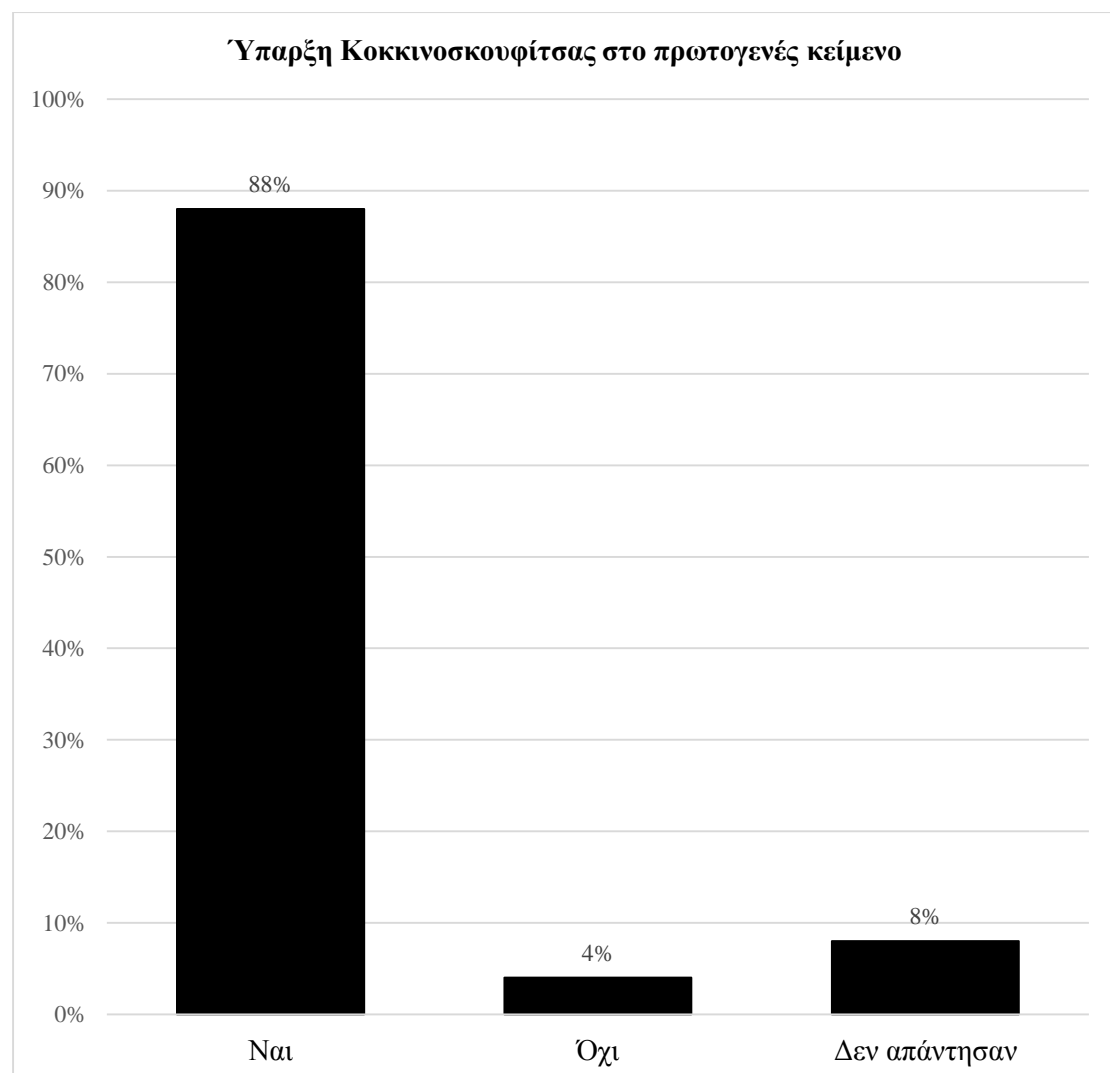

Σχήμα 2.2.3.7: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών αναφορικά με τη ύπαρξη κυνηγού στο πρωτογενές κείμενο.

Όσον αφορά, την ύπαρξη Κοκκινοσκουφίτσας στο πρωτογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.8, Σχήμα 2.2.3.8), το 88% των παιδιών απάντησε πως υπάρχει, το 4% πως δεν υπάρχει και το 8% δεν απάντησε καθόλου από την ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.8: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη Κοκκινοσκουφίτσας στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη Κοκκινοσκουφίτσας στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Ναι	44	88
Όχι	2	4
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

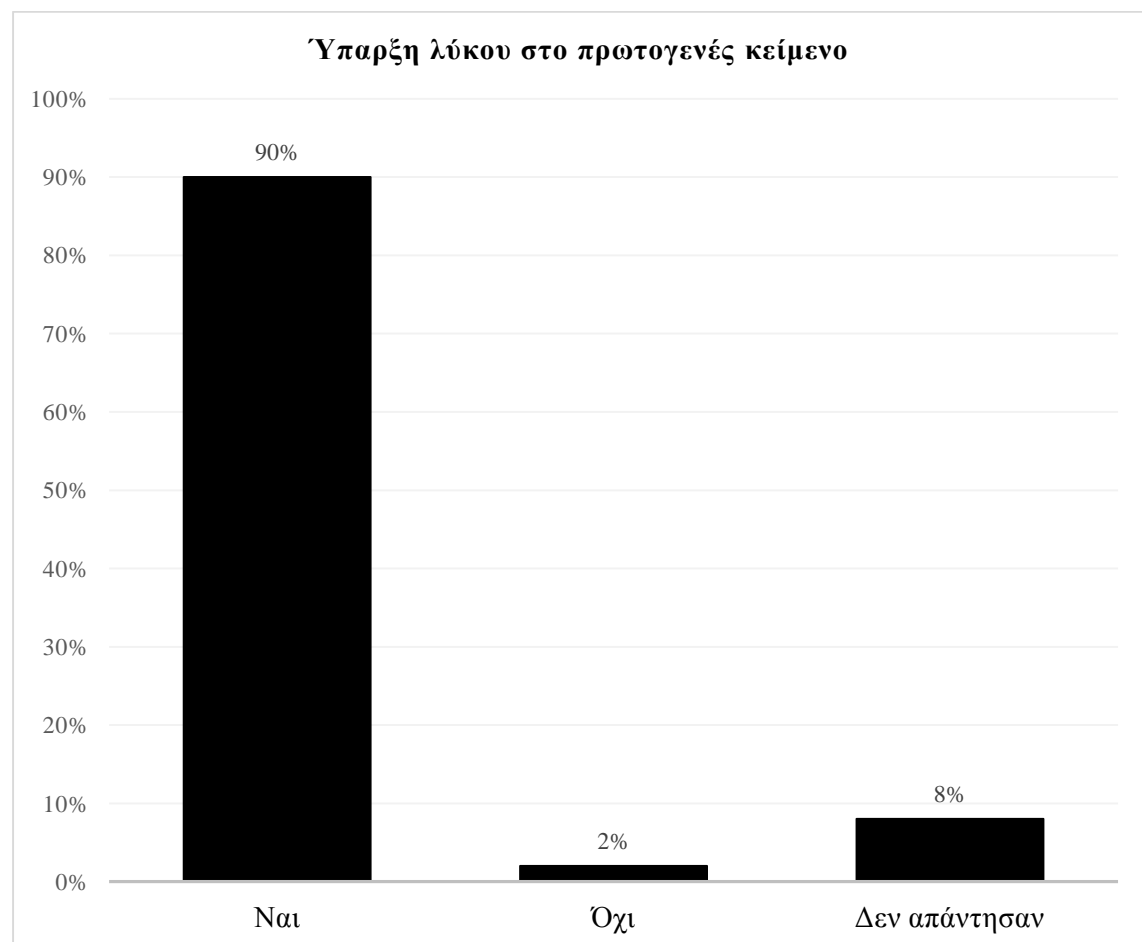

Σχήμα 2.2.3.8: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών αναφορικά με τη ύπαρξη Κοκκινοσκουφίτσας στο πρωτογενές κείμενο.

Σχετικά με την παρουσία του λύκου στο πρωτογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.9, Σχήμα 2.2.3.9), το 90% ανέφερε πως υπάρχει λύκος στο παραμύθι του, το 2% πως δεν υπάρχει και το 8% δεν απάντησε γενικά στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.9: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη λύκου στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Ναι	45	90
Όχι	1	2
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

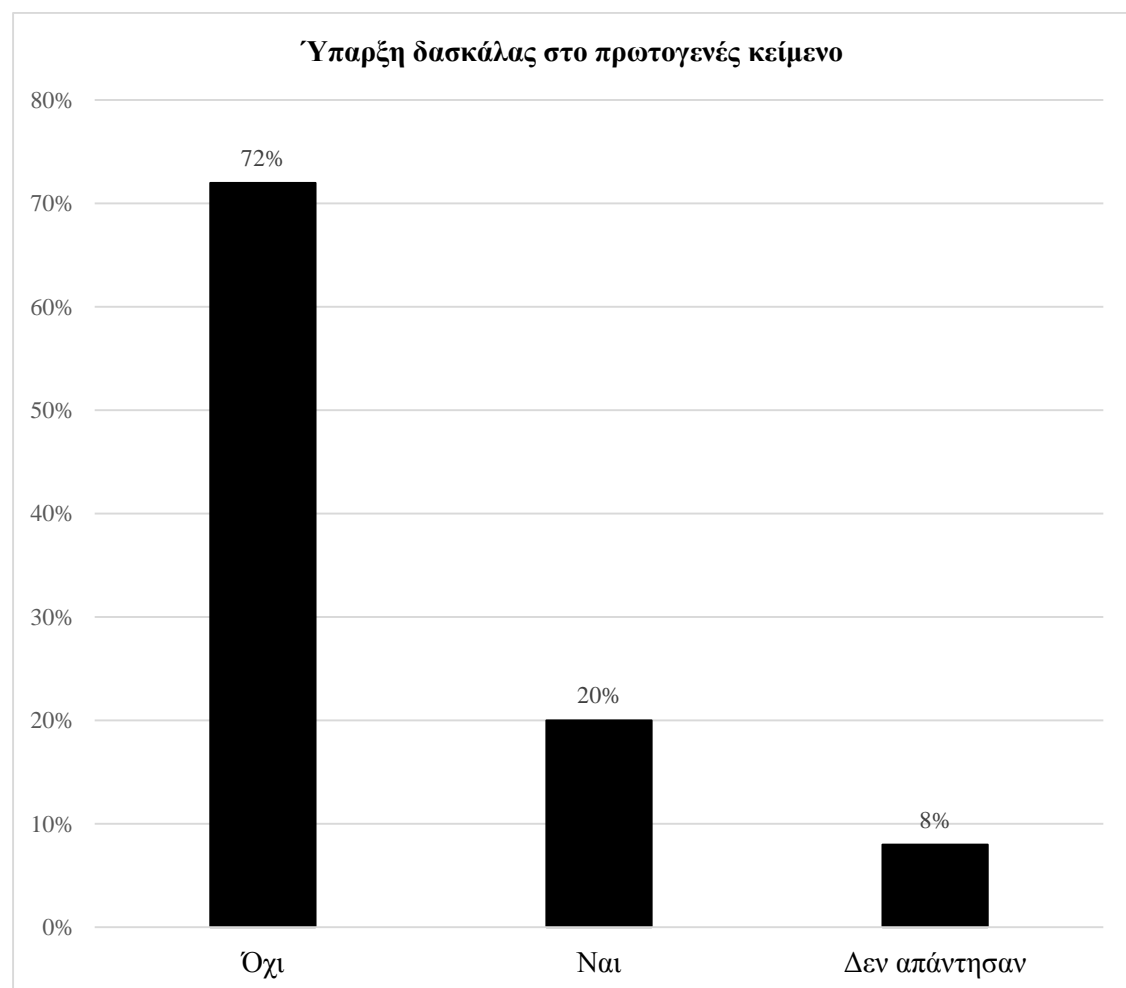

Σχήμα 2.2.3.9: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Συνεχίζοντας με τη δασκάλα της Κοκκινοσκουφίτσας (Πίνακας 2.2.3.10, Σχήμα 2.2.3.10), το 72% των παιδιών απάντησε πως δεν υπάρχει δασκάλα στο πρωτογενές κείμενο, το 20% πως υπάρχει και το 8% δεν απάντησε σχετικά.

Πίνακας 2.2.3.10: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη δασκάλας στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη δασκάλας στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Όχι	36	72
Ναι	10	20
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

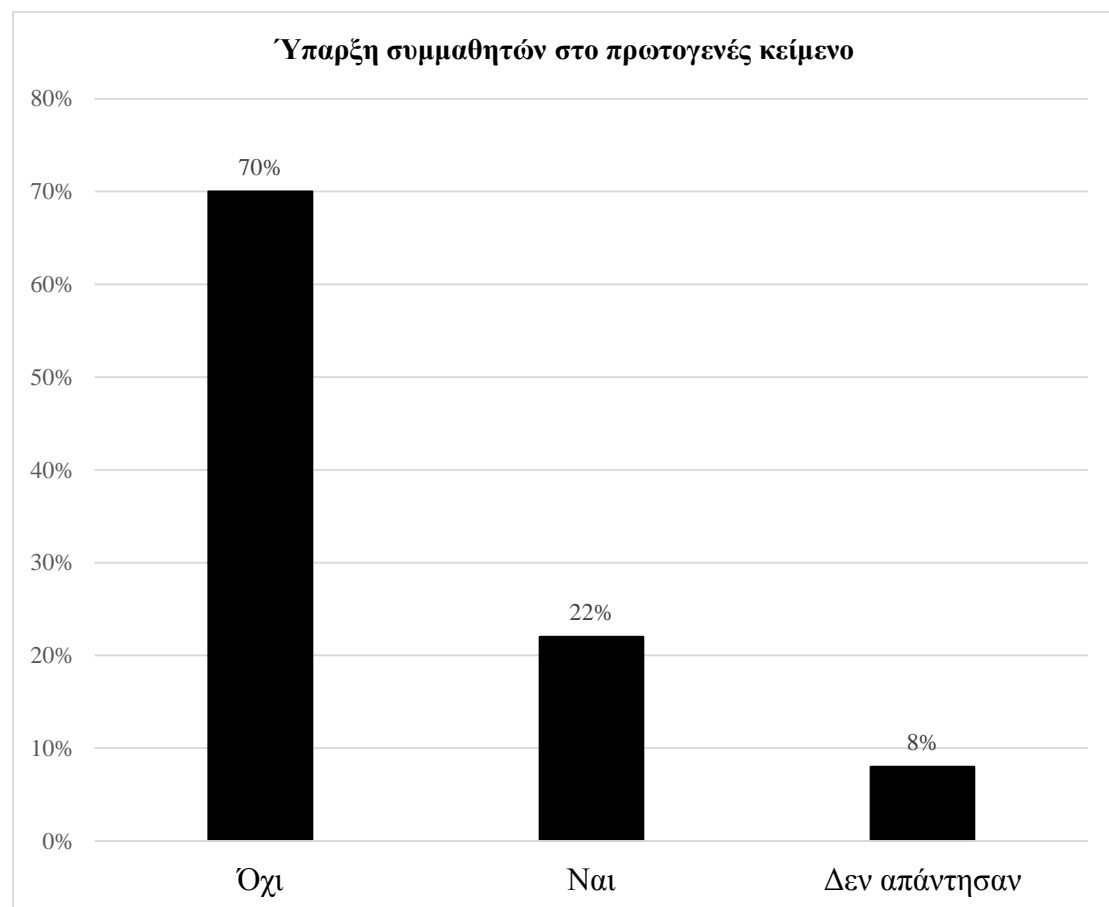

Σχήμα 2.2.3.10: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη δασκάλας στο πρωτογενές κείμενο.

Αναζητώντας την ύπαρξη συμμαθητών της Κοκκινοσκουφίτσας στο πρωτογενές παραμύθι (Πίνακας 2.2.3.11, Σχήμα 2.2.3.11), το 70% των παιδιών απάντησε πως στο παραμύθι που θυμήθηκε δεν υπάρχουν συμμαθητές, το 22% πως υπάρχουν και το 8% δεν απάντησε σχετικά.

Πίνακας 2.2.3.11: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη συμμαθητών στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη συμμαθητών στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Όχι	35	70
Ναι	11	22
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

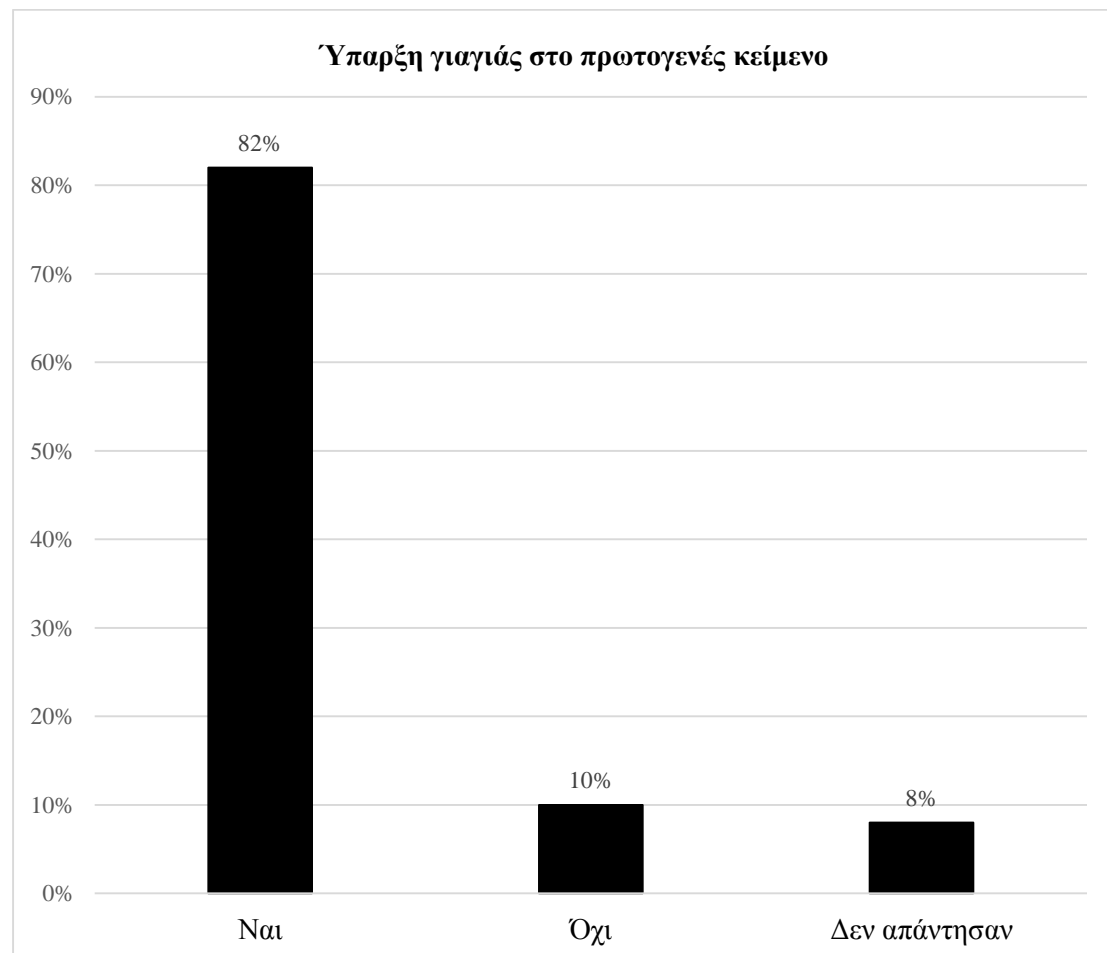

Σχήμα 2.2.3.11: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη συμμαθητών στο πρωτογενές κείμενο.

Αναφορικά με τη γιαγιά (Πίνακας 2.2.3.12, Σχήμα 2.2.3.12), το 82% των παιδιών απάντησε πως υπάρχει γιαγιά στο πρωτογενές κείμενο, το 10% πως δεν υπάρχει και το 8% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.12: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη γιαγιάς στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη γιαγιάς στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Ναι	41	82
Όχι	5	10
Δεν απάντησαν	4	8
Σύνολο	50	100

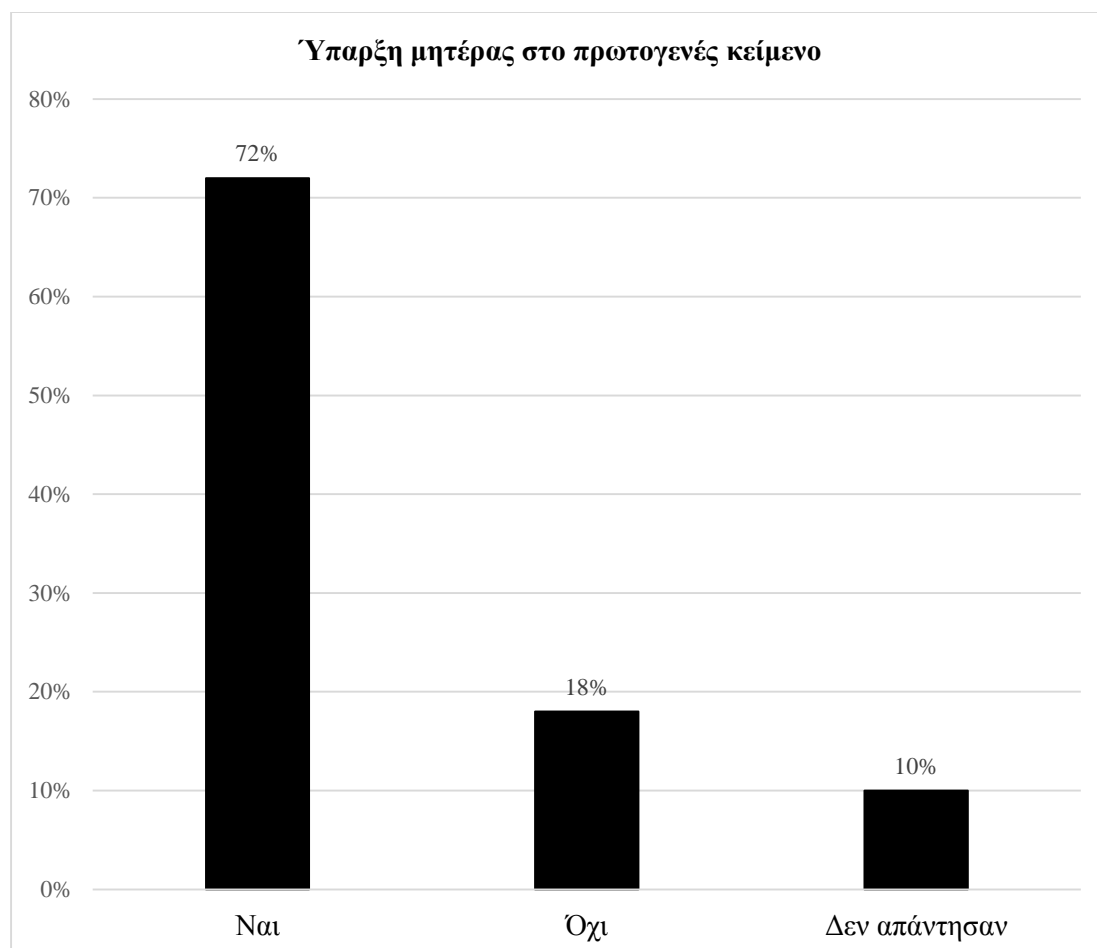

Σχήμα 2.2.3.12: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη γιαγιάς στο πρωτογενές κείμενο.

Όσον αφορά τη μητέρα της Κοκκινοσκουφίτσας (Πίνακας 2.2.3.13, Σχήμα 2.2.3.13), το 72% των παιδιών υποστήριξε πως υπάρχει μητέρα στο πρωτογενές κείμενο, το 18% πως δεν υπάρχει και το 10% δεν απάντησε καθόλου στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.13: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη μητέρας στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη μητέρας στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Ναι	36	72
Όχι	9	18
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

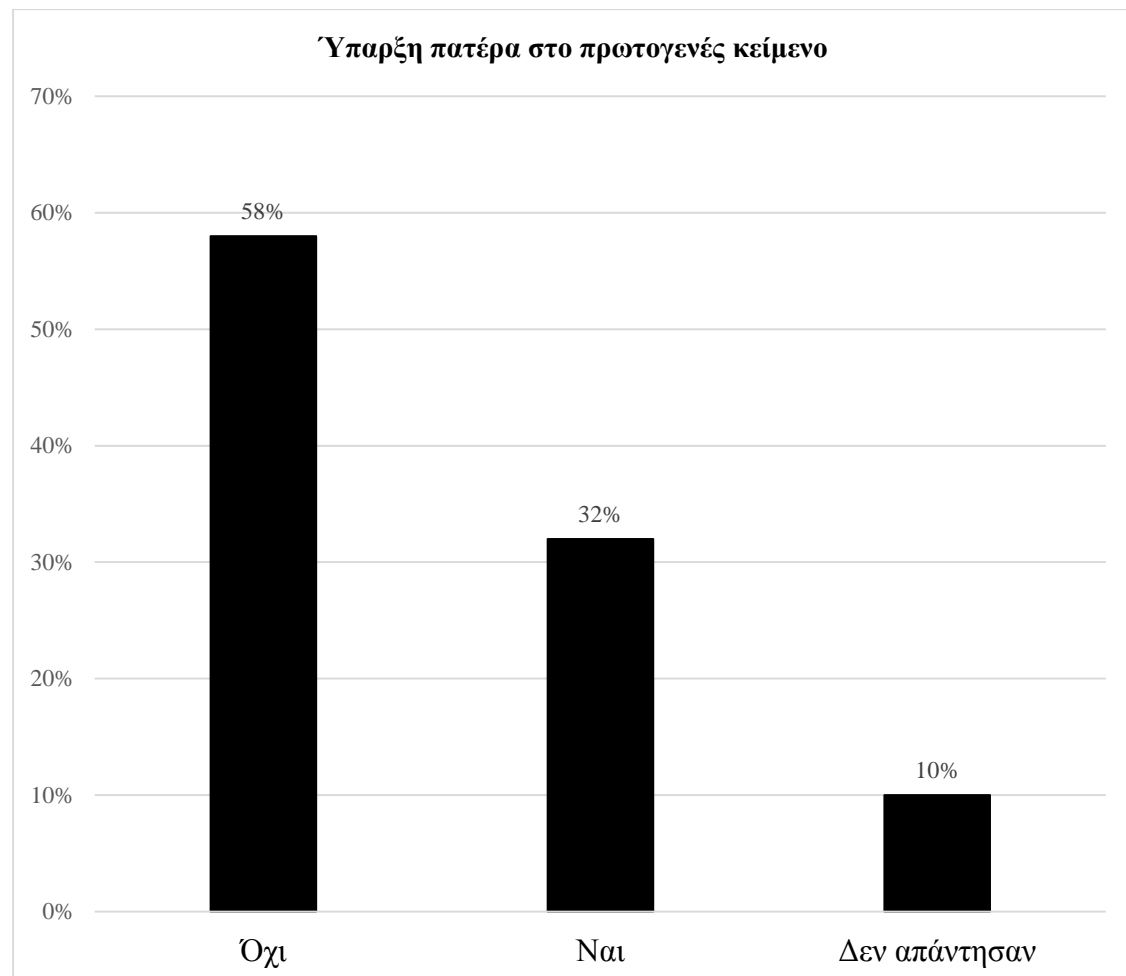

Σχήμα 2.2.3.13: Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη μητέρας στο πρωτογενές κείμενο.

Τέλος, σχετικά με τον πατέρα της Κοκκινοσκουφίτσας (Πίνακας 2.2.3.14, Σχήμα 2.2.3.14), το 58% των παιδιών ανέφερε πως δεν υπάρχει πατέρας στο πρωτογενές κείμενο, το 32% ανέφερε πως υπάρχει και το 10% δεν απάντησε στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.14: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για την ύπαρξη πατέρα στο πρωτογενές κείμενο.

Ύπαρξη πατέρα στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Όχι	29	58
Ναι	16	32
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

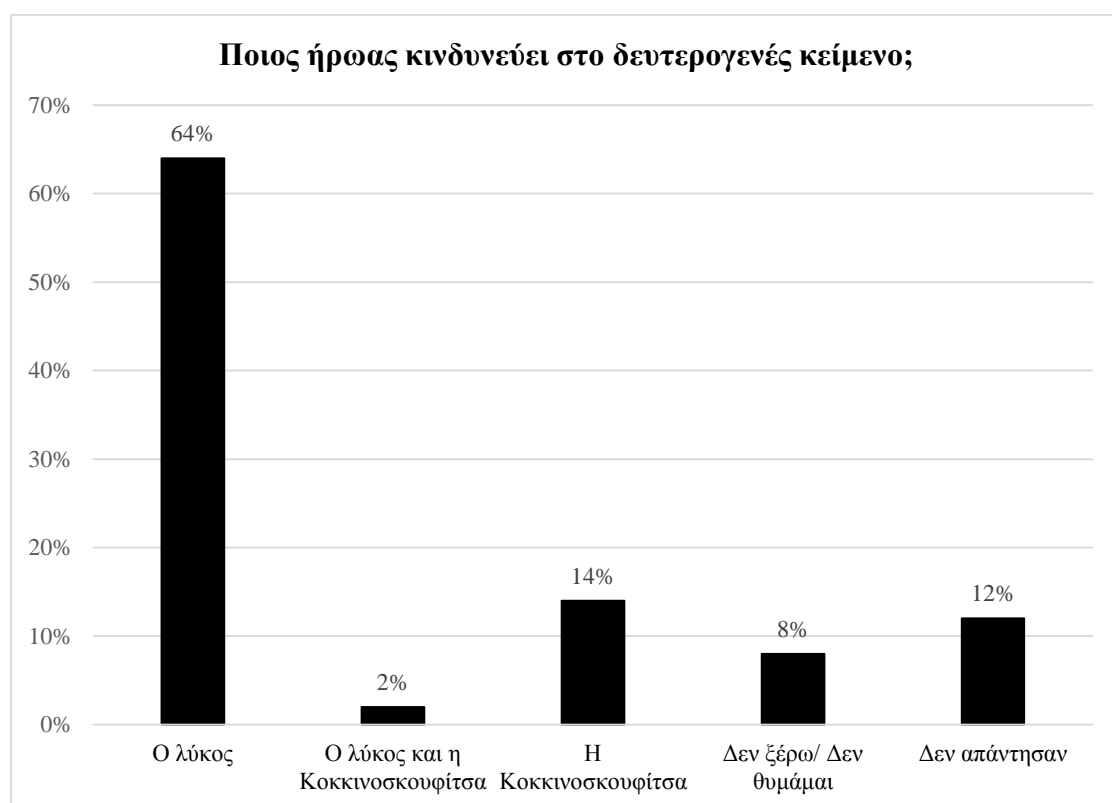

Σχήμα 2.2.3.14: : Ραβδόγραμμα με τις απαντήσεις των παιδιών σχετικά με την ύπαρξη πατέρα στο πρωτογενές κείμενο.

Στην ερώτηση για τον ήρωα που κινδυνεύει στο δευτερογενές παραμύθι, αυτό που αναγνώστηκε στα παιδιά (Πίνακας 2.2.3.15, Σχήμα 2.2.3.15), το 64% ανέφερε πως κινδυνεύει ο λύκος, το 2% ο λύκος και η Κοκκινোসκουφίτσα, το 14% ανέφερε μόνο την Κοκκινোসκουφίτσα, το 8% απάντησε πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται και το 12% δεν απάντησε σχετικά.

Πίνακας 2.2.3.15: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον ήρωα που κινδυνεύει στο δευτερογενές κείμενο.

Ποιος ήρωας κινδυνεύει δευτερογενές κείμενο;	f	%
Ο λύκος	32	64
Ο λύκος και η Κοκκινোসκουφίτσα	1	2
Η Κοκκινোসκουφίτσα	7	14
Δεν ξέρω/ δεν θυμάμαι	4	8
Δεν απάντησαν	6	12
Σύνολο	50	100

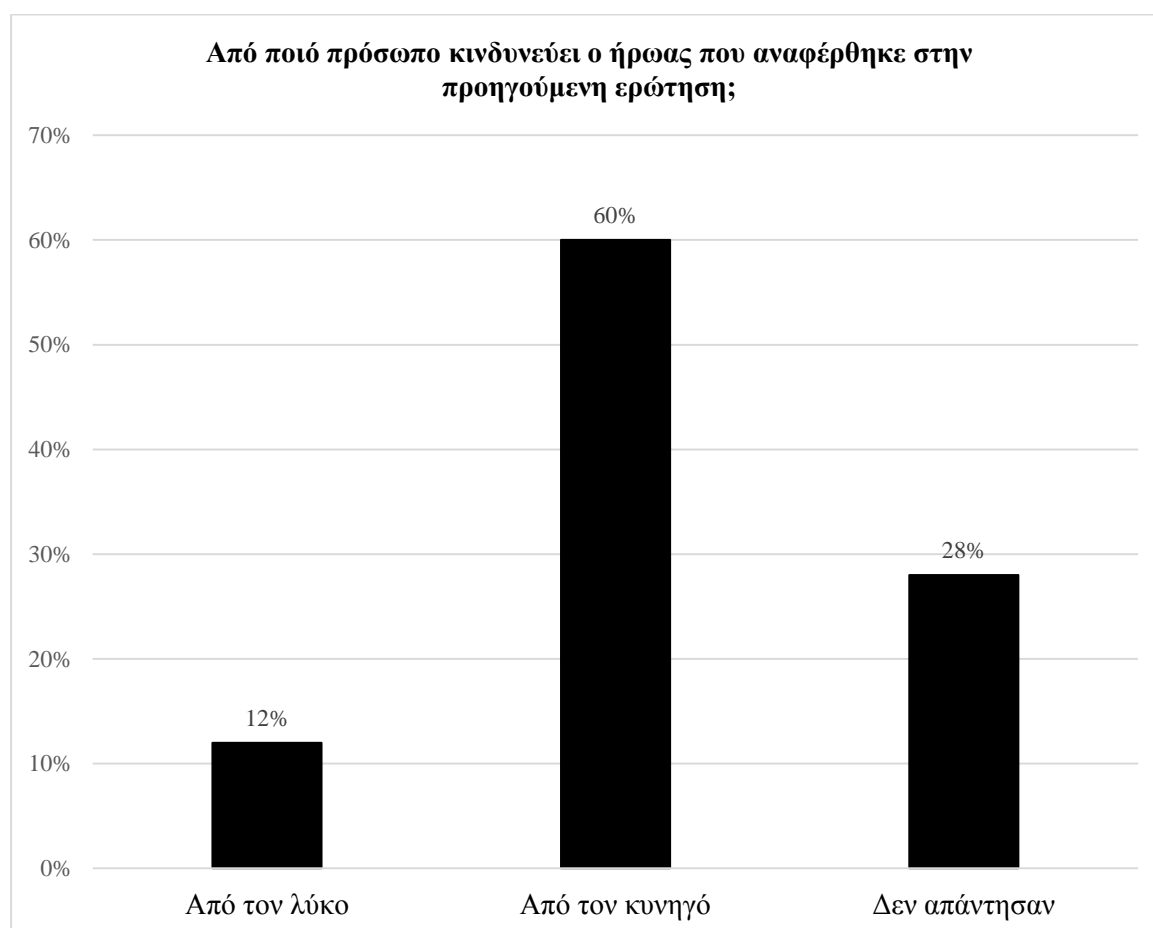

Σχήμα 2.2.3.15: Ραβδόγραμμα για τον ήρωα που κινδυνεύει στο δευτερογενές κείμενο.

Στην ερώτηση για το πρόσωπο από το οποίο κινδυνεύει ο ήρωας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση (Πίνακας 2.2.3.16, Σχήμα 2.2.3.16), το 12% των παιδιών ανέφερε πως κινδυνεύει από τον λύκο, το 60% πως κινδυνεύει από τον κυνηγό και το 28% των παιδιών δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.16: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το πρόσωπο από το οποίο κινδυνεύει ο ήρωας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση.

Από ποιο πρόσωπο κινδυνεύει ο ήρωας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση;	f	%
Από το λύκο	6	12
Από τον κυνηγό	30	60
Δεν απάντησαν	14	28
Σύνολο	50	100

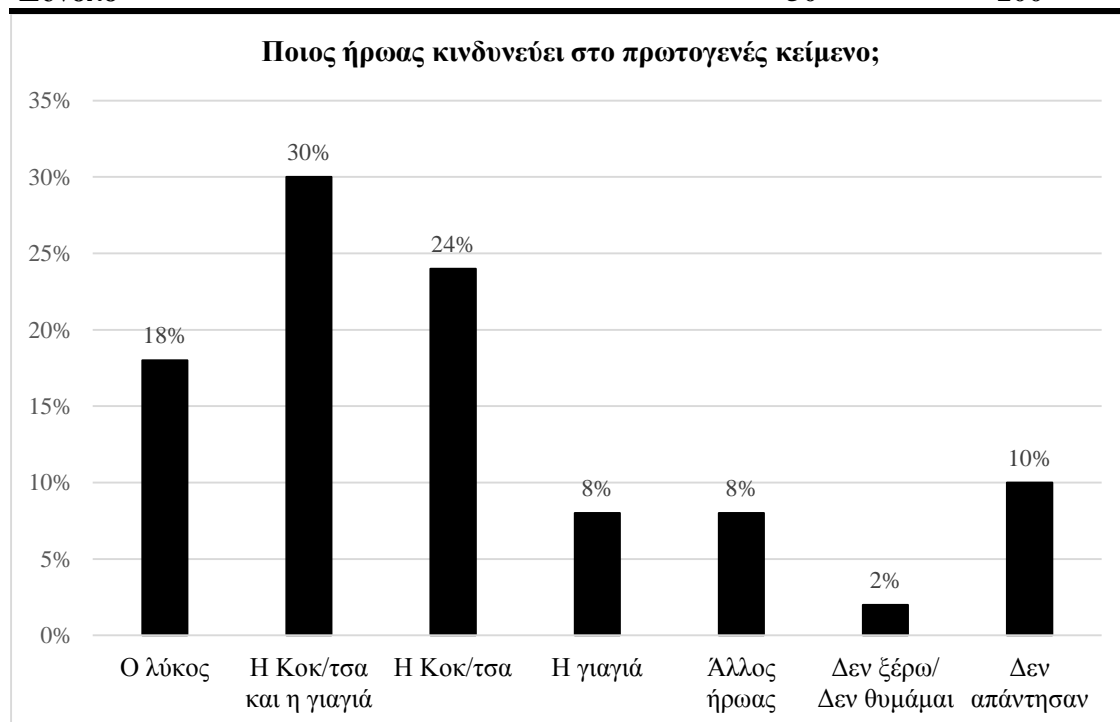

Σχήμα 2.2.3.16: Ραβδόγραμμα για το πρόσωπο από τον οποίο κινδυνεύει ο ήρωας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση.

Για το αν κινδυνεύει ο ίδιος ήρωας και στο πρωτογενές κείμενο, εκείνο που θυμήθηκαν τα παιδιά (Πίνακας 2.2.3.17, Σχήμα 2.2.3.17), το 18% ανέφερε πως κινδυνεύει και σε εκείνο ο λύκος, το 30% πως κινδυνεύει η Κοκκινোসκουφίτσα και η γιαγιά, το 24% ανέφερε μόνο την Κοκκινোসκουφίτσα, το 8% μόνο τη γιαγιά, το 8% ανέφερε κάποιον άλλο ήρωα, το 2% πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται και το 10% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.17: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον ήρωα που κινδυνεύει στο πρωτογενές κείμενο.

Ποιος ήρωας κινδυνεύει στο πρωτογενές κείμενο;	f	%
Ο λύκος	9	18
Η Κοκκινোসκουφίτσα και η γιαγιά	15	30
Η Κοκκινোসκουφίτσα	12	24
Η γιαγιά	4	8
Άλλος ήρωας	4	8
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	1	2
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

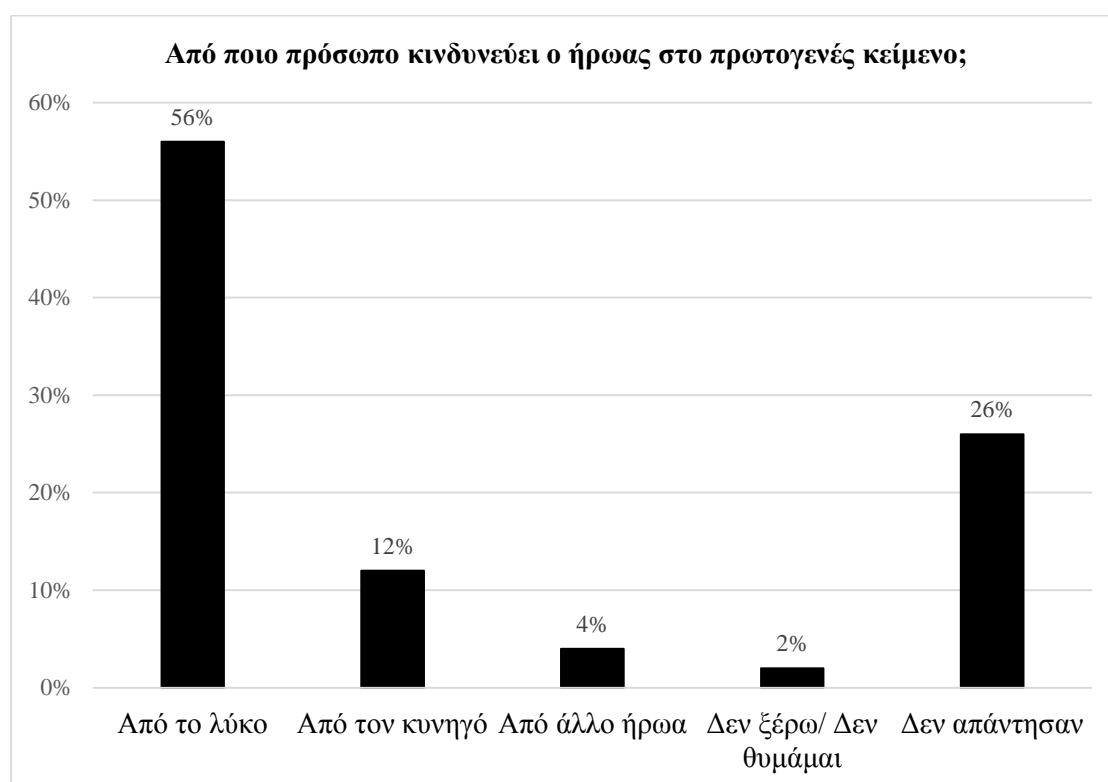

Σχήμα 2.2.3.17: Ραβδόγραμμα για τον ήρωα που κινδυνεύει στο πρωτογενές κείμενο.

Ως συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης, αναφορικά με το πρόσωπο από το οποίο κινδυνεύει ο ήρωας στο πρωτογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.18, Σχήμα 2.2.3.18), το 56% των παιδιών απάντησε πως κινδυνεύει από τον λύκο, το 12% από τον κυνηγό, το 4% ανέφερε κάποιον άλλο ήρωα, το 2% δεν ξέρει/ δεν θυμάται και το 26% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.18: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το πρόσωπο από το οποίο κινδυνεύει ο ήρωας στο πρωτογενές κείμενο.

Από ποιο πρόσωπο κινδυνεύει ο ήρωας στο πρωτογενές κείμενο;	f	%
Από το λύκο	28	56
Από τον κυνηγό	6	12
Από άλλο ήρωα	2	4
Δεν ξέρω/ δε θυμάμαι	1	2
Δεν απάντησαν	13	26
Σύνολο	50	100

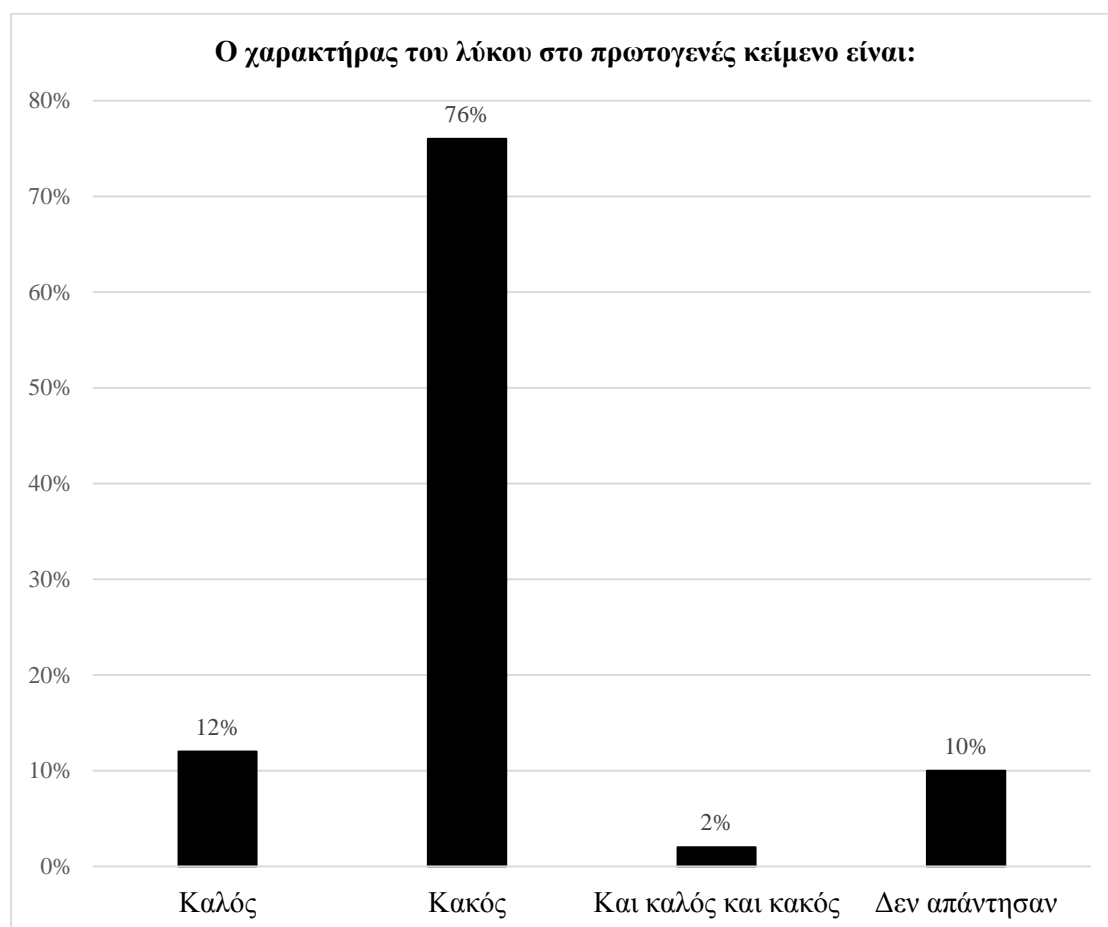

Σχήμα 2.2.3.18: Ραβδόγραμμα για το πρόσωπο από τον οποίο κινδυνεύει ο ήρωας στο πρωτογενές κείμενο.

Περνώντας στο χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.19, Σχήμα 2.2.3.19), το 12% των παιδιών απάντησε πως είναι καλός, το 76 % πως είναι κακός, το 2% πως είναι και καλός και κακός ταυτόχρονα και το 10% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.19: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τον χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Ο χαρακτήρας του λύκου στο πρωτογενές κείμενο είναι:	f	%
Καλός	6	12
Κακός	38	76
Και καλός και κακός	1	2
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

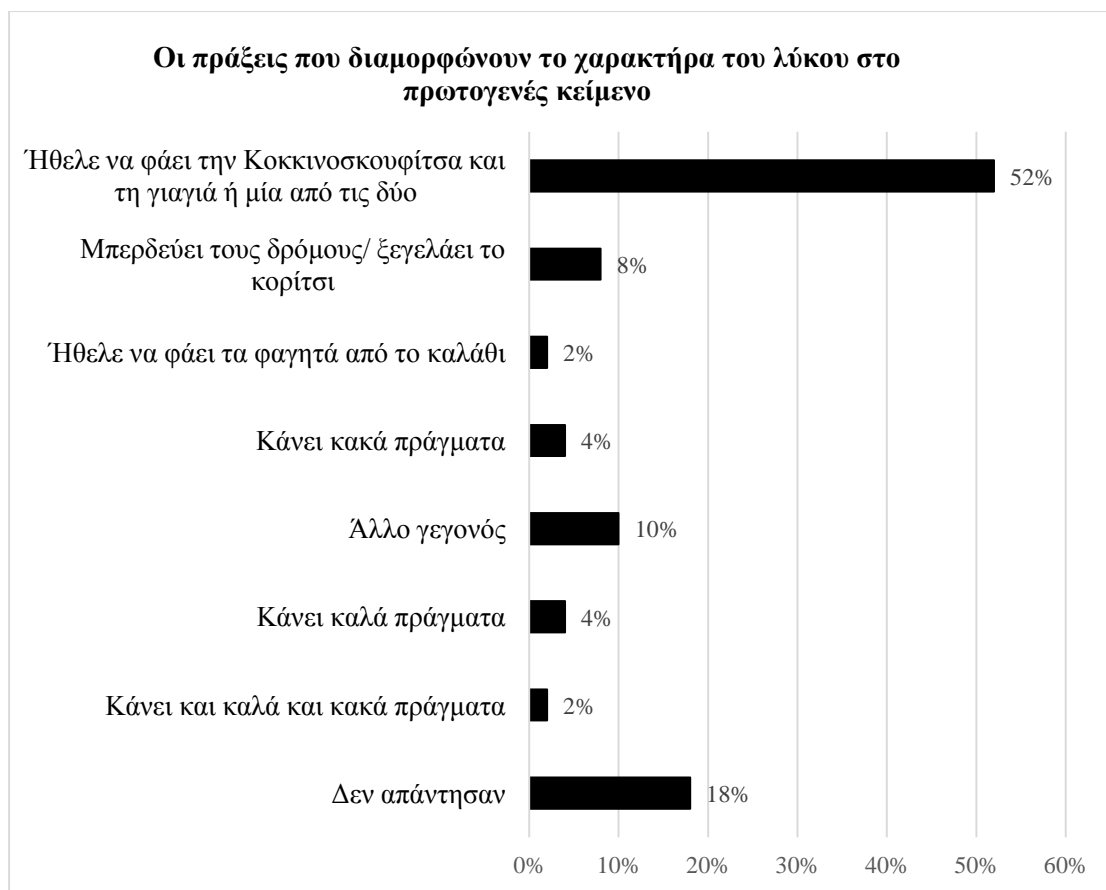

Σχήμα 2.2.3.19: Ραβδόγραμμα για το χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Αναφορικά με τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.20, Σχήμα 2.2.3.20), το 52% απάντησε πως είναι κακός γιατί θέλει να φάει την Κοκκινοσκουφίτσα και τη γιαγιά ή μία από τις δύο, το 8% γιατί μπερδεύει τους δρόμους, ξεγελάει και λέει ψέματα στο κορίτσι, το 2% γιατί θέλει να φάει τα φαγητά από το καλάθι, το 4% ανέφερε γενικά γιατί κάνει κακά πράγματα, είναι αγενής και ζωηρούλης και το 5% ανέφερε άλλα γεγονότα. Ωστόσο, υπήρξε και ένα 4% που υποστήριξε πως είναι καλός γιατί κάνει καλά πράγματα, ένα 2% που ανέφερε πως κάνει και καλά και κακά πράγματα και ένα 18% που δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.20: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Οι πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο	f	%
Ήθελε να φάει την Κοκκινοσκουφίτσα και τη γιαγιά ή μία από τις δύο	26	52
Μπερδεύει τους δρόμους/ ξεγελάει το κορίτσι/ του λέει ψέματα	4	8
Ήθελε να φάει τα πράγματα από το καλάθι	1	2
Κάνει κακά πράγματα, είναι αγενής, ζωηρούλης	2	4
Άλλο γεγονός	5	10
Κάνει καλά πράγματα	2	4
Κάνει και καλά και κακά πράγματα	1	2
Δεν απάντησαν	9	18
Σύνολο	50	100

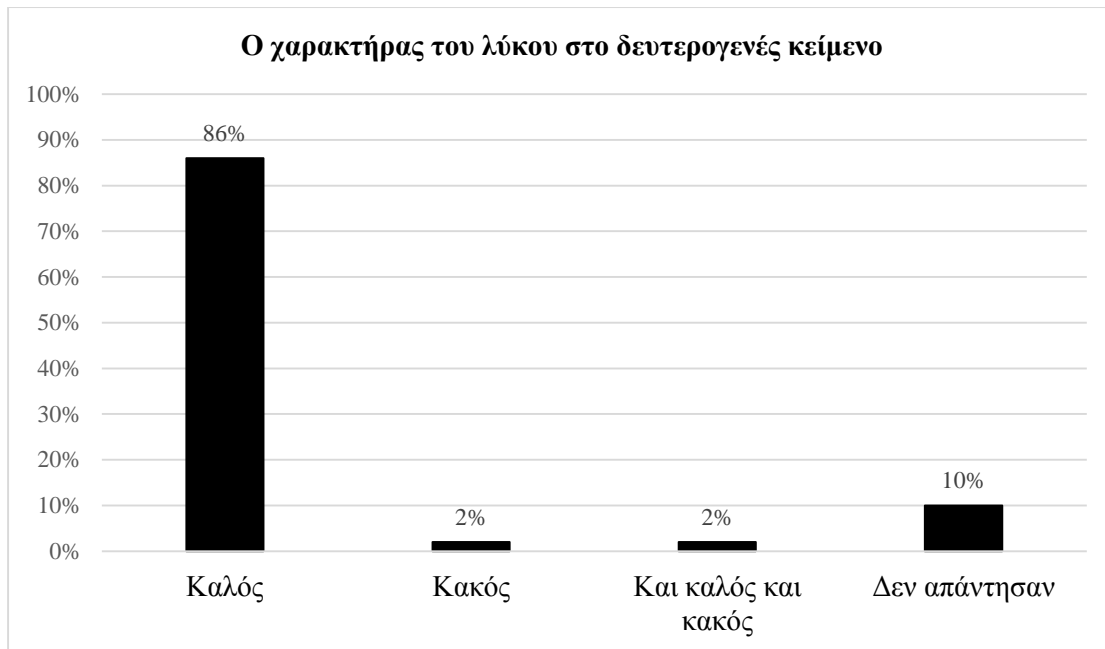

Σχήμα 2.2.3.20: Ραβδόγραμμα για τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο πρωτογενές κείμενο.

Όσον αφορά τον χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.21, Σχήμα 2.2.3.21), το 86% των παιδιών απάντησε πως ο λύκος είναι καλός, το 2% πως είναι κακός, το 2% πως είναι και καλός και κακός και το 10% πως δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.21: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο.

Ο χαρακτήρας του λύκου στο δευτερογενές κείμενο	f	%
Καλός	43	86
Κακός	1	2
Και καλός και κακός	1	2
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

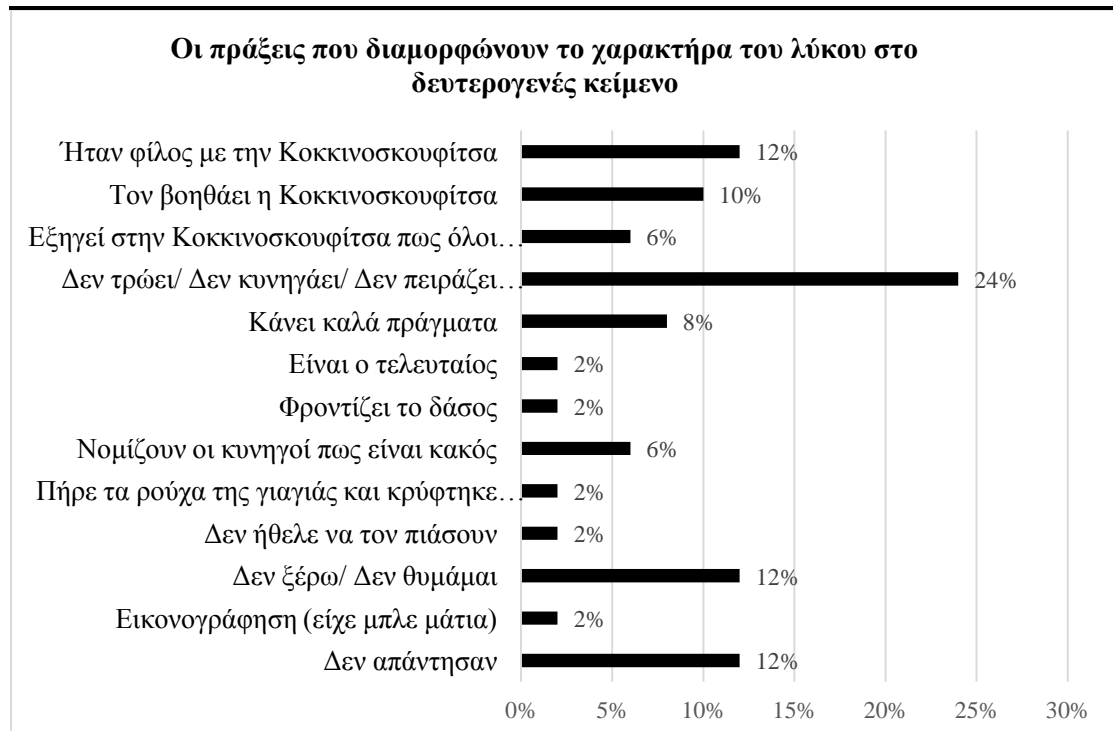

Σχήμα 2.2.3.21: Ραβδόγραμμα για το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο.

Αναφορικά με τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.22, Σχήμα 2.2.3.22), το 12% ανέφερε πως ο λύκος είναι καλός γιατί είναι φίλος με την Κοκκινোসκουφίτσα, το 10% γιατί τον βοηθάει το κορίτσι, το 6% γιατί εξηγεί στην Κοκκινোসκουφίτσα πως όλοι οι λύκοι είναι καλοί. Το 24% υποστήριξε πως είναι κάλος γιατί δεν τρώει/ δεν κυνηγάει/ και δεν πειράζει κανέναν, το 8% γιατί κάνει καλά πράγματα, το 2% γιατί είναι ο τελευταίος, το 2% γιατί φροντίζει το δάσος, το 6% γιατί νομίζουν οι κυνηγοί πως είναι κακός, το 2% γιατί πήρε τα ρούχα της γιαγιάς και κρύφτηκε στην αποθήκη, το 2% γιατί δεν ήθελε να τον πιάσουν, το 12% δεν ξέρει/ δεν θυμάται, το 2% αναφέρθηκε στην εικονογράφηση, λέγοντας πως είναι καλός γιατί έχει μπλε μάτια, και τέλος το 12% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.22: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο.

Οι πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο	f	%
Ήταν φίλος με την Κοκκινোসκουφίτσα	6	12
Τον βοηθάει η Κοκκινোসκουφίτσα	5	10
Εξηγεί στην Κοκκινোসκουφίτσα πως όλοι οι λύκοι είναι καλοί	3	6
Δεν τρώει/ Δεν κυνηγάει/ Δεν πειράζει κανέναν	12	24
Κάνει καλά πράγματα	4	8
Είναι ο τελευταίος	1	2
Φροντίζει το δάσος	1	2
Νομίζουν οι κυνηγοί πως είναι κακός	3	6
Πήρε τα ρούχα της γιαγιάς και κρύφτηκε στην αποθήκη	1	2
Δεν ήθελε να τον πιάσουν	1	2
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	6	12
Εικονογράφηση (είχε μπλε μάτια)	1	2
Δεν απάντησαν	6	12
Σύνολο	50	100

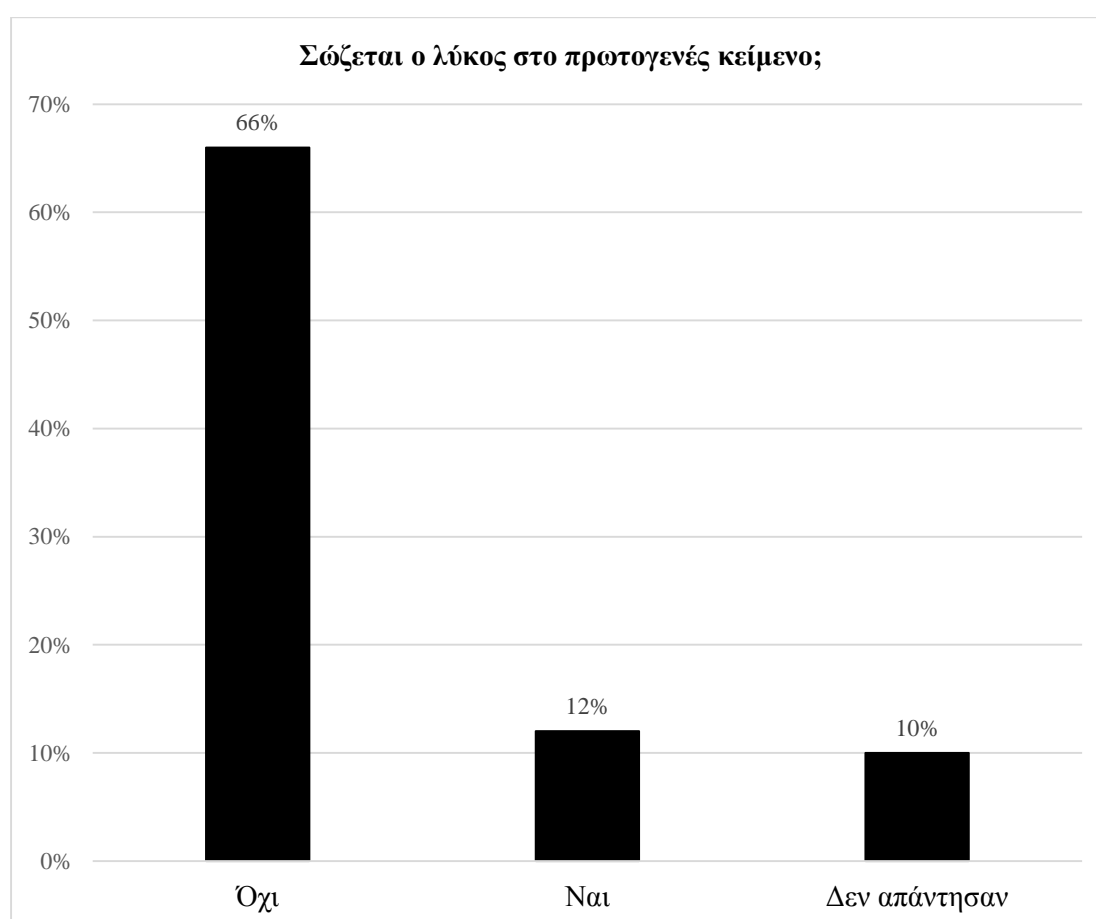

Σχήμα 2.2.3.22: Ραβδόγραμμα για τις πράξεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του λύκου στο δευτερογενές κείμενο.

Στην ερώτηση αν ο λύκος σώζεται στο πρωτογενές κείμενο, δηλαδή το παραμύθι που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση (Πίνακας 2.2.3.23. Σχήμα 2.2.3.23), το 66% ανέφερε πως δεν σώζεται, το 12% πως σώζεται και το 10% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.23: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το αν σώζεται ο λύκος στο πρωτογενές κείμενο.

Σώζεται ο λύκος στο πρωτογενές κείμενο ;	f	%
Όχι	33	66
Ναι	12	24
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

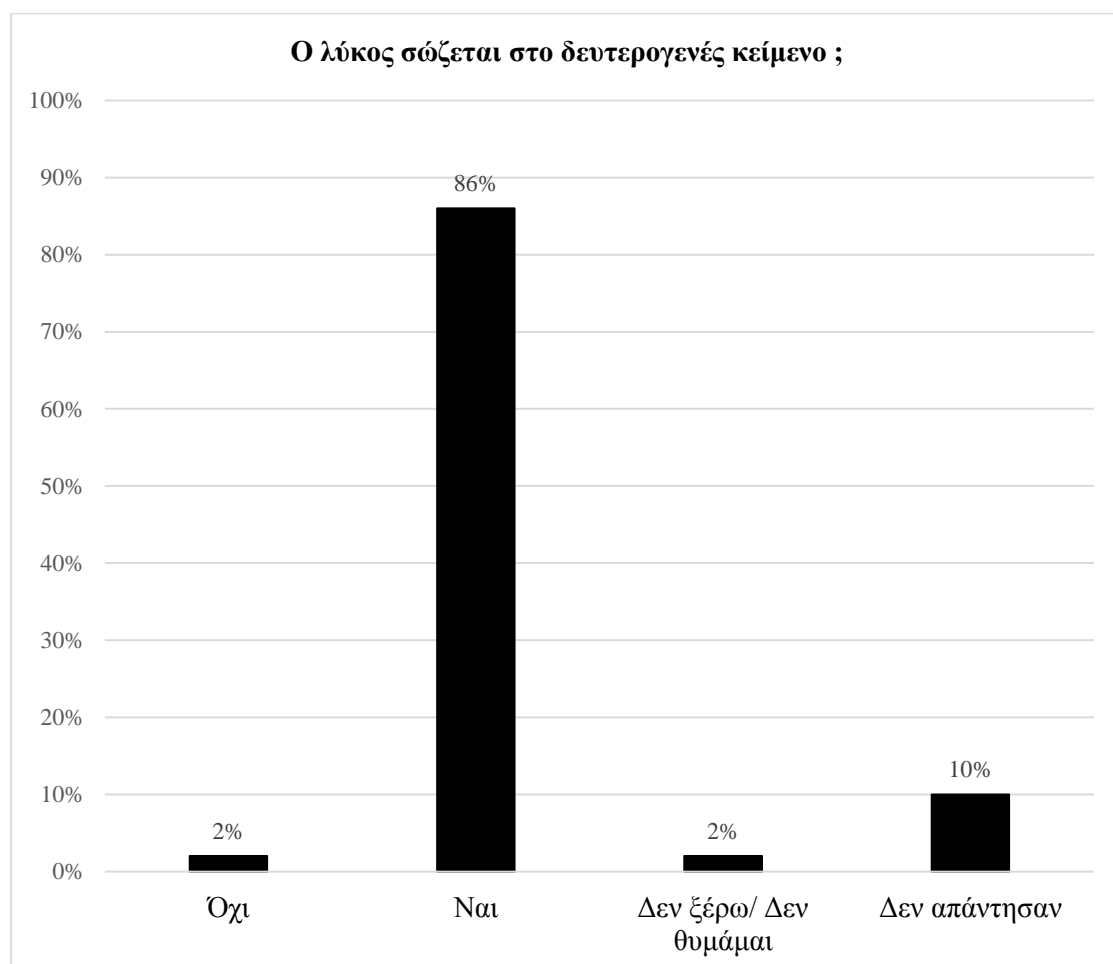

Σχήμα 2.2.3.23: Ραβδόγραμμα για το αν σώζεται ο λύκος στο πρωτογενές κείμενο.

Στην ερώτηση αν ο λύκος σώζεται στο δευτερογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.24, Σχήμα 2.2.3.24), το 2% ανέφερε πως δεν σώζεται, το 86% πως σώζεται, το 2% πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται και το 10% δεν απάντησε καθόλου την ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.24: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το αν σώζεται ο λύκος στο δευτερογενές κείμενο.

Ο λύκος σώζεται στο δευτερογενές κείμενο ;	f	%
Όχι	1	2
Ναι	43	86
Δεν ξέρω/ δεν θυμάμαι	1	2
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

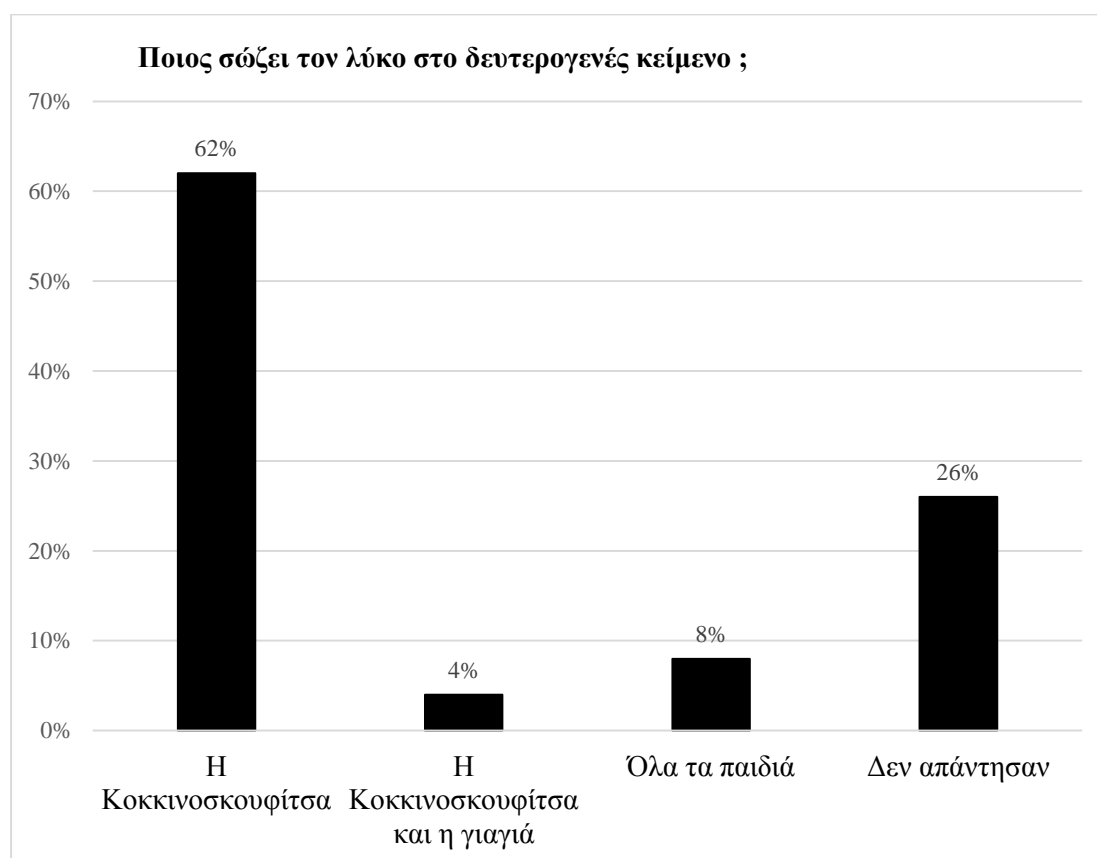

Σχήμα 2.2.3.24: Ραβδόγραμμα για το αν σώζεται ο λύκος στο δευτερογενές κείμενο.

Σχετικά με το άτομο που μεριμνεί και σώζει τον λύκο στο δευτερογενές κείμενο (Πίνακας 2.2.3.25, Σχήμα 2.2.3.25), το 62% υποστήριξε πως τον σώζει η Κοκκινোসκουφίτσα, το 4% η Κοκκινোসκουφίτσα και τα παιδιά, το 8% όλα τα παιδιά και το 26% δεν απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.25: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το άτομο που σώζει τον λύκο στο δευτερογενές κείμενο.

Ποιος σώζει τον λύκο στο δευτερογενές κείμενο;	f	%
Η Κοκκινোসκουφίτσα	31	62
Η Κοκκινোসκουφίτσα και η γιαγιά	2	4
Όλα τα παιδιά	4	8
Δεν απάντησαν	13	26
Σύνολο	50	100

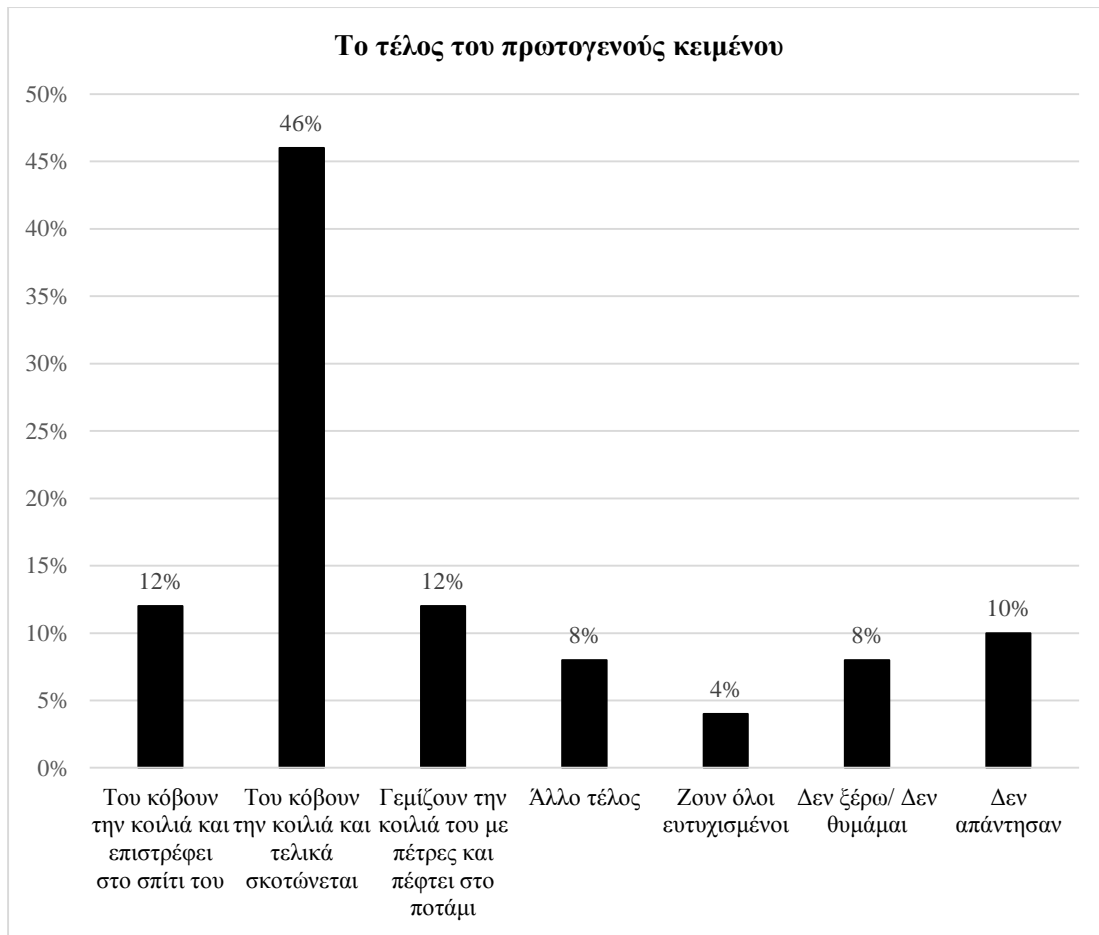

Σχήμα 2.2.3.25: Ραβδόγραμμα για το άτομο που σώζει τον λύκο στο δευτερογενές κείμενο.

Κλείνοντας, αναφορικά με το τέλος του πρωτογενούς κειμένου (Πίνακας 2.2.3.26, Σχήμα 2.2.3.26), το 12% των παιδιών ανέφερε πως ο κυνηγός κόβει την κοιλιά του λύκου, βγάζει τη γιαγιά και την Κοκκινοσκουφίτσα από μέσα και όταν εκείνος ξυπνά επιστρέφει στο δάσος, το 46% ανέφερε πως ο κυνηγός κόβει την κοιλιά του λύκου και τελικά εκείνος σκοτώνεται, το 12% πως αφού ο κυνηγός ελευθερώνει την Κοκκινοσκουφίτσα και τη γιαγιά έπειτα γεμίζει την κοιλιά του λύκου με πέτρες και όταν εκείνος πηγαίνει να πει νερό πέφτει στο ποτάμι. Το 8% των παιδιών ανέφερε κάποιο άλλο τέλος, το 4% πως στο τέλος ζουν όλοι ευτυχισμένοι, το 8% πως δεν ξέρει/ δεν θυμάται το τέλος του πρωτογενούς κειμένου και το 10% δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση.

Πίνακας 2.2.3.26: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) για το τέλος του πρωτογενούς κειμένου.

Το τέλος του πρωτογενούς κειμένου	f	%
Του κόβουν την κοιλιά αλλά φεύγει στο δάσος- πάει σπίτι του	6	12
Του κόβουν την κοιλιά και τελικά σκοτώνεται	23	46
Γεμίζουν την κοιλιά του με πέτρες και πέφτει στο ποτάμι	6	12
Άλλο τέλος	4	8
Ζουν όλοι ευτυχισμένοι	2	4
Δεν ξέρω/ Δεν θυμάμαι	4	8
Δεν απάντησαν	5	10
Σύνολο	50	100

Σχήμα 2.2.3.26: Ραβδόγραμμα για το τέλος του πρωτογενούς κειμένου.

2.2.4 Συμπεράσματα/ Συζήτηση

Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαπιστώνεται ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας προσλαμβάνουν και αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα. Κατανοούν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων και τις διαχωρίζουν. Δεν ταυτίζουν το παραμύθι που τους αναγνώστηκε με εκείνο που θυμήθηκαν και δεν δίνουν τις ίδιες απαντήσεις και για τα δύο παραμύθια.

Από την πρώτη κιόλας ερώτηση φάνηκε πως στα περισσότερα παιδιά η ανάγνωση του παραμυθιού που επιλέχθηκε για τις ανάγκες της έρευνας, «Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος», θύμιζε κάποιο άλλο παραμύθι που ήδη γνώριζαν. Πιο συγκεκριμένα, παρέπεμψε την πλειοψηφία των παιδιών στο κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Ωστόσο καταγράφηκε η περίπτωση παιδιού που ανέφερε ότι θυμήθηκε ένα δευτερογενές κείμενο του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας (το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο «Σ' ένα δάσος μια φορά...» του Λ. Μουζακίτη). Σημειώθηκε ένα επιπλέον παιδί που ανέφερε ένα άλλο κλασικό παραμύθι («Τα τρία γουρουνάκια»), και κάποια άλλα παιδιά που ανέφεραν παραμύθια τα οποία η ερευνήτρια δεν κατάφερε να τα εντοπίσει ώστε να εξακριβωθεί η ύπαρξή τους. Περιγραφικά τα παιδιά ανέφεραν τίτλους παραμυθιών όπως «το ποντικάκι και η Κοκκινোসκουφίτσα», «το γαϊδούρι που γκάριζε», «ο λύκος και ο δράκος» και «ο λύκος και η αλεπού».

Ωστόσο, αν και τα περισσότερα παιδιά, όπως προαναφέρθηκε, δήλωσαν πως το συγκεκριμένο παραμύθι που τους αναγνώστηκε τους θύμιζε το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, διαπιστώνεται από τις απαντήσεις τους ότι ισχυρίστηκαν ότι τα δύο αυτά κείμενα δεν είναι ίδια. Αναγνώρισαν, από την μία πλευρά, ότι παρουσιάζουν κοινούς χαρακτήρες, όπως επίσης και από την άλλη ότι προβάλλουν διαφορετικά γεγονότα και πλοκή. Τα παιδιά διατείνονταν ότι υπάρχουν κοινοί ήρωες κατ' όνομα

στα δύο παραμύθια, ωστόσο δεν ταυτίζονται καθώς είναι διαφορετικά πρόσωπα. Συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι και στο παραμύθι που θυμήθηκαν, υπάρχει κυνηγός αλλά είναι μόνο ένας και όχι πολλοί όπως στο κείμενο που τους διαβάστηκε. Επιπλέον, αναγνώρισαν ότι και στο παραμύθι που θυμήθηκαν υπάρχει Κοκκινোসκουφίτσα, λύκος, δασκάλα, συμμαθητές, γιαγιά και μητέρα της Κοκκινোসκουφίτσας, δείχνοντας ταυτόχρονα πως αντιλαμβάνονται τις ομοιότητες των δύο κειμένων.

Αναφορικά με τον πατέρα της Κοκκινোসκουφίτσας καταγράφηκε μία σύγχυση των παιδιών. Ενώ τα περισσότερα ανέφεραν ότι δεν υπάρχει πατέρας, αρκετά υποστήριζαν το αντίθετο, μην αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι στο κλασικό παραμύθι δεν παρουσιάζεται πατέρας.

Τα παιδιά φάνηκε να αναγνωρίζουν ότι στο παραμύθι που τους διαβάστηκε, «Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος», ο λύκος κινδυνεύει από τους κυνηγούς που τον καταδιώκουν. Δηλαδή, στο συγκεκριμένο παραμύθι ο λύκος είναι καλός, γιατί όπως κυρίως υποστηρίζουν «δεν τρώει», «δεν κυνηγάει και δεν πειράζει κανένα», και πως στο τέλος σώζεται από την Κοκκινোসκουφίτσα. Από την άλλη πλευρά, αναφορικά με το κείμενο που θυμήθηκαν τα παιδιά κατά την ανάγνωση του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, φάνηκε ότι διαχώρισαν τις απαντήσεις τους αφού σημείωσαν χαρακτηριστικά ότι σε εκείνο το παραμύθι κινδύνευε η Κοκκινোসκουφίτσα από τον λύκο, ο οποίος ήταν κακός γιατί ήθελε να την φάει, όμως στο τέλος δε σώζεται γιατί ο κυνηγός τον σκοτώνει και του κόβει την κοιλιά για να ελευθερώσει τη γιαγιά και την Κοκκινোসκουφίτσα. Οι αναφορές αυτές δείχνουν ότι τα παιδιά κατανοούν και τις διαφορές μεταξύ των δύο παραμυθιών, όπως επίσης και τις ομοιότητες. Κατ' επέκταση, αυτό σημαίνει ότι αντιλαμβάνονται την διακειμενικότητα γεγονός που επιβεβαιώνει την υπόθεση της παρούσας έρευνας.

Με βάση την θεωρία της διακειμενικότητας που αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας αποδεικνύεται ότι όταν τα παιδιά ακούνε μία ιστορία, για να την κατανοήσουν, ανασύρουν τις εμπειρίες τους, από μία άλλη ιστορία που έχουν ακούσει, στο προσκήνιο, και συγκρίνουν τα στοιχεία τους. Εντοπίζουν αυτά που ταυτίζονται και αυτά που αντιδιαστέλλονται μεταξύ των ιστοριών και χτίζουν, με αυτό τον τρόπο, το δικό τους νόημα.

Αναφορικά με τις προηγούμενες έρευνες, τα ευρήματά της δικής μας συμφωνούν με εκείνα, της Lehr (1991), που διαπίστωσε πως τα παιδιά αυτής της ηλικίας κατανοούν το διαφορετικό θέμα κάθε ιστορίας καθώς και τα κίνητρα των χαρακτήρων. Συμφωνούν με εκείνα της Rowe (1996), που έδειξε ότι οι μικροί αναγνώστες προχωρούν σε συνδέσεις των ιστοριών με άλλα κείμενα που γνωρίζουν, του Cairney (1990), πως το 90% των μαθητών, ηλικίας 6, αντιλαμβάνονται τις διακειμενικές συνδέσεις, αλλά και των Oyler & Barry (1996), που απέδειξαν ότι οι αναγνώστες μπορούν να αντιπαραβάλουν στα κείμενα των βιβλίων πληροφορίες από διάφορα άλλα κείμενα που έχουν διαβάσει και να κάνουν συνδέσεις με αυτά.

2.2.4.1 Πλεονεκτήματα της παρούσας έρευνας

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πλεονεκτήματα της έρευνας αποτελούν δύο σημεία. Αρχικά, το γεγονός πως η αφήγηση της ιστορίας έγινε από την ίδια την ερευνήτρια, με όσο μπορούσε πιο ταυτόσημο τρόπο, προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο τα αποτελέσματα να επηρεαστούν από τον τρόπο που θα γινόταν η αφήγηση σε κάθε ομάδα. Σε αυτό το σημείο σημειώνουμε ότι η ερευνήτρια είχε μελετήσει ακριβώς τον τρόπο που θα διάβαζε την ιστορία στα παιδιά. Επίσης, οι συνεντεύξεις με τα παιδιά πραγματοποιήθηκαν από το ίδιο άτομο, γεγονός που διασφαλίζει σε μεγαλύτερο βαθμό την κοινή συμπεριφορά της ερευνήτριας προς όλους

τους συμμετέχοντες. Τα ατομικά της χαρακτηριστικά και η γενικότερη συμπεριφορά της ήταν η ίδια για όλα τα παιδιά και δεν μπορεί να επηρέασε τις απαντήσεις με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο.

2.2.4.2 Περιορισμοί της παρούσας έρευνας

Σχετικά με τις ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλείο για την μέτρηση της κατανόησης της διακειμενικότητας από τα παιδιά, αποδείχθηκε πως η δεύτερη ερώτηση, «Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινοσκουφίτσα;», χρησιμοποιήθηκε ως υποβοήθημα στην περίπτωση όπου κάποιο παιδί απαντούσε αρνητικά στην πρώτη ερώτηση. Επιπλέον, η ερώτηση «Ποιος τον σώζει;» που ακολουθεί την ερώτηση «Ο λύκος σώζεται στο δικό σου παραμύθι;» δεν υποβλήθηκε από την ερευνήτρια στα παιδιά λόγω της αρνητικής απάντησής που είχαν δώσει στην προηγούμενη ερώτηση. Για αυτό το λόγο τελικά, εξαιρέθηκε και δεν λήφθηκε υπ' όψη και στη μέτρηση της αξιοπιστίας του εργαλείου.

Περιορισμό της έρευνας αποτελεί και η εμπλοκή της ίδιας της ερευνήτριας στη μελέτη. Λόγω των προσδοκιών της μπορεί άθελά της να επηρέασε σε κάποιο βαθμό τα αποτελέσματα. Επιπρόσθετα, ο παράγοντας επανάληψης της ίδιας διαδικασίας, για το σύνολο των παιδιών ενδεχομένως να επέφερε κάποια κούραση στην ερευνήτρια.

2.2.4.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σε μελλοντική έρευνα θα μπορούσε η ερευνήτρια να εφαρμόσει την παρούσα σε μεγαλύτερο δείγμα. Ακόμη θα μπορούσε να την διευρύνει υποβάλλοντας επιπλέον ερωτήσεις στα παιδιά αναφορικά με το νέο νόημα που σχηματίζουν μετά την γνωριμία τους με το νέο δευτερογενές κείμενο. Έτσι, θα μελετούνταν οι τυχόν συνδέσεις που

κάνουν τα παιδιά μεταξύ των δύο ιστοριών αλλά και η ενσωμάτωση του ενός παραμυθιού μέσα στο άλλο.

Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να ζητηθεί από τα παιδιά να αφηγηθούν την προκείμενη ιστορία που τους θύμιζε η ανάγνωση της συγκεκριμένης, ώστε να εξεταστεί η εκδοχή του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας που γνωρίζει το κάθε παιδί.

Γενικά Συμπεράσματα

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα των δύο ερευνών, που συμπεριλαμβάνονται στη συγκεκριμένη εργασία, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν τις ικανότητες να ανταποκρίνονται στις προσπάθειες των συγγραφέων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων να αλλάζουν και να εμπλουτίζουν τα ήδη υπάρχοντα παραμύθια, παρουσιάζοντας κάθε φορά κάτι καινούριο. Μέσα από την παρούσα έρευνα επιβεβαιώνεται η έρευνα του Cairney (1990) που αναφέρει πως το 90% των μαθητών 6 ετών αντιλαμβάνεται τη διακειμενικότητα, αφού όπως βρέθηκε αναγνωρίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ του πρωτογενούς και του δευτερογενούς κειμένου που τους αναγνώστηκε. Έτσι, επικυρώνεται και η διαπίστωση των Oyler & Barry (1996) ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας μπορούν να αντιπαραβάλουν τις πληροφορίες που αντλούν από το κείμενο που τους διαβάζεται αυτή τη στιγμή με εκείνες άλλων κειμένων που έχουν διαβάσει στο παρελθόν. Είναι ικανά να κάνουν συνδέσεις μεταξύ αυτών των πληροφοριών καθώς επίσης και να αναπτύξουν σημαντικές γνώσεις και στρατηγικές ανάγνωσης (Oyler & Barry, 1996).

Από τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά κατά την διεξαγωγή της έρευνας επιβεβαιώνεται η άποψη του Lenski (2001) ότι κάθε άτομο κάνει τις δικές του, ιδιοσυγκρασιακές και μοναδικές διακειμενικές συνδέσεις, που βασίζονται στην προσωπική του αναγνωστική εμπειρία (Desmet, 2001). Φυσική διαδικασία διαμόρφωσης νοημάτων που χρησιμοποιείται από όλους τους αναγνώστες, παιδιά και ενήλικες, άλλοτε σε μικρό και άλλοτε σε μεγάλο βαθμό (Lenski, 1998). Άλλωστε η διακειμενική σχέση δύο κειμένων έχει νόημα μόνο όταν ο αναγνώστης εμπλέκεται ενεργά στην διαδικασία και η προσοχή του επικεντρώνεται στην αλληλεπίδραση και διασύνδεση των κειμένων αυτών (Κανατσούλη, 2004).

Επιπρόσθετα, μέσα από την παρούσα εργασία επαληθεύεται και η άποψη ότι τα αφετηριακά κείμενα στην παιδική λογοτεχνία, στα οποία ανήκει και το κλασικό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, παρέχουν πρόσφορο έδαφος για άπειρους συσχετισμούς και προσαρμογές, λόγω της μεγάλης τους διάδοσης (Οικονομίδου, 2000). Το συγκεκριμένο μάλιστα αποτελεί το σημείο αναφοράς για τη δημιουργία νέων διακειμενικών κειμένων, επιβεβαιώνοντας τις μέχρι τώρα μελέτες που το χαρακτηρίζουν ως το κατεξοχήν υπερκείμενο (Beckett, 2002). Παρόλες τις μεταγραφές που έχει υποστεί ανά τους αιώνες, φαίνεται πως συνεχίζει να προτιμάται από τους συγγραφείς, καθώς παρουσιάζει την εξαιρετική ικανότητα να προσαρμόζεται στο πλαίσιο κάθε εποχής και να οικειοποιείται το μήνυμα που επιθυμεί να περάσει ο εκάστοτε συγγραφέας.

Ακόμη, επαληθεύεται η άποψη ότι τα κείμενα επικοινωνούν μεταξύ τους, είτε είναι το ίδιου συγγραφέα, είτε διαφέρουν χωροχρονικά (Ζερβού, 1997), καθώς κάθε λογοτεχνικό έργο διαπερνάται από την προηγούμενη αναγνωστική εμπειρία του συγγραφέα. Στοιχείο που δηλώνεται μέσα από τις αναφορές που κάνει, τα αποσπάσματα αλλά και κάθε είδους επιρροές που παρουσιάζει στο νέο κείμενο που δημιουργεί (Οικονομίδου, 2000). Μάλιστα, μέσα από αυτές τις αναφορές ο συγγραφέας αυξάνει την λογοτεχνική αξία του έργου και προωθεί την πρωτοτυπία του (Κουράκη, 2008). Φανερώνει την βιβλιακή υποδομή του έργου, την ευρύτητα της μόρφωσής του συγγραφέα και τη συνεχή επαφή του με τη λογοτεχνία αλλά και την τέχνη γενικότερα (Ο' Sullivan, 2010, Καλογήρου, 1999), όπως φάνηκε άλλωστε για αρκετούς συγγραφείς και εικονογράφους, κατά την διακειμενική ανάλυση των έργων τους.

Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να αναφέρουμε πως η συγκεκριμένη εργασία διαφέρει από τις υπόλοιπες που έχουν μελετηθεί γιατί δεν εξετάζει μονόπλευρα την

διακειμενικότητα. Αυτό το πετυχαίνει εξετάζοντάς την αρχικά από την πλευρά του συγγραφέα και στη συνέχεια από την πλευρά του παιδιού- αναγνώστη. Μέσα από την διακειμενική ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων που επιχειρεί και την έρευνα για την διερεύνηση της αντίληψη και κατανόηση της διακειμενικότητας των μικρών αναγνωστών αντίστοιχα.

Ωστόσο, η συγκεκριμένη εργασία υστερεί σε δύο σημεία. Αρχικά στο γεγονός ότι δεν συμπεριλαμβάνει ερωτήσεις που να αναφέρονται στις οπτικές διεργασίες των παιδιών και τις εικονογραφικές διακειμενικές συνδέσεις που κάνουν. Και δευτερευόντως στο γεγονός ότι παρουσιάζει στα παιδιά μόνο ένα είδος διακειμένου της Κοκκινοσκουφίτσας. Θα μπορούσε σε προέκτασή της να παρουσιάσει κι άλλα είδη διακειμένων στα παιδιά αναγνώστες, όπως συμπληρωματικά κείμενα, αντικρουόμενα, κείμενα ελέγχου και διαλογικά, σύμφωνα με τους Hartman (1993) και Lenski (1998). Έτσι, θα μπορούσε να μελετηθεί το μωσαϊκό των νοημάτων που συνθέτουν τα παιδιά αναγνώστες ερχόμενα σε επαφή με κείμενα που διασταυρώνονται. Κείμενα με αναθεωρημένα νοήματα, εξελιγμένα και βελτιωμένα.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φαίνεται πως δικαιώνουν τις αρχικές υποθέσεις αλλά και τα όσα έχουν μελετήσει και αναφέρει άλλοι ερευνητές. Από τη μία πλευρά αναγνωρίζει την Κοκκινοσκουφίτσα ως ένα από τα πιο πολυχρησιμοποιημένα διακείμενα που δεν χάνει την λάμψη του και έχει τη δυνατότητα να χαρίσει κι άλλες τόσες τροποποιημένες ιστορίες στο αναγνωστικό κοινό. Και από τη άλλη πλευρά επιβεβαιώνει πως τα παιδιά εφαρμόζουν την διακειμενική ανάγνωση, συσχετίζουν ένα κείμενο με άλλα ήδη γνωστά κατά την ανάγνωσή τους και ταυτόχρονα συνδέουν τις νέες πληροφορίες που λαμβάνουν με εκείνες άλλων προηγούμενων κειμένων. Τις συνθέτουν, τις συνδέουν και βγάζουν νέα συμπεράσματα εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας τις γνώσεις τους.

Βιβλιογραφία

- Αναγνωστοπούλου, Δ. (2013). Πινελιές διακειμενικότητας στη Ζωγραφιά της Χριστίνας του Ευγένειου Τριβιζά. *Κείμενα, τ. 18*.
- Αφεντουλίδου, Α. (2014). Η Χιονάτη και οι εφτά νάνοι: μεταμοντέρνοι πειραματισμοί πάνω στο κλασικό παραμύθι από τον Τζάνι Ροντάρι και τον Ευγένιο Τριβιζά. *Κείμενα, τ. 20*.
- Bearse, C. (1992). The Fairy Tale Connection in Children's Stories: Cinderella Meets Sleeping Beauty. *Reading Teacher, Vol. 45, No. 9, 688-695*.
- Beckett, S. (2002). *Recycling Red Riding Hood*. New York : Routledge.
- Beckett, S. (2008). *Red Riding Hood for all ages. A Fairy-Tale Icon in Cross-Cultural Contexts*. Detroit: Wayne State University Press.
- Bloome, D. & Egan-Robertson, A. (1993). The Social Construction of Intertextuality in Classroom Reading and Writing Lessons. *Reading Research Quarterly, Vol. 28, No. 4, 304-333*. doi: 70034-0553/93/US.
- Γαβριηλίδιου, Σ. (2011). “Μεταφράσεις-διασκευές στην ελληνική παιδική λογοτεχνία”. Στο Δέσποινα Δαμιανού, Σούλα Οικονομίδου (επιμ.). *Αφηγήσεις που δεν τελειώνουν ποτέ. Κειμενικές και εικονογραφικές διασκευές για παιδιά*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Cairney, T. (1990). Intertextuality: Infectious echoes from the past. *The Reading Teacher, Vol. 43, No. 7, 478- 484*.
- Chandler, D. (1994). *Σημειωτική για αρχάριους* (Μ. Κωνσταντοπούλου, μτφ.). Αναφορά από διαδίκτυο.:
<http://semiotics.nured.uowm.gr/wp-content/uploads/2013/05/%CE%A3%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%93%CE%99%CE%91->

- Chi, F-M. (2012). Searching for intertextual connections in small group text discussion. *Journal of Research in Reading, Vol. 35, No. 3, 251–266*. doi: 10.1111/j.1467-9817.2010.01457.x
- Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Culler, J. (2010). *Λογοτεχνική θεωρία. Μια συνοπτική εισαγωγή*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Desmet, M. K. T. (2001). Intertextuality/ Intervisuality in Translation: *The Jolly Postman's* Intercultural Journey from Britain to the Netherlands. *Children's Literature in Education, Vol. 32, No. 1, 31-43*. doi: 0045-6713/01/0300-0031
- Δημητρούλια, Τ. (2012). Διακειμενικότητα και μετάφραση: Μεταφράζοντας αρχαιοελληνικούς μύθους από τα γαλλικά στα ελληνικά. Στο Ζ. Ι. Σιαφλέκη & Ε. Α. Σταυροπούλου (επιμ.), *Τριαντάφυλλα και γιασεμιά. Τιμητικός τόμος για την Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού*, Αθήνα: Gutenberg.
- Genette, G. (1997). *Palimpsestes Literature in the Second Degree* (C. Newman & C. Doubinsky, Trans.). Lincoln and London: University of Nebraska Press. (Original work published 1982).
- Hartman, D. K. & Hartman, J. A (1993). Reading across texts: Expanding the role of the reader. *The Reading teacher, Vol. 47, No. 3, 202-211*.
- Hartman, D. K. (1995). The Intertextual Links of Proficient Readers Reading Multiple Passages. *Reading Research Quarterly, Vol. 30, No. 3, 520-56*.
- Hoesterey, I. (1987). The intertextual loop: Kafka, Robbe-Grillet, Kafka. *Poetics*

Hutcheon, L. (1985). *A theory of parody: The teachings of twentieth-century art forms*.

London: Methuen.

Ζερβού, Α. (1981). «Συνέντευξη με τη Julia Kristeva». *Γλώσσα*, τ. 5.

Ζερβού, Α. (1997). *Στη χώρα των θαυμάτων*. Αθήνα: Πατάκη.

Ζερβού, Α. (2007). Ευγένιος ο παρωδός, της εποχής μας κληρωτός, ή οι περιπέτειες των λέξεων και των κειμένων. *Κείμενα*, τ. 6, 1-26.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Καλογήρου, Τζ. (1999). *Τέρψεις και ημέρες ανάγνωσης. Μελετήματα για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις της σχολής Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου.

Κανατσούλη, Μ. (2004). *Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κανατσούλη, Μ. (2005). Παλίμψηστα των λαϊκών, προφορικών παραμυθιών: Μορφές επιβίωσής τους στο σύγχρονο πολιτισμό της εικόνας και του γραπτού λόγου. *Σύγκριση*, τ. 16, 119- 138.

Κανατσούλη, Μ. (2007). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Kang, D- H. (1999). L2 Children's Reading Conceptions and Its Relationships with Intertextuality. *Reproduction*.

Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα του βιβλίου*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κουράκη, Χ. (2008). *Αφήγηση και λογοτεχνικοί χαρακτήρες. Τα μυθοπλαστικά πρόσωπα στο πεζογραφικό έργο της Ζωρζ Σαρή (1969- 1995)*. Αθήνα: Πατάκη.

Kristeva, J. (1986). "Word, Dialoge and Novel". Στο Toril Moi (επιμ.), *The Kristeva*

- Reader*, New York: Columbia University Press.
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Laparra, M. (1996). Les adaptateurs de romans des bienfaiteurs meconus, *Revue des livres pour enfants*, Vol. 170, 73-80.
- Lenski, S. D. (1998). Intertextual Intentions: Making Connections across Texts. *Clearing House*, Vol. 72, No. 2, 74-80. doi: 10.1080/00098659809599601
- Lenski, S. D. (2001). Brain Surfing: A Strategy for Making Cross-Curricular Connections. *Reading Horizons*, Vol. 42, No. 1, 21- 37.
- Lenski, S. D. (2001). Intertextual connections during discussions about literature. *Reading Psychology*, 22, 313–335. doi: 10.1080/02702710127639.
- Lukens, R. (1999). *A critical handbook of children's literature* (6th ed.). New York: Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
- Martin, E. (2011). Intertextuality. An Introduction. *The Comparatist*, Vol. 35, 148-151.
- Μουλά, Ε. (2014). Όταν η Κοκκινোসκουφίτσα ξεστράτισε από το μονοπάτι...των αδελφών Grimm και ακολούθησε εκείνο των κόμικς – Συμβατικές και ανατρεπτικές πορείες του γνωστού παραμυθιού σε σύγχρονα κόμικς. *Διαδρομές*, 115, 8 - 27.
- Νάτσης, Κ. (2000). Διακειμενικότητα και παιδική λογοτεχνία: Διακειμενική ανάγνωση του έργου της Κίρας Σίνου «Ο τελευταίος βασιλιάς της Ατλαντίδας». *Διαδρομές*, 60, 246-255.
- Nikolajeva, M & Scott, C. (2000). The Dynamics of Picturebook Communication. *Children's Literature in Education*, Vol. 31, No. 4, 225- 239.
- Nikolajeva, M. & Scott, C. (2001). *How Picturebooks Work*. New York: Routledge.

- Οικονομίδου, Α. (1997). Πρίγκιπας βάτραχος ή πριγκίπισσα βατραχούλα; Η διακειμενικότητα σαν μέσο κριτικής ανάγνωσης. *Διαδρομές*, 47, 215- 220.
- Οικονομίδου, Σ. (2000). *Χίλιες και μία ανατροπές, Η νεότερικότητα στη λογοτεχνικά για μικρές ηλικίες*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Ο' Sullivan, E. (2010). *Συγκριτική παιδική λογοτεχνία* (Τ. Τσιλιμένη , Επιμ.). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Oyler, C. & Barry, A. (1996). Intertextual connections in read- alouds of information books. *Language Arts*, Vol. 73, No. 5, 324- 329.
- Pantaleo, S. (2006- 2007). Scieszka's The Stinky Cheese Man: A Tossed Salad of Parodic Re-versions. *Children's Literature in Education*, 38, 277–295.
doi: 10.1007/s10583-006-9037-x
- Pantaleo, S. (2007). Writing texts with Radical Change characteristics. *Literacy*, Vol. 41, No. 1, 16-25.
- Παπαρούση, Μ. (2013). Παλιές ηρωίδες με νέα ρούχα: σύγχρονες επανεγγραφές κλασικών παραμυθιών. Στο Α. Ακριτόπουλος (επιμ.). *Ελληνική παιδική-νεανική λογοτεχνία*, Αθήνα: Ηρόδοτος.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (2^η εκδ.). Αθήνα: Gutenberg.
- Ροντάρι, Τ. (2003). *Η γραμματική της φαντασίας*, (Γ. Κασαπίδης, μτφ.), Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rosenblatt, L. (1978). *The reader, the text, the Poem: the transactional theory of the literary work*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Rowe, D. W. (1996). The Literate Potentials of Book-Related Dramatic Play. *Reading Research Quarterly*, Vol. 33, No. 1, 10–35. doi: 10.1598/RRQ.33.1.2.
- Sipe, L. R. (1998). How Picture Books Work: A Semiotically Framed Theory of Text-Picture Relationships. *Children's Literature in Education*, Vol. 29, No. 2, 97-108.

- Sipe, L. R. (2000). The Construction of Literary Understanding by First and Second Graders in Oral Response to Picture Storybook Read- Alouds. *Reading Research Quarterly*, Vol. 35, No. 2, 252-275.
- Shavit, Z. (1986). *Poetics of Children's Literature*. Athens & London: The University of Georgia.
- Short, K. G. (1992). Researching Intertextuality within Collaborative Classroom Learning Environments. *Linguistics and education*, Vol. 4, 313-333.
- Stephens, J. (1990). Intertextuality and The Wedding Ghost. *Children's Literature in Education*, Vol. 21, No. 1, 23- 36.
- Stephens, J. (1994). *Language and ideology in children's fiction*. London & New York: Longman.
- Tadie, J.- Y. (2001). *Η κριτική της λογοτεχνίας τον εικοστό αιώνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Τσιλιμένη, Τ. (2006). Ο λύκος που έγινε. . . Αρνάκι: το παιχνίδι της ανατροπής η . . . Μετάλλαξη των παραμυθιών. *Διαδρομές*, τ. 83, 22-29.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Αφήγηση και εκπαίδευση*. Βόλος: Εκδόσεις Εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Όψεις και απόψεις*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Τσιλιμένη, Τ. (2014). Έξυπνα εικονογραφημένα για μικρά παιδιά. Άρθρο από την εφημερίδα «Ελευθερία» Λάρισα. Αναφορά από διαδίκτυο: <http://www.eleftheria.gr/index.asp?cat=25&aid=80545#.VQVYzo6sWPV>.
- Werner, W. (2004). “What Does This Picture Say?” Reading the Intertextuality of Visual Images. *International Journal of Social Education*, Vol. 19, No. 1, 64-77.
- Wilkie- Stibbs, C. (2009). Διακειμενικότητα και παιδί αναγνώστης. Στο P. Hunt,

(επιμ.), *Κατανοώντας τη λογοτεχνία για παιδιά*,. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Yeoman, E. (1999). "How does it get into my imagination? ": elementary school children' s intertextual knowledge and gendered storylines. *Gender and Education, Vol. 11, No. 4, 427- 440.*

Εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που αναλύθηκαν διακειμενικά

Baruzzi, A. (2007). *Κοκκινোসκουφίτσα. Η αληθινή ιστορία!* (Α. Τσίπρα, Μετάφ.). Αθήνα: Βιβλιόφωνο.

Corentin, P. (1997). *Η δεσποινίς... τρέξε αν θέλεις να σωθείς* (Β. Λάππα, Μετάφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Γιαννακοπούλου, Χ. (2007). Η Κοκκινোসκουφίτσα από μέσα. Στο Πιπίνη, Α., Χαραλάς, Κ. & Γιαννακοπούλου, Χ., *Μια αγάπη, επτά χρώματα και ένας λύκος*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κουτσιαρής, Β. (2014). *Μη φοβάσαι Κοκκινোসκουφίτσα*. Πάτρα: Κόκκινη Κλωστή Δεμένη.

Μανταδάκη, Σ. (1996). *Το παραμύθι της Ασπροπαπουτσιτσας*. Αθήνα Καστανιώτη.

Μαρμαρά- Δαγιόγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Αθήνα: Κέδρος.

Μιχίδη, Α. (2010). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μουζακίτης, Λ. (2013). *Σ' ένα δάσος μια φορά...* Αθήνα: «Ανέμη».

Μπουλώτης, Χ. (2007). *Οι 12 Κοκκινোসκουφίτσες και ο κουρδιστός λύκος*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Νταλ, Ρ. (2004). *Τα παραμύθια ανάποδα*. Αθήνα: ΠΟΤΑΜΟΣ.

Pennart, G. D. (2004). *Η Στρογγυλοσκουφίτσα*, Αθήνα: Παπαδόπουλος.

- Ρουσέλ, Ν. (2006). Η Πρασινοσκουφίτσα. Στο *Το μεγάλο βιβλίο του κακού λύκου* (Σ. Λεπίδα, Μεταφ.). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Στίκα, Δ. (1991). *Η Κοκκινομακαρονοσκουφίτσα*. Αθήνα: Τέσσερα.
- Στρουμπούλη, Α. & Ηλιάδης, Σ. (2012). *Ρεντ. Μπελάς στο δάσος*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Τριβιζάς, Ε. (1993). Η Κοκκινομπλουτζινίτσα. Στο Α. Βαρελλά (Επιμ.), *Ο κήπος με τις ιστορίες* (2^η έκδ.). Αθήνα: «Αστήρ».

Παράρτημα

Παράρτημα Α: Το παραμύθι

Τίτλος: «Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος»

Συγγραφέας: Νανά Μαρμαρά- Δαγιόγλου

Εικονογράφηση: Κατερίνα Βερούτσου

Εκδόσεις: Κέδρος, 2002

Η Λένα φόρεσε το κόκκινο σκουφάκι και, κάνοντας μία στροφή μπροστά στο μεγάλο καθρέφτη, θαύμασε τη μεταξωτή στολή της.

- Μα τι θα γίνει, επιτέλους; Ακούστηκε ανυπόμονος ο πατέρας της, που την περίμενε εδώ και ώρα μαζί με τη μαμά της κάτω στο σαλόνι.

Το μικρό κορίτσι κατέβηκε τρέχοντας την ξύλινη εσωτερική σκάλα.

- Πως σας φαίνομαι; Ρώτησε με αγωνία.
- Δεν έχω δει πιο όμορφη Κοκκινোসκουφίτσα! είπε ενθουσιασμένη η μητέρα της. Όμως, Λένα πρέπει να ξεκινήσουμε, έχουμε αργήσει, και στο σχολείο θα ανησυχούν.
- Ένα λεπτό να πάρω τα κουλουράκια της γιαγιάς, παρακάλεσε εκείνη. Επειδή η καημενούλα κρυολόγησε και δεν μπορεί να' ναι μαζί μου, δεν πάει να πει ότι δε θα με καμαρώσει και με τη στολή. Μόλις τελειώσει η παράσταση, θα πάω να την επισκεφθώ.

Ένα λεπτό αργότερα ίλη η οικογένεια είχε επιβιβαστεί ήδη στο μεγάλο πράσινο αυτοκίνητο.

Φτάνοντας στο σχολείο, μπήκαν στο γεμάτο από κόσμο αμφιθέατρο.

Σε λίγο η παράσταση άρχισε. Η αυλαία σηκώθηκε, και η Λένα, τρέχοντας πάνω στη σκηνή να ξεφύγει από τον Κακό Λύκο, έδωσε ζωή στο όμορφο παραμύθι. Στο

τέλος τα παιδιά αποκλήθηκαν ξανά και ξανά ενώ ο κόσμος ενθουσιασμένος χειροκροτούσε συνέχεια.

Αργότερα, όταν οι καλεσμένοι έφυγαν, ξεκίνησε το αποχαιρετιστήριο πάρτι των μαθητών για το τέλος της σχολικής χρονιάς.

Αμέτρητα μπαλόνια, χάρτινα ζωγραφισμένα φαναράκια και κορδέλες σ' όλα τα χρώματα στόλιζαν την αυλή του σχολείου.

Μια χαρούμενη μουσική γέμισε τον ανοιξιάτικο αέρα και τα παιδιά άρχισαν να χορεύουν.

Η Λένα έμεινε λίγο στη γιορτή, κι ύστερα, παίρνοντας το κουτί με τα κουλουράκια, κίνησε για το σπίτι της γιαγιάς της.

Αποφάσισε να περάσει από το μεγάλο πάρκο, μιας και ήταν ο πιο σύντομος δρόμος, χωρίς να νοιάζεται για τη νύχτα που ερχόταν. Περπατούσε σιγοτραγουδώντας ανάμεσα στα ψηλά δέντρα, όταν μια παρέα κυνηγών που κρατούσαν στα χέρια τους όπλα πλησίασε. Η Λένα παραξενεμένη σταμάτησε και περίμενε.

- Τι συμβαίνει; Ρώτησε τους αγριεμένους άντρες.
- Ψάχνουμε έναν άγριο λύκο, της απάντησαν. Τον κυνηγήσαμε στο δάσος, αλλά αυτός κατέβηκε προς την πόλη. Επειδή λοιπόν έχουμε σοβαρές υποψίες ότι κρύβεται στο πάρκο, καλά θα κάνεις, μικρούλα, να φύγεις αμέσως από δω.

Το κοριτσάκι κατάχλομο προσχώρησε βιαστικό. Κοίταξε γύρω του, το φως της μέρας είχε σχεδόν χαθεί. Το κρώξιμο μιας κουκουβάγιας την τρόμαξε ακόμη περισσότερο. Ο φόβος ύπουλα φώλιασε μέσα της και τα δέντρα άρχισαν να παίρνουν άγριες μορφές στα μάτια της, λες και τα κλαδιά τους απλώνοντας απειλητικά προσπαθώντας να την αρπάξουν. Και μέσα σ' όλα αυτά να φαντάζεται και τον Κακό Λύκο του παραμυθιού, μοχθηρό και πεινασμένο, έτοιμο να την κάνει μια μπουκιά με τα τεράστια κοφτερά δόντια του.

Τρομαγμένη άρχισε να τρέχει για να βγει στον κεντρικό δρόμο. Μέσα στη βιασύνη της σκόνταψε πάνω σε μια πέτρα, κι αφού απογειώθηκε στον αέρα σας αεροπλάνο, προσγειώθηκε πάνω σ' ένα μεγάλο θάμνο. Για καλή της τύχη, ο θάμνος ήταν πολύ μαλακός. Βολεύτηκε, λοιπόν, εκεί για να πάρει δύο ανάσες. Ξαφνικά όμως ο θάμνος άρχισε να κουνιέται και μια φωνή διαμαρτυρίας έφτασε στ' αυτιά της:

- Ποπό! Τι αγένεια! Θα περιμένω πολλή ώρα ακόμη για να σηκωθείς από την πλάτη μου;

Η Λένα πετάχτηκε σαν ελατήριο. Και τότε μέσα από το θάμνο ξεπρόβαλε σε κακό χάλι, πιάνοντας τη μέση του, ένας σκύλος.

- Άλλο πάλι και τούτο! Μονολόγησε το κορίτσι. Ένας σκύλος που στέκεται και μιλάει σαν άνθρωπος!
- Να μου κάνεις τη χάρη, είπε εκείνος πειραγμένος. Έχω ακούσει πολλά, αλλά σκύλο δε μ' έχει πει κανείς.
- Και τότε τι μπορεί να είσαι; Ρώτησε η Λένα απορημένη.
- Είμαι ο λύκος που κυνηγούν, είπε εκείνος απολογητικά.
- Ο λύκος; Επανέλαβε η Λένα με υποψία, μια και δεν της γέμιζε το μάτι. Και πως μπορείς να το αποδείξεις;
- Δεν ξέρω, είπε εκείνος αμήχανος ξύνοντας το δεξί αυτί του. Εκείνο που ξέρω είναι ότι το όνομά μου είναι Γκρίζος. Όσο για την ανθρώπινη φωνή, η μητέρα φύση δεν μπορούσε ν' αφήσει έτσι αβοήθητο τον τελευταίο λύκο που απέμεινε στο δάσος. Μου έδωσε, λοιπόν, ένα χάρισμα για να με βοηθήσει να σωθώ απ' αυτούς που με κυνηγούν.
- Μα δεν καταλαβαίνω, γιατί ν κυνηγούν με τόσο πείσμα τον τελευταίο λύκο που απόμεινε στο δάσος; αναρωτήθηκε το μικρό κορίτσι.

- Είναι μεγάλη και παλιά ιστορία, είπε εκείνος μελαγχολικά. Για τους ανθρώπους, αιώνες τώρα εμείς οι λύκοι είμαστε κακοί και μοχθηροί. Μα αυτό είναι ψέμα.
 - Δηλαδή, θέλεις να πεις ότι όλα όσα ακούγονται για σας δεν είναι αληθινά; Τον έκοψε η Λένα.
 - Μερικά ναι, παραδέχθηκε εκείνος. Αλλά τι να σου κάνουν κι οι λύκοι, όταν οι άνθρωποι κυνηγώντας αφάνιζαν όλο και περισσότερο τα μικρότερα ζώα; Πεινασμένοι, κάποιες φορές κατέβαιναν στα χωριά και έκαναν ζημιές στα κοπάδια. Τότε καθένας έπαιρνε από ένα όπλο και σκότωνε όποιο ζώο πίστευε ότι τον ενοχλούσε. Έτσι οι λύκοι σιγά σιγά μέσα στο χρόνο εξαφανίστηκαν. Το άσχημο είναι ότι αύριο ίσως κυνηγήσουν την τελευταία αρκούδα, την τελευταία τίγρη, ή ακόμη και το τελευταίο λιοντάρι. Συνειδητοποιείς, λοιπόν, το μέγεθος της καταστροφής;
 - Ω, όχι! φώναξε η Λένα. Όλα αυτά που μου λες είναι πάρα πολύ άσχημα. Κάποιος πρέπει να σε βοηθήσει. Ακολούθησε με όσο πιο αθόρυβα μπορείς.
- Μπροστά το μικρό κορίτσι και πίσω της ο λύκος, κατευθύνθηκαν προς την άκρη του πάρκου. Όταν έφτασαν στο σπίτι της γιαγιάς της, ο Γκρίζος κρύφτηκε στην αποθήκη, στο πίσω μέρος της αυλής, και η Λένα μπήκε μέσα. Της έδωσε βιαστικά τα κουλουράκια και της ζήτησε ένα φόρεμα με ασορτί καπέλο. Ύστερα την αποχαιρέτησε μ' ένα φιλί και έτρεξε στην αποθήκη. Εκεί ο Γκρίζος ντύθηκε με το φόρεμα που του έδωσε η Λένα και στο τέλος έβαλε και το ασορτί μπλε καπέλο στο κεφάλι του.
- Μια χαρά είσαι, του είπε η Λένα ικανοποιημένη. Μέσα στη νύχτα, ακόμη και να σε δουν, θα σε περάσουν για τη γιαγιά. Το μόνο πρόβλημα είναι να φτάσουμε

στο σχολείο πριν τελειώσει η γιορτή. Εκεί όλα μαζί τα παιδιά σίγουρα θα βρούμε μια λύση.

Ξεκίνησαν βιαστικοί, προτιμώντας τα στενά δρομάκια που φωτίζονταν από το φως των αστεριών. Περπατούσαν σκυφτοί μέσα στο σκοτάδι, όταν ένας φακός έριξε το φως του πάνω τους. Δυστυχώς γι' αυτούς οι κυνηγοί τους είχαν ανακαλύψει!

Έμειναν ακίνητοι, προσπαθώντας να μη δείξουν το φόβο τους.

- Μπα, μπα, τι βλέπω! Το κοριτσάκι με τα κόκκινα και πάλι μπροστά μας, είπε ο αρχηγός της παρέας. Καλά, εσένα, μικρούλα, δε σου είπα ν' αποφεύγεις τα απόμερα και σκοτεινά μέρη γιατί κινδυνεύεις;
- Μα δεν είμαι μόνη μου, με προστατεύει η γιαγιά μου, εξήγησε η Λένα.
- Κι αν σας επιτεθεί ο άγριος λύκος που κρύβεται στην πόλη, μπορεί να μου πει η γιαγιά σου τι θα κάνει; Είπε ο άντρας, ρίχνοντας το φως του φακού πάνω στο μεταμφιεσμένο λύκο.

Βλέποντας τότε για πρώτη φορά τη μουσούδα του Γκρίζου κάτω από το μπλε καπέλο ρώτησε γεμάτος απορία:

- Μα τι μεγάλη και περίεργη μύτη που έχει η γιαγιά σου!
- Για να μυρίζει καλύτερα, μήκε στη μέση η Λένα προσπαθώντας να τον μπερδέψει.
- Ναι... αλλά μπορείς να μου εξηγήσεις γιατί έχει και τόσο μεγάλα περίεργα μάτια; Ξαναρώτησε εκείνος.
- Είναι πάρα πολύ απλό. Για να μπορεί να βλέπει καλύτερα, εξήγησε το μικρό κορίτσι.
- Εγώ όμως δεν νομίζω ότι είναι και τόσο απλό, γιατί έχει και μεγάλα τριχωτά πόδια, είπε ο άντρας αγριεμένος, καταλαβαίνοντας ότι ήταν ο λύκος.

Και σηκώνοντας απειλητικά το όπλο του ετοιμάστηκε να τον πυροβολήσει.

- Για να τρέχω πιο γρήγορα, φώναξε τότε ο Γκρίζος με βαριά φωνή και αρπάζοντας τη Λένα από το χέρι άρχισε να τρέχει.

- Από κει, είπε εκείνη δείχνοντας ένα στενό, κόβουμε δρόμο για το σχολείο.

Έτρεχαν αλαφιασμένοι, καθώς πίσω τους πλησίαζε όλο και πιο απειλητικά ο ήχος από τις μπότες των αντρών που τους κυνηγούσαν.

- Θα μας προφτάσουν, φώναξε ο Γκρίζος απελπισμένος, βλέποντας την απόσταση μεταξύ τους να λιγοστεύει όλο και περισσότερο.

- Κάνε λίγη υπομονή, φτάνουμε, τον παρηγόρησε η Λένα.

Πράγματι, μπροστά τους βρισκόταν η πόρτα του σχολείου. Ευτυχώς, το πάρτι δεν είχε τελειώσει και πολλά από τα παιδιά της τάξης, μαζί με τη δασκάλα τους, την κυρία Μαργαρίτα, διασκέδαζαν ακόμη κάτω από το φως των πολύχρωμων φαναριών.

- Βοήθεια, βοήθεια! Φώναξε η Λένα!

Αμέσως η μουσική σταμάτησε και όλοι γύρισαν προς το μέρος τους. Βλέποντας το μεταμφιεσμένο λύκο, τη Λένα και τους άντρες με τα όπλα να πλησιάζουν έμειναν άφωνοι.

Όλα τα παιδιά, τρομαγμένα, μαζευτήκαν γύρω από τη δασκάλα τους.

- Μα τι είναι όλα αυτά; Ρώτησε εκείνη φοβερά αναστατωμένη. Λένα, θα μου εξηγήσεις, επιτέλους;

- Τι να σας εξηγήσει η μικρή Κοκκινোসκουφίτσα, ότι θέλει να σώσει τον Κακό Λύκο; Είπε κάποιος από την παρέα των κυνηγών και όλοι γέλασαν ειρωνικά.

- Θέλουν να του κάνουν κακό, φώναξε το κορίτσι, μπαίνοντας μπροστά από τον Γκρίζο για να τον προστατέψει. Μα εγώ δεν μπορώ να τους αφήσω. Οι λύκοι δε διαφέρουν από τα άλλα αγρίμια του δάσους. Όπως όλα τα ζώα,

έχουν δικαίωμα στη ζωή και στην ελευθερία. Με πιο δικαίωμα, λοιπόν, κάποιои αφανίζουν την ίδια τη ζωή;

Ακολούθησε σιωπή.

Ύστερα, ένα ένα τα παιδιά, αποφασισμένα, μπήκαν κι αυτά μπροστά από το λύκο. Οι άντρες έμειναν για λίγο αναποφάσιστοι. Έπειτα, κατεβάζοντας τα όπλα, έφυγαν ντροπιασμένοι.

Ο Γκριζος έβγαλε τα ρούχα που φορούσε και τα έδωσε στη Λένα. Ύστερα όλοι μαζί περπάτησαν μέχρι την άκρη της πόλης, παίρνοντας μαζί τους τα φωτεινά χάρτινα φαναράκια, που φεγγοβλούσαν μέσα στο σκοτάδι.

- Δε θα σας ξεχάσω ποτέ, είπε ο λύκος γεμάτος ευγνωμοσύνη στα παιδιά όταν ήρθε η ώρα να αποχαιρετιστούν. Θα ήθελα όμως να ελπίζω ότι ίσως κάποτε ξαναβρεθούμε.
- Ποιος μπορεί να ξέρει; Είπε η Λένα συγκινημένη. Να θυμάσαι όμως ότι όταν έχεις κάποιον στην καρδιά σου είσαι πάντα δίπλα του.
- Έχεις δίκιο, συμφώνησε ο Γκριζος και με μάτια που έλαμπαν πήρε το μονοπάτι για το δάσος.
- Φοβερή περιπέτεια! Είπε ο Νίκος, ένα από τα παιδιά, ενθουσιασμένος. Σίγουρα αυτή η μέρα θα μείνει αξέχαστη σε όλους.
- Έχεις δίκιο, απίστευτη περιπέτεια! Είπα η Μαριάννα συλλογισμένη βλέποντας τη Λένα να αποχαιρετά το φίλο της.

Όμως, το ωραιότερο απ' όλα ήταν ότι εκείνη τη μέρα, ύστερα από πολλά πολλά χρόνια, επιτέλους ο μύθος του Κακού Λύκου έσβησε και η μικρή γενναία Κοκκινোসκουφίτσα έσωσε από τους κυνηγούς τον τελευταίο φοβισμένο και ανυπεράσπιστο λύκο του δάσους.

**Παράρτημα Β: Παραδείγματα ερωτήσεων που προωθούν τις
διακειμενικές συνδέσεις**
(Lenski, 1998)

- When reading this text, what other print texts come to mind? (Καθώς διαβάζεις αυτό το κείμενο, ποια άλλα έντυπα κείμενα σου έρχονται στο μυαλό;)
- What non print texts come to mind? (Ποια μη έντυπα κείμενα σου έρχονται στο μυαλό;)
- Why did you remember those texts when reading the current text? (Γιατί θυμήθηκες αυτά τα κείμενα καθώς διάβαζες το συγκεκριμένο κείμενο;)
- How is the information from this text like other information you know? (Ποιες κοινές πληροφορίες έχουν τα δύο κείμενα;)
- How is the theme in this book similar to themes in other books you have read? (Πώς είναι κοινό το θέμα αυτού του βιβλίου με άλλα βιβλία που έχεις διαβάσει;)
- How are the characters in this book similar to characters in other books you have read? (Πώς οι χαρακτήρες σε αυτό το βιβλίο είναι κοινοί με τους χαρακτήρες σε άλλα βιβλία που έχεις διαβάσει;)
- How is the problem in the story similar to or different from problems in other books you have read? (Πώς το πρόβλημα της ιστορίας είναι όμοιο ή διαφορετικό από τα προβλήματα σε άλλα βιβλία που έχεις διαβάσει;)
- What other texts follow a text organization similar to this one? (Τι άλλα κείμενα ακολουθούν όμοια οργάνωση κειμένου με το συγκεκριμένο κείμενο;)
- How is the comparison in this text analogous to other comparisons you know? (Πώς οι συγκρίσεις σε αυτό το βιβλίο είναι ανάλογες με άλλες συγκρίσεις που γνωρίζεις;)
- What texts support the conclusions of this text? (Τι κείμενα υποστηρίζουν τα συμπεράσματα αυτού του κειμένου;)

- What supporting texts add to the information from this text? (Ποια υποστηρικτικά κείμενα συμπληρώνουν τις πληροφορίες αυτού του κειμένου;)
- What stories can you create from this information? (Τι ιστορίες μπορείς να δημιουργήσεις από αυτές τις πληροφορίες;)
- After reading this text and thinking about other related texts, what conclusions can you draw? (Αφού διάβασες αυτό το κείμενο και σκέφτηκες σχετικά με άλλα συναφή κείμενα, σε τι συμπεράσματα μπορείς να καταλήξεις;)
- How does your culture and background support or refute the claims made in this text? (Πως η μόρφωσή και το υπόβαθρό σου υποστηρίζει ή αναιρεί τους ισχυρισμούς που γίνονται μέσα στο κείμενο;)
- What other texts discuss the problems in this text? (Ποια άλλα κείμενα συζητούν τα προβλήματα μέσα σε αυτό το κείμενο;)
- What other texts discuss the solutions in this text? (Ποια άλλα κείμενα συζητούν τις λύσεις μέσα σε αυτό το κείμενο;)

Παράρτημα Γ: Ερωτηματολόγιο έρευνας

1. Το παραμύθι που μόλις άκουσες σου θύμισε κάποιο άλλο παραμύθι που γνωρίζεις;
[Κάποιο άλλο παραμύθι με την Κοκκινোসκουφίτσα; (υποβοηθητική ερώτηση, χρησιμοποιούνταν μόνο στην περίπτωση όπου κάποιο παιδί δεν απαντούσε στην πρώτη ερώτηση)]
2. Ποιο; [(Πως το λένε; (υποβοηθητική ερώτηση)]
3. Είναι ίδια αυτά τα δύο παραμύθια;
4. Τι λέει αυτό το παραμύθι που είναι ίδιο με το άλλο παραμύθι;
5. Τι έλεγε αυτό το παραμύθι που ήταν διαφορετικό από αυτά που λέει το παραμύθι που γνωρίζεις;
6. Τα πρόσωπα που εμφανίζονται είναι ίδια και στα δύο παραμύθια; Έχει και το δικό σου παραμύθι κυνηγούς; Κοκκινোসκουφίτσα; Λύκο; Δασκάλα; Συμμαθητές; Γιαγιά; Μαμά; Μπαμπά;
7. Ποιος κινδυνεύει σε αυτό το παραμύθι; Από ποιόν κινδυνεύει; Ο ίδιος κινδυνεύει και στο δικό σου παραμύθι; Από ποιόν κινδυνεύει;
8. Ο λύκος είναι καλός ή κακός στο παραμύθι που γνωρίζεις εσύ; Γιατί; Τι κάνει; Σε αυτό το παραμύθι είναι καλός ή κακός; Γιατί; Τι κάνει;
9. Ο λύκος σώζεται στο δικό σου παραμύθι; Ποιος τον σώζει; Σε αυτό το παραμύθι σώζεται; Ποιος τον σώζει;
10. Πως τελειώνει το παραμύθι που γνωρίζεις εσύ;